

DE INVOERING VAN DE “GUILTY PLEA” IN BELGIË: EEN MEERWAARDE OF EEN MAAT VOOR NIETS?

ONDERZOEK NAAR DE INPASBAARHEID VAN DEZE
PROCEDURE IN HET BELGISCH STRAFPROCESRECHT

Aantal woorden: 62.496

Annelies Decaluwe

Studentennummer: 20031322

Promotor: Prof. dr. Jelle Janssens

Commissaris: Mevr. Eva Blomme

Masterproef voorgelegd voor het behalen van de graad Master of Laws in de rechten

Academiejaar 2018-2019

Verklaring inzake toegankelijkheid

Ondergetekende,

Annelies Decaluwe (20031322)

geeft hierbij aan derden,

zijnde andere personen dan de promotor (en eventuele co-promotor), de commissarissen of leden van de examencommissie van de Master of Laws in de rechten,

[de toelating] ~~[geen toelating]~~

om deze masterproef in te zien, deze geheel of gedeeltelijk te kopiëren of er, indien beschikbaar, een elektronische kopie van te bekomen, waarbij deze derden er uiteraard slechts zullen kunnen naar verwijzen of uit citeren mits zij correct en volledig de bron vermelden.

Deze verklaring wordt in zoveel exemplaren opgemaakt als het aantal exemplaren waarin de masterproef moet worden ingediend, en dient in elk van die exemplaren ingebonden onmiddellijk na het titelblad.

Datum: 8 augustus 2019

Handtekening: Annelies Decaluwe

Samenvatting

Deze masterproef beoogt een antwoord te geven op de vraag in welke mate de *guilty plea*, in wezen een Angelsaksische en adversair geïnspireerde rechtsfiguur, compatibel is met het Belgisch continentaal strafprocesrecht, dat wordt gekenmerkt door een inquisitoire strafprocedure. Daarbij wordt een antwoord gezocht op de centrale onderzoeksvraag wat de gevolgen zijn van het invoeren van de *guilty plea* in België voor de rechtspositie van de verdachte en de efficiëntie, de rechtvaardigheid en de inquisitoire aard van de strafprocedure. Hiertoe werd in de eerste plaats een literatuuronderzoek uitgevoerd, met daarin begrepen een beperkt rechtsvergelijkend onderzoek. Daarnaast werd ook een kleinschalig empirisch onderzoek opgezet.

Plea bargaining is ontstaan in de Angelsaksische rechtsstelsels, zoals de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk, die traditioneel worden gekenmerkt door een adversaire strafprocedure. Hoewel de continentaal Europese rechtsstelsels traditioneel een inquisitoire strafprocedure kennen, tekende zich de laatste jaren een hervormingsbeweging af in meer adversaire richting. Illustratief hiervoor is de invoering van *plea bargaining* in verschillende Europese landen, zoals de Italiaanse *patteggiamento* en de Franse *plaider coupable*. In België vormden de (verruimde) minnelijke schikking en bemiddeling in strafzaken de eerste stappen richting een meer consensuele justitie.

In 2016 werd met de voorafgaande erkenning van schuld (VES) ook in de Belgische inquisitoire strafprocedure een variant van *plea bargaining* ingevoerd. Het is één van de maatregelen in het justitieplan van minister van Justitie Geens die moeten bijdragen tot een meer efficiënte en rechtvaardige justitie. De VES is een vorm van onderhandelde of consensuele justitie en houdt concreet in dat het openbaar ministerie met de verdachte of de beklaagde, die zijn schuld erkent, een overeenkomst afsluit over de bestraffing en deze vervolgens ter bekrachtiging voorlegt aan de rechtbank. Hiermee wordt in de eerste plaats een ontlasting van de rechtbank en een vereenvoudiging van de strafprocedure beoogd.

Na drie en een half jaar in werking te zijn, kan worden vastgesteld dat de VES amper wordt toegepast. Het probleem is dat de procedure voor het openbaar ministerie geen tijds- of efficiëntiewinst oplevert, maar net extra werklast met zich meebrengt. Daarnaast wordt ook voor de rechtbank niet de beoogde ontlasting gecreëerd, gelet op de erg uitgebreide rechterlijke controle die werd voorzien. Ook voor de verdachte of beklaagde lijkt de procedure niet zoveel voordeel op te leveren, aangezien onzekerheid of angst om zijn kansen te wagen in de klassieke procedure minder doorslaggevende drijfveren zijn in België dan bijvoorbeeld in Amerika. Dat het slachtoffer pas erg laat in de procedure wordt betrokken en dat de VES mogelijks afbreuk doet aan het adagium "*justice must not only be done, but also be seen to be done*" is eveneens problematisch, vooral in het licht van een meer rechtvaardige justitie. Tot slot druist *plea bargaining* in tegen de Belgische inquisitoire rechtscultuur, waarin waarheidsvinding nog steeds primeert op geschillenbeslechting, alsook tegen de verticale structuur van strafprocedure. *Plea bargaining* hoort idealiter thuis binnen een meer horizontale procesrelatie. Anderzijds wordt de rechtspositie van de verdachte wel beschermd door het inbouwen van verschillende waarborgen, wat evenwel als keerzijde heeft dat de procedure hierdoor zwaarder wordt en haar efficiëntiedoelstelling voorbij schiet.

De *guilty plea*, zoals ze thans in België is opgevat, lijkt vooralsnog een maat voor niets. Het ziet er ook niet naar uit dat dit snel zal veranderen.

Voorwoord

Deze masterproef vormt het sluitstuk binnen mijn opleiding tot het behalen van het diploma master of Laws in de Rechten aan de Universiteit Gent. Na, als werkstudent, iets langer over het traject te hebben gedaan, is de eindmeet in zicht.

In het bijzonder zou ik graag mijn promotor prof. dr. Jelle Janssens bedanken voor zijn begeleiding bij deze masterproef. Zijn snelle antwoorden op mails, de afspraken waarop mijn vragen en bedenkingen steeds met advies en tips werden ontmoet en zijn inhoudelijke feedback waren onontbeerlijk om deze masterproef tot een goed einde te brengen. Ik wil ook graag mijn commissaris, mevr. Eva Blomme, bedanken voor de tijd die zij gestoken heeft in het beoordelen van deze masterproef.

Ik heb in het kader van deze masterproef ook verschillende personen uit het werkveld geïnterviewd en ik wil ook hen graag mijn oprechte dank betuigen voor hun tijd en medewerking.

Verder wil ik ook graag bijzondere dank betuigen aan de personen die de tijd hebben genomen om mijn masterproef na te lezen voor hun onmisbare bijdrage tot het eindresultaat. Tot slot en niet in het minst gaat mijn dank uit naar mijn vriend en mijn familie en vrienden voor hun geduld en hun grote steun gedurende het hele traject.

Inhoudsopgave

Samenvatting	II
Voorwoord.....	III
Inleiding.....	1
1. De adversaire en de inquisitoire strafprocedure.....	6
a. Achtergrond.....	6
i. Terminologie “adversair” en “accusatoir”	6
ii. Rechtscultuur, rechtsstelsel en methodologie	6
iii. De relativiteit en toepasbaarheid van de modellen	7
b. Kenmerken van de adversaire strafprocedure.....	8
i. Horizontale processtructuur	8
ii. Het onderzoek.....	8
iii. Rol van de rechter.....	8
iv. Waarheidsconcept.....	9
v. Procedurele waarborgen	9
c. Kenmerken van de inquisitoire strafprocedure.....	10
i. Verticale processtructuur	10
ii. Het onderzoek.....	10
iii. Rol van de rechter.....	11
iv. Waarheidsconcept.....	11
v. Procedurele waarborgen	11
d. Continentaal Europa	13
i. Achtergrond	13
ii. De Belgische strafprocedure.....	15
e. Besluit.....	17
2. <i>Plea bargaining</i> en <i>guilty plea</i>	19
a. Begripsomschrijving.....	19
i. Definitie en achtergrond	19
ii. Vormen van <i>plea bargaining</i>	20
b. Herkomst	22
i. Algemeen.....	22
ii. De Verenigde Staten	22
iii. Het Verenigd Koninkrijk	29
c. <i>Plea bargaining</i> in continentaal Europese rechtsstelsels.....	33
i. Achtergrond	33
ii. Invloed van het EHRM en de Raad van Europa	35
iii. Nederland.....	38
iv. Frankrijk	39
v. Italië.....	44
d. Besluit.....	46
3. België.....	49

a.	Van buitengerechtelijke afhandelingswijzen tot onderhandelde justitie.....	49
i.	Achtergrond.....	49
ii.	Het beleidssepot.....	51
iii.	Het (verruimd) verval van de strafvordering door betaling van een geldsom.....	51
iv.	Het (verruimd) verval van de strafvordering door de uitvoering van maatregelen en de naleving van voorwaarden.....	58
v.	De spijtoptantenregeling.....	61
b.	De procedure van voorafgaande erkenning van schuld.....	64
i.	Totstandkoming en begrip.....	64
ii.	Toepassingsgebied.....	66
iii.	Procedure en modaliteiten.....	70
iv.	Vertrouwelijkheidsregeling.....	79
v.	Rol van het slachtoffer.....	80
vi.	Waarborgen voor een eerlijk proces.....	82
vii.	Beroepsmogelijkheden.....	83
c.	Vergelijking tussen de verschillende vormen van consensuele justitie.....	84
d.	Besluit.....	86
4.	De wenselijkheid van een aparte procedure voor bekende verdachten.....	89
a.	Adversaire of inquisitoire strafrechtspleging.....	89
i.	Algemeen.....	89
ii.	De <i>guilty plea</i> binnen de Belgische strafprocedure.....	90
b.	Bewijssysteem.....	92
c.	Efficiëntiedoelstelling.....	93
i.	Algemeen.....	93
ii.	De rechtseconomische stelling van Coase.....	93
d.	Rol van het OM.....	94
i.	Statuut van de vervolgende partij.....	94
ii.	Machts- en bevoegdheidsverschuiving.....	95
iii.	Ongelijke onderhandelingsposities.....	95
iv.	Efficiëntiewinst tijdens het vooronderzoek.....	96
e.	Rol van de rechter.....	97
i.	Algemeen.....	97
ii.	Rechterlijke controle.....	98
iii.	Ontlasting van de rechtbank.....	98
f.	Rol/standpunt van de verdachte.....	99
i.	Beloning.....	99
ii.	Het <i>innocence problem</i>	100
iii.	Zwijgrecht.....	101
g.	Vrijwilligheid en het risico op ongeoorloofde druk.....	102
i.	Algemeen.....	102
ii.	Strafvermindering versus <i>trial tax</i>	102
iii.	Ongeoorloofde druk.....	103

h.	Rol van de advocaat.....	104
i.	Rol van het slachtoffer.....	105
j.	Doeltreffende strafuitvoering	106
k.	Doelstelling van rechtvaardigheid	106
l.	Andere mogelijkheden tot ontlasting van het gerechtelijk apparaat	109
m.	Besluit.....	109
5.	Impact van de invoering van de VES-procedure in de praktijk.....	112
a.	Beleidsmatige percepties en kritieken	112
b.	Toepassing in de praktijk.....	113
c.	Standpunten binnen het werkveld.....	116
i.	Efficiëntie van de procedure	117
ii.	Rol van het OM, risico op dwang en bijstand van een advocaat	120
iii.	Standpunt van de verdachte	123
iv.	Doeltreffende strafuitvoering.....	125
v.	Rol van het slachtoffer.....	125
vi.	Rol van de rechter en rechterlijke controle	126
vii.	Meerwaarde t.o.v. de minnelijke schikking en bemiddeling in strafzaken	127
viii.	Transparantie	129
ix.	Algemene wenselijkheid.....	129
x.	Inquisitoir karakter van de strafprocedure	130
d.	Besluit.....	131
6.	Besluit.....	134
7.	Bibliografie.....	140
a.	Wetgeving	140
b.	Beleidsstukken en voorbereidende werken.....	140
c.	Rechtspraak	141
d.	Rechtsleer	142
i.	Nederlandstalig.....	142
ii.	Engelstalig	145
iii.	Franstalig	146
iv.	Internetbronnen.....	146
e.	Interviews en mailverkeer	147
8.	Bijlagen.....	149
a.	Bijlage 1: Informed consent	149
b.	Bijlage 2: vragenlijst interviews	150

Inleiding

De meeste continentale strafrechtsstelsels kampen ingevolge de wanverhouding tussen het toenemend aantal misdrijven en de beschikbare werkingsmiddelen van het gerechtelijk apparaat al jarenlang met ernstige capaciteitsproblemen, waardoor onmogelijk alle strafzaken kunnen worden afgehandeld voor een strafrechter.¹

Ook in België ziet men zich reeds lang geconfronteerd met deze problematiek. Reeds in 1935 beloofde de invoering van een nieuw instrument voor buitengerechtelijke afdoening een bespoediging van de behandeling van rechtszaken en een daling van de gerechtelijke achterstand. Het voorzag in het tenietgaan van de publieke vordering door vrijwillige betaling,² en was de voorloper van de huidige minnelijke schikking, welke in de loop der jaren stelselmatig werd uitgebreid. In 1994 werd de mogelijkheid tot buitengerechtelijke afdoening verder uitgebreid door de invoering van de bemiddeling in strafzaken, dat in nog meer en ruimere modaliteiten voorzag.³

Ondanks deze initiatieven zijn de capaciteitsproblemen en de overbelasting van het gerechtelijk apparaat op vandaag nog steeds niet opgelost. Dit werd ook erkend door huidige minister van Justitie Koen Geens, die in zijn justitieplan van 2015 wijst op de exponentiële groei van het strafrecht de voorbije vijftig jaar. Daarom is één van de pistes waarop in het justitieplan wordt ingezet de verdere uitbreiding van de mogelijkheden van het Openbaar Ministerie⁴ tot buitengerechtelijke of alternatieve afhandeling.⁵ Omdat de bestaande strafprocedure binnen de complexiteit van de huidige samenleving onvoldoende waarborgen biedt voor een efficiënte en effectieve afhandeling van alle strafzaken binnen een redelijke termijn, wil minister Geens, aldus zijn beleidsverklaring⁶, inzetten op een rechtvaardig en transparant strafrecht en strafrechtelijk beleid. Om dit te verwezenlijken hebben het materieel strafrecht en het strafprocesrecht dringend nood aan een hervorming, met als centrale doelstelling een verkorting, vereenvoudiging en een meer efficiënt verloop van de strafprocedure, met bijzondere aandacht voor de belangen van de slachtoffers en de rechten van verdediging.⁷

De hervormingsbeweging die momenteel is ingezet, wordt omschreven als een “hink-stap-sprong”. De tweede fase, de stap, behelst de uitvoering van het justitieplan dat, in afwachting

---

¹ DE SMET, B., "De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte: is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk?", *Panopticon* 1994, 420.

² KB nr. 59 van 10 januari 1935.

³ Wet houdende regeling van een procedure voor de bemiddeling in strafzaken van 10 februari 1994.

⁴ Hierna: "OM".

⁵ MINNAERT, M., "Hervormingen in het strafproces anno 2016: inleidende bloemlezing van beleidsteksten.", *Nullum Crimen*, 2016, afl. 1, 4 en 6.

⁶ DOC 54 0020/018, Kamer, 17 november 2014, Beleidsverklaring justitie, 4.

⁷ MINNAERT, M., a.w., 1-3.

van de sprong (de fundamentele hervorming van onze basiswetgeving met nieuwe wetboeken van strafrecht en strafvordering), reeds een aantal “punctuele maatregelen”⁸ voorziet. Deze moeten bijdragen tot een meer efficiënte en rechtvaardige justitie en moeten tegemoetkomen aan enkele acute noden.⁹

Eén van deze maatregelen is de bij wet van 5 februari 2016 tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie (Potpourri II-wet) ingevoerde procedure van voorafgaande erkenning van schuld (“*guilty plea*”).¹⁰ Ze trad in werking op 29 februari 2016¹¹ en is geregeld in art. 216 Wetboek van Strafvordering¹².¹³ Deze procedure van schuldig pleiten werd reeds aangekondigd in het regeerakkoord van de regering-Michel I met het oog op de versnelling van de behandeling van bepaalde strafdossiers door de debatten voor de strafrechter te beperken tot de bepaling van de straf.¹⁴

Met de nieuwe VES-procedure wordt *plea bargaining* officieel geïntroduceerd in het Belgische strafprocesrecht. De procedure voorziet in een vereenvoudigde wijze van afhandeling van strafzaken en beoogt zodoende een ontlasting van de correctionele rechtbank en de politierechtbank en een verkorting van de duurtijd van de strafprocedure, alsook een meer doeltreffende strafuitvoering. Concreet houdt het in dat het OM met de verdachte of beklaagde, die zijn schuld aan de hem tenlastegelegde feiten erkent en afstand doet van een volledig tegensprekelijk onderzoek ter terechtzitting, een overeenkomst afsluit over de bestraffing, en deze vervolgens ter bekrachtiging voorlegt aan de rechtbank.¹⁵ Omdat de bekentenis van de dader centraal staat, wat zowel de samenleving als het slachtoffer ten goede komt, zou de procedure ook tegemoet moeten komen aan het doel van een meer rechtvaardige justitie.¹⁶

De procedure is geïnspireerd door het wijdverspreide systeem van *plea bargaining* in de Angelsaksische rechtsstelsels zoals het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten¹⁷ en door de Franse procedure *comparution sur reconnaissance préalable de culpabilité*.¹⁸

---

⁸ Die geïmplementeerd werden via enkele Potpourriwetten.

⁹ GEENS, K., “Het justitieplan: Een efficiëntere justitie voor meer rechtvaardigheid”, Brussel, 2015, 3.

¹⁰ Hierna: VES.

¹¹ Wet van 5 februari 2016 tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, B.S. 19 februari 2016.

¹² Hierna: “Sv.”.

¹³ MINNAERT, M., a.w., 1-3.

¹⁴ REGERING-MICHEL I, “Federaal Regeerakkoord 9 oktober 2014”, 119.

¹⁵ WETSONTWERP dd. 23 oktober 2015, houdende wijzigingen van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, p. 88; TERSAGO, P., “Guilty plea. De voorafgaande erkenning van schuld.” In: X., Potpourri II. Strafrecht en strafprocesrecht, Intersentia, Antwerpen, 2016, 25.

¹⁶ <http://www.koengeens.be/beleid/potpourri-ii>.

¹⁷ TERSAGO, P., a.w., 25.

¹⁸ VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., DE HERT, S., “Stevige verbouwingen in het strafprocesrecht: de procedure met voorafgaande erkenning van schuld, de invoering van conclusietermijnen in strafzaken en een vernieuwd stelsel van rechtsmiddelen.” In: VERBRUGGEN, F. (ed.), “Straf- en strafprocesrecht, reeks Themis 97”, Brugge, Die Keure, 2016, 124.

Het idee van *plea bargaining* is dan ook niet nieuw in Europa, niet in het minst omdat de Raad van Ministers van de Raad van Europa reeds in 1987 een vereenvoudigde en versnelde strafrechtspleging, in de zin van een *guilty plea*¹⁹ procedure, aanbeval om de rechtsgang te versnellen. In navolging hiervan werden intussen diverse procedures van *plea bargaining* geïntroduceerd in verschillende continentaal Europese rechtsstelsels, zoals Italië en Frankrijk.²⁰

In welke mate de VES, in wezen een Angelsaksische en adversair geïnspireerde rechtsfiguur, compatibel is met het Belgische continentaal strafprocesrecht, gekenmerkt door een inquisitoire strafprocedure, is de probleemstelling die in deze masterproef wordt onderzocht. Daarbij wordt getracht een antwoord te bieden op de centrale onderzoeksvraag wat de gevolgen zijn van het invoeren van deze procedure in België voor de rechtspositie van de verdachte en de efficiëntie, de rechtvaardigheid en de inquisitoire aard van de strafprocedure. Om tot een antwoord op deze centrale onderzoeksvraag te komen zal doorheen de verschillende hoofdstukken vertrokken worden van een aantal secundaire vragen of probleemstellingen:

- Hoe verhouden de inquisitoire en adversaire strafprocedure zich ten opzichte van elkaar en waar situeert de Belgische strafprocedure zich hierbinnen?
- Wat is de herkomst en de ontstaansgeschiedenis van de *guilty plea* of *plea bargaining* en op welke wijze wordt dit toegepast binnen continentaal Europa?
- Hoe werd de *guilty plea* ingevoerd in België, welke evoluties hebben hiertoe bijgedragen en hoe verhoudt het zich ten opzichte van andere bestaande vormen van consensuele justitie?
- In welke mate is een afzonderlijke procedure voor bekennende verdachten wenselijk? Welke gevolgen heeft dit voor de inquisitoire aard, de efficiëntie en de rechtvaardigheid van de strafprocedure, voor de rol van de rechter en van het OM, voor de rechtspositie van de verdachte en het slachtoffer?
- Wat is de concrete impact van de VES-procedure binnen het Belgisch rechtssysteem? Hoe frequent wordt het in de praktijk toegepast en hoe staan het beleid en de betrokken actoren uit het werkveld hier tegenover?

De gehanteerde methodologie betreft in de eerste plaats een literatuuronderzoek, waarbij voornamelijk Belgische, maar ook een aantal Nederlandse, Franse, Engelse en Amerikaanse bronnen werden geraadpleegd. Gelet op het innovatieve karakter van de procedure is de beschikbare rechtsleer en rechtspraak in België relatief beperkt. Om die reden, maar ook omdat het leerrijk is om de zienswijze van de mensen in het werkveld af te toetsen, werd ook een beperkt empirisch onderzoek verricht door het afnemen van een aantal interviews. Er werd bewust gekozen voor een verkennend kwalitatief onderzoek en niet voor een

---

¹⁹ Letterlijk vertaald: schuldig pleiten.

²⁰ DE SMET, B., "De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte: is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk?", a.w., 421; FERNANDEZ-BERTIER, M. en GIACOMETTI, M., "La reconnaissance préalable de culpabilité ou plaider coupable: une révolution dans notre arsenal procédural?", *Rev. dr. pén. crim.*, 2016, 269.

kwantitatief onderzoek (bijvoorbeeld via een grote hoeveelheid enquêtes). Het beantwoorden van de centrale onderzoeksvraag vergt immers niet zozeer algemeenheden, cijfers en statistieken, maar eerder diepere inzichten in de onderliggende dynamieken, verklaringen en opinies die een licht kunnen werpen op de inpasbaarheid en wenselijkheid van de VES in de Belgische strafprocedure. Een voordeel hierbij is dat het aantal respondenten van minder belang is. Het vereiste aantal interviews om conclusies te trekken is immers afhankelijk van het punt waarop theoretische saturatie wordt bereikt, namelijk het punt waarop er geen nieuwe elementen of opinies meer naar voren komen.²¹

Concreet werden op exploratieve wijze, vertrekkende van een basisvragenlijst, tien diepte-interviews afgenomen bij een beperkt aantal respondenten, bestaande uit drie rechters, vier parketmagistraten en drie advocaten. De respondenten werden geselecteerd op basis van ervaring, toegankelijkheid en beschikbaarheid. De ervaring betreft een algemene ervaring met het strafprocesrecht door het beoefenen van de functie van rechter, parketmagistraat of advocaat. Respondenten werkzaam in Gent waren het best toegankelijk.²² Er werd evenwel ook één parketmagistraat uit Oudenaarde geïnterviewd, namelijk de referentiemagistraat voor de VES in Oost-Vlaanderen. De interviews gebeurden anoniem en duurden gemiddeld drie kwartier tot een uur. Ze werden opgenomen via een geluidsrecorder. Voorafgaand aan de interviews ontvingen de respondenten reeds de vragenlijst.²³ De interviews hadden eerder een eigen dynamiek en volgden niet noodzakelijke de strakke structuur van de vragenlijst. De respondenten ondertekenden allen een “*informed consent*”-document. Omwille van de anonimiteit wordt als volgt naar de respondenten verwezen: rechters 1, 2 en 3; parketmagistraten 1, 2, 3 en 4 en advocaten 1, 2 en 3. Om tot een analyse van de data te komen, werden de interviews eerst volledig uitgeschreven, waarna de tekst geordend werd en niet relevante delen voor de onderzoeksvragen geschrapt werden. Vervolgens werden de interviews gecomprimeerd door relevante antwoorden terug te brengen tot de essentie. Hiervoor werden de antwoorden opgedeeld in verschillende fragmenten (analyse-eenheden), per groep van respondenten (rechters, parketmagistraten en advocaten), om zo tot een meer gedetailleerd beeld te komen met betrekking tot verschillende onderwerpen die werden afgebakend op basis van de uitgevoerde literatuurstudie. Op die manier werd een grote hoeveelheid data gereduceerd tot een relatief klein aantal onderwerpen en konden de verschillende interviews met elkaar worden vergeleken. Er werd daarbij gekeken naar verschillen en gelijkenissen in de antwoorden binnen en tussen de drie groepen

---

²¹ SCHOL, N. en OLIVIER, A.J., “Kwalitatief marktonderzoek. Waar je op moet letten als kwalitatief marktonderzoek onderdeel is van afstudeerscripties, stageverslagen en praktijkopdrachten.”, MOA, 2014, 3-5, geraadpleegd op 5 juli 2019 via https://moa04.artoo.nl/clou-moaweb-images/images/bestanden/pdf/Studenteninformatie/SCHOLL_OLIVIER_De_essentie_van_kwalitatief_onderzoek_versie4.pdf.

²² Omdat ik zelf sinds 2010 zittingsgriffier ben in de correctionele rechtbank in Gent (waar ik onder meer de vaste griffier ben van een strafkamer met drie rechters.

²³ Bijgevoegd als bijlage.

respondenten. Via een exploratieve en verklarende analyse werd gezocht naar verbanden om te komen tot verklaringen betreffende de onderzoeksvragen.²⁴

In het eerste hoofdstuk wordt nagegaan hoe de inquisitoire strafprocedure zich verhoudt ten opzichte van de adversaire strafprocedure, welke evoluties zich de afgelopen jaren afspeelden in het Europese continentale landschap en waar de Belgische strafprocedure zich hierbinnen situeert.

In het tweede hoofdstuk worden de begrippen *plea bargaining* en *guilty plea* toegelicht. Hierbij wordt dieper ingegaan op de herkomst van *plea bargaining* in de Angelsaksische rechtsstelsels, zoals het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten, en de toepassingen ervan in de continentaal Europese rechtsstelsels, zoals Nederland, Frankrijk en Italië.

Het derde hoofdstuk belicht de totstandkoming en de invoering van de Belgische VES aan de hand van haar wettelijk kader en geplaatst tegenover andere Belgische vormen van consensuele justitie, zoals de (verruimde) minnelijke schikking en bemiddeling in strafzaken en de recente spijtoptantenregeling. De VES is immers niet de eerste en ook niet de laatste vorm van consensuele justitie in België.

Het vierde hoofdstuk gaat na in welke mate een afzonderlijke procedure voor bekende verdachten wenselijk is. Er wordt hierbij gekeken naar de gevolgen van *plea bargaining* voor de aard van de strafprocedure, de efficiëntiewinst, de rol van het OM en van de rechter, de rechtspositie van de verdachte en het slachtoffer, de doeltreffendheid van de strafuitvoering en de rechtvaardigheid van de strafprocedure.

Omdat het ten slotte belangrijk is om een zicht te krijgen op de concrete impact van de procedure, worden in het vijfde hoofdstuk de (gevonden) toepassingen van de procedure in Vlaanderen besproken en worden de belangrijkste standpunten uit de afgenomen interviews weergegeven.

In het besluit wordt ten slotte getracht om aan de hand van de secundaire vragen een antwoord te bieden op de centrale onderzoeksvraag.

---

²⁴ EURIB, "Verwerken van kwalitatieve data", 2012, Geraadpleegd op 10 juli 2019 via <https://www.eurib.net/verwerken-van-kwalitatieve-data/>.

1. De adversaire en de inquisitoire strafprocedure

a. Achtergrond

i. Terminologie “adversair” en “accusatoir”

De termen “adversair” en “accusatoir” worden vaak onterecht door elkaar gebruikt om het strafproces aan te duiden dat tegenover het inquisitoir strafproces staat. De term “accusatoir” is echter enger dan de term “adversair” en wordt soms ook gebruikt om de tegensprekelijke fase in een inquisitoire procedure te benoemen. Om verwarring te vermijden en omdat de term “adversair” beter geplaatst is om de strijd tussen twee gelijkwaardige procespartijen, die in een horizontale relatie tegenover elkaar staan, te duiden,²⁵ zal dan ook deze term worden gebruikt doorheen deze masterproef.

ii. Rechtscultuur, rechtsstelsel en methodologie

Het onderscheid tussen het inquisitoir en het adversair strafproces is terug te brengen tot de maatschappelijke context, de rechtscultuur en de historische achtergrond waarin ze zijn ontwikkeld.²⁶

Traditioneel komt de inquisitoire strafprocedure vooral voor in de continentaal Europese landen, gekenmerkt door het *civil law* rechtsstelsel.²⁷ Het *civil law* stamt af van het Romeinse recht en heeft zich op die manier over het Europese continent verspreid.²⁸ De rechtscultuur in deze landen wordt gekenmerkt door een sterke staatsstructuur, gecentraliseerde macht en het vertrouwen van de burgers in de overheid. Het individu is daarbij bereid om taken en bevoegdheden af te staan aan de overheid, omdat een neutrale instantie het best geplaatst is om tot objectieve waarheidsvinding te komen. Het *civil law* komt dan ook *top-down* tot stand, waarbij er eerst door de overheid abstracte rechtsregels worden neergeschreven in wetten die vervolgens worden toegepast op concrete zaken. De sterke staatsstructuur en de gecentraliseerde macht brengen evenwel het risico met zich mee dat de overheid het proces naar haar hand kan zetten.²⁹ Hoewel dit in het verleden tot excessen heeft geleid bij een

---

²⁵ DE HERT, P. en DECAIGNY, T., “Evolueren het Nederlandse en het Belgische strafproces naar adversaire systemen?”, Sdu Uitgevers, *Strafblad*, maart 2013, 55; DECAIGNY, T., “[Strafprocesrecht] Tegenspraak in het vooronderzoek”, Intersentia, Antwerpen, 2013, 19-20.

²⁶ DECAIGNY, T., “[Strafprocesrecht] Tegenspraak in het vooronderzoek”, a.w., 23-24.

²⁷ VANDER BEKEN, T., “De ziel en het doel van de Belgische strafrechtsbedeling. Reflecties naar aanleiding van *Salduz* en de verruimde minnelijke schikking”, CPS 2013-3, nr. 28, 250; VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEEST, P., VANDROMME, S., “Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen”, Maklu, Antwerpen-Apeldoorn, tiende herziene uitgave, 2017, 595.

²⁸ NOLF, Y. en PIERS, M., “Common law en Civil law in Europa : het onderscheid vervaagt.” (masterproef), Faculteit Rechtsgeleerdheid Universiteit Gent, Gent, 2008-2009, 45.

²⁹ DECAIGNY, T., “[Strafprocesrecht] Tegenspraak in het vooronderzoek”, a.w., 22-25; VANDER BEKEN, T., a.w., 251.

autoritaire invulling van de inquisitoire strafprocedure, is dit minder aan de orde bij de rechtsstatelijke inquisitoire strafprocedure in democratische rechtsstaten, zoals België.³⁰

Daartegenover staat de adversaire strafprocedure die traditioneel vooral voorkomt in de Angelsaksische landen, zoals de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk, gekenmerkt door het *common law* rechtsstelsel.³¹ Het *common law* is in Engeland ontstaan uit het gewoonterecht.³² Deze landen kennen een rechtscultuur waar het individu zo weinig mogelijk rechten en bevoegdheden afstaat aan de overheid en waar macht minder gecentraliseerd is.³³ Een historisch gegroeid wantrouwen van de burger tegenover de overheid ligt hieraan ten grondslag. In de adversaire strafprocedure krijgt de burger/verdachte een actieve rol toegewezen, gelet op de weerstand om te vertrouwen op een geheime waarheidsvinding gemonopoliseerd door de overheid.³⁴ Het *common law* komt dan ook *bottom-up* tot stand, waarbij aan de hand van rechterlijke uitspraken en precedentes in vele concrete zaken abstracte rechtsregels worden afgeleid.³⁵

Beide strafprocesvormen streven in wezen hetzelfde doel na, namelijk het beslechten van een strafrechtelijk geschil. Het grote verschil is de wijze waarop hierbij tot waarheidsvinding wordt gekomen en hoe het waarheidsconcept wordt ingevuld.³⁶ Algemeen wordt wel aangenomen dat waarheidsvinding vooral het doel is van een inquisitoir proces, terwijl een adversair proces in de eerste plaats de beslechting van een geschil voor ogen heeft, waarbij waarheid fungeert als een meer pragmatisch concept.³⁷

iii. De relativiteit en toepasbaarheid van de modellen

Het is belangrijk voor ogen te houden dat het inquisitoir en het adversair strafproces slechts theoretische modellen zijn die uiterste polen vormen op één continuüm. Hoewel ze gebruikt kunnen worden om verschillende nationale strafrechtssystemen te begrijpen en te catalogeren, komen ze in hun pure vorm nergens nog voor.³⁸ Geen van beide kan immers op een volledig bevredigende wijze de belangen van zowel de verdachte, het slachtoffer als de maatschappij waarborgen. De praktijk heeft de beide modellen doorheen de tijd dan ook dichter tot elkaar gebracht, waarbij ze door elkaar worden beïnvloed. De meeste nationale rechtssystemen

---

³⁰ DE HERT, P. en DECAIGNY, T., "Evolueren het Nederlandse en het Belgische strafproces naar adversaire systemen?", a.w., 55-56.

³¹ VANDER BEKEN, T., a.w., 250; VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEST, P., VANDROMME, S., a.w., 595.

³² NOLF, Y. en PIERS, M., a.w., 6.

³³ DE HERT, P. en DECAIGNY, T., "Evolueren het Nederlandse en het Belgische strafproces naar adversaire systemen?", a.w., 55-56.

³⁴ DECAIGNY, T., "[Strafprocesrecht] Tegenspraak in het vooronderzoek", a.w., 24.

³⁵ Ibid, 25; VANDER BEKEN, T., a.w., 251; GENNAIOLI, N. en SHLEIFER, A., "The Evolution of Common Law", *Journal of Political Economy* 2007, vol. 115, no.1, 43-68.

³⁶ DE HERT, P. en DECAIGNY, T., "Evolueren het Nederlandse en het Belgische strafproces naar adversaire systemen?", a.w., 55-56.

³⁷ DECAIGNY, T., "[Strafprocesrecht] Tegenspraak in het vooronderzoek", a.w., 28; VANDER BEKEN, T., a.w., 251.

³⁸ DECAIGNY, T., "[Strafprocesrecht] Tegenspraak in het vooronderzoek", a.w., 19-20.

worden daarom gekenmerkt door min of meer hybride strafprocedures, die zowel inquisitoire als adversaire elementen vertonen.³⁹

b. Kenmerken van de adversaire strafprocedure

i. Horizontale processtructuur

De adversaire strafprocedure wordt gekenmerkt door een horizontale processtructuur en haalt zijn dynamiek in de eerste plaats uit de rol van de procespartijen en hun onderlinge verhouding. Uitgaand van het principe van *equality of arms* of wapengelijkheid, staan de vervolgende partij en de verdediging op gelijke voet en strijden ze met gelijke wapens. De verdachte is hierbij een volwaardige procespartij, eerder dan het object van onderzoek.⁴⁰ Het proces ligt volledig in handen van de procespartijen, die een actieve rol hebben en zelf instaan voor de waarheidsvinding.⁴¹

ii. Het onderzoek

Uit de horizontale processtructuur volgt dat er geen sprake is van een vooronderzoek geleid door een overheidsinstantie, zoals België dat kent.⁴² Daarentegen bepalen de opponerende procespartijen zelf welke onderzoekshandelingen nodig zijn en op welke wijze deze worden uitgevoerd of voeren ze elk autonoom een parallel onderzoek uit. Doordat de tegengestelde stellingen/bewijzen los van elkaar worden opgebouwd, is er ook geen sprake van één centraal schriftelijk strafdossier. De onderscheiden bewijselementen worden pas voor het eerst op het proces zelf gepresenteerd, waarbij de bewijsvoering op tegensprekelijke wijze wordt verricht in aanwezigheid van de partijen en meestal is gebaseerd op mondelinge getuigenissen van politie, getuigen, deskundigen,... Bijgevolg is het zwaartepunt van de waarheidsvinding te vinden in het onderzoek ter terechtzitting.⁴³

iii. Rol van de rechter

In het adversair partijenproces speelt de rechter slechts een passieve rol en is zijn taak voornamelijk beperkt tot het garanderen dat de procedure correct verloopt, dat de partijen het proces *fair* spelen en dat de bewijsvoering overeenkomstig de regels gebeurt. Een actieve waarheidsvinding behoort niet tot zijn taak.⁴⁴ De waarheidsvinding is daarentegen het resultaat van de confrontatie op de zitting tussen de stellingen en bewijzen van de vervolging

³⁹ VANDER BEKEN, T., a.w., 250; DECAIGNY, T., "[Strafprocesrecht] Tegenspraak in het vooronderzoek", a.w., 41.

⁴⁰ VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEST, P., VANDROMME, S., a.w., 594.

⁴¹ DE HERT, P. en DECAIGNY, T., "Evolueren het Nederlandse en het Belgische strafproces naar adversaire systemen?", a.w., 56.

⁴² VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEST, P., VANDROMME, S., a.w., 597.

⁴³ DE HERT, P. en DECAIGNY, T., "Evolueren het Nederlandse en het Belgische strafproces naar adversaire systemen?", a.w., 56-57; DECAIGNY, T., "[Strafprocesrecht] Tegenspraak in het vooronderzoek", a.w., 30.

⁴⁴ VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEST, P., VANDROMME, S., a.w., 595.

en de verdediging. Enkel op basis hiervan zal een rechter ofwel (en meestal) een lekenjury een oordeel vellen.⁴⁵

iv. Waarheidsconcept

Gelet op het voorgaande is er in de adversaire strafprocedure sprake van een meervoudige en dialectische benadering van de waarheid. Daarbij wordt “de waarheid” afgeleid uit een aanvaring, confrontatie of strijd tussen tegengestelde ideeën, argumenten of stellingen (these en antithese). Omdat de procespartijen zelf bepalen welke gegevens gepresenteerd worden, is het ook mogelijk dat relevante informatie voor de waarheidsvinding ontbreekt. Dit leidt tot een eerder pragmatisch en relatief waarheidsconcept, waarbij niet wordt uitgegaan van een absolute waarheid, maar van een procedurele of juridische waarheid.⁴⁶

v. Procedurele waarborgen

De adversaire strafprocedure hangt nauw samen met de liberale grondrechtstheorie die proceswaarborgen niet beschouwt als een doel op zich, maar als een instrument om burgers/verdachten te beschermen tegen willekeurig overheidsoptreden.⁴⁷ Het doel van de strafprocedure is niet zozeer het algemeen belang van de waarheidsvinding, meer eerder het bieden van een procedureel kader aan autonome procespartijen, waarbinnen ze hun geschil kunnen beslechten. Bijgevolg kunnen zij ook vrij beslissen om afstand te doen van hun proceswaarborgen en van een tegensprekelijk proces en kunnen zij onderling het gevolg van een aanklacht bepalen door een schikking te treffen, zoals bijvoorbeeld een *guilty plea*.⁴⁸

De proceswaarborgen staan vooral in functie van de wapengelijkheid, die onlosmakelijk verbonden is met de vereiste van tegenspraak, wat inhoudt dat beide procespartijen op gelijke voet in een debat de mogelijkheid hebben om elkaars argumenten te aanhoren en te weerleggen.⁴⁹ Beiden zijn essentieel met het oog op de dialectische waarheidsvinding en een fair adversair proces. Ook het onmiddellijkheidsbeginsel is hierbij een belangrijke waarborg. Het houdt in dat alle onderzoeksgegevens gepresenteerd en “overgedaan” worden op de terechtzitting en het voorwerp uitmaken van een contradictoir debat, waarbij de beslissende rechterlijke instantie, dan wel de jury, de betrouwbaarheid ervan zelf nagaat en enkel op basis hiervan een eindoordeel velst.⁵⁰ Andere belangrijke waarborgen zijn het *nemo tenetur*-

---

⁴⁵ DE HERT, P. en DECAIGNY, T., Evolueren het Nederlandse en het Belgische strafproces naar adversaire systemen?”, a.w., 56.

⁴⁶ DECAIGNY, T., “[Strafprocesrecht] Tegenspraak in het vooronderzoek”, a.w., 32.

⁴⁷ HENDRICK, W. en TRÆT, P., “Guilty Plea in België: onderhandelen in strafzaken?” (masterproef), Faculteit Rechtsgeleerdheid Universiteit Gent, Gent, 2015, 44-45.

⁴⁸ DECAIGNY, T., “[Strafprocesrecht] Tegenspraak in het vooronderzoek”, a.w., 39; DE HERT, P. en DECAIGNY, T., Evolueren het Nederlandse en het Belgische strafproces naar adversaire systemen?”, a.w., 60.

⁴⁹ DE HERT, P. en DECAIGNY, T., Evolueren het Nederlandse en het Belgische strafproces naar adversaire systemen?”, a.w., 59.

⁵⁰ DECAIGNY, T., “[Strafprocesrecht] Tegenspraak in het vooronderzoek”, a.w., 34 en 36.

beginsel, volgens hetwelk een verdachte (als volwaardige procespartij) niet gedwongen kan worden om aan zijn eigen veroordeling mee te werken en het daarmee samenhangende verbod op ongeoorloofde druk (pressieverbod),⁵¹ alsook de volledige openbaarheid van het proces.⁵²

c. Kenmerken van de inquisitoire strafprocedure

i. Verticale processtructuur

De inquisitoire strafprocedure heeft een verticale processtructuur, wat inhoudt dat de procesvoering en het verloop van de strafprocedure niet worden bepaald of aangestuurd door de procespartijen zelf, maar door een centrale en onafhankelijke overheidsinstantie. De verdachte of beklaagde wordt hierbij niet beschouwd als een actor of al de drager van rechten, maar als het voorwerp van het onderzoek.⁵³

ii. Het onderzoek

In plaats van twee parallel gevoerde onderzoeken door de partijen zelf is er bij een inquisitoire strafprocedure slechts sprake van één centraal gevoerd vooronderzoek, geleid door een neutrale en onafhankelijke onderzoekende instantie (in beginsel een rechter) die ambtshalve optreedt. Het Belgisch gerechtelijk onderzoek onder leiding van de onderzoeksrechter is hiervan een goed voorbeeld. Het vooronderzoek is geheim en wordt achter gesloten deuren gevoerd, zonder dat de verdachte, het slachtoffer of het publiek (pers) er kennis van kunnen nemen.⁵⁴ Een zorgvuldige weergave van de onderzoeksresultaten in een schriftelijk strafdossier en de volledigheid en betrouwbaarheid hiervan zijn onontbeerlijk om de partijen en de feitenrechter kennis te laten nemen van het onderzoek dat ze niet zelf hebben gevoerd. Het samenstellen van het strafdossier wordt vergemakkelijkt doordat de bewijsvoering vooral gebaseerd is op schriftelijke bewijselementen, zoals processen-verbaal, schriftelijke deskundigenverslagen,... Het zwaartepunt van de waarheidsvinding is dan ook gelegen in het vooronderzoek.⁵⁵

Hoewel het hier niet toe te herleiden is, doet het onderzoek ter terechtzitting in de eerste plaats dienst als een verificatieproces van de resultaten van het vooronderzoek.⁵⁶ Dit neemt

---

⁵¹ DE HERT, P. en DECAIGNY, T., Evolueren het Nederlandse en het Belgische strafproces naar adversaire systemen?", a.w., 60.

⁵² VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEST, P., VANDROMME, S., a.w., 594.

⁵³ DECAIGNY, T., "[Strafprocesrecht] Tegenspraak in het vooronderzoek", a.w., 30 en 49; VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEST, P., VANDROMME, S., a.w., 595.

⁵⁴ VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEST, P., VANDROMME, S., a.w., 594-595.

⁵⁵ DE HERT, P. en DECAIGNY, T., Evolueren het Nederlandse en het Belgische strafproces naar adversaire systemen?", a.w., 56-57.

⁵⁶ DE WOLF, D., "De onderzoeksbevoegdheden van de rechter in de correctionele procedure: noodzakelijke instrumenten voor de waarheidsvinding", Nullum Crimen, Nummer 2, 2010, 93-95.

niet weg dat het resultaat van het vooronderzoek slechts een voorlopige versie is van de waarheid en het voorwerp uitmaakt van een inhoudelijke onderzoek ter terechtzitting, met ruimte voor tegenspraak.⁵⁷

iii. Rol van de rechter

In de inquisitoire strafprocedure krijgt de rechter een actieve rol toegewezen en is het zijn taak en verantwoordelijkheid om de “waarheid” aan het licht te brengen. Hij heeft daartoe de actieve leiding over de procesvoering. Niettegenstaande het schriftelijk strafdossier het voornaamste instrument is aan de hand waarvan hij de waarheid achterhaalt en zijn overtuiging vormt,⁵⁸ kan hij zelf ook aan bewijsvergaring doen door het horen van getuigen, deskundigen, burgerlijke partijen en het verhoren van de beklaagde. Daarenboven kan hij ook nog verschillende aanvullende onderzoeksdaden bevelen.⁵⁹

iv. Waarheidsconcept

Binnen de inquisitoire strafprocedure wordt er uitgegaan van een eerder absoluut en dogmatisch waarheidsconcept, waarbij er slechts sprake kan zijn van één absolute en objectieve materiële waarheid. Het algemeen belang van het achterhalen van deze waarheid is meteen ook het voornaamste doel van het strafproces. De verantwoordelijkheid hiervoor wordt gelegd bij één actieve onafhankelijke en onpartijdige onderzoekende instantie die aandacht moet hebben voor zowel elementen *à charge* als *à décharge*. Omdat de partijen – de verdediging, de vervolgende instantie en het slachtoffer – niet in staat zouden zijn tot objectiviteit en onpartijdigheid, krijgen zij slechts een secundaire positie toegewezen in de waarheidsvinding en worden ze beschouwd als hulporganen in de waarheidsvinding.⁶⁰ Het resultaat van het centraal en neutraal gevoerde vooronderzoek wordt beschouwd als een getrouwe (voorlopige) weergave van de materiële waarheid.⁶¹

v. Procedurele waarborgen

De inquisitoire strafprocedure hangt nauw samen met de institutionele grondrechtstheorie die de wettelijke regels en proceswaarborgen in functie van het algemeen belang (van de waarheidsvinding) plaatst. De partijen kunnen ze niet zomaar buiten spel zetten via onderlinge afspraken, zoals bijvoorbeeld een *guilty plea*, omdat een overeenkomst in de eerste plaats gericht is op het beslechten van een geschil, eerder dan op de

---

⁵⁷ DECAIGNY, T., “[Strafprocesrecht] Tegenspraak in het vooronderzoek”, a.w., 33.

⁵⁸ DE WOLF, D., a.w., 93-95.

⁵⁹ VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEEST, P., VANDROMME, S., a.w., 594-595; DE WOLF, D., a.w., 95-98.

⁶⁰ DE HERT, P. en DECAIGNY, T., Evolueren het Nederlandse en het Belgische strafproces naar adversaire systemen?”, a.w., 57-58; DECAIGNY, T., “[Strafprocesrecht] Tegenspraak in het vooronderzoek”, a.w., 30.

⁶¹ DE HERT, P. en DECAIGNY, T., Evolueren het Nederlandse en het Belgische strafproces naar adversaire systemen?”, a.w., 57-58.

waarheidsvinding.⁶² Omdat de rechter verantwoordelijk is voor de waarheidsvinding, is de toegang tot hem niet enkel een recht, maar ook een vereiste en kan hij bovendien nooit gebonden zijn door een overeenkomst.⁶³

Een *rechtstatelijke* inquisitoire procedure vereist een aantal waarborgen die voornamelijk betrekking hebben op het garanderen van de kwaliteit en de betrouwbaarheid van het centraal gevoerde vooronderzoek. Een belangrijke waarborg is de volledige transparantie van dit onderzoek door middel van het schriftelijk strafdossier.⁶⁴ Om het machtsverwicht van de overheid bij de waarheidsvinding te compenseren, moet daarnaast ook worden voorzien in een aantal grondrechten, zoals het *nemo tenetur*-beginsel en het pressieverbod. Nog een belangrijke waarborg is het garanderen van de integriteit, deskundigheid, onpartijdigheid en onafhankelijkheid van de (rechterlijke) instantie die het (voor)onderzoek voert. Als laatste waarborg is vereist dat de feitenrechter zelf actief op zoek gaat naar de waarheid en niet louter vertrouwt op de gegevens die hem worden voorgelegd. Bovendien moet hij, ingevolge de motiveringsplicht, zijn beslissingen verantwoorden ten aanzien van de maatschappij.⁶⁵

In de rechtsleer wordt de niet-tegensprekelijke aard van de inquisitoire procedure vaak als één van haar basiskennmerken bestempeld.⁶⁶ Er is echter ook een strekking die zich verzet tegen deze zienswijze en die het recht op tegenspraak zelfs ziet als één van de noodzakelijke grondrechten om te kunnen spreken van een *rechtsstatelijke* inquisitoire procedure. De tegenspraak bestaat echter niet in het voeren van een afzonderlijk eenzijdig onderzoek door de verdediging en de vervolging, maar is responsief van aard. In die zin moet ze minstens bij het afronden van het onderzoek worden voorzien, waarbij de verdediging opmerkingen kan formuleren op de onderzoeksbevindingen.⁶⁷

De verticale structuur van de inquisitoire strafprocedure belet dus niet dat er procedurele gelijkheid bestaat tussen de vervolging en de verdediging, zij het dat deze wordt gegarandeerd door de bovenvermelde compenserende waarborgen en niet volgt uit de basisstructuur van de procedure zelf.⁶⁸

---

⁶² BAELE, A. en MEESE, J., "De wenselijkheid van guilty plea in het Belgische strafrecht?" (masterproef), Faculteit Rechtsgeleerdheid Universiteit Gent, Gent, 2009, 90.

⁶³ DECAIGNY, T., "[Strafprocesrecht] Tegenspraak in het vooronderzoek", a.w., 39-40.

⁶⁴ DE HERT, P. en DECAIGNY, T., "Evolueren het Nederlandse en het Belgische strafproces naar adversaire systemen?", a.w., 58-59.

⁶⁵ DECAIGNY, T., "[Strafprocesrecht] Tegenspraak in het vooronderzoek", a.w., 37-38.

⁶⁶ VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEEST, P., VANDROMME, S., a.w., 594-595.

⁶⁷ DE HERT, P. en DECAIGNY, T., "Evolueren het Nederlandse en het Belgische strafproces naar adversaire systemen?", a.w., 59; DECAIGNY, T., "[Strafprocesrecht] Tegenspraak in het vooronderzoek", a.w., 34-35.

⁶⁸ DE HERT, P. en DECAIGNY, T., "Evolueren het Nederlandse en het Belgische strafproces naar adversaire systemen?", a.w., 59.

d. Continentaal Europa

i. Achtergrond

Het inquisitoir procesmodel behoort tot de rechtstraditie van continentaal Europa en werd er tot voor de Franse revolutie op grote schaal toegepast. Dankzij de Napoleontische *Code d'Instruction Criminelle* van 1808 werd dit procesmodel verspreid over heel Europa en zelfs daarbuiten. Niettegenstaande het nergens meer in haar zuivere vorm voorkomt, heeft de strafprocedure in veel continentaal Europese landen vandaag nog steeds een inquisitoir karakter.⁶⁹

Onder invloed van de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens⁷⁰ en van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens⁷¹, werd evenwel vaak gewezen op de nadelen van het inquisitoir systeem en werd vaak impliciet aangegeven dat een op *common law* gebaseerd adversair systeem intrinsiek beter zou zijn. Mede hierdoor ontstond binnen continentaal Europa een hervormingsbeweging die leidde tot een verwatering van de zuiver inquisitoire strafprocedure.⁷² Door het implementeren van adversaire elementen in hun strafprocedures, kenden verschillende continentaal Europese landen de laatste jaren dan ook een verschuiving op het continuüm inquisitoir-adversair.⁷³

Italië ging hierin het verst door in 1988 met haar nieuw wetboek, de *Codice Vassali*, haar inquisitoire rechtstraditie aan de kant te schuiven ten voordele van een adversaire rechtspleging naar Amerikaans voorbeeld.⁷⁴ Doordat Italië zich op dat moment geconfronteerd zag met de grootste gerechtelijke achterstand en de traagste procesvoering vergeleken met alle andere Europese landen, zocht ze inspiratie in het Amerikaanse systeem om hieraan te verhelpen.⁷⁵ De strafprocedure wordt er sindsdien niet langer centraal gestuurd door een overheidsinstantie, maar door de procespartijen zelf. Op deze drastische hervorming kwamen evenwel kritieken, zowel van de rechterlijke macht als van de publieke opinie, zodat de strafprocedure nadien nog herhaaldelijk werd aangepast.⁷⁶

Deze tendens werd, na de val van de Berlijnse muur, verdergezet in veel voormalige Oostbloklanden, die zich ook lieten inspireren door het adversaire procesmodel bij het opstellen van hun eigen wetboeken van strafvordering.⁷⁷

---

⁶⁹ VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEST, P., VANDROMME, S., a.w., 596.

⁷⁰ Hierna: EHRM.

⁷¹ Hierna: EVRM.

⁷² VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEST, P., VANDROMME, S., a.w., 597-600.

⁷³ Ibid.

⁷⁴ Ibid, 598-599.

⁷⁵ CHANGSHENG, L., "Adversary System Experiment in Continental Europe: Several Lessons from the Italian Experience", *Journal of Politics & Law*, 2008, 1, 13-14 en 17-18.

⁷⁶ CHANGSHENG, L., a.w., 16-18.

⁷⁷ VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEST, P., VANDROMME, S., a.w., 598-599.

In de jaren '90 gingen ook in Frankrijk voorstellen uit van de Franse *Commissie Delmas Marty* voor een hervorming van het Franse strafprocesrecht in een meer adversaire richting. Hoewel deze voorstellen afgewezen werden, effenden ze wel de weg voor een aantal ingrijpende hervormingen, waaronder de in 2004 ingevoerde *procedure comparution sur reconnaissance préalable de culpabilité*, geïnspireerd op de Angelsaksische *guilty plea*.⁷⁸

Nederland en België zijn onderhevig aan een gelijkaardige hervormingsbeweging, die evenwel verregaander is in Nederland. Hoewel zowel het Nederlands als het Belgisch strafproces klassiek worden aanzien als gemengde of hybride systemen, met een inquisitoir vooronderzoek en een adversair of accusatoir onderzoek ter terechtzitting, werpen Prof. P. de Hert en T. Decaigny argumenten op om ze beide te beschouwen als overwegend inquisitoir. Het belangrijkste argument hiervoor is dat de tegenspraak tijdens het onderzoek ter terechtzitting niet volstaat om deze strafprocedures hybride te noemen. Het is vooral de horizontale dan wel verticale structuur van de strafprocedure die bepalend is voor haar overwegend adversaire dan wel inquisitoire aard. Doorslaggevend daarbij is wie het initiatiefrecht heeft en het verloop van het onderzoek en het proces stuurt: de procespartijen zelf of een centrale rechterlijke instantie? De vraag hierbij is wat onder het begrip "partij" moet worden verstaan. Waar de verdachte en het slachtoffer duidelijk partijdige actoren zijn, neemt het OM een speciale positie in. Omdat het OM optreedt namens de maatschappij en het algemeen belang nastreeft, gekenmerkt wordt door een hiërarchische structuur en onder leiding van de ministerie van Justitie een strafrechtelijk beleid uitvoert, is ze niet helemaal te beschouwen als een "partijdige" actor. Het EHRM heeft echter geoordeeld dat ze procedureel wel als een partij moet worden beschouwd, omdat het statuut van een parketmagistraat aanzienlijk minder garanties biedt dan het statuut van een rechter. Zowel Nederland als België kennen reeds enige tijd de evolutie waarbij het vooronderzoek niet langer exclusief wordt geleid door een neutrale rechterlijke instantie, namelijk de rechter-commissaris (Nederland) en de onderzoeksrechter (België) tijdens een gerechtelijk onderzoek. Het onderzoek wordt daarentegen steeds vaker geleid door het OM (aldus een procespartij) tijdens een opsporingsonderzoek. De Nederlandse "Wet versterking positie rechter-commissaris" ging zelfs nog een stap verder door het gerechtelijk onderzoek volledig af te schaffen, maar hierbij wel de toezichtfunctie van de rechter-commissaris tijdens het opsporingsonderzoek te versterken. Terzelfdertijd werd in Nederland de wapengelijkheid versterkt door de verdediging en het OM een gelijke toegang te verschaffen tot de rechter-commissaris, die op die manier fungeert als een belangrijke inquisitoire garantie in deze adversair geïnspireerde hervorming. Desondanks blijft de Nederlandse, net als de Belgische, strafprocedure toch overwegend inquisitoir van aard, omdat er sprake is van één centraal vooronderzoek. Zelfs in geval van een opsporingsonderzoek wordt dit door slechts één procespartij (het OM) gevoerd, in plaats van beide procespartijen. Bovendien weegt dit vooronderzoek in het licht van de

---

⁷⁸ Ibid.

waarheidsvinding ook nog steeds door ten opzichte van het meer tegensprekelijke onderzoek ter terechtzitting.⁷⁹

ii. De Belgische strafprocedure

a. Achtergrond

België hanteert vandaag nog steeds het Napoleontische wetboek van strafvordering uit 1808 dat voorziet in een inquisitoriale strafprocedure. Het is het product van een hiërarchische staat die haar visie op verticale wijze doordrukt en waarbij alle taken worden opgenomen door overheidsorganen.⁸⁰ Niettegenstaande talloze aanpassingen heeft het zijn oorspronkelijke logica en structuur behouden, alsook het traditionele inquisitoire idee dat de procespartijen geen echte actoren zijn, maar het voorwerp uitmaken van het proces.⁸¹ Er wordt evenwel reeds enkele jaren gewerkt aan een nieuw wetboek van strafvordering, wat deel uitmaakt van de “sprong” in de hink-stap-sprong hervorming van minister Geens.⁸²

De traditionele structuur van de Belgische strafprocedure bestaat erin dat het OM instaat voor de vervolging, de onderzoeksrechter voor het voeren van het onderzoek en de strafrechter voor de beoordeling, de berechting en de bestraffing op het einde van de rit. Dit laat in beginsel weinig ruimte voor participatie van de verdachte en het slachtoffer en nog minder voor het afsluiten van overeenkomsten tussen procespartijen.⁸³ Deze traditionele rollen zijn sinds 1808 evenwel sterk geëvolueerd en lang niet meer zo duidelijk afgebakend.⁸⁴ Zo is de scheiding tussen het vervolgen (het OM) en onderzoeken (de onderzoeksrechter) vager geworden, doordat het OM ook een opsporingsonderzoek kan voeren en haar bevoegdheden op dit vlak geleidelijk werden uitgebreid (cf. supra). Daarnaast komt ook het evenwicht in de relatie tussen het OM en de feitenrechter, gekenmerkt door de scheiding tussen vervolging en berechting, onder druk te staan. Dit kan worden toegeschreven aan de uitbreidende mogelijkheden voor het OM om strafzaken op meer autonome, al dan niet buitengerechtelijke, wijze af te handelen. Voorbeelden hiervan zijn de (verruimde) minnelijke schikking en bemiddeling in strafzaken, de recente spijtoptantenregeling, en niet in het minst de VES (cf. infra hoofdstuk 3).⁸⁵ Ook het statuut van de verdachte en van het slachtoffer onderging een evolutie, zij het zeer geleidelijk. Veelzeggend op dit vlak is dat het tot 1998, met de invoering van de kleine Wet Franchimont, heeft geduurd vooraleer er in het

---

⁷⁹ DE HERT, P. en DECAIGNY, T., Evolueren het Nederlandse en het Belgische strafproces naar adversaire systemen?”, a.w., 54 en 60-63.

⁸⁰ VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., DE HERT, S., a.w., 123.

⁸¹ JACOBS, A., "Le droit Belge dans le concert Européen de la justice négociée", *Revue internationale de droit pénal*, 2012, 61-62.

⁸² VERREST, P. en MEVIS, P., "Rechtsvergelijkende inzichten voor de modernisering van het Wetboek van Strafvordering", Boom juridisch, Den Haag, 2018, 11.

⁸³ VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., DE HERT, S., a.w., 123-124.

⁸⁴ VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAESE, P., VANDROMME, S., a.w., 600; DE HERT, P. en DECAIGNY, T., Evolueren het Nederlandse en het Belgische strafproces naar adversaire systemen?”, a.w., 63. JACOBS, A., a.w., 64-66.

⁸⁵ JACOBS, A., a.w., 62-63.

gerechtelijk onderzoek een aantal contradictoire elementen werden geïntroduceerd. Onder meer door het inzagerecht en de mogelijkheid om aanvullende onderzoeksdaden te verzoeken werden de rechtsposities van de verdachte en het slachtoffer opmerkelijk verbeterd. Tot op vandaag is er echter geen enkele wettelijke mogelijkheid van participatie van de verdachte of het slachtoffer aan het opsporingsonderzoek.⁸⁶ De rechtspositie van de verdachte werd in 2012⁸⁷ nog versterkt door hem met de Salduz-wet recht te geven op bijstand van een advocaat tijdens het verhoor.⁸⁸

b. Twee fases

Kenmerkend voor de Belgische strafprocedure is dat ze bestaat uit twee onderscheiden fases: het vooronderzoek en het onderzoek ter terechtzitting.

De fase van het vooronderzoek wordt als eerder inquisitoir bestempeld, omdat het schriftelijk, geheim en niet-tegensprekelijk van aard is. Het wordt geleid door de onderzoeksrechter tijdens een gerechtelijk onderzoek of door het OM tijdens een opsporingsonderzoek. In deze fase wordt de verdachte nog niet echt beschouwd als een procespartij en wordt hij niet geacht actief aan bewijsvergaring te doen. De resultaten van dit centraal gevoerde onderzoek worden weergegeven in een schriftelijk strafdossier.⁸⁹ Hoewel in België het gerechtelijke onderzoek vooralsnog niet werd afgeschaft, neemt het opsporingsonderzoek onder leiding van het OM meer en meer het voortouw. Deze evolutie wringt met het inquisitoire uitgangspunt dat het vooronderzoek, vanuit het algemeen belang van de waarheidsvinding, *à charge* en *à décharge* moet worden gevoerd door een onafhankelijke en onpartijdige instantie, namelijk de onderzoeksrechter en niet het OM, die te beschouwen is als een procespartij (cf. supra).⁹⁰

De tweede fase van de strafprocedure bestaat uit het onderzoek ter terechtzitting onder leiding van de strafrechter. Deze fase wordt traditioneel als eerder accusatoir/adversair omschreven. De reden hiervoor is dat het mondeling en openbaar is, de wapengelijkheid tussen het OM en de verdediging beter is verzekerd en de partijen, in het bijzonder de beklaagde, tegenspraak kunnen voeren met betrekking tot de resultaten uit het vooronderzoek.⁹¹

Ondanks een inquisitoir vooronderzoek en meer adversair onderzoek ter terechtzitting werd reeds vastgesteld dat de Belgische strafprocedure niet te beschouwen is als hybride, maar als

---

⁸⁶ DE HERT, P. en DECAIGNY, T., Evolueren het Nederlandse en het Belgische strafproces naar adversaire systemen?", a.w., 63.

⁸⁷ naar aanleiding van het Salduz-arrest van het EHRM in 2008.

⁸⁸ <https://www.advocaat.be/salduz>.

⁸⁹ VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEEST, P., VANDROMME, S., a.w., 596-597.

⁹⁰ DE HERT, P. en DECAIGNY, T., Evolueren het Nederlandse en het Belgische strafproces naar adversaire systemen?", a.w., 61-63.

⁹¹ VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEEST, P., VANDROMME, S., a.w., 596-597.

overwegend inquisitoir (cf. supra).⁹² Dit wordt nog in de hand gewerkt doordat het tegensprekelijk onderzoek ter terechtzitting wordt gekenmerkt door de afbrokkeling van het onmiddellijkheidsbeginsel. Hierdoor wordt het onderzoek ter terechtzitting in grote mate herleid tot een verificatieproces van de gegevens uit het niet tegensprekelijk samengestelde schriftelijk strafdossier.⁹³ Een volwaardige en consequente toepassing van het onmiddellijkheidsbeginsel zou immers een onhoudbare druk leggen op de capaciteit van de rechtbanken.⁹⁴ Het onmiddellijkheidsbeginsel wordt nog wel in ere gehouden voor het Hof van Assisen, gekenmerkt door juryrechtspraak, waar de accusatoire karakteristieken van het onderzoek ter terechtzitting het meest prominent zijn. Dit zegt evenwel weinig nu de meeste misdaden, mede uit efficiëntieoogpunt, worden gecorrectionaliseerd. Bovendien worden zowel assisenprocessen als correctionele processen gekenmerkt door een verticale structuur, waarbij de voorzitter/strafrechter, anders dan bij een adversair proces, een actieve waarheidszoekende rol vervult en daartoe zelf de debatten leidt en ambtshalve bijkomende onderzoeksdaden kan bevelen.⁹⁵

Het is duidelijk dat de gestage uitbreiding van de bevoegdheden van het OM in het vooronderzoek haar positie als procespartij versterkt. Vooraleer evenwel kan worden gesproken van een echte evolutie in adversaire richting, vereist het beginsel van wapengelijkheid dat ook de verdediging dan wordt behandeld als een gelijkwaardige procespartij die het onderzoek (mee) kan aansturen. De uitbreiding van de bevoegdheden van het OM ging in België echter veel minder dan bijvoorbeeld in Nederland gepaard met een versterking van de wapengelijkheid. Zo kan de verdachte niet rechtstreeks participeren in het opsporingsonderzoek en heeft hij in tegenstelling tot het OM geen toegang tot de (onderzoeks)rechter via een mini-instructie. De essentie van de adversaire strafprocedure ligt net in haar horizontale aard, waarbij *beide* procespartijen de verantwoordelijkheid dragen voor het onderzoek. Indien hieraan wordt voorbijgegaan is het resultaat enkel een scheefftrekking van een overwegend inquisitoire procedure.⁹⁶

e. Besluit

Uit het hiervoor geschetste beeld blijkt dat de adversaire en inquisitoire strafprocedures in hun zuivere vormen uiterste polen vormen op één continuüm. Angelsaksische rechtsstelsels, zoals het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten, leunen dichterbij de adversaire pool en continentaal Europese rechtsstelsels, zoals België, Frankrijk en Nederland, liggen

---

⁹² DE HERT, P. en DECAIGNY, T., Evolueren het Nederlandse en het Belgische strafproces naar adversaire systemen?“, a.w., 60.

⁹³ VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEST, P., VANDROMME, S., a.w., 597.

⁹⁴ Angelsaksische rechtsstelsels werden net door de zwaarte van de accusatoire procedure, gekenmerkt door het onmiddellijkheidsbeginsel, genoodzaakt om te kiezen voor een vereenvoudigde strafprocedure in de zin van *plea bargaining*. (JACOBS, A., a.w., 64-66.)

⁹⁵ DECAIGNY, T., “[Strafprocesrecht] Tegenspraak in het vooronderzoek“, a.w., 46-48; VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEST, P., VANDROMME, S., a.w., 597.

⁹⁶ DE HERT, P. en DECAIGNY, T., Evolueren het Nederlandse en het Belgische strafproces naar adversaire systemen?“, a.w., 61-63 en 65-66.

dichter bij de inquisitoire pool. Het is daarbij belangrijk voor ogen te houden dat de ene procedurevorm niet noodzakelijk beter is dan de andere, maar dat ze elk dienen te worden begrepen binnen hun eigen rechtscultuur, vormgegeven door de historische en maatschappelijke context. Angelsaksische en continentaal Europese rechtsstelsels bestaan ook niet in een vacuüm, maar beïnvloeden elkaar continu en nemen in de praktijk elementen van elkaar over, zodat ze dichter bij elkaar komen te liggen.

Ingevolge een hervormingsbeweging in adversaire richting, onder impuls van het EHRM, implementeerden verschillende continentaal Europese landen de laatste jaren adversaire elementen in hun strafprocedure, zoals België, Frankrijk en Nederland, of kozen ze zelfs resoluut voor een adversaire strafprocedure, zoals Italië en verschillende Oost-Europese landen.⁹⁷ Bij het hervormen van nationale strafprocedures mag evenwel hun achterliggende context en rechtscultuur niet worden miskend. Beide strafprocesvormen zijn immers geworteld in een coherent geheel van uitgangspunten, waaruit zeer concrete eisen en voorwaarden voortvloeien, zodat het onachtzaam transplanteren van elementen uit het ene model in het andere niet zonder risico is.⁹⁸

Ook de Belgische strafprocedure, die als overwegend inquisitoir wordt bestempeld, heeft geen zuiver inquisitoir karakter en is ook niet immuun voor de voormelde hervormingsbeweging. In het vooronderzoek zien we door de toenemende bevoegdheden van het OM dat de focus verschuift van een onafhankelijke onderzoekende instantie naar een procespartij. Bovendien wordt de Belgische strafprocedure ook doorkruist door de adversair geïnspireerde evolutie in de richting van een meer consensuele justitie, met verruimde mogelijkheden voor het OM om strafzaken op autonome, al dan niet buitengerechtelijke, wijze af te handelen. Het is daarbij belangrijk dat ook de participatierechten en de procesautonomie van de andere procespartijen (verdachte en slachtoffer) worden versterkt om een scheef trekking van de Belgische strafprocedure te vermijden. Hoewel de versterking van hun rechtspositie werd ingezet met de kleine Wet Franchimont, bleef dit voornamelijk beperkt tot het minder frequent toegepaste gerechtelijk onderzoek. Ook het Salduz-arrest van het EHRM heeft een positieve invloed gehad op de rechtspositie van de verdachte. Dit neemt niet weg dat de rol van het OM veel meer werd versterkt ten opzichte van deze van de andere procespartijen, zodat er allerm minst sprake is van de gelijkwaardigheid en wapengelijkheid die essentieel zijn voor een adversaire strafprocedure.

---

⁹⁷ VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEST, P., VANDROMME, S., a.w., 600.

⁹⁸ DE HERT, P. en DECAIGNY, T., Evolueren het Nederlandse en het Belgische strafproces naar adversaire systemen?", a.w., 60.

2. *Plea bargaining* en *guilty plea*

a. Begripsomschrijving

i. Definitie en achtergrond

Plea bargaining kan inhoudelijk verschillende ladingen dekken en houdt concreet in dat de vervolgende partij en de verdachte van een misdrijf via informele onderhandelingen tot een akkoord trachten te komen over de feiten, de tenlastelegging of de bestraffing.⁹⁹ Het is het voorbeeld bij uitstek van onderhandelde of consensuele justitie in de strikte zin van het woord. De procespartijen trachten hierbij onderling een strafrechtelijk geschil te beslechten en hun standpunten en belangen naar voor brengen in de vorm van voorstellen en tegenvoorstellen totdat een overeenstemming is bereikt, waarbij elke partij iets opgeeft in ruil voor een voordeel.¹⁰⁰

Een *plea of guilty*, vertaald als “schuldig pleiten” of “een onderhandelde bekentenis”, is de meest courante vorm van *plea bargaining*. Het houdt concreet in dat de verdachte schuld bekent aan de hem ten laste gelegde feiten en afstand doet van zijn recht op een volwaardig tegensprekelijk proces in ruil voor een tegenprestatie die resulteert in een strafvermindering en/of een snellere en eenvoudigere procedure. De vervolgende partij ziet op haar beurt af van de mogelijkheid op een strengere bestraffing in ruil voor een efficiëntere procedure, waarbij een veroordeling zeker is.¹⁰¹

Een *guilty plea* is niet zozeer te beschouwen als een teken van berouw of wroeging, maar als het resultaat van een onderling akkoord.¹⁰² Vanuit rechtseconomisch oogpunt wordt hierbij verwacht dat een verdachte rationeel zal afwegen wat de kans is op een veroordeling, hoeveel “korting” hij krijgt op de strafmaat en wat hij zal uitsparen (tijd, geld, onzekerheid..) door een rechtszaak te voorkomen.¹⁰³ *Plea bargaining* beoogt vanuit dit oogpunt vooral het maximaliseren van de efficiëntie van de strafprocedure door het vermijden van langere en duurdere betwiste rechtszaken.¹⁰⁴

---

⁹⁹ DE SMET, B., “De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte: is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk?”, *a.w.*, 423-424; DECAIGNY, T., “Plea-bargaining in België: een koekoeksei?”, *jura falconis*, jg 39, 2002-2003, nr. 3, 462; R. en BAILLEUX A., “De verruimde minnelijke schikking: een wenselijk maar delicaat product”, NC 2012, afl. 6, 439.

¹⁰⁰ JACOBS, A., *a.w.*, 44.

¹⁰¹ *Ibid*; VERSTRAETE, R. en BAILLEUX A., “De verruimde minnelijke schikking: een wenselijk maar delicaat product”, NC 2012, afl. 6, 439.

¹⁰² DE SMET, B., “De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte: is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk?”, *a.w.*, 423-424.

¹⁰³ VERHELST, S., “De efficiëntie van onderhandelde conflictoplossingen in het strafrecht”, *Rechtskundig Weekblad* 2010-11, Nummer 38, 2011, 1589.

¹⁰⁴ HODGSON, J., “Plea bargaining: a comparative analysis.”, Elsevier, Oxford, *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, 2nd edition, 2015, Volume 18, 226.

Inherent aan *plea bargaining* is de veronderstelling dat procespartijen vrij kunnen beschikken over processuele waarborgen, behorende tot het publiek recht, en deze kunnen uitschakelen door overeenkomsten van privaat recht. Dit druist in tegen een inquisitoire proceslogica, waarbij de strafvordering van openbare orde is en processuele waarborgen in functie staan van het algemeen belang.¹⁰⁵

ii. Vormen van *plea bargaining*

a. *Impliciete plea bargaining*

Impliciete *plea bargaining* is niet meer dan de feitelijke vaststelling dat beklaagden die schuldig pleiten over het algemeen milder worden bestraft door de rechter.¹⁰⁶ Het komt erop neer dat een verdachte of beklaagde voor zichzelf de afweging maakt dat hij beter af is indien hij de feiten erkent. Hij vertrouwt er daarbij op dat het tonen van schuldinzicht en berouw mogelijks beloond zal worden in de vorm van een strafvermindering, een specifieke straf of een gunstmaatregel.¹⁰⁷ Er is dan ook geen sprake van enige interactie of onderhandeling tussen de verdediging en de vervolgende partij en er wordt ook geen akkoord bereikt.¹⁰⁸ Een groot deel van de beklaagden gaat ter terechtzitting over tot een erkenning van de feiten of bevestigt een eerdere bekentenis.¹⁰⁹ De praktijk leert ook dat een beklaagde die bereid is zijn verantwoordelijkheid op te nemen, zowel naar de maatschappij als naar eventuele slachtoffers toe, en die inzicht toont in het ontoelaatbare van zijn handelen of in zijn achterliggende problematiek, vaak een gunstigere indruk maakt op de rechter. De rechter kan in dit geval sneller geneigd zijn om de beklaagde nog een kans te verlenen in de zin van een opschorting, een werkstraf of een probatiestructuur, dan wanneer hij, ondanks duidelijke aanwijzingen van schuld, blijft ontkennen.¹¹⁰

b. *Expliciete plea bargaining*

Bij expliciete *plea bargaining* is er wel sprake van een rechtstreekse interactie of onderhandeling tussen de vervolgende partij en/of de rechter en de verdachte, in die zin dat de vervolgende partij een expliciet (straf)voorstel doet of dat een rechter een indicatie geeft van de straf die hij denkt op te leggen in geval van een bekentenis.¹¹¹ Er zijn verschillende vormen van expliciete *plea bargaining* te onderscheiden.

---

¹⁰⁵ DE SMET, B., "De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte: is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk?", *a.w.*, 423-424.

¹⁰⁶ BAELE, A. en MEESE, J., *a.w.*, 6.

¹⁰⁷ GAROUPA, N. en STEPHEN, F., "Why plea-bargaining fails to achieve results in so many criminal justice systems: a new framework for assessment", *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 2008, 15, 329.

¹⁰⁸ HENDRICK, W. en TRAEEST, P., *a.w.*, 12-13.

¹⁰⁹ DE SMET, B., "De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte: is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk?", *a.w.*, 422.

¹¹⁰ Persoonlijke ervaring als zittingsgriffier.

¹¹¹ GAROUPA, N. en STEPHEN, F., *a.w.*, 329.

Bij *charge bargaining* hebben de onderhandelingen en het akkoord betrekking op de inhoud van de tenlastelegging, met name de kwalificatie van de feiten. Dit komt vooral voor in de Verenigde Staten.¹¹² Concreet houdt het in dat de vervolgende partij in ruil voor een *guilty plea* ofwel de oorspronkelijke tenlastelegging kan herkwalificeren naar een minder zware tenlastelegging (bv. moord naar doodslag) ofwel in geval van meerdaadse samenloop de tenlasteleggingen tot slechts één misdrijf kan beperken.¹¹³

Bij *sentence bargaining* hebben de onderhandelingen en het akkoord betrekking op de bestraffing en wordt een bekentenis afgelegd in ruil voor een strafvermindering.¹¹⁴ Dit wordt vaak toegepast in het Verenigd Koninkrijk, waarbij de rechter rechtstreeks deelneemt aan het onderhandelingsproces. Ook in de Verenigde Staten wordt *sentence bargaining* toegepast, waarbij de vervolgende partij bepaalde beloftes maakt tot een lagere bestraffing, zoals beloven zijn invloed op de rechter te doen gelden of beloven niet te zullen aandringen op een strenge toepassing van de wet. Deze beloftes zijn evenwel geen garanties.¹¹⁵

Daarnaast bestaat ook nog de minder toegepaste *fact bargaining*, waarbij het gaat over de feiten zelf. In ruil voor een bekentenis, is de vervolgende partij hierbij bereid een minder belastende of een selectieve versie van de feiten naar voor te brengen bij de rechter of geen verzwarende elementen aan te brengen.¹¹⁶

Naast deze bekendere vormen bestaan in sommige Amerikaanse Staten ook nog andere vormen van *plea bargaining*, die minder gemakkelijk onder de noemer "*guilty plea*" kunnen worden ondergebracht. Enerzijds is er de *no-contest (nolo contendere) plea*, waarbij een verdachte bestraffing aanvaardt alsof hij schuldig zou zijn, maar weigert over te gaan tot een formele schulderkenning. "*No contest*" betekent dat de verdachte afziet van een actieve betwisting in de betreffende zaak, waarbij dit hem evenwel niet belet om later, in een andere (burgerlijke) procedure, alsnog onschuldig te pleiten met betrekking tot dezelfde feiten. Anderzijds is er de *Alford plea*¹¹⁷, soms ook wel *best-interest plea* genoemd, waarbij een verdachte wél formeel een *guilty plea* aflegt, met alle gevolgen voor later procedures, maar tegelijkertijd zijn onschuld betuigt. "*Best interest*" houdt dan in dat de verdachte de *plea*, ondanks zijn beweerde onschuld, toch in zijn beste belang acht. In beide gevallen acht de verdachte de bewijslast te sterk om zijn kansen te wagen tijdens een klassiek strafproces en resulteert de *plea* in een (mildere) veroordeling. Het Amerikaanse *Supreme Court* oordeelde dat een *guilty plea* wanneer de verdachte volhoudt onschuldig te zijn legitiem is, indien hij

---

¹¹² DE SMET, B., "De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte: is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk?", a.w., 424.

¹¹³ GAROUPA, N. en STEPHEN, F., a.w., 329.

¹¹⁴ VERSTRAETE, R. en BAILLEUX A., "De verruimde minnelijke schikking: een wenselijk maar delicaat product", a.w., 439.

¹¹⁵ DECAIGNY, T., "Plea-bargaining in België: een koekoeksei?", a.w., 462-463.

¹¹⁶ VERHELST, S., a.w., 1588.

¹¹⁷ Deze *plea* heeft zijn naam te danken aan de zaak *North Carolina v. Alford* uit 1970 van het *Supreme Court*.

met kennis van zaken oordeelt dat de *plea* zijn beste optie is en indien uit het bewijsmateriaal sterke aanwijzingen van zijn schuld blijken.¹¹⁸

Al deze vormen van *plea bargaining* hebben gemeenschappelijk dat er prikkels gegeven worden aan de verdachte opdat hij zou overgaan tot een bekentenis of niet zou overgaan tot actieve betwisting, welke resulteren in een strafvermindering.¹¹⁹ *Charge* en *fact bargaining* zijn evenwel verregaander dan *sentence bargaining*, omdat ze leiden tot een eigen procedurele waarheid. Dit is moeilijk verenigbaar met het nastreven van de enige materiële waarheid in inquisitoire strafprocedures.¹²⁰

b. Herkomst

i. Algemeen

Het systeem van *plea bargaining* maakt traditioneel deel uit van de Angelsaksische rechtscultuur en is ontstaan in de *common law* rechtsstelsels, gekenmerkt door een adversaire rechtspleging, zoals het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten.¹²¹ In beide landen is het systeem zelfs uitgegroeid tot de norm, waarbij het bovendien toepasbaar is op het volledige assortiment van misdrijven. De toenemende criminalisering gekoppeld aan de noodzaak om de kosten en vertraging ingevolge de stijgende *caseload* te verhelpen, maken *plea bargaining* een aantrekkelijke optie.¹²²

ii. De Verenigde Staten

a. Achtergrond

“This system loves punishment . This system hates trials.” Miller (2004)¹²³

“Criminal justice today is for the most part a system of pleas, not a system of trials.” rechter Anthony Kennedy, *Missouri v. Frye* (2012)¹²⁴

---

¹¹⁸ GAROUPA, N. en STEPHEN, F., a.w., 329; SCHARTZBACH, M., “Is an Alford plea the same as a guilty plea?”, geraadpleegd op 02/05/2019, via <https://www.lawyers.com/legal-info/criminal/criminal-law-basics/is-an-alford-plea-the-same-as-a-guilty-plea.html>; BIBAS, S., “Harmonizing Substantive-Criminal-Law Values and Criminal Procedure: The Case of Alford and Nolo Contendere Pleas”, *Cornell Law Review*, 2003, 88, 2-3, 12-13, 15-16.

¹¹⁹ VERHELST, S., a.w., 1588.

¹²⁰ VERSTRAETE, R. en BAILLEUX A., “De verruimde minnelijke schikking: een wenselijk maar delicaat product”, a.w., 439.

¹²¹ TERSAGO, P., a.w., 27.

¹²² HODGSON, J., “Plea bargaining: a comparative analysis.”, a.w., 226.

¹²³ Ibid.

¹²⁴ VIANO, E. C., “Plea Bargaining in the United States: a perversion of justice”, *Rev.intern.dr.pén.* (FR) 2012, afl.1-2, 109.

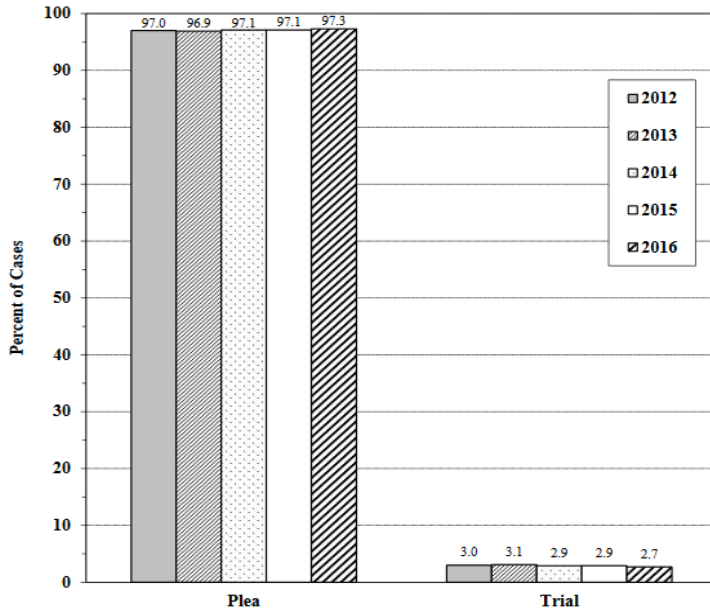

Figure 1: Guilty pleas and trial rates. Fiscal years 2012-2016.¹²⁵

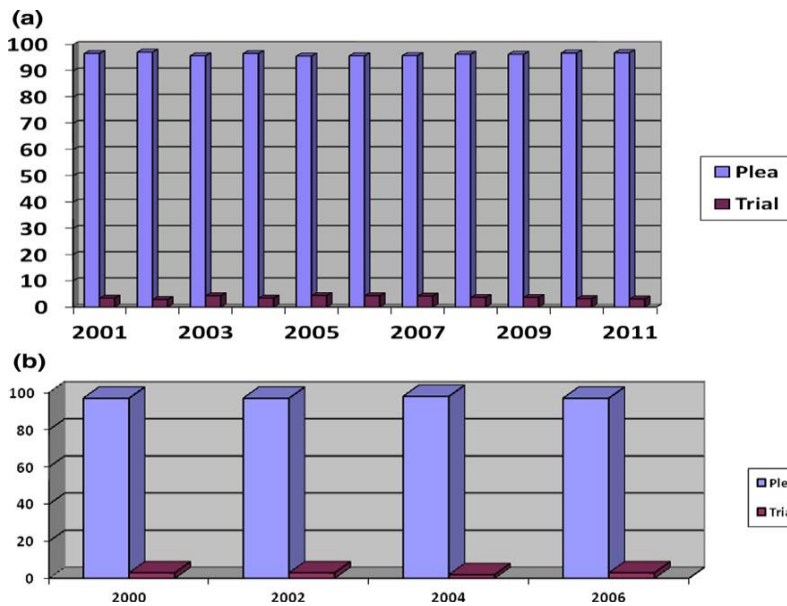

Figure 2: (a) Number of pleas vs trials in Federal Courts (federal data);
 (b) Number of pleas vs trials in 75 Major County Courts (state data).¹²⁶

Bovenstaande figuren tonen aan dat *plea bargaining* een prominente rol speelt in het Amerikaanse rechtssysteem, in die mate zelfs dat het door het *Supreme Court* wordt

¹²⁵<https://www.uscourts.gov/sites/default/files/pdf/research-and-publications/annual-reports-and-sourcebooks/2016/FigureC.pdf>

¹²⁶ HODGSON, J., "Plea bargaining: a comparative analysis.", a.w., 227; Source: Online Sourcebook of Criminal Justice Statistics, located at <http://www.albany.edu/sourcebook/>.

beschouwd als een essentieel onderdeel ervan.¹²⁷ Het rechtssysteem bestaat dan ook voor bijna 100% uit onderhandelde justitie.¹²⁸

Hoewel *plea bargaining* reeds lang informeel werd toegepast, werd het pas in 1970 officieel erkend als een formele procedure om strafzaken af te handelen, ingevolge het arrest *Brady v. United States*, waarin het *Supreme Court* *plea bargaining* grondwettelijk verklaarde. In de zaak *Santobello v. New York* in 1971 voegde het *Supreme Court* hieraan toe dat opdat een *plea bargain* wettig zou zijn, zowel de aanklager als de verdediging de voorwaarden van de overeenkomst moeten naleven en dat de overeenkomst om juridisch bindend te zijn, moet worden goedgekeurd door de rechter. De nood voor formalisatie drong zich op doordat de procedure steeds vaker werd toegepast, onder meer door de criminaliteitsgolven van de jaren 1960 tot begin 1980.¹²⁹

In wat volgt worden een aantal factoren belicht die ertoe hebben geleid dat een in beginsel alternatief systeem geleidelijk aan is uitgegroeid tot de norm.

Een eerste factor is het feit dat het Amerikaanse rechtssysteem traditioneel wordt gekenmerkt door juryrechtspraak. Het recht om berecht te worden door “gelijken” vormt er een bescherming tegen overheidsinmenging en is opgenomen in de Grondwet. Een ander voordeel van juryrechtspraak is dat de burger, door als jurylid te zetelen, nauw betrokken wordt bij het rechtssysteem. Behalve voor de geringste misdrijven (*petty crimes*) en in militaire zaken is een jury dan ook vereist voor alle strafzaken betreffende de schuldvraag.¹³⁰ De jury beoordeelt de schuldvraag uitsluitend aan de hand van de gegevens die ter terechtzitting door de partijen worden uiteengezet, wat inhoudt dat ingevolge het onmiddellijkheidsbeginsel alle bewijzen die vergaard werden ter terechtzitting moeten worden overgedaan. Het zwaartepunt van de Amerikaanse strafprocedure situeert zich dan ook tijdens het onderzoek ter terechtzitting.¹³¹ Oorspronkelijk, tot eind de 19de eeuw, leverde dit geen capaciteitsproblemen op, omdat juryprocessen kort en snel waren met weinig aandacht voor procedure- en bewijsregels en weinig bijstand door advocaten. De industriële revolutie zorgde evenwel voor een bloei van de juridische beroepsgroep en een toenemende complexiteit van de procedure- en bewijsregels, waardoor processen formeler, veeleisender en trager werden en het systeem overbelast geraakte.¹³²

Omdat het klassiek strafproces in zijn volledig adversaire vorm erg zwaar en belastend was geworden en het in de praktijk onmogelijk werd om alle strafzaken via juryrechtspraak af te

---

¹²⁷ JACOBS, A., a.w., 47.

¹²⁸ HODGSON, J., “Plea bargaining: a comparative analysis.”, a.w., 226; FERNANDEZ-BERTIER, M. en GIACOMETTI, M., a.w., 268.

¹²⁹ VIANO, E. C., a.w., 110 en 113.

¹³⁰ DECAIGNY, T., “Plea-bargaining in België: een koekoeksei?”, a.w., 461.

¹³¹ DE SMET, B., “De versnelling van de strafrechtspiegeling met instemming van de verdachte: is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk?”, a.w., 422-423.

¹³² VIANO, E. C., a.w., 109-111-112.

handelen, ontstond de noodzaak voor een alternatief systeem van *plea bargaining*. Dit systeem laat de aanklager immers toe om dure processen te vermijden door strafvermindering voor te stellen aan verdachten die bereid zijn een bekentenis (*plea of guilty*) af te leggen en afstand te doen van hun proceswaarborgen.¹³³ Daarenboven moeten er ingevolge een *guilty plea* geen andere bewijzen meer worden gezocht tijdens het vooronderzoek en moet op de terechtzitting zelf enkel nog de straf worden uitgesproken.¹³⁴

Een tweede factor houdt verband met het doel van het adversair strafproces, dat niet zozeer is gelegen in het zoeken naar een feitelijke of materiële, maar eerder een formele of juridische waarheid. De voornaamste bekommernis binnen het Amerikaanse rechtssysteem is dat de verklaring van de verdachte compatibel is met een plausibele weergave van de omstandigheden van het misdrijf (de waarheid boven redelijke twijfel). Dit brengt met zich mee dat de instemming van de verdachte met de feiten tot op zekere hoogte belangrijker is dan hun realiteit.¹³⁵

Een derde belangrijke factor is de toenemende criminalisering ingevolge de exponentiële groei van strafbare gedragingen sinds de gebeurtenissen van 11 september 2001. Tussen 1990 en 2010 is het aantal federale strafzaken bijna verdrievoudigd (van 29.011 naar 83.946), wat een grote druk legt op justitie.¹³⁶

Een vierde factor is te vinden in de rigiditeit van de voorgeschreven straffen en het bestaan in veel Amerikaanse Staten van de doodstraf, waardoor veroordelingen over het algemeen resulteren in veel langere en zwaardere straffen dan in continentaal Europese landen.¹³⁷ Deze zware stafmaten leiden er ook toe dat de druk van bepaalde kwalificaties, zeker in combinatie met de praktijk van meervoudige tenlasteleggingen, des te groter wordt. Een akkoord tussen de vervolgende partij en de verdachte is dan ook een middel om tot lagere bestraffingen te kunnen komen. De keerzijde is dat de zware strafmaten, de dreiging van een zwaardere kwalificatie en de praktijk van meervoudige tenlasteleggingen leidt tot een machtsoverwicht van de *District Attorney* bij de onderhandelingen.¹³⁸

Niettegenstaande waarborgen zoals het vermoeden van onschuld en bewijs van schuld boven redelijke twijfel (*beyond a reasonable doubt*) wettelijk verankerd zijn, is het systeem van *plea bargaining* niet vrij van kritiek, in het bijzonder wat betreft de echte onderhandelingsvrijheid van de verdachte, de gelijkheid van de partijen en het risico op gerechtelijke dwalingen. De exponentiële groei van *plea bargaining* bewijst ook dat het Amerikaanse rechtssysteem (in

---

¹³³ DE SMET, B., "De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte: is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk?", a.w., 422-423; JACOBS, A., a.w., 47.

¹³⁴ ¹³⁴ VERHELST, S., a.w., 1588.

¹³⁵ JACOBS, A., a.w., 47-48.

¹³⁶ VIANO, E. C., a.w., 109-117.

¹³⁷ Ibid, 127

¹³⁸ DECAIGNY, T., "Plea-bargaining in België: een koekoeksei?", a.w., 462.

haar klassieke vorm) in de praktijk niet zo goed werkt.¹³⁹ Getuige hiervan de uitspraak van *Supreme Court* rechter Anthony Kennedy: “*Horse trading [between prosecutor and defense counsel] determines who goes to jail and for how long. That is what plea bargaining is. It is not some adjunct to the criminal justice system; it is the criminal justice system.*”¹⁴⁰

b. De rol van de vervolgende partij

De groeiende praktijk van *plea bargaining* kan deels ook verklaard worden door het statuut en de rol van de vervolgende partij, de *District Attorney*, die, anders dan het OM in België, rechtstreeks wordt verkozen. Omdat de *District Attorney* beoordeeld wordt op de efficiëntie van zijn vervolgingsbeleid, is een hoge veroordelingsgraad een must met het oog op een herverkiezing.¹⁴¹ Deze veroordelingsgraad kan worden opgedreven door een ruime toepassing van *plea bargaining*, zeker wanneer bewijsvergaring moeilijk blijkt te zijn en hij de strenge bewijsregels in strafzaken wil ontwijken.¹⁴² Omwille van beperkte financiële middelen is de *District Attorney* genoodzaakt om een kosten-baten analyse te maken, zodat een *plea of guilty* ook aantrekkelijk is omdat het de proceskosten aanzienlijk kan reduceren. Bijgevolg heeft hij belangrijke drijfveren om met de verdachte te onderhandelen.¹⁴³

Dit verkozen statuut heeft evenwel een pervers effect, omdat er om de veroordelingsgraad op te drijven veelvuldig gebruik wordt gemaakt van blufpraktijken (*prosecutorial bluffing*). Hierbij kan het gebeuren dat de *District Attorney*, wanneer hij geen al te sterke zaak heeft, dit achterhoudt voor de verdachte en hem alsnog tracht te verleiden tot een bekentenis door hem een zware tenlastelegging boven het hoofd te houden. Het *due process*¹⁴⁴ vereist evenwel dat dit bluffen, hoewel niet helemaal uit te sluiten, binnen de perken blijft en dat er geen onwaarheden worden verkondigd, geen bewijzen worden geveinsd en geen loze beloftes worden gemaakt. Het *Supreme Court* bepaalde reeds in 1978 in de zaak *Bordenkircher v. Hayes* dat de vrijwilligheid van de instemming kan worden aangetast door bedreiging, bedrog en onhaalbare beloftes.¹⁴⁵

Dat het statuut van de *District Attorney* dichter aanleunt bij een private partij dan bij een publieke partij, impliceert anderzijds ook meer gelijkheid met de verdachte die vrij kan beschikken over zijn rechten, wat de wapengelijkheid ten goede komt.¹⁴⁶

---

¹³⁹ VIANO, E. C., a.w., 109-110; JACOBS, A., a.w., 48.

¹⁴⁰ YOFFE, E, “Innocence Is Irrelevant. This is the age of the plea bargain—and millions of Americans are suffering the consequences”, september 2017, geraadpleegd op 02/08/2019 via <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2017/09/innocence-is-irrelevant/534171/>.

¹⁴¹ DECAIGNY, T., “Plea-bargaining in België: een koekoeksei?”, a.w., 459.

¹⁴² In de meeste staten moet de schuldvraag door de juryleden met unanimitieit worden beslecht.

¹⁴³ DE SMET, B., “De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte: is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk?”, a.w., 425.

¹⁴⁴ Vertaald als “eerlijk proces”, waarbij de staat de recht van een persoon moet respecteren.

¹⁴⁵ DECAIGNY, T., “Plea-bargaining in België: een koekoeksei?”, a.w., 464-466.

¹⁴⁶ JACOBS, A., a.w., 47-48.

c. *Systeem van plea bargaining*

In de Verenigde Staten moet een verdachte met betrekking tot zijn strafzaak een keuze maken tussen schuldig pleiten (*guilty plea*), geen betwisting voeren (*no-contest plea*) of onschuldig pleiten. Als de verdachte onschuldig pleit volgt de strafzaak de klassieke strafprocedure met een tegensprekelijk juryproces. Door schuldig te pleiten of geen betwisting te voeren, zal hij eerder dan de feiten te erkennen, verzaken aan zijn recht om berecht te worden door een jury in een volledig tegensprekelijke procedure. In ruil hiervoor zal de *District Attorney* bepaalde toegevingen doen. Zo kan hij bepaalde tenlasteleggingen laten vallen of een lagere kwalificatie voorstellen (*charge bargaining*). Hij kan ook een bepaalde (lagere) straf voorstellen (zonder de rechter te binden) of een bepaalde straf of richtlijn van de *sentencing guidelines* aanvaarden (*sentence bargaining*).¹⁴⁷ Er is hierbij telkens sprake van een echte onderhandeling tussen de verdediging (meestal de advocaat), vaak op zijn initiatief, en de *District Attorney*, meestal in afwezigheid van de rechter. De verdachte heeft hierbij recht op de bijstand van een advocaat.¹⁴⁸

Het systeem van *plea bargaining* is erg flexibel, in die zin dat de onderhandelingen op elk ogenblik kunnen worden aangevat en de *guilty plea* in elke fase kan worden ingediend tot aan het vonnis. Bovendien is de *guilty plea* aan geen enkele inhoudelijke voorwaarde onderworpen en kan het worden toegepast op het volledige assortiment van misdrijven.¹⁴⁹ De praktijk wijst evenwel uit dat het vaker wordt toegepast voor lichte en middelzware tot zware feiten dan voor de aller zwaarste feiten^{150, 151}.

De keerzijde van het systeem is dat dit aanleiding kan geven tot een zekere druk op verdachten. Het te verwachten voordeel van mildheid voor de verdachte wanneer hij meegaat in een *plea* wordt in de praktijk ook vaak omgedraaid, waarbij het niet ongewoon is dat er gepleit wordt dat de verdachte 'heeft nagelaten een akkoord te sluiten' om te wijzen op zijn weerspannigheid.¹⁵²

De Scott-doctrine¹⁵³ illustreert de kosten-baten-dynamiek van *plea bargaining*, in die zin dat een proces omtrent strafrechtelijke schuld en onschuld wordt gereduceerd tot een beredeneerde gok, waarbij beide partijen het zekere voor het onzekere nemen. De *District Attorney* verkiest een verkorte procedure met een zekere veroordeling boven een onzeker juryproces en de verdachte verkiest de zekerheid van een (min of meer) bepaalde

---

¹⁴⁷ JACOBS, A., a.w., 46 ; GAROUPA, N. en STEPHEN, F., a.w., 326; DECAIGNY, T., "Plea-bargaining in België: een koekoeksei?", a.w., 463 en 466.

¹⁴⁸ DE SMET, B., "De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte: is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk?", a.w., 426.

¹⁴⁹ VERHELST, S., a.w., 1588-1589; DE SMET, B., "De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte: is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk?", a.w., 426.

¹⁵⁰ 100% bij diefstal en inbraak; 87,5% bij zedenfeiten; 86,7% bij brandstichting en 68,2% bij moord.

¹⁵¹ VIANO, E. C., a.w., 109-110.

¹⁵² DECAIGNY, T., "Plea-bargaining in België: een koekoeksei?", a.w., 463.

¹⁵³ Naar aanleiding van de zaak *Scott t. United States* van het *Supreme Court* in 1969.

veroordeling boven de kans op een vrijspraak, maar tevens de kans op een strengere veroordeling.¹⁵⁴

d. *Sentencing guidelines*

De macht van de *District Attorney* bij *plea bargaining* wordt onder meer gecompenseerd door *sentencing guidelines*,¹⁵⁵ ingevoerd door de *Sentencing Reform Act* van 1984 en ingevuld door de *United States Sentencing Commission*. Deze *guidelines* moeten de ongelijkheid in bestraffing tegengaan, door het rationaliseren van het proces van bestraffing. Ze zorgen ook voor het reeds vastleggen, op het moment van het uitspreken van de straf, van de maximum- en soms ook de minimumduur van de tijd dat de veroordeelde effectief in de gevangenis zal moeten blijven.¹⁵⁶

e. *Bijstand door een advocaat*

De zaken *Padilla*, *Lafler* en *Frye*¹⁵⁷ van het *Supreme Court* illustreren het belang van een goede rechtsbijstand in het kader van *plea bargaining*. In deze zaken wordt het *6th Amendment*-recht op effectieve rechtsbijstand van de verdachte van toepassing geacht op de fase van *plea bargaining* en wordt een schending van dit recht vastgesteld in geval van een gebrekkig juridisch advies omtrent de nevengevolgen van een *guilty plea*.¹⁵⁸

f. *Rechterlijke controle*

Wanneer een akkoord wordt bereikt tussen de verdediging en de *District Attorney*, wordt dit in een schriftelijke overeenkomst (*transcript*) gegoten, die tijdens een openbare terechtzitting aan de rechter wordt voorgelegd ter bekrachtiging. De rechter moet daarbij nagaan of de *guilty plea* op vrijwillige, bewuste en geïnformeerde wijze en zonder dwang werd afgelegd (*voluntary, knowing and intelligent*) en een feitelijke basis heeft (*factual basis*). De rechter moet de overeengekomen kwalificatie aanvaarden, maar is vrij om de overeengekomen straf al dan niet te accepteren.¹⁵⁹ In de praktijk blijkt echter dat de rechter vrijwel automatisch instemt met het akkoord en dat de rechterlijke controle dus eerder oppervlakkig is.¹⁶⁰

Het *Supreme Court* hanteert sinds *Brady vs. United States* de vaste standaard dat een bekentenis, gesteund op een besef van de gevolgen ervan, moet worden behouden, tenzij ze

---

¹⁵⁴ DECAIGNY, T., "Plea-bargaining in België: een koekoeksei?", a.w., 464.

¹⁵⁵ GAROUPA, N. en STEPHEN, F., a.w., 349.

¹⁵⁶ VIANO, E. C., a.w., 109-113.

¹⁵⁷ *Padilla v. Kentucky* 130 S. Ct. 1473 (2010); *Lafler v. Cooper* 132 S. Ct. 1376 (2012) and *Missouri v. Frye* 132 S. Ct. 1399 (2012).

¹⁵⁸ VIANO, E. C., a.w., 138.

¹⁵⁹ JACOBS, A., a.w., 47; VERHELST, S., a.w., 1588-1589.

¹⁶⁰ DE SMET, B., "De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte: is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk?", a.w., 426.

is uitgelokt door bedreiging, bedrog of onhaalbare beloftes.¹⁶¹ Dit verhindert evenwel niet dat de bekentenis kan worden ingetrokken door de verdachte, indien hij hiertoe een billijke en rechtvaardige reden (*any just and fair reason*) heeft, waarbij er sprake dient te zijn van nieuwe omstandigheden of een manifeste onrechtvaardigheid.¹⁶²

iii. Het Verenigd Koninkrijk

a. Achtergrond

Ook het Verenigd Koninkrijk kende in de loop van de 20ste eeuw een toename van het aantal strafzaken en van de complexiteit van het juryproces. Met het oog op een snellere en eenvoudigere afhandeling van strafzaken kwamen onderhandelingen tussen de vervolgende partij (*prosecutor*) en de verdediging ook hier steeds vaker voor. Tegen de jaren zeventig was het zelfs de werkwijze geworden bij de meerderheid van de strafzaken.¹⁶³ Vandaag wordt ongeveer 70% van de strafzaken via een *guilty plea* afgehandeld.¹⁶⁴ Ook het Verenigd Koninkrijk kent aldus een lange en wijdverspreide traditie van *plea bargaining*, hoewel de procedure anders wordt ingevuld dan in de Verenigde Staten.¹⁶⁵

Het Verenigd Koninkrijk kent twee types rechtbanken die over verschillende soorten strafbare feiten oordelen, de *Crown Court*, voor zeer ernstige misdrijven, en de *Magistrates Court*, voor minder ernstige misdrijven. In de *Crown Court*, gekenmerkt door juryrechtspraak, zetelt de rechter meestal samen met een jury en vervult hij een passieve rol als “filter” tussen de procespartijen en de jury. In de *Magistrates Court*, die bestaat uit een professionele rechter en/of meerdere niet professionele rechters, heeft de rechter een meer actieve rol.¹⁶⁶ De *prosecutor* en de verdediging moeten zelf instaan voor de verzameling en presentatie ter terechtzitting van het bewijs, wat inhoudt dat de verdediging zelf bewijzen *à décharge* moet aandragen.¹⁶⁷

Zoals in continentaal Europa het inquisitoire systeem in vraag werd gesteld en er meer en meer adversaire elementen, zoals *plea bargaining*, beginnen doorsijpelen, gebeurt het omgekeerde ook. Zo werd in het Verenigd Koninkrijk begin jaren '90, ingevolge een aantal ophefmakende gerechtelijke dwalingen, de vraag gesteld of het eigen rechtssysteem niet diende hervormd te worden in een meer inquisitoire richting.¹⁶⁸

---

¹⁶¹ DECAIGNY, T., “Plea-bargaining in België: een koekoeksei?”, a.w., 466.

¹⁶² DECAIGNY, T., “Plea-bargaining in België: een koekoeksei?”, a.w., 468.

¹⁶³ BRANTS, C. H. en STAPERT, B., “Plea Bargaining in de Verenigde Staten en in Engeland en Wales”, Universiteit Utrecht, 2003, 61; HODGSON, J., “The future of adversarial criminal justice in 21st Century Britain”, University of Warwick School of Law, 2010, 320.

¹⁶⁴ HODGSON, J., “Plea bargaining: a comparative analysis.”, a.w., 226;

¹⁶⁵ VERSTRAETE, R. en BAILLEUX A., “De verruimde minnelijke schikking: een wenselijk maar delicaat product”, a.w., 439.

¹⁶⁶ DE WOLF, D., a.w., 101.

¹⁶⁷ VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEEST, P., VANDROMME, S., a.w., 595-596.

¹⁶⁸ Ibid, 599.

b. De vervolgende partij

De strafprocedure in het Verenigd Koninkrijk wordt gekenmerkt door een sterke positie van de politie en een betrekkelijk zwakke positie van de openbare aanklager (*Crown Prosecution Service*). Het onderzoek wordt op min of meer autonome wijze gevoerd door de politie en niet onder leiding van de openbare aanklager en het is ook de politie die de initiële beslissing tot vervolging neemt. In geval van een misdrijf kan de politie in eerste instantie autonoom beslissen om ofwel geen actie te ondernemen, ofwel de zaak zelf af te handelen via een *caution* (een officiële waarschuwing bij lichtere misdrijven) ofwel een vervolging te initiëren via een *charge* (aanklacht).¹⁶⁹

De definitieve vervolgingsbeslissing komt sinds 1985 evenwel toe aan de *Crown Prosecution Service (CPS)* die beslist of de door de politie geïnitieerde vervolging moet worden doorgezet of gestaakt. Ze houdt hierbij rekening met de bewijslast of het bestaan van redenen van algemeen belang om af te zien van een vervolging.¹⁷⁰ De *CPS* is een onafhankelijke instantie, onder toezicht van de *Attorney General*, die aan het parlement verantwoording aflegt. Ze adviseert de politie over strafzaken en gaat na of er genoeg bewijs is voor vervolging, in welk geval ze meestal ook beslist over de inhoud van de aanklacht. In de rechtbank treedt ze op als openbare aanklager, via haar *prosecutors*.¹⁷¹ Anders dan de Amerikaanse *District Attorney* is de Engelse *prosecutor* dus geen verkozen statuut.

c. Stelsel van *plea bargaining*

Omdat de Engelse praktijk van *plea bargaining* zich vooral heeft ontwikkeld door de rechtspraak¹⁷² en een *guilty plea* oorspronkelijk niet het voorwerp uitmaakte van enige nauwkeurige wettelijke regeling, leidde dit tot erg diverse praktijken. De heersende rechtspraak werd pas in 1994 en 2003 wettelijk verankerd. Zo werd in 1994 een wettelijk gradueel systeem van strafvermindering geïntroduceerd. In 2003 werd bij wet bevestigd dat op verzoek van de verdediging, de rechtbank de waarschijnlijkheid van een vrijheidsstraf kan aangeven in geval van een *guilty plea*.¹⁷³

Het Verenigd Koninkrijk kent twee vormen van *plea bargaining*. Enerzijds bestaat de mogelijkheid tot *charge bargaining*, wat resulteert in een akkoord tussen de verdachte en de *prosecutor*, waarbij in ruil voor een bekentenis deze laatste bepaalde tenlasteleggingen zal laten vallen of (enkel) zal vervolgen voor een minder zware kwalificatie. Minder

---

¹⁶⁹ BRANTS, C. H. en STAPERT, B., a.w., 54-55.

¹⁷⁰ Ibid.

¹⁷¹ https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-ew-maximizeMS-nl.do?member=1, geraadpleegd op 10 juni 2019.

¹⁷² VERSTRAETE, R. en BAILLEUX A., "De verruimde minnelijke schikking: een wenselijk maar delicaat product", a.w., 439.

¹⁷³ TALEB, A., "Les procédures de guilty plea: plaidoyer pour le développement des formes de justice 'négociée' au sein des procédures pénales modernes. Etude de droit comparé des systèmes pénaux français et anglais", *Rev.intern.dr.pén.* 2012, afl. 1-2, 91 en 94-95.

tenlasteleggingen of een lagere kwalificatie impliceren noodzakelijkerwijze ook een lagere straf. De rechter is in principe geen partij bij deze onderhandelingen en hoeft er ook niet mee in te stemmen, maar de *prosecutor* moet hem wel op de hoogte stellen van het akkoord. De rechter en de waarheidsvinding wordt hier bijgevolg zo goed als volledig buiten spel gezet.¹⁷⁴

Daarnaast bestaat ook de mogelijkheid tot *sentence bargaining*, waarbij de verdachte ervoor kan opteren om schuldig te pleiten in ruil voor een strafvermindering. Alvorens te beslissen over schuldig dan wel onschuldig pleiten, kan de verdachte bij monde van zijn advocaat een gesprek met de rechter aanvragen om te achterhalen welke straf hij meent te zullen opleggen in geval van een *guilty plea*. In wezen komt dit neer op een “onderhandeling” met de rechter, in plaats van met de vervolgende partij. Omdat deze praktijk de deur openzette voor het uitoefenen van oneigenlijke druk op verdachten, werd ze in 1970 gedeeltelijk aan banden gelegd door de uitspraak van het *Court of Appeal* in de zaak *Turner*. Ingevolge deze uitspraak mocht de rechter geen enkele indicatie meer geven over de precieze straf die hij meende op te zullen leggen, noch een strafvermindering beloven. De enige nuance hierbij was dat de rechter wel nog een indicatie mocht geven over de aard van de straf die hij sowieso meende te zullen opleggen, ongeacht de *plea* van de verdachte. De zaak *Goodyear* in 2005 gaf evenwel opnieuw aanleiding tot een herziening van de praktijk. Het *Court of Appeal* bepaalde in deze zaak dat de rechter op voorhand geen indicatie mag geven van de straf die hij meent te zullen opleggen, tenzij hij hiertoe wordt verzocht door de verdachte. Het louter informeren van de verdachte op zijn eigen verzoek kan immers niet worden beschouwd als het uitoefenen van oneigenlijk druk. De rechter is niet verplicht in te gaan op dit verzoek en hij mag het geven van een indicatie ook uitstellen tot hij over meer informatie beschikt. Als hij wel ingaat op het verzoek kan hij aangeven welke aard van straf hij meent te moeten opleggen ongeacht de *plea* en welke maximumstraf hij zou opleggen in geval van een *guilty plea*. Om ongeoorloofde druk te vermijden, mag de rechter evenwel geen indicatie van straf geven in het geval van een *not guilty plea*. De indicatie die de rechter geeft is niet vrijblijvend, maar bindt hem en elke andere rechter betrokken in de zaak.¹⁷⁵

De verdachte zal dus in de loop van de procedure de keuze moet maken tussen schuldig of onschuldig pleiten. Indien hij onschuldig pleit, wordt de klassieke procedure gevolgd en moet de *prosecutor* de schuld van de verdachte aantonen “*beyond reasonable doubt*”. Als hij daarentegen schuldig pleit, volgt er een versnelde en vereenvoudigde wijze van afhandeling. De *prosecutor* moet dan het bewijs van de tenlastelegging niet meer leveren, zodat er onmiddellijk kan worden overgegaan tot het opleggen van de straf.¹⁷⁶ De verdachte kan op zijn beurt de omslachtige en onzekere beoordeling door een jury vermijden en aanspraak

---

¹⁷⁴ VERSTRAETE, R. en BAILLEUX A., “De verruimde minnelijke schikking: een wenselijk maar delicaat product”, a.w., 439 en 454-455; DE WOLF, D., a.w., 101.

¹⁷⁵ VERSTRAETE, R. en BAILLEUX A., “De verruimde minnelijke schikking: een wenselijk maar delicaat product”, a.w., 454-455.

¹⁷⁶ HUYBRECHTS, L., “Strafrechtelijke motiveringsplicht in de branding: Over de motiveringsverplichting i.v.m. feit en schuld”, *Intersentia*, 2012, 128.

maken op een strafvermindering. Er is hierbij sprake van een graduele strafvermindering afhankelijk van de fase in de procedure waarin de verdachte schuldig pleit. Als de verdachte op het eerst mogelijke moment schuldig pleit, krijgt hij de maximale reductie van één derde van de normaal op te lopen straf, indien er reeds een datum was vastgesteld voor behandeling van zijn zaak nog slechts één vierde en bij aanvang of in de loop van de zitting nog slechts één tiende.¹⁷⁷

Ook een combinatie van *charge* en *sentence bargaining* behoort tot de mogelijkheden. In dit geval bereiken de verdediging en de *prosecutor* in eerste instantie een akkoord over de voorwaarden waaronder zal worden vervolgd, waarna de verdediging aan de rechter een strafindicatie vraagt voor deze specifieke *guilty plea*.¹⁷⁸

De Europese Commissie heeft reeds in 1972 geoordeeld dat de Britse *plea of guilty*-procedure geen schending inhoudt van art. 6 EVRM.¹⁷⁹ Ook het Engelse *Court of Appeal* bevestigde reeds dat een billijke strafvermindering mag worden toegekend door de rechter indien de beklaagde schuldig pleit, waarbij dit gerechtvaardigd wordt vanuit het belang om dure en tijdrovende juryrechtspraak te vermijden. Ook het Engelse *House of Lords* achtte in haar arrest *Cain* het verschil in straf tussen een *guilty plea* en een *not guilty plea* geoorloofd.¹⁸⁰

d. *Sentencing guidelines*

Voor de bepaling van de graduele strafverminderingen maken de rechters gebruik van *sentencing guidelines*. Deze werden opgesteld door de *Sentencing Guidelines Council* om de coherentie tussen de verschillende strafzaken te bewaren en de rechters bij te staan bij het bepalen van een gepaste straf.¹⁸¹

e. *Bijstand door een advocaat*

De advocaat heeft een centrale rol bij de Engelse *plea bargaining* die erin bestaat om zijn cliënt te informeren en ervoor te zorgen dat deze vrijwillig en met kennis van zaken de keuze maakt om al dan niet schuldig pleiten. Hij kan zijn cliënt ook aanraden om een strafindicatie te vragen aan de rechter, maar kan dit niet op eigen initiatief vragen. In geval van een gesprek met de rechter, zal de advocaat wel het woord voeren. Het is absoluut verboden voor de advocaat om druk uit te oefenen op de verdachte om over te gaan tot een *guilty plea*. Een *guilty plea* mag dan ook uitsluitend bij monde van de verdachte persoonlijk worden

---

¹⁷⁷ VERSTRAETE, R. en BAILLEUX A., "De verruimde minnelijke schikking: een wenselijk maar delicaat product", a.w., 439-440.

¹⁷⁸ Ibid, 439.

¹⁷⁹ DE SMET, B., "De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte: is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk?", a.w., 435-436.

¹⁸⁰ Ibid., 426-428.

¹⁸¹ VERSTRAETE, R. en BAILLEUX A., "De verruimde minnelijke schikking: een wenselijk maar delicaat product", a.w., 440.

afgelegd.¹⁸² De verdachte heeft het recht op bijstand van een advocaat, maar deze bijstand is niet verplicht (cf. infra).

f. Rechterlijke controle

Indien een verdachte ervoor kiest om schuldig te pleiten, is de rechter ogenschijnlijk gebonden door deze *guilty plea*, zelfs wanneer de *prosecutor* verder geen bewijzen voorlegt. De rechter beschikt wel over een aantal interventie- en controlemogelijkheden, zoals het verifiëren van de formele voorwaarden voor een *guilty plea* en van de geldigheid (vrijwillig en geïnformeerd) van de toestemming. Deze controle zal grondiger gebeuren wanneer de verdachte geen advocaat heeft. Ook wanneer de verdachte een onduidelijke keuze heeft gemaakt of wanneer een *guilty plea* in strijd is met het aanwezig bewijsmateriaal, kan de rechter de verdachte hierop wijzen.¹⁸³ Wanneer de verdachte evenwel een advocaat heeft, wordt de hoofdverantwoordelijkheid bij hem gelegd om de wettigheid van de aanklacht na te gaan en de vrijwilligheid te garanderen door zijn cliënt voldoende te informeren over de voor- en nadelen van een *plea*. Tenzij een verdachte een duidelijk tegenstrijdige *plea* heeft afgelegd (vb. formeel schuldig pleiten, maar tegelijk zeggen dat hij het feit niet heeft gepleegd), zal de rechter er over het algemeen op vertrouwen dat de advocaat zijn functie heeft vervuld en terughoudend zijn om het juridisch advies in twijfel te trekken.¹⁸⁴ Ook wanneer de verdachte zijn keuze wil veranderen van “schuldig” naar “onschuldig” of omgekeerd, is de toestemming van de rechter vereist.¹⁸⁵

In geval van *charge bargaining*, ten gevolge waarvan de *prosecutor* ofwel geen aanklacht meer formuleert voor bepaalde feiten ofwel enkel nog vervolgt voor een lagere kwalificatie, is het controlerecht beperkt en kan de rechter de verdediging en de *prosecutor* enkel aansporen, maar niet bevelen, om hun standpunt te wijzigen en hun beslissing te herzien.¹⁸⁶

c. Plea bargaining in continentaal Europese rechtsstelsels

i. Achtergrond

Ook in continentaal Europa leeft de bezorgdheid om de strafprocedure sneller en efficiënter te maken en zodoende kosten en tijd te besparen en het gerechtelijk apparaat te ontlasten. De meeste continentaal Europese landen hebben de laatste jaren dan ook, in meer of mindere mate en in de ene of de andere vorm, het idee van onderhandelde justitie omarmd.¹⁸⁷ Hoewel

---

¹⁸² Ibid, 456.

¹⁸³ DE WOLF, D., a.w., 103-104;

¹⁸⁴ HODGSON, J., "Guilty Pleas and the Changing Role of the Prosecutor in French Criminal Justice", in E. LUNA (ed.), *The Prosecutor in Transnational Perspective*, OUP USA, 2012, 12;

¹⁸⁵ DE WOLF, D., a.w., 104.

¹⁸⁶ Ibid.

¹⁸⁷ JACOBS, A., a.w., 83 ; BEERNAERT, M. A., "Transactions, accords de plaider coupable et autres procédures judiciaires simplifiées - Quelques considérations sur la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme en matière de justice

de Angelsaksische rechtsstelsels bijgevolg niet langer het monopolie hebben op vlak van *plea bargaining*, moet voor ogen worden gehouden dat het een typisch Angelsaksisch concept is en blijft, dat niet zonder meer kan worden ingeplant in Europese strafprocedures (cf. supra).¹⁸⁸

Kenmerkend voor inquisitoriale strafprocedures, zoals bijvoorbeeld in België, Frankrijk of Nederland, is de sterke waarheidszoekende rol van de rechter, die meer actief en onderzoekend van aard is dan de passieve rol van de rechter binnen het adversaire strafproces. Daardoor is het ook minder evident om hem buiten spel te zetten via overeenkomsten tussen procespartijen. Voorts ligt het zwaartepunt van de waarheidsvinding in het centraal gevoerde vooronderzoek en wordt het proces ten gronde grotendeels herleid tot een verificatieproces van de resultaten uit het vooronderzoek, met minder aandacht voor het onmiddellijkheidsbeginsel. Het proces slorpt doorgaans dan ook veel minder tijd en middelen op dan haar Angelsaksische tegenhanger (cf. supra). Daarom kan ook verwacht worden dat er minder druk zal zijn om tot een *guilty plea* te komen.¹⁸⁹

Desalniettemin is het niet toevallig dat onderhandelde justitie geleidelijk aan ook meer op de voorgrond komt binnen Europese rechtsstelsels, aangezien een aantal algemene factoren deze evolutie bevorderen. Zo hangt de gestage privatisering of contractualisering van justitie (waaronder ook het strafprocesrecht) samen met de toenemende erkenning van de rechten van verdediging en de rechten van de slachtoffers. Dit resulteerde in een hervorming van een door de overheid gestuurde strafprocedure naar een procedure die mee door de partijen wordt gestuurd. Daarnaast werkt ook de inflatie van het strafrecht en de capaciteitsproblemen die hiermee gepaard gaan een onderhandelde justitie in de hand.¹⁹⁰ Via onderhandelde justitie kan bovendien getracht worden om de wederzijdse belangen van de procespartijen én deze van de samenleving te harmoniseren.¹⁹¹ Het is hierbij evenwel belangrijk dat de garanties van een eerlijk proces niet uit het oog worden verloren.¹⁹²

Wanneer wordt gesproken over onderhandelde justitie, wordt er vaak een onderscheid gemaakt tussen een echte onderhandeling en procedures die enkel de instemming van de verdachte vereisen. Het verschil moet in de praktijk evenwel gerelativeerd worden. Zelfs wanneer de wetgever voorziet in echte onderhandelingen, leidt de machtsverhouding tussen de vervolgende partij en de verdediging ertoe dat onderhandelingen in werkelijkheid vaak neerkomen op een eenvoudige instemming van de verdachte. Aan de andere kant blijkt ook

---

pénale consensuelle ou négociée, en marge de l'arrêt Natsvlshvili et Togonidze c. Géorgie du 29 avril 2014", *Revue trimestrielle des droits de l'homme*, 2015, 208-209.

¹⁸⁸ HODGSON, J., "Plea bargaining: a comparative analysis.", a.w., 226; TERSAGO, P., a.w., 27.

¹⁸⁹ HODGSON, J., "Plea bargaining: a comparative analysis.", a.w., 227.

¹⁹⁰ JACOBS, A., a.w., 58-59.

¹⁹¹ DE SMET, B., "De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte: is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk?", a.w., 423-424.

¹⁹² BEERNAERT, M. A., a.w., 208-209.

dat wanneer de wetgever alleen voorziet in de instemming van de verdachte, er in de praktijk toch vaak ruimte ontstaat voor onderhandelingen.¹⁹³

ii. Invloed van het EHRM en de Raad van Europa

a. EHRM

Ook het EHRM erkent de groeiende rol van *plea bargaining* in continentaal Europa. Ze beschouwt het aanbieden van een mildere tenlastelegging of straf aan een verdachte, in ruil voor een *guilty plea*, een *no-contest plea* of een substantiële medewerking met de onderzoekende autoriteit, zelfs als een “gemeenschappelijk kenmerk van Europese strafrechtelijke rechtssystemen”.¹⁹⁴ Dat hiermee afstand wordt gedaan van een volledige behandeling ter terechtzitting en de daar geldende procedurele waarborgen werd onder meer in haar arrest *Natsvlisvili en Togonidze t. Georgië* uit 2014 verenigbaar geacht met art. 6 EVRM.¹⁹⁵ Het moet evenwel wetens en willens en ondubbelzinnig gebeuren en gepaard gaan met voldoende waarborgen die evenredig zijn aan het belang van de rechten waar de verdachte afstand van doet. Bovendien mag de afstand van deze rechten ook niet strijdig zijn met het algemeen belang of de openbare orde. Vanzelfsprekend moeten ook het proces in zijn geheel en de gebeurlijke veroordeling eerlijk zijn, wat arbitraire of manifest onredelijke beslissingen uitsluit.¹⁹⁶

Het EHRM baseerde zich in haar arrest *Natsvlisvili en Togonidze t. Georgië*,¹⁹⁷ ondermeer op een rechtsvergelijkende studie die werd uitgevoerd bij dertig lidstaten van de Raad van Europa, welke aantoonde dat slechts drie van deze lidstaten (Azerbeidzjan, Turkije en Griekenland) geen enkel mechanisme hadden voor het sluiten van een overeenkomst over de strafvordering.¹⁹⁸ De kern van het arrest komt erop neer dat de beslissing van een verdachte om de tenlasteleggingen niet aan te vechten en een straf te onderhandelen met het OM aan twee voorwaarden moet voldoen om geldig te zijn en dus in overeenstemming te zijn met art. 6 EVRM. Ten eerste moet de overeenkomst op een volledig vrijwillige wijze worden aanvaard, met volledige kennis van de feitelijkheden van de zaak en de juridische gevolgen van de overeenkomst. Ten tweede moet de inhoud van de overeenkomst en de eerlijkheid van de wijze waarop ze werd afgesloten het voorwerp uitmaken van een afdoende rechterlijke controle.

---

¹⁹³ JACOBS, A., a.w., 85.

¹⁹⁴ TERSAGO, P., a.w., 27.

¹⁹⁵ EHRM 29 april 2014, *Natsvlisvili and Togonidze t. Georgia*, nr. 9043/05, geraadpleegd op 13 juni 2019 via <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-122692%22%7D>; EHRM 23 februari 2016, *Navalnyy en Ofitserov t. Rusland*, nr. 46632/13 en 28671/14, §100 en §101, geraadpleegd op 13 juni 2019 via <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-161060%22%7D>.

¹⁹⁶ MEESE, J., “Potpourri II: een overzicht van de belangrijkste wijzigingen op vlak van strafprocesrecht”, RW 2015-16, nr. 40, 2016, 1570.

¹⁹⁷ EHRM 29 april 2014, a.w.

¹⁹⁸ VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., DE HERT, S., a.w., 124 (voetnoot).

De eerste voorwaarde vereist niet enkel de afwezigheid van enige vorm van dwang, maar ook dat de verdachte voorafgaandelijk volledig geïnformeerd wordt, zowel over de feiten als over de juridische gevolgen.¹⁹⁹

In dit kader aanvaardt het EHRM reeds sinds haar arrest *Deweert t. België* in 1980 dat de enige vorm van dwang die eigen is aan de angst van een verdachte om voor een strafrechtbank te moeten verschijnen niet volstaat om zijn instemming met een minnelijke schikking aan te tasten. Verregaander is het wanneer het vooruitzicht om te ontsnappen aan een verschijning voor de strafrechter daarenboven wordt gekoppeld aan een minder zware straf dan wanneer de verdachte ervoor zou kiezen om zijn procesrechten volledig uit te oefenen. Een “schikking” moet bijgevolg wél als gebrekkig worden beschouwd, wanneer ze in grove wanverhouding staat tot de mogelijke uitkomst van de klassieke strafprocedure. In haar arrest *Borghi t. Italië* in 2002 verfiende het Hof evenwel dat in afwezigheid van een dergelijke grove wanverhouding, de keuze van de verdachte om af te zien van bepaalde procedurele waarborgen als vrij en vrijwillig moet worden beschouwd, zelfs als deze keuze erop gericht is om een strafvermindering te verkrijgen en zelfs wanneer dit hem toelaat te ontsnappen aan weken, maanden of zelfs jaren gevangenisstraf.²⁰⁰

Ook als de verdachte akkoord gaat met een onderhandelingsprocedure verliest hij niet het voordeel van alle garanties van een eerlijk proces, zoals opgesomd in art. 6 lid 3 EVRM. In het bijzonder gaat het om het recht om in detail geïnformeerd te worden over de aard en de oorzaak van de beschuldiging en het recht op voldoende tijd en faciliteiten voor de voorbereiding van zijn verdediging.²⁰¹ De vraag werpt zich op of deze garanties noodzakelijkerwijze ook een verplichte juridische bijstand impliceren. In sommige specifieke zaken lijkt de afwezigheid van een advocaat immers determinerend te zijn geweest voor het EHRM om te concluderen dat de procedure oneerlijk was verlopen. Het arrest *Salduz t. Turkije* bepaalt evenwel dat een verdachte ook afstand kan doen van het recht op bijstand van een advocaat. Problematisch in het kader van *plea bargaining* is wel dat het dan zou gaan om een dubbele rechtsverzaking, in eerste instantie van het recht op een volwaardig proces en in tweede instantie van het recht op bijstand van een advocaat bij het nemen van deze beslissing, waarbij niet kan worden verwacht van een verdachte dat hij alle juridische implicaties van deze keuze alleen kan begrijpen.²⁰²

De tweede voorwaarde in het arrest *Natsvlisvili en Togonidze t. Georgië* betreft de verplichte rechterlijke controle. Deze verplichting kan evenwel niet zonder meer doorgetrokken worden naar elke consensuele strafprocedure, zoals bijvoorbeeld buitengerechtelijke schikkingen. Wat wel vaststaat is dat de schuld van een verdachte niet wettelijk kan worden vastgesteld in de zin van art. 6 lid 2 EVRM op basis van het loutere feit dat hij afstand deed van het

---

¹⁹⁹ BEERNAERT, M. A., a.w., 208-209.

²⁰⁰ Ibid, 210-211.

²⁰¹ Ibid, 212.

²⁰² Ibid, 213-214.

vermoeden van onschuld, zonder dat dit wordt onderworpen aan een rechterlijke toetsing. De vereiste rechterlijke controle om tot een formele schuldbevinding te kunnen komen is tweeledig en heeft zowel betrekking op de inhoud van het akkoord als op de eerlijkheid van de procedure die tot dit akkoord heeft geleid. De rechtbank moet in dit opzicht controleren of de beschuldigingen gegrond zijn en op het eerst zicht ondersteund worden door het bewijs en moet zich in het bijzonder vergewissen van de vrije en duidelijke toestemming van de verdachte. De hoorzitting moet openbaar zijn, omdat dit bijdraagt tot de algehele kwaliteit van de rechterlijke controle en een transparante justitie nog belangrijker lijkt in een onderhandelde procedure dan in een klassieke procedure.²⁰³

b. De Raad van Europa

Met het oog op de bestrijding van de gerechtelijke achterstand en het vereenvoudigen van het strafrechtelijk systeem, moedigde de Raad van Europa nationale rechtsstelsels reeds in haar aanbeveling R (87)18 van 17 september 1987 aan om een vereenvoudigde en versnelde strafrechtspleging, in de zin van een *plea of guilty*-procedure, te implementeren. Dit geldt in het bijzonder voor de afhandeling van frequent voorkomende en kleinere misdrijven.²⁰⁴ Het overslaan van de regels inzake de behandeling ten gronde wanneer het bewijs niet langer dient te worden vastgesteld, maar enkel nog een straf moet worden bepaald, moet verzekeren dat een verdachte die vrijwillig bekent niet te lang in onzekerheid blijft over zijn strafmaat.²⁰⁵

In navolging hiervan werden diverse formele procedures van *plea bargaining* geïntroduceerd in verschillende Europese landen.²⁰⁶ Zo is er de Italiaanse *patteggiamento* (cf. infra) en *giudizio abbreviato*, waarbij de straf verminderd wordt in ruil voor een verkort proces op basis van het strafdossier; de Duitse *strafprozessordnung* (strafvordering) en *absprachen* (verstandhouding), waarbij vervolging vermeden kan worden wanneer de verdachte een geldsom betaalt aan het slachtoffer, een goed doel of de overheid; de Spaanse *conformidad* (overeenstemming); de Portugese *confissão* (bekentenis) en de Franse *composition pénale* (strafbevel) en *comparution sur reconnaissance préalable de culpabilité* (strafbepaling bij verschijning op voorafgaandelijke erkenning van schuld).²⁰⁷ Nederland verdient een afzonderlijke vermelding, nu zij met de invoering van de strafbeschikking net afstand neemt van onderhandelde justitie (cf. infra). In wat volgt wordt iets dieper ingegaan op de betreffende procedures in Italië, die als eerste continentaal Europees land een vorm van *plea bargaining* introduceerde, en in onze buurlanden Nederland en Frankrijk. Het bestek van deze masterproef laat evenwel niet toe om alle Europese varianten van *plea bargaining* te bespreken.

---

²⁰³ Ibid, 215-217.

²⁰⁴ JACOBS, A., a.w., 59; HODGSON, J., "Plea bargaining: a comparative analysis.", a.w., 229; TALEB, A., a.w., 89.

²⁰⁵ DE SMET, B., "De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte: is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk?", a.w., 421.

²⁰⁶ Ibid; FERNANDEZ-BERTIER, M. en GIACOMETTI, M., a.w., 269.

²⁰⁷ HODGSON, J., "Plea bargaining: a comparative analysis.", a.w., 229.

iii. Nederland

a. Achtergrond

Hoewel onderhandelde of consensuele justitie een manier kan zijn om strafprocedures te versnellen, besloot Nederland een andere richting in te slaan. Na een breed maatschappelijk debat werd er bewust besloten om *plea bargaining* niet in te voeren. Net omwille van snelheid en efficiëntie, werd de consensuele transactie verlaten om zich te wenden tot opgelegde justitie, in de vorm van de in 2008 in werking getreden strafbeschikking.²⁰⁸

b. Strafbeschikking

De alternatieve benaming, OM-afdoening, benadrukt reeds het overwicht van het OM bij deze procedure. In plaats van dat er sprake is van een onderhandeling tussen de procespartijen, houdt het in dat de officier van justitie²⁰⁹ éézijdig een straf oplegt, waarbij de instemming van de verdachte wordt vermoed, tenzij hij er zich uitdrukkelijk tegen verzet.²¹⁰ Men wou niet langer afhankelijk zijn van de instemming van de verdachte, zoals het geval was bij de transactie of het voorwaardelijk sepot. In tegenstelling tot deze laatste twee, die gericht zijn op het vermijden van vervolging, laat de strafbeschikking het OM toe om strafbare feiten te vervolgen en te bestraffen en veronderstelt ze bovendien een schuldbevinding. Het materieel toepassingsgebied van de strafbeschikking is erg ruim, aangezien misdrijven die strafbaar zijn met maximaal zes jaar gevangenisstraf ervoor in aanmerking komen.²¹¹

Men kan zich wel vragen stellen bij de rechtspositie van de verdachte bij deze procedure. In de fase van het opleggen en het aanvaarden van de strafbeschikking, wordt immers niet uitdrukkelijk voorzien in een toegang tot een advocaat. Bovendien zal er enkel een rechterlijke toetsing zijn van de strafbeschikking indien de verdachte tijdig verzet aantekent. In geval van verzet kan de officier van justitie ofwel de strafbeschikking intrekken, waarna de strafprocedure haar klassiek verloop herneemt, ofwel het verzet aanhangig maken bij de rechter.²¹² Het impliciet instemmen met de strafbeschikking door de verdachte dient echter onmiskenbaar te worden aanzien als een afstand van zijn procesrecht op een toegang tot de

---

²⁰⁸ art. 257a Nederlandse Sv.; JACOBS, A., a.w., 84 ; KOOLSTRA, C.H. en SLUITER, G.K., "Consensuele afdoening van strafzaken in Nederland : Rechtsvergelijking met de Verenigde Staten en Frankrijk", scriptie, Universiteit Amsterdam, faculteit rechtsgeleerdheid, 2013, 22; DE HERT, P. en DECAIGNY, T., "*Plea bargaining* past niet in Belgische correctionele procedure.", De Juristenkrant, 2006, afl. 134, 4.

²⁰⁹ Vergelijkbaar met de Belgische substituut-procureur des Konings.

²¹⁰ DE HERT, P. en DECAIGNY, T., "Evolueren het Nederlandse en het Belgische strafproces naar adversaire systemen?", a.w., 64.

²¹¹ JACOBS, A., a.w., 84-85.

²¹² Art. 257 e lid 8 en 257 f Nederlandse Sv.

rechter, wat vrijwillig en met kennis van zaken moet gebeuren en dus logischerwijze met bijstand van een advocaat.²¹³

iv. Frankrijk

a. Achtergrond

In 2004²¹⁴ werd in Frankrijk een vorm van *sentence bargaining* ingevoerd, met name de *procedure comparution sur reconnaissance préalable de culpabilité*²¹⁵ ook wel “*plaider-coupable*” genoemd.²¹⁶ Het is geen alternatief voor vervolging, maar is een wijze van vervolging.²¹⁷ De procedure is opgesteld naar analogie met de Angelsaksische *plea bargaining*.²¹⁸

Het idee van onderhandelde justitie kwam ook in Frankrijk niet uit de lucht gevallen, wetende dat de *Criminal Justice and Human Rights Commission* al in 1989 pleitte voor een lichtere procedure in geval van een schulderkenning.²¹⁹ De CRPC werd uiteindelijk ingevoerd om de strafrechtbanken te ontlasten en de duurtijd van de strafprocedures in te korten. Strafzaken waar de feiten duidelijk zijn en de verdachte bekent, maar waar een vervolging wel wenselijk is, kunnen via de CRPC op een snelle en efficiënte wijze worden afgehandeld. Bovendien komt men zo tot een straf die de betrokkene zelf heeft aanvaard en die dus meer op maat zou zijn gesneden, wat de strafuitvoering ten goede zou moeten komen.²²⁰

De CRPC is een illustratie van gematigde onderhandelde justitie. Er is immers geen sprake van een echte onderhandeling tussen de verdachte en de *procureur de la République*²²¹, maar slechts van een strafvoorstel dat de verdachte kan aanvaarden of weigeren. Het komt er op neer dat een verdachte, die de feiten heeft erkend en heeft ingestemd met de procedure, tijdens een verschijning voor de *procureur*, in aanwezigheid van zijn advocaat die kennis heeft van de zaak, de door de *procureur* voorgestelde straf aanvaardt.²²² Het met de *procureur* bereikte akkoord over de bestraffing wordt vervolgens voorgelegd aan een rechter ter homologatie.²²³

---

²¹³ DE HERT, P. en DECAIGNY, T., Evolueren het Nederlandse en het Belgische strafproces naar adversaire systemen?”, a.w., 65.

²¹⁴ Wet van 9 maart 2004 (de zgn. Wet-Perben II).

²¹⁵ Hierna : CRPC.

²¹⁶ art. 495-7 Code de procédure pénale Français ; LEMAIRE, V., a.w., 1, geraadpleegd op 16 mei 2019 via <http://www.avocat-vincent-lemaire.fr>.

²¹⁷ TALEB, A., a.w., 92.

²¹⁸ VERSTRAETE, R. en BAILLEUX A., “De verruimde minnelijke schikking: een wenselijk maar delicaat product”, a.w., 429.

²¹⁹ TALEB, A., a.w., 90.

²²⁰ VERSTRAETE, R. en BAILLEUX A., “De verruimde minnelijke schikking: een wenselijk maar delicaat product”, a.w., 429.

²²¹ Vergelijkbaar met de Belgische procureur des Konings.

²²² JACOBS, A., a.w., 46 en 55-56.

²²³ VERSTRAETE, R. en BAILLEUX A., “De verruimde minnelijke schikking: een wenselijk maar delicaat product”, a.w., 429.

b. *Comparution sur reconnaissance préalable de culpabilité*

➤ *Toepassingsgebied*

Sinds de verruiming van het materieel toepassingsgebied in 2011, is de procedure mogelijk voor alle misdrijven, behoudens twee wettelijke uitzonderingen. Vooreerst worden in de wettekst een aantal uitgesloten misdrijven opgesomd, die vaak worden gekenmerkt door een zekere complexiteit en daardoor moeilijk verzoenbaar zijn met een snelle afhandeling. Het gaat om misdrijven gepleegd door minderjarigen, onopzettelijke doding, persmisdrijven, politieke misdrijven en misdrijven strafbaar gesteld door een bijzondere wet. Daarnaast worden ook misdrijven die een onopzettelijke of opzettelijke aantasting inhouden van de persoonlijke integriteit en bepaalde seksuele misdrijven uitgesloten, indien ze strafbaar zijn met meer dan vijf jaar gevangenisstraf.²²⁴ Hoewel de procedure dus uitgebreid is tot bijna alle middelzware misdrijven,²²⁵ wordt ze in de praktijk vooral aangewend voor eenvoudige strafzaken, waarbij de straf voorzienbaar is, zodat de verdachte de gepastheid van de voorgestelde straf kan beoordelen.²²⁶

Procedureel kan de CRPC toegepast worden als de zaak zich op het niveau van het parket bevindt of wanneer de betrokkene reeds rechtstreeks werd gedagvaard voor de strafrechter. Wanneer de betrokkene door de onderzoeksrechter verwezen werd naar het vonnisgerecht is de toepassing van de CRPC in principe uitgesloten, omdat dergelijke misdrijven gekenmerkt worden door een zekere complexiteit. Sinds 2011 kan de onderzoeksrechter evenwel op het einde van zijn onderzoek een beschikking nemen waarmee hij de zaak verwijst naar de *procureur* met het oog op een CRPC.²²⁷ In de praktijk wordt de procedure echter vooral toegepast onmiddellijk na de politionele aanhouding en ondervraging van de verdachte.²²⁸

➤ *Procedure en modaliteiten*

Het initiatief om een CRPC op te starten kan komen van zowel de verdachte of beklaagde²²⁹ als de *procureur*, hoewel deze laatste geenszins verplicht is om in te gaan op een verzoek hiertoe. Vervolgens, in een interne zitting met de betrokkene en diens advocaat, zal de *procureur* de tenlastelegging(en) toelichten en de verdachte vragen om de feiten te bekennen.²³⁰ De *procureur* kan dan een lagere straf voorstellen dan hij normaal zou vorderen, rekening houdende met de omstandigheden van de feiten en de persoonlijkheid van de betrokkene. Wanneer een gevangenisstraf wordt voorgesteld, mag deze niet meer bedragen dan drie jaar en niet meer dan de helft van het wettelijk voorziene maximum. Een

---

²²⁴ VERSTRAETE, R. en BAILLEUX A., "De verruimde minnelijke schikking: een wenselijk maar delicaat product", a.w., 430.

²²⁵ HODGSON, J., "Plea bargaining: a comparative analysis.", a.w., 228.

²²⁶ JACOBS, A., a.w., 56.

²²⁷ VERSTRAETE, R. en BAILLEUX A., "De verruimde minnelijke schikking: een wenselijk maar delicaat product", a.w., 430.

²²⁸ HODGSON, J., "Plea bargaining: a comparative analysis.", a.w., 228.

²²⁹ Hierna: betrokkene.

²³⁰ VERSTRAETE, R. en BAILLEUX A., "De verruimde minnelijke schikking: een wenselijk maar delicaat product", a.w., 437.

voorgestelde geldboete mag niet meer bedragen dan de bij wet voorziene maximum geldboete. Ook de modaliteiten van het uitstel van tenuitvoerlegging en elektronisch toezicht staan open.²³¹

Om het aantal homologatieweigeringen zoveel mogelijk te beperken, worden kaderovereenkomsten (een vorm van straftoematingsrichtlijnen) gesloten tussen het OM en de zetel over het gebruik en de invulling van de CRPC.²³²

De betrokkene mag een bedenktijd van tien dagen vragen, maar het voorstel is in principe te nemen of te laten, zonder dat er een onderhandelingsruimte is voorzien en zonder dat de *procureur* rekening moet houden met de opmerkingen van de verdediging.²³³ De praktijk toont evenwel aan dat wel degelijk wordt onderhandeld over het strafvoorstel, in die zin dat de *procureur* een straf voorstelt, de verdediging de zwakke punten in de zaak blootlegt en verzachtende omstandigheden aanbrengt, wat er meestal toe leidt dat de *procureur* zijn aanvankelijk strafvoorstel vermindert.²³⁴

Het formuleren van het strafvoorstel, de bekentenis en het aanvaarden van het voorstel moeten verplicht gebeuren in het bijzijn van een advocaat. De advocaat moet toegang krijgen tot het strafdossier en moet zijn cliënt adviseren in zijn beslissing, waartoe het recht werd voorzien op een vertrouwelijk overleg tussen beiden.²³⁵

Als de betrokkene instemt met de voorgestelde straf, wordt de zaak afgehandeld via het versnelde *guilty plea*-proces, waarbij de rechter wordt gevat ter homologatie van het akkoord²³⁶ op een openbare homologatiezitting, waarop de betrokkene en diens advocaat aanwezig moeten zijn. De aanwezigheid van de *procureur* is niet vereist.²³⁷

De rechterlijke controle beperkt zich niet tot een louter formele controle, maar vereist dat de rechter op actieve wijze overgaat tot een inhoudelijke toetsing van het akkoord. In eerste instantie moet hij de betrokkene en diens advocaat horen om zich te vergewissen van de vrijwilligheid van de bekentenis, de realiteit van de feiten en de correcte juridische kwalificatie. Er is bijgevolg enkel sprake van *sentence bargaining* en niet van *charge of fact bargaining*. De rechter moet ook de aanhoudende instemming van de betrokkene met de overeengekomen straf en haar rechtvaardiging in het licht van de omstandigheden en de

---

²³¹ Art. 495-8 Code de procédure pénale Français; HODGSON, J., "Plea bargaining: a comparative analysis.", a.w., 227-228; VERSTRAETE, R. en BAILLEUX A., "De verruimde minnelijke schikking: een wenselijk maar delicaat product", a.w., 437.

²³² VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., DE HERT, S., a.w., 134.

²³³ JACOBS, A., a.w., 55; VERSTRAETE, R. en BAILLEUX A., "De verruimde minnelijke schikking: een wenselijk maar delicaat product", a.w., 438.

²³⁴ HODGSON, J., "Plea bargaining: a comparative analysis.", a.w., 229; HODGSON, J., "Guilty Pleas and the Changing Role of the Prosecutor in French Criminal Justice", a.w., 12.

²³⁵ VERSTRAETE, R. en BAILLEUX A., "De verruimde minnelijke schikking: een wenselijk maar delicaat product", a.w., 438.

²³⁶ HODGSON, J., "Plea bargaining: a comparative analysis.", a.w., 227-228; VERSTRAETE, R. en BAILLEUX A., "De verruimde minnelijke schikking: een wenselijk maar delicaat product", a.w., 438 en 446.

²³⁷ JACOBS, A., a.w., 55.; Art. 495-9 Code de procédure pénale Français.

persoonlijkheid van de betrokkene nagaan.²³⁸ Zowel de *Conseil Constitutionnel* als een omzendbrief van het Ministerie van Justitie benadrukken deze actieve rol en verantwoordelijkheid van de rechter, nu de waarheid nog steeds primeert op een bekentenis.²³⁹

De rechter mag het akkoord enkel homologeren of afwijzen, maar niet wijzigen. Bij een homologatie spreekt hij de overeengekomen straf uit in een gemotiveerde beslissing die alle gevolgen heeft van een vonnis van veroordeling, waaronder ook de vermelding van de straf in het strafregister.²⁴⁰

Sinds 2019 kan de rechter zich ook uitspreken over de opportuniteit van de CRPC en kan hij de bekrachtiging weigeren als hij van oordeel is dat de aard van de feiten, de persoonlijkheid van de betrokkene, de situatie van het slachtoffer of de belangen van de samenleving een klassieke procedure rechtvaardigen of indien de verklaringen van het slachtoffer op de homologatiezitting een nieuw licht werpen op de omstandigheden waarin het misdrijf is gepleegd of op de persoonlijkheid van de beklaagde.²⁴¹

In geval van een afwijzing zal de strafzaak verder gevolg krijgen via de klassieke procedure en bij een anders samengestelde kamer aanhangig worden gemaakt. De *procureur* beschikt dan niet langer over de opportuniteit van vervolging, nu de CRPC de instelling van de strafvordering inhield.²⁴²

Er is ook voorzien in een vertrouwelijkheidsregeling die noodzakelijk is om het vermoeden van onschuld en de rechten van verdediging te vrijwaren. Dit moet het de betrokkene mogelijk maken om zijn verdediging, na een afgesprongen CRPC, opnieuw vrij te organiseren en eventueel te heroriënteren. In de praktijk is echter niet altijd uit te sluiten dat de nieuwe rechter toch kennis krijgt van bepaalde gegevens omtrent de CRPC (en de aldus daarvoor noodzakelijk bekennde houding van de beklaagde). Dit kan zich voordoen ingevolge de openbaarheid van de homologatiezitting of omdat de burgerlijke partij(en) of de beklaagde er zelf gewag van maken. In dit geval mag de rechter er bij zijn besluitvorming geen rekening mee houden, hoewel dit niet altijd gemakkelijk weg te denken zal zijn.²⁴³

---

²³⁸ VERSTRAETE, R. en BAILLEUX A., "De verruimde minnelijke schikking: een wenselijk maar delicaat product", a.w., 453; JACOBS, A., a.w., 55.

²³⁹ HODGSON, J., "Guilty Pleas and the Changing Role of the Prosecutor in French Criminal Justice", a.w., 12-13.

²⁴⁰ VERSTRAETE, R. en BAILLEUX A., "De verruimde minnelijke schikking: een wenselijk maar delicaat product", a.w., 453; JACOBS, A., a.w., 56.

²⁴¹ Art. 495-11-1 Code de procédure pénale Français (toegevoegd op 23 maart 2019).

²⁴² VERSTRAETE, R. en BAILLEUX A., "De verruimde minnelijke schikking: een wenselijk maar delicaat product", a.w., 438 en 453.

²⁴³ Ibid, 444-445.

Er is hoger beroep mogelijk tegen de homologatiebeslissing, maar niet tegen de beslissing van de rechter om het akkoord niet te homologeren.²⁴⁴

➤ *Slachtoffer*

Indien er slachtoffers gekend zijn, worden zij onverwijld op de hoogte gebracht dat er een CRPC-procedure aan de gang is, maar ze worden niet betrokken bij de onderhandelingen. Ze worden wel uitgenodigd op de homologatiezitting, waar ze zich burgerlijke partij kunnen stellen. Bij een bekrachtiging van de CRPC-overeenkomst zal de rechter zich ook uitspreken over de schadevergoeding. Het slachtoffer kan de zaak ook op een later tijdstip laten oproepen voor de strafrechter of ze kan de burgerlijke rechter vatten.²⁴⁵

➤ *Kritieken en evaluatie*

Eén van de kritieken op de CRPC is dat ze de bevoegdheden van het OM teveel uitbreidt ten opzichte van de rechter en zo zijn functie ondermijnt. Ook de scheiding van de machten komt onder druk te staan, in het bijzonder de scheiding tussen het OM, dat instaat voor de vervolging, en de rechter, die instaat voor de berechting. Het Franse *Conseil Constitutionnel* heeft evenwel geoordeeld dat de procedure wel degelijk grondwettelijk is, gelet op de verschillende ingebouwde waarborgen en de meer uitgebreide taak van de rechter dan het louter bekrachtigen van de overeenkomst (cf. supra). Wetende evenwel dat de procedure gericht is op een snelle uitkomst, lijkt het in de praktijk onwaarschijnlijk dat de rechter de voorgelegde overeenkomst snel naast zich zou neerleggen.²⁴⁶

De praktijk van de CRPC toont ook aan dat prioriteit wordt gegeven aan maximale efficiëntie boven de bescherming van de rechten van verdediging. Dit blijkt onder meer uit het feit dat de *procureur*, vanuit efficiëntieoogpunt, al een datum voor een eventueel proces kan vastleggen tijdens de onderhandelingen. Dit botste op kritiek omdat de *procureur* hierdoor een sterkere onderhandelingspositie verwerft, met het gevaar van oneigenlijk druk.²⁴⁷

Sinds de invoering van de CRPC is de toepassing ervan elk jaar toegenomen. Waar de CRPC in 2004 slechts 0,32% van de vervolgingen vertegenwoordigde, was dit in 2011 12,34% en in 2015 reeds 15%, waarvan ongeveer 13% resulteerde in een veroordeling.²⁴⁸

---

²⁴⁴ Ibid, 438.

²⁴⁵ VERSTRAETE, R. en BAILLEUX A., "De verruimde minnelijke schikking: een wenselijk maar delicaat product", a.w., 461.

²⁴⁶ HODGSON, J., "Plea bargaining: a comparative analysis.", a.w., 227-228; VERSTRAETE, R. en BAILLEUX A., "De verruimde minnelijke schikking: een wenselijk maar delicaat product", a.w., 453-454.

²⁴⁷ HODGSON, J., "Guilty Pleas and the Changing Role of the Prosecutor in French Criminal Justice", a.w., 13.

²⁴⁸ HODGSON, J., "Plea bargaining: a comparative analysis.", a.w., 228; FERNANDEZ-BERTIER, M. en GIACOMETTI, M., a.w., 269; LEMAIRE, V., a.w., 4.

v. Italië

a. Achtergrond

Italië zorgde in 1989 voor een revolutie in continentaal Europa door volledig afstand te doen van het Napoleontische procedurele systeem en een adversaire strafprocedure naar Angelsaksisch model in te voeren.²⁴⁹ Dit hield onder meer in dat de verdachte werd erkend als volwaardige procespartij en dat het onmiddellijkheidsbeginsel werd hersteld. Net zoals in de Angelsaksische rechtsstelsels, was de keerzijde ook hier dat slechts een minderheid van de strafzaken op deze wijze kon worden afgehandeld.²⁵⁰

Om aan de overbelasting van de rechtbank tegemoet te komen, werd daarom voorzien in de *patteggiamento sulla pena* procedure, die het OM toelaat met de verdachte een akkoord te sluiten over het bekomen van een strafvermindering tot één derde in ruil voor een bekentenis.²⁵¹ Dit stootte initieel wel op weerstand bij de rechterlijke macht.²⁵²

De *patteggiamento* is het voorbeeld bij uitstek van onderhandelde justitie op Europees niveau, omdat er sprake is van een echte onderhandeling die resulteert in een gegarandeerde strafvermindering ten opzichte van de te verwachten straf in een klassiek proces. De procedure is evenwel enger dan de Amerikaanse tegenhanger, aangezien het materieel toepassingsgebied beperkter is en de onderhandelingen alleen betrekking hebben op de straf (*sentence bargaining*) en niet op de tenlasteleggingen of hun kwalificatie (*charge bargaining*).²⁵³ Formeel gezien houdt de overeenkomst ook geen schulderkenning in, zelfs als deze wordt verondersteld. De betrokkene aanvaardt louter een straf en ziet er van af om zijn verdediging te voeren tijdens een klassiek proces. De *patteggiamento* is dus in wezen een vorm van een *no-contest plea*.²⁵⁴

b. Patteggiamento

➤ Toepassingsgebied

De *patteggiamento* kan worden toegepast voor misdrijven die, na aftrek van de strafvermindering, gestraft kunnen worden met maximum vijf jaar gevangenisstraf. Bij de sinds 2003 bestaande *patteggiamento allargato* (uitgebreid) is dit zelfs zeven en een half jaar gevangenisstraf.²⁵⁵

---

²⁴⁹ JACOBS, A., a.w., 49.

²⁵⁰ DE SMET, B., "De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte: is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk?", a.w., 428-429.

²⁵¹ Ibid.

²⁵² HODGSON, J., "Plea bargaining: a comparative analysis.", a.w., 230.

²⁵³ JACOBS, A., a.w., 46 en 49-51.

²⁵⁴ SPENCER, J. R. en DEMAS-MARTY, M., "European criminal procedures", CSICL, Cambridge, 2002, 595-596; JACOBS, A., a.w., 49; LANGER, M., "From Legal Transplants to Legal Translations: The Globalization of Plea Bargaining and the Americanization Thesis in Criminal Procedure", *Harvard International Law Journal*, 2004, 45, 51.

²⁵⁵ JACOBS, A., a.w., 49.

Een *patteggiamento* kan worden afgesloten tijdens de voorafgaande hoorzitting en tijdens de behandelende terechtzitting, wanneer het onderzoek is afgerond.²⁵⁶

➤ *Procedure en modaliteiten*

Zowel de vervolgende partij als de betrokkene of zijn advocaat kunnen het initiatief nemen tot de procedure, maar ze vereist in ieder geval de instemming van beide partijen na een echte onderhandeling in aanwezigheid van de betrokkene. De procedure kan leiden tot een akkoord over een gevangenisstraf van maximaal vijf jaar (of een boete of een vervangende gevangenisstraf), waarbij rekening wordt gehouden met de omstandigheden en de wettelijk voorziene verlaging van de straf met maximum één derde. Als de betrokkene het strafvoorstel niet aanvaardt, zal de strafzaak verder worden afgehandeld via de klassieke procedure. Wanneer daarentegen de vervolgende partij het verzoek van de verdediging afwijst, kan de verdediging haar voorstel opnieuw formuleren voor de rechter ten gronde, die alsnog kan beslissen om de strafvermindering toe te kennen.²⁵⁷

De overeenkomst wordt ter controle voorgelegd aan de rechter, die ze enkel mag bekrachtigen of afwijzen, doch niet mag wijzigen. De rechter mag de overeengekomen straf enkel bekrachtigen als hij overtuigd is van de vrijwilligheid en van het bewijs tegen de betrokkene, zodat de traditionele waarheidszoekende rol niet volledig naar de achtergrond verdwijnt.²⁵⁸ De rechter controleert ook de juridische kwalificatie van de feiten en kan volgens het Grondwettelijk Hof zelfs nagaan of de onderhandelde straf in overeenstemming is met de ernst van het misdrijf en de wettelijke vereiste van réhabilitatie.²⁵⁹

Bij bekrachtiging zal de rechter tijdens een openbare terechtzitting onmiddellijk de overeengekomen straf uitspreken bij een met redenen omkleed vonnis. Indien de rechter weigert de overeenkomst te bekrachtigen, wordt de klassieke procedure terug hervat.²⁶⁰ De veroordeling heeft geen gevolg voor burgerlijke of administratie procedures,²⁶¹ wat een logisch gevolg is van het feit dat er geen sprake is van een formele schulderkenning.

De bekrachtiging is niet vatbaar voor beroep, behalve voor de vervolgende partij als hij zich niet kan vinden in de wijze waarop de verdachte zijn straf uitvoert.²⁶²

---

²⁵⁶ CHANGSHENG, L., a.w., 16.

²⁵⁷ JACOBS, A., a.w., 49-50 ; LANGER, M., a.w., 51.

²⁵⁸ HODGSON, J., "Plea bargaining: a comparative analysis.", a.w., 226-228.

²⁵⁹ JACOBS, A., a.w., 50; CHANGSHENG, L., a.w., 17.

²⁶⁰ JACOBS, A., a.w., 50.

²⁶¹ LANGER, M., a.w., 51.

²⁶² JACOBS, A., a.w., 50.

➤ *Slachtoffer*

Bij het bekrachtigen van een *patteggiamento* spreekt de rechter zich niet uit over de burgerlijke belangen, zodat het slachtoffer gedwongen wordt om de burgerlijke rechter te vatten.²⁶³ Het slachtoffer krijgt bijgevolg geen enkele rol toegewezen in de procedure.

➤ *Kritieken en evaluatie*

Italië lijkt met de *patteggiamento* het succes van de Angelsaksische *plea bargaining* niet te kunnen evenaren en heeft nog steeds te kampen met een grote gerechtelijke achterstand.²⁶⁴ Uit een bron uit 2008 blijkt dat de *patteggiamento* toen 8% van alle strafrechtelijke veroordelingen vertegenwoordigde.²⁶⁵ Volgens een andere bron uit 2015 vertegenwoordigde de *patteggiamento* op dat moment ongeveer een derde van alle behandelde zaken door de rechtbanken.²⁶⁶ Het verschil kan mogelijk te maken hebben met het tijdsverloop, maar ook met het feit dat de eerste bron spreekt over “veroordelingen” en de tweede bron over “behandelde zaken” en niet elke *patteggiamento* uitmondt in een veroordeling.

d. Besluit

De ontstaansgeschiedenis van onderhandelde en consensuele justitie, zoals *plea bargaining* en de *guilty plea*, is terug te brengen tot de Angelsaksische rechtsstelsels, in het bijzonder de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk. Het adversair karakter van de strafprocedures in deze rechtsstelsels is zowel procedureel als ideologisch erg ontvankelijk voor het concept van *plea bargaining*. Door de horizontale structuur wordt de nadruk immers gelegd op gelijkwaardigheid, wapengelijkheid en autonomie in hoofde van procespartijen die zelf het verloop van de strafprocedure sturen. Bovendien is er sprake van een pragmatisch en relatief waarheidsconcept, waarbij wordt uitgegaan van een juridische eerder dan een absolute waarheid. Het is in deze logica dan ook perfect aanvaardbaar dat procespartijen onderling een overeenkomst sluiten om een strafrechtelijk geschil te beslechten, waarbij afstand wordt gedaan van proceswaarboren. Desondanks is de intrede en exponentiële groei van *plea bargaining* in de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk in de eerste plaats toe te schrijven aan economische motieven van tijds- en kostenbesparing, eerder dan aan ideologische overwegingen. In de praktijk drong zich immers de noodzaak op tot een vereenvoudigde procedure om het hoofd te bieden aan de overbelasting van het gerechtelijk apparaat, ingevolge de toenemende criminalisering en de logge en tijdrovende (jury)processen. Door de bewezen efficiëntiewinst groeide *plea bargaining*, ooit een alternatieve afhandelingswijze van strafzaken, in deze rechtsstelsels uit tot de norm. Het is er bovendien aan geen beperkingen onderworpen, zodat het mogelijk is voor alle misdrijven en

---

²⁶³ Ibid.

²⁶⁴ HENDRICK, W. en TRAEST, P., a.w., 64.

²⁶⁵ GAROUPA, N. en STEPHEN, F., a.w., 324.

²⁶⁶ HODGSON, J., “Plea bargaining: a comparative analysis.”, a.w., 226.

alle straffen en er zowel sprake kan zijn van *sentence* als van *charge bargaining*. Het klassieke juryproces is bijgevolg de uitzondering geworden. Dit impliceert ook dat de meerderheid van de verdachten er bereid is of zich genoodzaakt voelt om schuldig te pleiten en afstand te doen van zijn proceswaarborgen.²⁶⁷

Contradictoir genoeg ondergraaft *plea bargaining* net het "*adversair ideal*", nu strafzaken hierdoor niet langer het voorwerp uitmaken van een volwaardig tegensprekelijk proces. Hierdoor wordt net vermeden dat de door de vervolgende partij opgebouwde zaak door de verdediging wordt "tegensproken".²⁶⁸ Het Angelsaksische succesverhaal van *plea bargaining* heeft dus ook een keerzijde, die niet in het minst wordt geïllustreerd door het frequent gebruik van bluftactieken (met name in de Verenigde Staten) en het risico op gerechtelijke dwalingen. Bovendien kan, ondanks het ideaal van wapengelijkheid, de ongelijke onderhandelingspositie tussen de vervolgende partij en de verdediging niet worden ontkend. Het gebruik van *sentencing guidelines* moet daarom willekeur en ongelijkheid in bestraffingen tegengaan. De risico's worden onvoldoende ondervangen door de bestaande rechterlijke controle, gelet op de eerder passieve rol van de rechter, die overeenkomsten bijna automatisch bekrachtigt en veel vertrouwen stelt in advocaten om hun cliënten afdoende te adviseren. Komt daarbij nog dat hoewel de verdachte in de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk recht heeft op bijstand van een advocaat bij *plea bargaining*, deze bijstand niet verplicht is.

In navolging van de Angelsaksische rechtsstelsels heeft het concept van consensuele en onderhandelde justitie ook continentaal Europa veroverd, met toepassingen van *plea bargaining* in Frankrijk, Italië, Spanje, Duitsland, Portugal,... en recent ook in België (cf. infra). Deze evolutie wordt ook gestimuleerd door de Raad van Europa, die hiermee een vereenvoudiging en versnelling van de Europese strafprocedures beoogt, en door het EHRM, dat *plea bargaining*, mits de eerbiediging van een aantal waarborgen, in overeenstemming acht met art. 6 EVRM. Ook in de Europese rechtsstelsels wordt de invoering van een *guilty plea* voornamelijk verantwoord vanuit efficiëntieoverwegingen, zoals het ontlasten van de strafrechtbanken en het inkorten van de duurtijd van de strafprocedures. In tegenstelling tot het succesverhaal in de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk, blijft *plea bargaining* in de meeste Europese landen echter beperkt tot minder ernstige misdrijven,²⁶⁹ is vaak enkel de praktijk van *sentence bargaining* toegelaten en wijst de praktijk uit dat er niet zo frequent gebruik van wordt gemaakt (13% van alle veroordelingen in Frankrijk en 8% in Italië). In Nederland werd zelfs uitdrukkelijk beslist om *plea bargaining* niet in te voeren en werd de weg ingeslagen van een meer opgelegde justitie. Het is dan ook een logisch gevolg van de

---

²⁶⁷ DE SMET, B., "De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte: is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk?", a.w., 423; DECAIGNY, T., "[Strafprocesrecht] Tegenspraak in het vooronderzoek", a.w., 39.

²⁶⁸ HODGSON, J., "Plea bargaining: a comparative analysis.", a.w., 230.

²⁶⁹ HODGSON, J., "Guilty Pleas and the Changing Role of the Prosecutor in French Criminal Justice", a.w., 10; HODGSON, J., "Plea bargaining: a comparative analysis.", a.w., 226; TERSAGO, P., a.w., 27.

inquisitoire strafprocedure, waar in het licht van de waarheidsvinding het vooronderzoek doorweegt en het onderzoek ter terechtzitting meer een verificatieproces is (cf. supra), dat *plea bargaining* slechts een beperkt voordeel zal opleveren in termen van middelen- en tijdswinst.²⁷⁰

Opvallend is wel dat bij Europese toepassingen van *plea bargaining*, mede onder impuls van het EHRM, meer aandacht uitgaat naar de rechtspositie van de verdachte. In functie hiervan wordt veel belang gehecht aan waarborgen, zoals de verplichte bijstand van een advocaat en een actieve en inhoudelijke rechterlijke controle. Zowel de Franse CRPC als de Italiaanse *patteggiamento* lenen er zich daardoor ook minder toe dan de Angelsaksische tegenhangers om de rechterlijke plicht om een veroordeling te baseren op afdoende bewijsmateriaal te omzeilen. De Franse en de Italiaanse rechter hebben immers een uitgebreide mogelijkheid om de overeenkomst af te wijzen en zo de vervolgende partij te dwingen voldoende bewijs te presenteren om een veroordeling te rechtvaardigen.²⁷¹

Doordat de inquisitoire strafprocedure onvoldoende stimulansen biedt voor *plea bargaining* en het inbouwen van voldoende garanties als keerzijde heeft dat dit de Europese varianten logger maakt, kan *plea bargaining* in continentaal Europa het Angelsaksische succes niet evenaren.

---

²⁷⁰ MEESE, J. a.w., 1570; GAROUPA, N. en STEPHEN, F., a.w., 324-325.

²⁷¹ SPENCER, J. R. en DEMAS-MARTY, M., a.w., 595-596.

3. België

a. Van buitengerechtelijke afhandelingswijzen tot onderhandelde justitie

i. Achtergrond

De Raad van Europa adviseerde reeds in 1987 om overeenkomsten toepasbaar te maken in de strafprocedure. Desondanks kreeg het idee van onderhandelen in strafzaken in België, anders dan in verschillende Europese landen die dit advies reeds vroeger ter harte namen, slechts zeer geleidelijk een draagvlak.²⁷² België huldigde immers lange tijd het principe dat elke vorm van onderhandeling over de strafvordering uitgesloten was, omdat ze, van openbare orde zijnde, niet vrij beschikbaar is en door het OM in het belang van de maatschappij moet worden uitgeoefend. Gerechtigheid werd dan ook gezien als iets dat wordt opgelegd, niet onderhandeld. Dit zou immers afbreuk doen aan de functie van de rechter en niet stroken met het rechtvaardigheidsideaal dat alle verdachten hetzelfde traject moeten doorlopen, bekkennend of niet. Ook het idee dat de rechter dergelijke onderhandeling zou moeten goedkeuren leek lang onaanvaardbaar, nu zijn rol er in de eerste plaats in bestaat om de waarheid te zoeken en niet - koste wat kost - conflicten te regelen.²⁷³ Bij consensuele afhandelingswijzen daarentegen is de (volwaardige) behandeling van de zaak ter terechtzitting niet langer een automatisch resultaat van het onderzoek, maar wordt het afhankelijk gemaakt van de beslissing van de procespartijen.²⁷⁴

Volgens een zuiver inquisitoir uitgangspunt, vereist het legaliteitsbeginsel dat elke strafrechtelijke inbreuk wordt onderzocht, vervolgd en voorgelegd aan een rechter, zodat het niet aan het OM toekomt om te oordelen of een vervolging al dan niet wenselijk is. In de praktijk bleek het echter niet haalbaar om elke verdachte een proces te geven. Bijgevolg bestaat in België het door het Hof van Cassatie erkende en sinds 1998 wettelijk geregelde opportuniteitsbeginsel,²⁷⁵ dat het OM toelaat om te oordelen over de opportuniteit van de vervolging, rekening houdend met de richtlijnen van het strafrechtelijk beleid.²⁷⁶ Hierdoor beschikt zij reeds geruime tijd over de mogelijkheid om strafzaken op buitengerechtelijke of consensuele wijze af te handelen.²⁷⁷ De gestage uitbreiding van de bevoegdheden van het

---

²⁷² VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., DE HERT, S., a.w., 123-124.

²⁷³ JACOBS, A., a.w., 59-60 en 62-63 ; DE SMET, B., "Meer onderhandelingen in het strafproces: de wet van 18 maart 2018.", RW 2018-19, nr.1, 2.

²⁷⁴ DE HERT, P. en DECAIGNY, T., "Evolueren het Nederlandse en het Belgische strafproces naar adversaire systemen?", a.w., 64.

²⁷⁵ art. 28 quater van het Wetboek van Strafvordering.

²⁷⁶ DE SMET, B., "Meer onderhandelingen in het strafproces: de wet van 18 maart 2018.", a.w., 2; DE HERT, P. en DECAIGNY, T., "Evolueren het Nederlandse en het Belgische strafproces naar adversaire systemen?", a.w., 63-66; DECAIGNY, T., "Plea-bargaining in België: een koekoeksei?", a.w., 468-469.

²⁷⁷ VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEEST, P., VANDROMME, S., a.w., 799-800.

OM impliceert ook een stelselmatige uitbreiding van deze mogelijkheid,²⁷⁸ wat ook in het justitieplan van minister Geens wordt vooropgesteld.²⁷⁹

De praktijk toont ook aan dat het overgrote deel van de strafzaken in het vooronderzoek wordt afgehandeld via het beleidssepot (eenzijdig) of een minnelijke schikking²⁸⁰ of bemiddeling in strafzaken²⁸¹ (consensueel).²⁸² Volgens de officiële parketstatistieken van 2015 werden 65,77 % van de strafzaken zonder gevolg gerangschikt, 1,10 % afgehandeld via een minnelijke schikking en 0,46 % via een bemiddeling in strafzaken. Terwijl het aantal seponeringen een daling vertoonde ten opzichte van 2006 (71,55%), is het aantal minnelijke schikkingen en bemiddelingen in strafzaken gestegen (2006: MS: 0,73% en BIS: 0,29%). Hoewel deze cijfers enerzijds aantonen dat het overgrote deel van de strafzaken nooit voor een strafrechter komt en buitengerechtelijk wordt afgehandeld,²⁸³ tonen zij anderzijds ook aan dat de werkelijke impact van consensuele justitie vooralsnog zeer beperkt is.

Het is dankzij het opportuniteitsbeginsel en de hiermee samenhangende mogelijkheid tot buitengerechtelijke afhandelingen dat België zo lang in staat is geweest om de massa strafzaken te beheersen zonder beroep te moeten doen op een procedure van *plea bargaining*. Ook andere landen die het opportuniteitsbeginsel kennen, zoals Frankrijk en Nederland, ervaren dezelfde weerstand om te onderhandelen in het kader van strafzaken. Het valt in die zin op dat Nederland *plea bargaining* bewust niet heeft ingevoerd en dat ook Frankrijk met de CRPC niet heeft gekozen voor een échte onderhandelde justitie, maar voor een procedure die in principe enkel voorziet in de instemming van de verdachte. Daartegenover staan landen zoals Italië, die het legaliteitsbeginsel (dat vereist dat elk misdrijf wordt vervolgd) kennen, over het algemeen meer open voor *plea bargaining*. Bij gebrek aan buitengerechtelijke afhandelingsmogelijkheden zijn zij immers genoodzaakt om zich te wenden tot andere vereenvoudigde procedures om te vermijden dat het systeem zichzelf verstikt.²⁸⁴

Anders dan onderhandelde justitie is consensuele justitie dus niet nieuw in België en is het niet ongebruikelijk dat de door het OM voorgestelde/gevorderde of door de rechter opgelegde sanctie/maatregel/straf door de betrokkene moet worden aanvaard. De minnelijke schikking, bemiddeling in strafzaken, werkstraf, opschorting van de uitspraak van

---

²⁷⁸ DE HERT, P. en DECAIGNY, T., Evolueren het Nederlandse en het Belgische strafproces naar adversaire systemen?, a.w., 64-66.

²⁷⁹ MINNAERT, M., a.w., 6-7.

²⁸⁰ Hoewel "het (verruimd) verval van de strafvordering door betaling van een geldsom" sinds 1984 de officiële benaming is voor deze procedure, zal de meer gangbare term "(verruimde) minnelijke schikking" worden gebruikt.

²⁸¹ Hoewel "het (verruimd) verval van de strafvordering door de uitvoering van maatregelen en de naleving van voorwaarden" de officiële benaming is voor deze procedure, zal de meer gangbare term "(verruimde) bemiddeling in strafzaken" worden gebruikt.

²⁸² DE SMET, B., "De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte: is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk?", a.w., 420-421.

²⁸³ ROZIE, J., "Tegenspraak in de bestrafing", Intersentia, NC, Antwerpen, 2014, 100; geraadpleegd op 28/04/2019 via <https://www.om-mp.be/stat/corr/start/n/home.html>.

²⁸⁴ JACOBS, A., a.w., 59-60, 62-63 en 66-68.

de veroordeling, autonome probatiestraf of probatievoorwaarden vereisen allen de instemming van de betrokkene, zonder dat hierbij sprake is van een onderhandeling.²⁸⁵

ii. Het beleidssepot

De meest toegepaste vorm van buitengerechtelijke afhandeling van een strafzaak is het sepot. Het beleidssepot, ook wel opportunitéssepot, biedt het OM de mogelijkheid om “kleine” zaken, waarvan vervolging maatschappelijk niet wenselijk wordt geacht, te laten vallen om zich te kunnen focussen op meer belangrijke zaken.²⁸⁶ Daarnaast bestaat ook het technisch sepot, wanneer vervolging praktisch niet mogelijk is. Het beleidssepot is niet wettelijk geregeld en is volledig praetoriaans ontstaan, zodat het aan geen wettelijke voorwaarden is onderworpen en ten allen tijde kan worden toegepast. De seponeringsbeslissing heeft geen enkel gevolg met betrekking tot de strafvordering zelf, zodat het OM er altijd op kan terugkomen.²⁸⁷ De beslissing moet worden gemotiveerd en hoewel ze niet aan een ambtshalve rechterlijke controle is onderworpen, kan ze wel door het slachtoffer worden doorkruist via een burgerlijke partijstelling bij de onderzoeksrechter.²⁸⁸

iii. Het (verruimd) verval van de strafvordering door betaling van een geldsom

a. Totstandkoming en begrip

Indien het OM van mening is dat een misdrijf niet in aanmerking komt voor een seponering, maar een behandeling voor een strafrechter evenmin opportuun is, kan ze opteren om de zaak af te handelen via een (verruimde) minnelijke schikking. Dit houdt in dat de verdachte/inverdenkinggestelde/beklaagde²⁸⁹ kan ingaan op het voorstel van het OM om een bepaalde geldsom te betalen in ruil waarvoor de strafvordering vervalt. Door op dit voorstel in te gaan doet de betrokkene ook uitdrukkelijk afstand van zijn recht op (volwaardige) toegang tot een rechter.²⁹⁰ Eigenlijk kan dit beschouwd worden als een eerste voorzichtige stap in de richting van *plea bargaining*, zij het op beperkte wijze en oorspronkelijk voornamelijk gericht op patrimoniumzaken.²⁹¹

---

²⁸⁵ JACOBS, A., a.w., 45.

²⁸⁶ DE SMET, B., “Meer onderhandelingen in het strafproces: de wet van 18 maart 2018.”, a.w., 2.

²⁸⁷ VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEST, P., VANDROMME, S., a.w., 800 en DE NIL, N., “Onderhandelde of consensuele justitie”, In: TRAEST, P., VERHAGE, A. en VERMEULEN, G., Strafrecht en strafprocesrecht: doel of middel in een veranderde samenleving?, XLIIIe Postuniversitaire cyclus Willy Delva 2016-2017, Wolters Kluwer, Mechelen, 2017, 466.

²⁸⁸ DE HERT, P. en DECAIGNY, T., Evolueren het Nederlandse en het Belgische strafproces naar adversaire systemen?”, a.w., 66-64.

²⁸⁹ Verdachte (tijdens een opsporingsonderzoek) bij een gewone minnelijke schikking; inverdenkinggestelde (tijdens een gerechtelijk onderzoek) en beklaagde (na verwijzing of dagvaarding) bij een verruimde minnelijke schikking. Hierna: betrokkene.

²⁹⁰ DE SMET, B., “De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte: is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk?”, a.w., 432; DE NIL, N., “Recente wijzigingen in de regelgeving aangaande het consensueel strafrecht.”, in: VANBIERVLIET, W., e.a., a.w., 198.

²⁹¹ KEEREMAN, A., “Tegenspraak op een nuttig moment.”, De Juristenkrant, 2013, afl. 271, 8.

Om de behandeling van rechtszaken te bespoedigen en de gerechtelijke achterstand te doen dalen werd reeds in 1935 een voorloper van de minnelijke schikking ingevoerd.²⁹² De figuur was oorspronkelijk uitsluitend bestemd voor kleine overtredingen, maar het toepassingsgebied is in de loop der jaren stelselmatig uitgebreid. De belangrijkste wijziging en uitbreiding kwam er in 1984²⁹³ met de toevoeging van artikel 216bis Sv.²⁹⁴ Door de minnelijke schikking mogelijk te maken voor een ruimer aantal misdrijven, wou men enerzijds korte gevangenisstraffen en voor de verdachte schadelijke publiciteit vermijden en anderzijds het aantal seponeringen verminderen doordat er tijd werd vrijgemaakt voor andere zaken die tot dan onbestraft bleven. Tegelijk wou men, net zoals het geval was bij de Angelsaksische *plea bargaining*, remediëren aan de achterstand in gerechtszaken door de rechtbanken verder te ontlasten.²⁹⁵ Deze uitbreiding kwam evenwel niet zonder slag of stoot tot stand en werd door Dupont betiteld als een “aardverschuiving”, met als voornaamste kritieken dat ze de machtspositie van het OM deed toenemen en dat ze niet ingegeven was door een nieuwe inhoudelijke visie op het strafrechtsbeleid, maar vanuit de bezorgdheid over de gerechtelijke achterstand. Omdat het ging om een loutere verderzetting van iets wat al lang bestond, werd de compatibiliteit met de Belgische inquisitoriale strafprocedure niet in vraag gesteld.²⁹⁶

De minnelijke schikking is de eerste Belgische consensuele afhandelingswijze en vertoont een aantal belangrijke adversaire karakteristieken. Zo verschuift de waarheidsvinding naar de achtergrond en kunnen de procespartijen ervoor opteren om een strafzaak onderling af te handelen, zonder dat de schuld van de betrokkene door een rechterlijke instantie wordt vastgesteld. In tegenstelling tot de VES, mag uit de aanvaarding van een minnelijke schikking dan ook niet worden afgeleid dat de betrokkene hiermee schuld zou bekennen.²⁹⁷ Bij een minnelijke schikking mag de tegenprestatie geleverd door de betrokkene ook niet verward worden met een eigenlijke “straf”, nu het OM in beginsel geen bevoegdheid heeft om te straffen in de strikte zin van het woord.²⁹⁸

Een belangrijk onderscheid met *plea bargaining* is dat de term “schikking” niet verwijst naar een contract waarbij de partijen een geschil beslechten (dading) in de zin van art. 2044 BW. Omdat lang het idee leefde dat over de strafvordering geen overeenkomst kon worden gesloten (cf. supra), is het voorstel van het OM tot betaling van een door haar bepaalde geldsom steeds unilateraal, namelijk door de betrokkene te nemen of te laten,²⁹⁹ waarbij er

---

²⁹² KB nr. 59 van 10 januari 1935.

²⁹³ Wet van 28 juni 1984 tot uitbreiding van het toepassingsveld van het verval van de strafvordering voor sommige misdrijven, tegen betaling van een geldsom.

²⁹⁴ DE SMET, B., “De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte: is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk?”, a.w., 432.

²⁹⁵ VERSTRAETE, R. en BAILLEUX A., “De verruimde minnelijke schikking: een wenselijk maar delicaat product”, a.w., 423; VANDER BEKEN, T., a.w., 254; VERHELST, S., a.w., 1590.

²⁹⁶ VANDER BEKEN, T., a.w., 554-255.

²⁹⁷ DE SMET, B., “De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte: is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk?”, a.w., 433.

²⁹⁸ VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEEST, P., VANDROMME, S., a.w., 799-800; DE NIL, N., “Recente wijzigingen in de regelgeving aangaande het consensueel strafrecht.”, in: VANBIERVLIET, W., e.a., a.w., 197.

²⁹⁹ VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEEST, P., VANDROMME, S., a.w., 801.

in principe geen ruimte is voor enige onderhandeling. Desondanks toont de praktijk van de verruimde minnelijke schikking dat er bij de meeste parketten wel wordt onderhandeld over de verschillende modaliteiten, wat kan gaan van het rekening houden door het OM met de opmerkingen en eventuele verzachtende omstandigheden aangebracht door de verdediging tot zelfs, bij sommige parketten, eigenlijke onderhandelingsstrategieën.³⁰⁰ Van dergelijke onderhandelingen is er evenwel geen sprake bij de gewone minnelijke schikking.³⁰¹ Hoewel er bij de VES wel sprake is van een overeenkomst, is ook daar het strafvoorstel uitgaande van het OM in principe te nemen of te laten (cf. infra).

b. Toepassingsgebied

➤ *Materieel toepassingsgebied*

Het OM kan de minnelijke schikking voorstellen voor feiten die niet van die aard schijnen te zijn dat ze gestraft moeten worden met een hoofdstraf van meer dan twee jaar correctionele gevangenisstraf en op voorwaarde dat ze geen zware aantasting inhouden van de lichamelijke integriteit.³⁰² Een lichte aantasting van de fysieke integriteit vormt echter geen wettelijk beletsel, evenmin als een aantasting van de psychische of morele integriteit, nu de wetgever de minnelijke schikking ook als mogelijkheid wou voorzien voor misdrijven zoals bijvoorbeeld smaad of eerroof.³⁰³

Oorspronkelijk was het toepassingsgebied ogenschijnlijk ruimer, namelijk misdrijven strafbaar met maximum vijf jaar gevangenisstraf *in abstracto*. Het probleem was dat hierdoor heel wat misdaden, die routineus worden gecorrectionaliseerd, zoals valsheid in geschrifte, uitgesloten waren, zodat heel wat financieel-economische strafzaken buiten het toepassingsgebied vielen.³⁰⁴ Omdat de strafdrempel in de huidige regeling *in concreto* wordt ingevuld, heeft het OM, rekening houdende met verzachtende omstandigheden en de redelijke termijn, thans een ruimere toepassingsmarge.³⁰⁵

➤ *Procedureel toepassingsgebied*

Waar de minnelijke schikking oorspronkelijk enkel mogelijk was tijdens het opsporingsonderzoek³⁰⁶, werd ze in 2011³⁰⁷ verruimd, zodat ze ook toegepast kon worden tijdens het gerechtelijk onderzoek en tijdens het proces ten gronde,³⁰⁸ voor zover er nog geen

---

³⁰⁰ VAN CAUTER, J., "Moet er nog gepleit worden in strafzaken?", In: X., "Smaakmakers in het procesrechter. Over buitengerechtelijke recepten, vergeten vorderingen en exotische incidenten.", Intersentia, Antwerpen, 2016, 204-206.

³⁰¹ Interview met parketmagistraat 1, parket Oost-Vlaanderen, afdeling Gent, door Annelies Decaluwe op 13/03/2019 te Gent.

³⁰² Art. 216bis §1 Sv.

³⁰³ DE NIL, N., "Onderhandelde of consensuele justitie", In: TRAEST, P., e.a., a.w., 469.

³⁰⁴ VERSTRAETE, R. en BAILLEUX A., "De verruimde minnelijke schikking: een wenselijk maar delicaat product", a.w., 424.

³⁰⁵ VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEST, P., VANDROMME, S., a.w., 802.

³⁰⁶ Gewone minnelijke schikking.

³⁰⁷ Door de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen.

³⁰⁸ Verruimde minnelijke schikking.

vonnis of arrest was uitgesproken dat kracht van gewijsde had gekregen. Het traditionele beginsel dat het OM niet meer kan beschikken over een reeds ingestelde strafvordering werd hiermee verlaten.³⁰⁹ Dat de procedure daardoor ook nog mogelijk was nadat er al een eindvonnis of –arrest was geweest, werd evenwel bekritiseerd, omdat dit het rechtsgevoel kon aantasten of tot een gevoel van rechtsongelijkheid kon leiden. Bovendien kon dit de indruk wekken dat een door de strafrechter uitgesproken veroordeling kon worden afgekocht, wat in strijd zou zijn met het beginsel van de gelijkheid van de burgers voor de wet.³¹⁰ Bijgevolg werd het toepassingsgebied met de Potpourri II-wet in 2016 opnieuw vernauwd, zodat de verruimde minnelijke schikking thans niet meer mogelijk is van zodra er een eindbeslissing in strafzaken is geweest.³¹¹ Met deze kritieken is duidelijk ook rekening gehouden bij het bepalen van het toepassingsgebied van de VES, nu beiden op elkaar zijn afgestemd.³¹²

In tegenstelling tot de VES kan de verruimde minnelijke schikking ook worden voorgesteld tijdens de fase van het gerechtelijk onderzoek en moet er niet gewacht worden tot het is afgerond. De tussenkomst van een onderzoeksrechter heeft immers niet tot gevolg dat het OM van haar taken als vervolgingsinstantie wordt ontslagen.³¹³ De onderzoeksrechter zal in dit geval het strafdossier moeten mededelen aan het OM en kan een advies geven over de stand van het onderzoek, maar mag zich niet uitspreken over de opportuniteit van de minnelijke schikking.³¹⁴ Dit advies is wel belangrijk, nu de inverdenkinggestelde, wanneer hem een minnelijke schikking wordt voorgesteld, inzage moet krijgen in het strafdossier, wat tijdens de loop van een gerechtelijk onderzoek ongewenste effecten kan hebben.³¹⁵ De wetgever heeft hier dus niet dezelfde beperking ingevoerd als bij de VES om te vermijden dat het gerechtelijk onderzoek doorkruist wordt door een eenzijdige beslissing van het OM.³¹⁶

Dat de minnelijke schikking oorspronkelijk niet meer mogelijk was van zodra de strafvordering was ingesteld, had als keerzijde dat haar mogelijke toepassing louter afhankelijk was van de eerder willekeurige factor van het vorderen van dwangmaatregelen en het soms enigszins artificieel onderscheid tussen een opsporings- en een gerechtelijk onderzoek. Het was ook niet wenselijk dat het slachtoffer door een klacht met burgerlijke partijstelling bij de onderzoeksrechter een minnelijke schikking kon uitsluiten. De verruiming van het procedureel toepassingsgebied versterkte zodoende de mogelijkheid van het OM om te allen tijde een beleid te kunnen voeren. De uitbreiding tot de fase waarin de zaak reeds aanhangig

---

³⁰⁹ DE NIL, N., "Recente wijzigingen in de regelgeving aangaande het consensueel strafrecht.", in: VANBIERVLIEET, W., e.a., a.w., 202.

³¹⁰ VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEST, P., VANDROMME, S., a.w., 801-803.

³¹¹ MEESE, J., a.w., 1571; Art. 216 bis §2 Sv.; Wet van 5 februari 2016 tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, BS 19 februari 2016, art. 98.

³¹² Cf. infra.

³¹³ DE NIL, N., "Recente wijzigingen in de regelgeving aangaande het consensueel strafrecht.", in: VANBIERVLIEET, W., e.a., a.w., 203.

³¹⁴ BAILLEUX, A., "Toelichting: de minnelijke schikking in strafzaken: een status quaestionis", OVB, Brussel, 2018, 7.

³¹⁵ DE NIL, N., "Onderhandelde of consensuele justitie", In: TRAEST, P., e.a., a.w., 470.

³¹⁶ Cf. infra.

is bij de vonnisrechter, is dan weer eerder ingegeven vanuit de bezorgdheid om boetes of verbeurd verklaarde goederen daadwerkelijk te kunnen innen, wat in de praktijk niet steeds lukt op basis van een veroordelend vonnis.³¹⁷

c. Procedure en modaliteiten

Wanneer het OM een (verruimde) minnelijke schikking voorstelt, krijgen de betrokkene, het slachtoffer en hun advocaten inzage in het strafdossier³¹⁸ en in geval van een verruimde minnelijke schikking moet het OM hen ook formeel oproepen om zijn voornemen toe te lichten en te bepalen op welke feiten omschreven in tijd en ruimte de voorgestelde geldsom betrekking heeft.³¹⁹ Hoewel het initiatief ook van de betrokkene zelf kan komen, komt de beslissing over de opportuniteit van de minnelijke schikking enkel toe aan het OM en kan de betrokkene er, net zoals bij de VES, geen recht op laten gelden.³²⁰

Het inzagerecht laat de betrokkene toe om het voorstel af te toetsen aan de inhoud van het strafdossier en na te gaan of de bewijzen op rechtmatige wijze verkregen zijn en of het voorstel passend is in het licht van de ten laste gelegde feiten. De betrokkene kan zich zo dus wapenen tegen eventuele “blufpoker” uitgaande van het OM, dit in tegenstelling tot de Angelsaksische praktijk van *plea bargaining*, waarbij de betrokkene, bij gebrek aan een strafdossier, geen zicht heeft op de bewijslast.³²¹

Ook de nauwkeurige omschrijving van de feiten in tijd en ruimte is van groot belang, nu er geen onduidelijkheid mag bestaan ten aanzien van welke concrete feiten de strafvordering zal vervallen. Dit komt in wezen neer op een kwalificatie van de feiten, zoals in een dagvaarding of in een eindvordering, zodat het strafonderzoek voldoende ver zal moeten zijn gevorderd om zicht te hebben op de feiten die ten aanzien van de verdachte kunnen worden weerhouden.³²²

De voorgestelde geldsom mag niet meer bedragen dan het maximum van de in de wet voorziene geldboete, verhoogd met de opdecimen, te vermeerderen met gemaakte gerechtskosten, en moet in verhouding staan tot de zwaarte van het misdrijf. In voorkomend geval moet de betrokkene bereid zijn tot afstand of afgifte van de (in beslag genomen) goederen of vermogensvoordelen, vatbaar voor verbeurdverklaring.³²³

---

³¹⁷ VERSTRAETE, R. en BAILLEUX A., “De verruimde minnelijke schikking: een wenselijk maar delicaat product”, a.w., 424 en 428.

³¹⁸ Art. 216bis §1 Sv.

³¹⁹ Art. 216bis §2 Sv.; VAN CAUTER, J., a.w., 187.

³²⁰ VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEST, P., VANDROMME, S., a.w., 802.

³²¹ DE SMET, B., “De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte: is de invoering van een ‘guilty plea’ naar Angelsaksisch model wenselijk?”, a.w., 434-435.

³²² DE NIL, N., “Onderhandelde of consensuele justitie”, In: TRAEST, P., e.a., a.w., 472.

³²³ Art. 216 bis §1 Sv.

d. *Rechterlijke controle*³²⁴

Het Grondwettelijk Hof oordeelde in haar arrest van 2 juni 2016 dat het oorspronkelijke art. 216 bis §2 Sv., dat het OM toeliet om via een minnelijke schikking een einde te maken aan de strafvordering nadat deze reeds was ingesteld, zonder hierbij een daadwerkelijke rechterlijke controle te voorzien, afbreuk deed aan het recht op een eerlijk proces en het beginsel van de onafhankelijkheid van de (onderzoeks)rechter, zoals gewaarborgd door art. 151 van de Grondwet, art. 6.1 EVRM en art. 14 BUPO-Verdrag.³²⁵ De voorziene louter formele rechterlijke controle volstond niet om aan dit euvel tegemoet te komen.³²⁶ Het Grondwettelijk Hof stelde vast dat de *verruimde* minnelijke schikking voldoende vergelijkbaar is met *plea bargaining* en verwees naar de visie hieromtrent van het EHRM in haar arrest *Natsvlisvili en Togonidze t. Georgië* dat deze praktijk slechts in overeenstemming is met art. 6 EVRM “op voorwaarde dat de rechter een voldoende controle kan uitoefenen op de inhoud van de schikking en de wijze waarop die werd bereikt” (cf. supra). In navolging hiervan is art. 216bis §2 Sv. in 2018³²⁷ gewijzigd, waarbij de vereiste volwaardige rechterlijke controle werd ingevoegd, zowel wat betreft de wettelijkheid als de proportionaliteit van de minnelijke schikking.³²⁸

Tijdens het gerechtelijk onderzoek moet het onderzoeksgerecht bij de regeling van de rechtspleging voortaan de minnelijke schikking bekrachtigen, na te hebben nagegaan of ze proportioneel is in het licht van de beoordeling van de bezwaren. Wanneer de zaak reeds bij de rechtbank aanhangig is, moet de minnelijke schikking bekrachtigd worden door de bevoegde vonnisrechter. Hij moet hierbij nagaan of voldaan is aan de wettelijke toepassingsvoorwaarden, of het slachtoffer en de fiscale of sociale administratie werden vergoed, of de beklaagde de voorgestelde minnelijke schikking uit vrije wil en weloverwogen heeft aanvaard en of de door het OM voorgestelde minnelijke schikking proportioneel is met de ernst van de feiten en de persoonlijkheid van de beklaagde. Deze ruime controlebevoegdheid vrijwaart de onafhankelijkheid van de rechter ten gronde, wiens taak het is om te oordelen over de gegrondheid van een ingestelde strafvordering.³²⁹ Het komt de rechter evenwel niet toe om te oordelen over de opportuniteit van een minnelijke schikking, wat nog steeds kan worden gezien als een aantasting van zijn rechterlijke bevoegdheid, zeker indien hij overtuigd zou zijn van de onschuld van de beklaagde.³³⁰ In tegenstelling tot bij de VES (cf. infra) maakt de kwalificatie van de feiten niet het voorwerp uit van de rechterlijke

---

³²⁴ Art. 216 bis §2 Sv.

³²⁵ GwH 2 juni 2016, nr. 83/2016, BS 1 juli 2016; MAES, J., BERKMOES, H. AUGUSTYNS, L., “Actualia strafrecht en evaluatie Potpourri II”, 2017, Intersentia, Antwerpen, 2017, 23; DE NIL, N., “Onderhandelde of consensuele justitie”, In: TRAEEST, P., e.a., a.w., 475.

³²⁶ VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEEST, P., VANDROMME, S., a.w., 804.

³²⁷ Art. 9 van de Wet van 18 maart 2018, houdende wijzigingen van diverse bepalingen van het strafrecht, de strafvordering en het gerechtelijk recht, B.S. 02 mei 2018.

³²⁸ DEWULF, S., “Enkele (r)evoluties in het strafprocesrecht gespiegeld in het fundamenteel recht op toegang tot de rechter”, In: X., Recht op toegang tot de rechter, Intersentia, Antwerpen, 2016, 82-83; VAN CAUTER, J., a.w., 202.

³²⁹ DE NIL, N., “Onderhandelde of consensuele justitie”, In: TRAEEST, P., e.a., a.w., 475-476.

³³⁰ DE NIL, N., “Recente wijzigingen in de regelgeving aangaande het consensueel strafrecht.”, in: VANBIERVLIET, W., e.a., a.w., 209.

controle.³³¹ Opdat er sprake kan zijn van een daadwerkelijke rechterlijke controle, moet de beslissing inzake de verruimde minnelijke schikking door het OM worden gemotiveerd.³³²

Bij een minnelijke schikking gesloten tijdens het opsporingsonderzoek ontbreekt daarentegen elke rechterlijke controle.³³³

e. Vertrouwelijkheidsregeling

In geval van een niet geslaagde minnelijke schikking kunnen de documenten die werden opgemaakt en de mondelinge mededelingen die werden gedaan tijdens het overleg op geen enkele wijze en in geen enkele procedure ten laste van de betrokkene worden aangewend en zijn ze niet toelaatbaar als bewijs. De overhandigde documenten worden teruggegeven en het dossier van de onderhandelingen wordt uit het strafdossier verwijderd.³³⁴

De vertrouwelijkheidsregeling is noodzakelijk, enerzijds om de rechten van verdediging te vrijwaren, maar anderzijds ook om een sfeer van vertrouwen te creëren, zodat de verdachte zich niet geremd hoeft te voelen om voldoende openheid te tonen.³³⁵

De wet regelt enkel de situatie van een niet geslaagde minnelijke schikking, wat impliceert dat bij een geslaagde minnelijke schikking de documenten en mededelingen wel kunnen worden gebruikt.³³⁶

f. Gevolgen

De belangrijkste gevolgen van een geslaagde minnelijke schikking zijn het verval van de strafvordering en dat ze niet vermeld wordt in het strafregister. Een verruimde minnelijke schikking die bekrachtigd dient te worden door een rechter, wordt daarentegen wel vermeld in het strafregister, maar uitgesloten van de gegevens van het strafregister waar bepaalde administratieve overheden of particulieren toegang toe krijgen.³³⁷

Een minnelijke schikking levert evenwel geen strafrechtelijk bewijs op van de feiten en houdt geen schuldbekenenis in.³³⁸

---

³³¹ VERSTRAETE, R. en BAILLEUX A., "De verruimde minnelijke schikking: een wenselijk maar delicaat product", a.w., 450.

³³² VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEEST, P., VANDROMME, S., a.w., 804-805.

³³³ Ibid, 804.

³³⁴ Art. 216 bis §2 Sv.

³³⁵ VERSTRAETE, R. en BAILLEUX A., "De verruimde minnelijke schikking: een wenselijk maar delicaat product", a.w., 440.

³³⁶ VAN CAUTER, J., a.w., 209

³³⁷ MAES, J., BERKMOES, H. AUGUSTYNS, L., a.w., 24.

³³⁸ DE NIL, N., "Onderhandelde of consensuele justitie", In: TRAEEST, P., e.a., a.w., 481.

g. Rol van het slachtoffer

Een belangrijke voorwaarde voor de minnelijke schikking is dat eventueel aan een ander veroorzaakte schade geheel dient vergoed te zijn of minstens dat de betrokkene in een geschrift zijn burgerlijke aansprakelijkheid voor het schadeverwekkende feit heeft erkend en het bewijs heeft geleverd van de vergoeding van het niet-betwiste gedeelte van de schade of de regeling ervan.³³⁹ Dit laatste is een versoepeling van de oorspronkelijke vereiste dat de schade volledig diende te zijn vergoed.³⁴⁰ Dit kon in de praktijk een rem zetten op de mogelijkheid tot een minnelijke schikking, omdat ze hierdoor afhankelijk werd van het akkoord van het slachtoffer en hierdoor ook de deur werd opengezet voor mogelijke misbruiken door slachtoffers.³⁴¹ Het slachtoffer, behoudens de fiscale en sociale administratie, beschikt dus niet over een blokkeringsmogelijkheid of vetorecht en zijn/haar deelname aan de procedure of akkoord is niet vereist. Daartegenover staat dat het slachtoffer in ieder geval zijn/haar rechten kan doen gelden voor de bevoegde burgerlijke rechtbank, waarbij de betaling van de geldsom geldt als een onweerlegbaar vermoeden van fout.³⁴²

iv. Het (verruimd) verval van de strafvordering door de uitvoering van maatregelen en de naleving van voorwaarden

a. Totstandkoming en begrip

In 1994 werd de mogelijkheid tot (buitengerechtelijke) consensuele afdoening door het OM verder uitgebreid door de invoering van de bemiddeling in strafzaken³⁴³, geregeld door art. 216 ter Sv.³⁴⁴ Dit houdt in dat het OM de verdachte, inverdenkinggestelde of beklaagde,³⁴⁵ die in voorkomend geval zijn burgerlijke aansprakelijkheid voor het feit erkent, kan voorstellen om de eventuele schade te vergoeden of te herstellen en/of in te stemmen met één of meerdere maatregelen, in ruil voor het verval van de strafvordering.³⁴⁶

Oorspronkelijk was de bemiddeling bedoeld voor misdrijven met een geïdentificeerd slachtoffer, waarbij de verdachte bekende en waarbij de herstelmaatregelen (schadevergoeding) een noodzakelijke voorwaarde vormden.³⁴⁷ Het justitieplan van minister Geens voorzag evenwel een verruiming, zodat de bemiddeling voortaan ook kan worden toegepast voor zogenaamde “slachtofferloze” misdrijven (zoals bijvoorbeeld drugszaken),

---

³³⁹ Art. 216bis §4 Sv.; VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEST, P., VANDROMME, S., a.w., 806.

³⁴⁰ Bij fiscale en sociale misdrijven blijft deze voorwaarde wel onverminderd gelden.

³⁴¹ DE NIL, N., “Onderhandelde of consensuele justitie”, In: TRAEST, P., e.a., a.w., 472 en 480; VERSTRAETE, R. en BAILLEUX A., “De verruimde minnelijke schikking: een wenselijk maar delicaat product”, a.w., 457.

³⁴² Art. 216 bis §4 Sv.; VERSTRAETE, R. en BAILLEUX A., “De verruimde minnelijke schikking: een wenselijk maar delicaat product”, a.w., 459.

³⁴³ Hierna: bemiddeling.

³⁴⁴ Wet houdende regeling van een procedure voor de bemiddeling in strafzaken van 10 februari 1994.

³⁴⁵ Hierna: betrokkene.

³⁴⁶ Art. 216ter §1 Sv.

³⁴⁷ DECAIGNY, T., “Plea-bargaining in België: een koekoeksei?”, a.w., 470.

waarbij het algemeen maatschappelijk belang en de goede rechtsorde in het gedrang komen.³⁴⁸

Ook de bemiddeling werd ingevoerd vanuit de bekommernis om sneller en demonstratiever te kunnen optreden en tot een snellere conflictbeslechting te komen, waarin de verschillende partijen, waaronder ook het slachtoffer, zich kunnen vinden.³⁴⁹ Het is bedoeld als een middel in de strijd tegen kleine vormen van criminaliteit die op het eerste zicht minder prioritair kunnen lijken, maar die wanneer ze een repetitief karakter verkrijgen ingevolge een gebrek aan een sociale reactie, toch tot sociale onrust kunnen leiden. Er kan immers een gevoel van scepticisme ten opzichte van het strafrecht ontstaan, vanuit enerzijds een gevoel van straffeloosheid bij de dader en anderzijds een gevoel van machteloosheid bij het slachtoffer. Vanuit deze bezorgdheid is het ook belangrijk dat de bemiddeling kort of onmiddellijk na het misdrijf wordt toegepast, zodat de procedure eerder tegenaangewezen is in zaken waar een vergaand vooronderzoek zich opdringt.³⁵⁰

b. Toepassingsgebied

Het OM³⁵¹ kan de bemiddeling voorstellen voor zover de feiten niet van aard schijnen te zijn dat ze gestraft moeten worden met een hoofdstraf van meer dan twee jaar correctionele gevangenisstraf en op voorwaarde dat de betrokkene in voorkomend geval zijn burgerlijke aansprakelijkheid voor het feit erkent.³⁵² Net zoals bij de minnelijke schikking betreft het de straf die het OM *in concreto* zou vorderen. Deze ruime strafdrempel sluit niet helemaal aan bij de bedoeling van de wetgever om de bemiddeling vooral aan te wenden voor “onbelangrijke criminaliteit” en strafzaken waarin geen uitgebreid vooronderzoek aan de orde is. De bemiddeling komt zelfs voor nog meer misdrijven in aanmerking dan de minnelijke schikking, omdat een zware aantasting van de lichamelijke integriteit geen beletsel vormt. Het komt aan het OM toe om te bepalen wanneer een bemiddeling meer aangewezen is dan een minnelijke schikking, rekening houdend met de persoonlijkheid/problematiek van de betrokkene, zijn financiële mogelijkheden, de omstandigheden van het misdrijf, ...³⁵³

Het procedureel toepassingsgebied werd pas in 2018 verruimd, zodat de bemiddeling, gelijklopend met de verruimde minnelijke schikking, thans ook kan worden toegepast wanneer de strafvordering reeds is ingesteld en de zaak aanhangig is bij de onderzoeksrechter

---

³⁴⁸ MINNAERT, M., a.w., 11; GEENS, K., “Het justitieplan: Een efficiëntere justitie voor meer rechtvaardigheid”, Brussel, 2015, 58.

³⁴⁹ VERHELST, S., a.w., 1589 en 1590.

³⁵⁰ DE NIL, N., “Onderhandelde of consensuele justitie”, In: TRAEEST, P., e.a., a.w., 482-483.

³⁵¹ Deze bevoegdheid komt ook toe aan de arbeidsauditeur, de federale procureur en, ten aanzien van de personen bedoeld in de artikelen 479 en 483, de procureur-generaal bij het hof van beroep (art. 216 ter §6 Sv.).

³⁵² Art. 216 ter §1 Sv.

³⁵³ DE NIL, N., “Onderhandelde of consensuele justitie”, In: TRAEEST, P., e.a., a.w., 486 en 492.

of de vonnisrechter, voor zover er nog geen eindvonnis of eindarrest is gewezen in strafzaken.³⁵⁴

c. Procedure en modaliteiten

Wanneer het OM de bemiddeling wil toepassen, dient ze de betrokkene op te roepen, waarbij hij zich mag laten bijstaan door een advocaat, maar zich niet mag laten vertegenwoordigen.³⁵⁵ In het licht van de mogelijk op te leggen voorwaarden en maatregelen is het immers noodzakelijk om de bereidheid van de betrokkene om deze na te leven af te kunnen toetsen.³⁵⁶ Ook het slachtoffer kan worden opgeroepen om betrokken te worden in de procedure, hoewel dit wettelijk niet verplicht is.³⁵⁷ De betrokkene, het slachtoffer en hun advocaten krijgen ook inzage in het strafdossier.³⁵⁸

Indien door het misdrijf schade werd veroorzaakt aan een gekend slachtoffer, kan het OM in eerste instantie de betrokkene en het slachtoffer verzoeken om in te stemmen met een bemiddeling over de schadevergoeding of het herstel en de regeling ervan. Daarnaast kan het OM één of meerdere van de volgende maatregelen voorstellen, die de betrokkene binnen de termijn van een jaar moet uitvoeren: een geneeskundige behandeling of een andere passende therapie volgen indien er sprake is van een gedragsproblematiek, een ziekteverschijnsel of een drank- of alcoholverslaving; kosteloos en tijdens zijn vrije tijd een dienstverlening uitvoeren van ten hoogste honderdtwintig uren; een opleiding volgen van ten hoogste honderdtwintig uren.³⁵⁹ De term “bemiddeling” heeft dus niet in alle gevallen betrekking op een bemiddeling tussen dader en slachtoffer, maar kan evengoed gaan om een bemiddeling tussen het OM en de dader, waarbij deze laatste instemt om bepaalde voorwaarden of maatregelen na te leven.³⁶⁰

De betrokkene moet de gerechtskosten vergoeden en in voorkomend geval bereid zijn afstand/afgifte te doen van de (in beslag genomen) goederen of vermogensvoordelen, vatbaar voor verbeurdverklaring.³⁶¹

Anders dan bij de minnelijke schikking wordt het OM bijgestaan door de dienst Justitiehuisen, die de betrokkene zal opvolgen bij de concrete uitvoering van de bemiddeling, terwijl het OM toezicht houdt op de evolutie van het dossier.³⁶²

---

³⁵⁴ Wet van 18 maart 2018 houdende wijzigingen van diverse bepalingen van het strafrecht, de strafvordering en het gerechtelijk recht, *BS* 2 mei 2018, art. 11; Art. 216 ter §6 Sv.

³⁵⁵ Art. 216 ter §7 Sv.

³⁵⁶ DE NIL, N., “Onderhandelde of consensuele justitie”, In: TRAEST, P., e.a., a.w., 487.

³⁵⁷ VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEST, P., VANDROMME, S., a.w., 808.

³⁵⁸ Art. 216 ter §1 Sv.

³⁵⁹ Art. 216 ter §1, lid 2 en 5 Sv.

³⁶⁰ VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEST, P., VANDROMME, S., a.w., 807.

³⁶¹ Art. 216 ter §3 en §4 Sv.

³⁶² DE NIL, N., “Onderhandelde of consensuele justitie”, In: TRAEST, P., e.a., a.w., 488.

d. Rechterlijke controle, vertrouwelijkheidsregeling en gevolgen

Bij een verruimde bemiddeling in strafzaken zal de overeenkomst waarin de voorwaarden of maatregelen zijn opgenomen bekrachtigd moeten worden door de (onderzoeks)rechter, gelijklopend met de regeling bij de verruimde minnelijke schikking.³⁶³

Ook de vertrouwelijkheidsbepalingen en de gevolgen van de bemiddeling zijn volledig gelijklopend met de minnelijke schikking.³⁶⁴

e. Rol van het slachtoffer

De bemiddeling in strafzaken betreft niet langer uitsluitend een bemiddeling tussen dader en slachtoffer. De procedure is wel nog steeds zeer slachtoffergericht, met thans op dit vlak een identieke regeling als bij de minnelijke schikking (cf. supra).³⁶⁵

v. De spijtoptantenregeling

a. Totstandkoming en begrip

In navolging van de trend naar meer onderhandelde justitie, die in het bijzonder met de VES werd ingezet, werd in 2018 de nieuwe spijtoptantenregeling ingevoerd. De procedure is opgenomen onder de nieuwe artikels 216/1 tot en met 216/8 Sv., onder een nieuw hoofdstuk lter "Toezeggingen in het kader van de strafvordering, de strafuitvoering of de hechtenis wegens het afleggen van een verklaring".³⁶⁶ Voorheen bestond er in België nog geen éénduidig wettelijk kader voor de inzet van spijtoptanten, hoewel voor bepaalde misdrijven wel al was voorzien in een systeem van strafuitsluitende of strafverminderende verschoningsgronden ten aanzien van personen die informatie verschaften omtrent het bestaan van bepaalde misdrijven of de identiteit van bepaalde verdachten.³⁶⁷

De spijtoptantenregeling is een vorm van onderhandeling waarbij het OM bepaalde toezeggingen kan doen aan personen die verklaringen afleggen met betrekking tot hun betrokkenheid of deze van derden aan zeer ernstige en maatschappij-ontwrichtende vormen van criminaliteit. De regeling kan noodzakelijk zijn om zware criminelen of terroristen te identificeren en te veroordelen of om ernstige misdaden te voorkomen.³⁶⁸

---

³⁶³ VERREST, P. en MEVIS, P., a.w., 44.

³⁶⁴ Art. 216 ter §6 Sv.

³⁶⁵ Art. 216 ter §5 Sv.

³⁶⁶ Wet van 22 juli 2018 tot wijziging van het Wetboek van strafvordering betreffende toezeggingen in het kader van de strafvordering, de strafuitvoering of de hechtenis wegens het afleggen van een verklaring in het kader van de strijd tegen de georganiseerde criminaliteit en het terrorisme, *BS* 7 augustus 2018.

³⁶⁷ LEMMENS, L., "Wet met regeling voor spijtoptanten is van kracht", geraadpleegd op 05/12/2018 via <https://polinfo.kluwer.be/NewsView.aspx?contentdomains=POLINFO&id=VS300635596&lang=nl>.

³⁶⁸ *Ibid.*

b. Toepassingsgebied en toepassingsvoorwaarden

In toepassing van de spijtoptantenregeling kan het OM³⁶⁹ aan een persoon die substantiële, onthullende, oprechte en volledige verklaringen aflegt inzake de betrokkenheid van derden en desgevallend de eigen betrokkenheid aan gepleegde of gepoogde zeer ernstige misdrijven, zoals terreur, valsmunterij, doodslag of criminele organisaties,³⁷⁰ een toezegging verlenen in het kader van de strafvordering, de strafuitvoering of de hechtenis.

Voorwaarde is wel dat het onderzoek zulks vereist en de overige middelen van het onderzoek niet lijken te volstaan om de waarheid aan het licht te brengen.³⁷¹ Bovendien mogen de verklaringen die door de betrokkene worden afgelegd alleen in aanmerking worden genomen als bewijs op voorwaarde dat ze voldoende steun vinden in andere bewijselementen.³⁷²

c. Procedure en modaliteiten

De toezegging en de verklaringen worden opgenomen in een memorandum dat wordt ondertekend door de procureur en de betrokkene. Bovendien moeten een aantal voorwaarden vervuld zijn om het memorandum rechtsgeldig te kunnen afsluiten.³⁷³ Het sluiten en ondertekenen moet gebeuren in het bijzijn van een advocaat, waarmee de betrokkene te allen tijde een vertrouwelijk overleg moet kunnen hebben vooraleer over te gaan tot het afleggen van zijn verklaring.³⁷⁴

De toezegging van het OM kan worden herroepen indien de betrokkene de hem opgelegde voorwaarden niet naleeft; veroordeeld werd tot minstens zes maanden gevangenisstraf voor nieuwe feiten; niet overgaat tot het afleggen van de bewuste verklaringen of wetens en willens, onvolledige, onoprechte of niet-onthullende verklaringen aflegt; de schade niet vergoedt of gepoogd heeft bewijzen te laten verdwijnen.³⁷⁵

Het OM heeft, rekening houdende met de proportionaliteit ten aanzien van het door de betrokkene gepleegde misdrijf en het misdrijf waarover hij verklaringen aflegt, een uitgebreide mogelijkheid om een lagere straf toe te zeggen en vordert meteen ook de straf die van toepassing wordt in geval van een herroeping. Ze kan ook toezeggingen doen in het kader van de strafuitvoering en de voorlopige hechtenis. De toezegging moet met redenen worden omkleed.³⁷⁶

---

³⁶⁹ de arbeidsauditeur, de federale procureur en de procureur-generaal in hoger beroep hebben ook deze bevoegdheid.

³⁷⁰ m.a.w. misdrijven bedoeld in artikel 90ter, §§ 2 tot 4.

³⁷¹ Art. 216/1 Sv.

³⁷² Art. 216/4 §2 Sv.

³⁷³ Art. 216/2 Sv.

³⁷⁴ Art. 216/2 §4 Sv.; Art. 216/2 §7 Sv.

³⁷⁵ Art. 216/3 Sv.

³⁷⁶ Art. 216/5 §1, §2 §3, art. 216/6 en art. 216/7 Sv.

d. Rechterlijke controle en vertrouwelijkheidsregeling

De toezegging moet worden bekrachtigd door de bevoegde rechter, bij een met redenen omklede beslissing. Hiertoe hoort de rechter de betrokkene of diens advocaat en mogelijks ook het slachtoffer. Hij moet de proportionaliteit van de toezegging beoordelen en nagaan of aan de wettelijke voorwaarden is voldaan; of de betrokkene het memorandum uit vrije wil en weloverwogen heeft aanvaard; of de feiten met hun correcte juridische kwalificatie en met de werkelijkheid overeenstemmen; of er geen gronden tot verval aanwezig zijn; of er bereidheid is tot vergoeding van de eventuele schade en of de gevorderde vervangende gevangenisstraf wettig is. Tegen de bekrachtiging staat op strafgebied geen rechtsmiddel open.³⁷⁷

Ook een eventuele afwijzing moet met redenen worden omkleed. In dit geval moet een eventueel nieuw memorandum aan een anders samengestelde kamer worden voorgelegd. Indien geen nieuw memorandum wordt voorgelegd, wordt de zaak ook naar een anders samengestelde kamer verwezen. Ingevolge de vertrouwelijkheidsregeling, gelijklopend met de VES (cf. infra), zullen het afgewezen memorandum en alle gerelateerde documenten, mededelingen en procedurestukken dan uit het dossier worden verwijderd en neergelegd ter griffie. Ze mogen immers niet ten laste van de betrokkene of als bewijs worden gebruikt.³⁷⁸

e. Toepassing in de praktijk

Hoewel de spijtoptantenregeling pas recent in werking trad, sloot het federaal parket in november 2018 een deal met de vermeende spilfiguur Dejan Veljkovic in operatie Propere Handen rond matchfixing en witwaspraktijken in het Belgische voetbal. Dit maakt hem tot de eerste spijtoptant in België binnen de nieuwe regeling. In ruil voor zijn medewerking aan het onderzoek en oprechte en volledige verklaringen kreeg hij een celstraf van vijf jaar met uitstel, een geldboete van 80.000 euro met uitstel en de verbeurdverklaring van zijn illegaal verkregen vermogen.³⁷⁹ Men kan zich vragen stellen bij het gebrek aan een discretieplicht in de nieuwe regeling, nu de afgesloten deal zeer snel door de media werd opgepikt en dergelijke informatie aanleiding zou kunnen geven tot het alsnog verdwijnen van bewijsmateriaal, terwijl het onderzoek nog volop aan de gang is.³⁸⁰

Op 8 februari 2019 startten advocaten Frank Scheerlinck en Joris Van Cauter, die optreden voor andere verdachten in dezelfde zaak, een procedure op voor het Grondwettelijk Hof waarin ze de vernietiging vragen van de wet.³⁸¹ Volgens Scheerlinck is de nieuwe wet in strijd

---

³⁷⁷ Art. 216/5 §3 en §4 Sv.

³⁷⁸ Art. 216/5 §3 Sv.

³⁷⁹ <https://www.tijd.be/ondernemen/sport/vijf-jaar-met-uitstel-voor-makelaar-veljkovic-als-spijtoptant/10071165.html> geraadpleegd op 23 juni 2019.

³⁸⁰ <https://www.knack.be/nieuws/belgie/advocaat-voetbalmakelaar-wet-inzake-regeling-voor-spijtoptant-is-niet-voor-dit-voetbaldossier-gemaakt/article-normal-1396811.html> geraadpleegd op 20 december 2018.

³⁸¹ <https://www.const-court.be/>, hangende zaken, rolnummers 7118 en 7120.

met het gelijkheidsbeginsel, omdat de procedure ertoe leidt dat niet alle verdachten in dit proces dezelfde mogelijkheden hebben om zich te verdedigen en het vermoeden van onschuld van de andere verdachten in het gedrang komt.³⁸² Ook Van Cauter heeft een principieel bezwaar tegen de wet, nu hij vaststelt dat het OM in deze zaak het initiatief in handen heeft genomen, de onderzoeksrechter aan de kant heeft geschoven en heel het onderzoek oriënteert op verklaringen van een spijtoptant. De wet is volgens hem onvoldoende doordacht en is in de praktijk onuitvoerbaar. Het probleem zit hem erin dat minister Geens bij de vooropgestelde volledige hervorming van het strafprocesrecht eigenlijk de onderzoeksrechter aan de kant wou schuiven, maar dit niet heeft kunnen doorvoeren. De figuur van de onderzoeksrechter kan dan ook niet zomaar miskend worden. Bij de spijtoptantenregeling wordt het openbaar ministerie echter leider van het onderzoek en mag de onderzoeksrechter enkel nog een advies geven, zodat er geen echte leiding meer is, aldus Van Cauter.³⁸³ Wat er ook van zij, de toekomst van de procedure ligt nu in handen van het Grondwettelijk Hof.

b. De procedure van voorafgaande erkenning van schuld

i. Totstandkoming en begrip

De Potpourri II-wet omvat heel wat wijzigingen aan het straf- en strafprocesrecht, die er, in afwachting van de grote hervormingen van het Strafwetboek en het Wetboek van Strafvordering, vooral op gericht zijn enkele *quick wins* te introduceren om de strafprocedure vlotter te laten verlopen door de acute noden aan te pakken.³⁸⁴ Eén van de pistes omhelst het ontlasten van een meer dan overbelast gerechtelijk apparaat, met bijzondere aandacht voor het voorkomen en uitsluiten van procedurele misbruiken, waarbij ook ingezet wordt op alternatieve afhandelingsvormen.³⁸⁵ Het is dan ook in deze context dat de invoering van de procedure van voorafgaande erkenning van schuld³⁸⁶ moet worden gezien. De regeling werd opgenomen onder art. 216 Sv., vóór de minnelijke schikking (art. 216 bis Sv.) en de bemiddeling in strafzaken (art. 216 ter Sv.).³⁸⁷

De VES voorziet dat het OM met een verdachte of beklaagde,³⁸⁸ die formeel zijn schuld erkent, een overeenkomst kan sluiten over de gevolgen van een misdrijf, met name de bestraffing, waarna dit akkoord aan de rechter wordt voorgelegd ter bekrachtiging.³⁸⁹ Het impliceert dat

---

³⁸² https://www.standaard.be/cnt/dmf20190214_04175858, geraadpleegd op 23 juni 2019.

³⁸³ <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2019/02/14/vernietiging-van-spijtoptantenregeling-is-niet-noodzakelijk-het/>, geraadpleegd op 23 juni 2019.

³⁸⁴ MEESE, J., a.w., 1563.

³⁸⁵ DEWULF, S., a.w., 91.

³⁸⁶ Hierna: VES.

³⁸⁷ MAES, J., BERKMOES, H. AUGUSTYNS, L., a.w., 20; Wet van 5 februari 2016 tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, B.S. 19 februari 2016.

³⁸⁸ Hierna: betrokkene.

³⁸⁹ TERSAGO, P., a.w., 25; DE NIL, N., "Recente wijzigingen in de regelgeving aangaande het consensueel strafrecht.", in: VANBIERVLIET, W., e.a., a.w., 197.

de betrokkene bereid is om afstand te doen van zijn recht op een volledig tegensprekelijk onderzoek ter terechtzitting, in ruil voor een versnelde afhandeling van zijn strafzaak en mogelijks een lagere straf.³⁹⁰ Het moet gezien worden als een vernieuwend instrument voor het OM als tussenweg tussen de alternatieve afhandeling van strafzaken (minnelijke schikking en bemiddeling in strafzaken) en de klassieke strafprocedure.³⁹¹

Vanuit rechtsvergelijkend perspectief is België niet het eerste continentaal Europese rechtsstelsel dat een procedure van *guilty plea* implementeert (cf. supra). Hoewel de Belgische procedure in wezen een afgeleide is van de Angelsaksische *plea bargaining*, is de Belgische wettekst in de eerste plaats beïnvloed door de Franse CRPC-procedure.³⁹²

Het idee is ook niet nieuw in België, nu een gelijkaardig concept reeds werd uitgewerkt in 2005, in het kader van de mislukte grote Wet-Franchimont³⁹³. Toen werd er echter op gewezen dat het systeem van *plea bargaining* niet zou kunnen worden toegepast in ons rechtssysteem, omdat de strafvordering van openbare orde is en bijgevolg niet het voorwerp kan uitmaken van een transactie en de beslissing hierover in handen van de rechter moet blijven.³⁹⁴ De discussie of de invoering van een Angelsaksische *guilty plea* denkbaar zou zijn in een Belgische context kwam evenwel reeds voor het eerst op gang in 1994, bij de invoering van de bemiddeling in strafzaken, gelet op de vaststelling dat de *guilty plea* ook in niet Angelsaksische landen bleek te kunnen werken en de toenemende consensualisering van de Belgische strafprocedure (cf. supra).³⁹⁵ Het pad naar *plea bargaining* werd dus geëffend door de reeds langer in België bestaande vormen van consensuele justitie, zoals de (verruimde) minnelijke schikking en bemiddeling in strafzaken (cf. supra). De VES is wel de eerste vorm van consensuele justitie in strafzaken, waarbij een overeenkomst tussen de betrokkene en het OM kan uitmonden in een strafrechtelijke veroordeling, waarbij er sprake is van een eigenlijke “straf” met alle kenmerken van dien. De andere vormen van consensuele justitie houden immers geen formele schulderkenning in en resulteren niet in een veroordeling, maar in een verval van de strafvordering.³⁹⁶

De procedure is bedoeld voor strafzaken waarbij de betrokkene schuld erkent en de feiten duidelijk zijn. De bekentenis staat hierbij centraal nu deze toelaat bepaalde onderzoeksdaden

---

³⁹⁰ VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., DE HERT, S., a.w., 125; <http://www.koengeens.be/beleid/potpourri-ii>.

³⁹¹ FERNANDEZ-BERTIER, M. en GIACOMETTI, M., a.w., 270; STERKEN, R., “Guilty plea in het strafrecht: een schot in de roos of een maat voor niets?”, geraadpleegd op 29 april 2019 via <http://www.argusadvocaten.be/news/9/25/Guilty-plea-in-het-strafrecht>.

³⁹² FERNANDEZ-BERTIER, M. en GIACOMETTI, M., a.w., 269 ; TERSAGO, P., a.w., 25; VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., DE HERT, S., a.w., 124.

³⁹³ Betreffende het door de Senaat goedgekeurde maar door de Kamer niet verder behandelde wetsvoorstel houdende een nieuw Wetboek van Strafprocesrecht.

³⁹⁴ FERNANDEZ-BERTIER, M. en GIACOMETTI, M., a.w., 269 ; Memorie van toelichting bij het wetsontwerp houdende wijziging van het strafrecht en de strafuitvoering en houdende diverse bepalingen inzake Justitie, *Parl.St.* Kamer 2015-2016, nr. 54-1418/001, 89.

³⁹⁵ VANDER BEKEN, T., a.w., 255.

³⁹⁶ VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., DE HERT, S., a.w., 124-125; BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., VANDEUREN, J., a.w., 158.

en het debat ter terechtzitting over de schuld over te slaan. Hoewel het OM oordeelt over de opportuniteit om een strafvermindering voor te stellen, is het nog steeds de rechter ten gronde die oordeelt over de gegrondheid van de toepassing van een *guilty plea*.³⁹⁷

De memorie van toelichting bij het wetsontwerp geeft aan via deze weg te streven naar het afhandelen van strafzaken op een vereenvoudigde wijze, waarbij de overbelaste politie- en correctionele rechtbanken worden ontlast, wat resulteert in een kortere duurtijd van de strafprocedures.³⁹⁸ De rechtbanken zullen zich immers kunnen beperken tot het bekrachtigen van de overeenkomst, zonder de strafzaak aan een diepte-onderzoek ter terechtzitting te moeten onderwerpen.³⁹⁹ Met de procedure wordt ook gestreefd naar een meer doeltreffende strafuitvoering nu een akkoord over de straf een betere aanvaarding ervan door de veroordeelde zou moeten impliceren.⁴⁰⁰ Omdat de bekentenis zowel de samenleving als het slachtoffer ten goede komt, moet de procedure ook tegemoet komen aan het doel van een meer rechtvaardige justitie.⁴⁰¹

Uit het voorgaande blijkt dat de VES vooral is ingegeven vanuit economische motieven. De Franse ervaring met de CRPC toont immers aan dat een rechter in staat zou zijn om een gemiddelde van zes VES-zaken te behandelen tegenover één klassieke rechtszaak. De economische winst is ook een erkend en bewezen doel van *plea bargaining* in de Verenigde Staten. In dezelfde logica wordt ook verwacht dat de procedure de werkdruk van het OM kan verlichten en dit des te meer hoe vroeger in de strafprocedure de VES wordt voorgesteld.⁴⁰²

ii. Toepassingsgebied

a. Materieel toepassingsgebied

De VES is beperkt tot feiten die niet van die aard schijnen te zijn dat ze gestraft moeten worden met een hoofdstraf van meer dan vijf jaar correctionele gevangenisstraf.⁴⁰³ Gelijktijdig met de minnelijke schikking en de bemiddeling wordt bedoeld op de straf die het OM *in concreto* acht te moeten vorderen en niet de straf die door de strafwet *in abstracto* wordt bepaald. Bijgevolg ligt de beslissing of een misdrijf in aanmerking komt voor de procedure in handen van het OM. Door deze subjectieve beoordeling in hoofde van het OM,

³⁹⁷ VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., DE HERT, S., a.w., 125; <http://www.koengeens.be/beleid/potpourri-ii>.

³⁹⁸ Memorie van toelichting bij het wetsontwerp houdende wijziging van het strafrecht en de strafuitvoering en houdende diverse bepalingen inzake Justitie, *Parl.St.* Kamer 2015-2016, nr. 54-1418/001, 98; FERNANDEZ-BERTIER, M. en GIACOMETTI, M., a.w., 268; BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., VANDEUREN, J., "Overzicht van enkele recente wijzigingen in het straf- en strafprocesrecht", *Vigiles*, 2016, afl. 4, 157-158; VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEST, P., VANDROMME, S., a.w., 813. COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL, "COL 06/2016 - Voorafgaande erkenning van schuld: synthese", 2016, 1; Memorie van toelichting bij het wetsontwerp houdende wijziging van het strafrecht en de strafuitvoering en houdende diverse bepalingen inzake Justitie, *Parl.St.* Kamer 2015-2016, nr. 54-1418/001, 98.

³⁹⁹ FERNANDEZ-BERTIER, M. en GIACOMETTI, M., a.w., 270-271.

⁴⁰⁰ VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., DE HERT, S., a.w., 125.

⁴⁰¹ <http://www.koengeens.be/beleid/potpourri-ii>.

⁴⁰² FERNANDEZ-BERTIER, M. en GIACOMETTI, M., a.w., 271.

⁴⁰³ Art. 216, §1 Sv.

kan de homologatierechter niet beoordelen of de procedure materieelrechtelijk toepasbaar is, tenzij het strafvoorstel, dat begrensd wordt door de wettelijke maximumstraf, onwettig is. De rechter mag zich immers niet in de plaats stellen van het OM, dat ook niet verplicht is mee te delen welke vordering het zou gesteld hebben in een klassieke procedure.⁴⁰⁴

Bij de Franse CRPC-procedure wordt daarentegen (onder meer) uitgegaan van vijf jaar gevangenisstraf *in abstracto*, terwijl het Amerikaanse systeem van *plea bargaining* toepasbaar is op alle feiten, ongeacht hun ernst of de toepasbare straf.⁴⁰⁵ Rekening houdende met de mogelijke toepassing van verzachtende omstandigheden, redelijke termijn, ... is ook de VES in theorie mogelijk voor elk misdrijf, nu zelfs misdrijven waarvoor de strafwet een levenslange opsluiting voorziet, in aanmerking kunnen komen wanneer deze gecorrectionaliseerd worden en het OM van mening is hiervoor niet meer dan vijf jaar gevangenisstraf te moeten vorderen.⁴⁰⁶

Gelet op het ruime toepassingsgebied heeft de wetgever evenwel een aantal zwaarwichtige feiten, waarvoor een klassieke afhandeling meer gepast en wenselijk is, uitgesloten. Het gaat om⁴⁰⁷:

- feiten die strafbaar zouden zijn met een maximumstraf van meer dan twintig jaar opsluiting als ze niet in wanbedrijven werden omgezet (het mogen bijgevolg geen à te erge feiten betreffen⁴⁰⁸);
- feiten van verkrachting, bedoeld in de artikelen 375 tot 377 Sw.;
- bederf van jeugd en prostitutie en openbare zedenschennis, bedoeld in de artikelen 379 tot 387 Sw., indien ze gepleegd zijn op of met behulp van minderjarigen;
- vormen van doodslag, moord, kindermoord, oudermoord en vergiftiging, bedoeld in de artikelen 393 tot 397 Sw..⁴⁰⁹

De laatste drie beperkingen gelden ook voor de werkstraf, de autonome probatiestraf en het elektronisch toezicht.⁴¹⁰

De wetgever heeft de drempelstraf van vijf jaar hoger gelegd dan bij de minnelijke schikking en bemiddeling in strafzaken, waar de grens op twee jaar *in concreto* ligt. Dit is te begrijpen omdat de VES geen buitengerechtelijke afhandeling inhoudt en de “indeplaatsstelling” door het OM van de strafrechter hier minder ver gaat nu de strafrechter uiteindelijk het laatste woord heeft.⁴¹¹

---

⁴⁰⁴ VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., DE HERT, S., a.w., 127.

⁴⁰⁵ FERNANDEZ-BERTIER, M. en GIACOMETTI, M., a.w., 273.

⁴⁰⁶ VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEEST, P., VANDROMME, S., a.w., 814.

⁴⁰⁷ BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., VANDEUREN, J., a.w., 158.

⁴⁰⁸ COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL, “COL 06/2016 - Voorafgaande erkenning van schuld”, 2016, 4.

⁴⁰⁹ Art. 216, §1 Sv.

⁴¹⁰ FERNANDEZ-BERTIER, M. en GIACOMETTI, M., a.w., 272.

⁴¹¹ VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEEST, P., VANDROMME, S., a.w., 814-815; DE NIL, N., “Onderhandelde of consensuele justitie”, In: TRAEEST, P., e.a., a.w., 498.

b. *Procedureel toepassingsgebied*⁴¹²

De VES kan worden toegepast gedurende de volledige duur van het opsporingsonderzoek,⁴¹³ hoewel het College van procureurs-generaal opmerkt dat dit in de praktijk zeer waarschijnlijk zal veronderstellen dat het opsporingsonderzoek zich in een eindfase bevindt.⁴¹⁴

Ingeval van een gerechtelijk onderzoek kan de procedure slechts worden voorgesteld na de verwijzingsbeslissing⁴¹⁵ naar de strafrechter. Hierdoor wordt gegarandeerd dat de partijen goed geïnformeerd zijn over alle elementen *à charge* en *à décharge*.⁴¹⁶ Bovendien worden hierdoor, aldus de memorie van toelichting, de mogelijkheden van het parket om een duidelijk vervolgingsbeleid uit te stippelen versterkt, doch zonder toe te laten dat het gerechtelijk onderzoek doorkruist wordt door een eenzijdig initiatief van het OM.⁴¹⁷ De keerzijde is dat de meerwaarde op vlak van tijds- en middelenbesparing na aanvatting van een gerechtelijke onderzoek in het niets verdwijnt, zodat het OM in dit stadium veel minder geneigd zal zijn om nog op de proppen te komen met een VES.⁴¹⁸

De VES is ook nog mogelijk wanneer de zaak reeds bij de strafrechter aanhangig werd gemaakt, voor zover er nog geen eindvonnis of –arrest ten gronde is gewezen op strafgebied. Dit sluit uit dat het slachtoffer door middel van een rechtstreekse dagvaarding of een klacht met burgerlijke partijstelling de toepassing van de procedure zou kunnen blokkeren.⁴¹⁹ Het verhindert tevens dat de partijen, eens de strafrechter geoordeeld heeft over de strafvordering, hieraan voorbij zouden gaan door alsnog een overeenkomst te sluiten.⁴²⁰ Desondanks is hierop ook kritiek, nu het rechtvaardiger voorkomt om de strafrechter te laten oordelen wanneer het OM of de raadkamer het opportuun heeft geacht om de zaak rechtstreeks te dagvaarden dan wel te verwijzen, temeer omdat de partijen dan al ruim de tijd hebben gehad om tot een schikking te komen. Ook het argument van een versnelde afhandeling wordt steeds zwakker naarmate de procedure verder gevorderd is en bovendien kan (her)onderhandelen in zo een late fase meer blijf geven van opportunisme.⁴²¹

De procedure kan niet worden toegepast tijdens een assisenprocedure, aangezien niet gecorrectionaliseerde misdaden uitgesloten zijn van het toepassingsgebied.⁴²²

---

⁴¹² Art. 216, §2 Sv.

⁴¹³ MEESE, J., a.w., 1570.

⁴¹⁴ COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL, "COL 06/2016 - Voorafgaande erkenning van schuld", 2016, 7.

⁴¹⁵ Hetzij bij beschikking van de raadkamer, hetzij bij arrest van de Kamer van Inbeschuldigungsstelling.

⁴¹⁶ BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., VANDEUREN, J., a.w., 159.

⁴¹⁷ COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL, "COL 06/2016 - Voorafgaande erkenning van schuld", 2016, 7; TERSAGO, P., a.w., 27; VERSTRAETE, R. en BAILLEUX A., "De verruimde minnelijke schikking: een wenselijk maar delicaat product", a.w., 428.

⁴¹⁸ MEESE, J., a.w., 1570.

⁴¹⁹ VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., DE HERT, S., a.w., 128.

⁴²⁰ TERSAGO, P., a.w., 27; VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., DE HERT, S., a.w., 129.

⁴²¹ VERSTRAETE, R. en BAILLEUX A., "De verruimde minnelijke schikking: een wenselijk maar delicaat product", a.w., 428.

⁴²² TERSAGO, P., a.w., 27.

De wetgever lijkt rekening te hebben gehouden met de kritieken naar aanleiding van de uitbreiding van het procedureel toepassingsgebied van de minnelijke schikking in 2011,⁴²³ waardoor deze mogelijk was zolang er nog geen vonnis of arrest was uitgesproken dat kracht van gewijsde had gekregen. Ingevolge Potpourri II is ook de verruimde minnelijke schikking thans, gelijklopend met de VES, enkel nog mogelijk voor zover er nog geen eindbeslissing is genomen op strafgebied. Een ongelijke behandeling van beide procedures op dit punt zou immers moeilijk te rechtvaardigen zijn voor het Grondwettelijk Hof. Vanuit deze logica is het dan ook vreemd dat de verruimde minnelijke schikking, in tegenstelling tot de VES, wel mogelijk blijft tijdens het gerechtelijk onderzoek.⁴²⁴

Alle verdachten komen in principe in aanmerking voor de procedure, aangezien noch het bestaan van een strafblad, noch de staat van wettelijke herhaling op zichzelf een beletsel vormen. Ook het feit dat de betrokkene zich in voorlopige hechtenis bevindt, vormt geen bezwaar.⁴²⁵ De referentiemagistraat voor de VES voor Oost-Vlaanderen merkt in dit opzicht evenwel op dat de wetgever onvoldoende heeft stilgestaan bij de praktische bezwaren in de praktijk. Een aangehouden persoon moet immers worden overgebracht uit de gevangenis, waarvoor zowel transport als politiecapaciteit moet worden voorzien en dit tot tweemaal toe, indien gebruik wordt gemaakt van de bedenkingstermijn. Dit maakt de procedure nog meer omslachtig, tijdrovend en middelenintensief dan al het geval is. Om die reden werd in Oudenaarde de modelovereenkomst dan ook voorzien van een clausule waarbij een aangehouden verdachte uitdrukkelijk afstand doet van zijn bedenkingstermijn, om een tweede overbrenging van en naar de gevangenis te vermijden.⁴²⁶ Hoewel deze clausule omwille van pragmatische overwegingen aanvaardbaar kan lijken, is het toch de vraag of dit in overeenstemming is met de geest van de wet, nu aangehouden personen zich nog meer in een kwetsbare positie bevinden.

Ook in de Verenigde Staten kan een *guilty plea* afgesloten worden wanneer het proces ten gronde reeds is ingeleid, hoewel dit eerder zeldzaam is. De Franse CRPC-procedure kan ook gedurende het gehele opsporingsonderzoek, na afsluiting van het gerechtelijk onderzoek of na een rechtstreekse dagvaarding voor de rechtbank worden aangevat, maar niet meer van zodra het proces ten gronde werd aangevat.⁴²⁷

Omdat de VES de instelling van de strafvordering impliceert is een voorwaarde voor de toepassing dan ook dat ze (nog) kan worden ingesteld en niet reeds vervallen is.⁴²⁸

---

⁴²³ VERSTRAETE, R. en BAILLEUX A., "De verruimde minnelijke schikking: een wenselijk maar delicaat product", a.w., 428.

⁴²⁴ FERNANDEZ-BERTIER, M. en GIACOMETTI, M., a.w., 277-279.

⁴²⁵ Ibid, 273 en 275.

⁴²⁶ Interview met parketmagistraat 4, parket Oost-Vlaanderen, afdeling Oudenaarde, door Annelies Decaluwe op 14/05/2019 te Oudenaarde.

⁴²⁷ FERNANDEZ-BERTIER, M. en GIACOMETTI, M., a.w., 278.

⁴²⁸ VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., DE HERT, S., a.w., 126.

iii. Procedure en modaliteiten

a. Eerste fase

➤ *Initiatief en aanvang van de procedure*

De VES-procedure vangt aan met een voorstel van het OM⁴²⁹, hetzij ambtshalve, hetzij op verzoek van de betrokkene.⁴³⁰ Het OM is evenwel vrij om al dan niet op dit verzoek in te gaan.⁴³¹ Dat het initiatief bij het OM wordt gelegd volgt logischerwijze uit het gegeven dat het enkel aan het OM toekomt om te beslissen over de opportuniteit van de strafvervolgning en dus de wijze van afhandeling van een strafzaak.⁴³² Gelet op de consensuele aard van de procedure moeten beide partijen ertoe bereid zijn, in die zin dat ze nooit eenzijdig door het OM kan worden opgelegd of afgedwongen en dat de betrokkene er geen recht op kan laten gelden.⁴³³

Het is opmerkelijk dat noch de voorbereidende werken, noch de wet criteria vermelden die het OM in aanmerking moet nemen bij haar beslissing. Het is in dat opzicht jammer dat ook de omzendbrief van het College van procureurs-generaal over de VES (COL 6/2016) geen verdere richtlijnen verschaft met het oog op een uniforme toepassing van de procedure.⁴³⁴ De memorie van toelichting vermeldt wel dat de procedure bedoeld is voor eenvoudige strafzaken, waar de feiten duidelijk zijn en de verdachte bekend.⁴³⁵

In dit opzicht kunnen de aanbevelingen van de Franse en Amerikaanse Ministeries van Justitie ook nuttig zijn in het kader van de VES. In Frankrijk wordt de CRPC-procedure aanbevolen wanneer er sprake is van een schuldkenning en het gaat om eenvoudige strafzaken die in staat zijn om te worden beoordeeld en die een klassiek strafproces niet rechtvaardigen en waarbij er sprake is van een zekere voorspelbaarheid van de sanctie. Ook in de Verenigde Staten zal de aanklager met verschillende zaken rekening houden bij het overwegen van *plea bargaining*, zoals de bereidheid van de verdachte om mee te werken aan het onderzoek of de vervolging van andere daders, zijn strafregister, de aard en de ernst van de feiten, de waarschijnlijkheid op een veroordeling bij een klassiek proces, de te verwachten straf, de kosten van een rechtszaak, het recht van de slachtoffers op vergoeding,...

---

⁴²⁹ Ook de arbeidsauditeur, de federale procureur en de procureur-generaal (in geval van voorrang van rechtsmacht) kunnen de procedure voorstellen.

⁴³⁰ VERREST, P. en MEVIS, P., a.w., 40.

⁴³¹ Art. 216, §1 Sv.; Memorie van toelichting bij het wetsontwerp houdende wijziging van het strafrecht en de strafuitvoering en houdende diverse bepalingen inzake Justitie, *Parl.St.* Kamer 2015-2016, nr. 54-1418/001, 92.

⁴³² VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., DE HERT, S., a.w., 132.

⁴³³ BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., VANDEUREN, J., a.w., 159 ; en VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., DE HERT, S., a.w., 132.

⁴³⁴ FERNANDEZ-BERTIER, M. en GIACOMETTI, M., a.w., 280.

⁴³⁵ Memorie van toelichting bij het wetsontwerp houdende wijziging van het strafrecht en de strafuitvoering en houdende diverse bepalingen inzake Justitie, *Parl.St.* Kamer 2015-2016, nr. 54-1418/001, 98; VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., DE HERT, S., a.w., 125.

⁴³⁶ FERNANDEZ-BERTIER, M. en GIACOMETTI, M., a.w., 280.

Wanneer het OM de procedure overweegt, moet ze aan de betrokkene de precieze feiten en hun kwalificatie meedelen die het voorwerp zullen uitmaken van een eventuele overeenkomst.⁴³⁷ Wanneer er (nog) geen vordering tot verwijzing of dagvaarding voorhanden is, houdt dit in dat het OM minstens een document moet opstellen dat de volledig uitgewerkte kwalificatie van de feiten bevat,⁴³⁸ met een duidelijke afbakening van de periode en de plaats van de feiten.⁴³⁹ Vervolgens moet het OM de betrokkene en diens advocaat uitnodigen voor een soort interne zitting, waar ze haar voorstel van straf ter kennis brengt.⁴⁴⁰

➤ *Strafvoorstel*

In haar strafvoorstel kan het OM lagere straffen voorstellen dan ze meende te moeten vorderen bij een klassieke afhandeling.⁴⁴¹

Het woord “kan” in de wet houdt in dat het OM de mogelijkheid heeft om een lagere straf of een gunstmaatregel voor te stellen en de betrokkene aldus te “belonen” voor zijn schulderkenning, zonder dat dit een verplichting is. Ook de memorie van toelichting bepaalt dat de erkenning van schuld in aanmerking wordt genomen bij de voorgestelde straf.⁴⁴² Latere voorbereidende werken verduidelijken evenwel dat het OM niet verplicht is om een lagere straf voor te stellen, maar dat ze dat normaliter wel zal doen. Minister Geens ziet dit niet als een probleem, nu een verdachte meerdere redenen dan alleen het bekomen van een lagere straf kan hebben om in te gaan op het voorstel, zoals bijvoorbeeld een snellere afhandeling.⁴⁴³ Desondanks kan men zich de vraag stellen of de betrokkene voldoende gemotiveerd zal zijn om in te stemmen met een strafvoorstel dat geen lagere straf inhoudt. Ook in de klassieke procedure kan de rechter immers lagere straffen opleggen dan wat wordt gevorderd en kan hij gunstmaatregelen toekennen, zeker wanneer de beklaagde de feiten bekent.⁴⁴⁴ De keuze voor een niet verplichtend beloningsaspect kan voortkomen uit de bezorgdheid om valse bekentenissen te vermijden, wat in Frankrijk leidde tot een wetsvoorstel om het daar bestaande verplicht belonend karakter van het strafvoorstel facultatief te maken.⁴⁴⁵

De maximumstraf die de partijen kunnen overeenkomen wordt begrensd door enerzijds het materieel toepassingsgebied van de VES en anderzijds de wettelijke maximumstraf, wat

---

⁴³⁷ BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., VANDEUREN, J., *a.w.*, 159 ; en VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., DE HERT, S., *a.w.*, 132.

⁴³⁸ COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL, “COL 06/2016 - Voorafgaande erkenning van schuld”, 2016, 8.

⁴³⁹ FERNANDEZ-BERTIER, M. en GIACOMETTI, M., *a.w.*, 280.

⁴⁴⁰ COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL, “COL 06/2016 - Voorafgaande erkenning van schuld”, 2016, 3-4.

⁴⁴¹ VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., DE HERT, S., *a.w.*, 133.

⁴⁴² Memorie van toelichting bij het wetsontwerp houdende wijziging van het strafrecht en de strafuitvoering en houdende diverse bepalingen inzake Justitie, *Parl.St.* Kamer 2015-2016, nr. 54-1418/001, 93-94.

⁴⁴³ Verslag in eerste lezing namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door Ö. Özen en K. Van Vaerenbergh, *Parl.St.* Kamer 2015-2016, nr. 54-1418/005,123.

⁴⁴⁴ VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEST, P., VANDROMME, S., *a.w.*, 814; DE NIL, N., “Recente wijzigingen in de regelgeving aangaande het consensueel strafrecht.”, in: VANBIERVLIET, W., e.a., *a.w.*, 224.

⁴⁴⁵ VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., DE HERT, S., *a.w.*, 137.

neerkomt op maximum vijf jaar gevangenisstraf.⁴⁴⁶ De minimumstraf die kan worden overeengekomen mag niet lager zijn dan het wettelijke minimum, behoudens wanneer de redelijke termijn werd overschreden. Ook een eenvoudige schuldigverklaring behoort tot de mogelijkheden.⁴⁴⁷

Het OM kan, bij gebrek aan wettelijke precisering, alle hoofdstraffen (gevangenisstraf, geldboete, werkstraf, elektronisch toezicht, autonome probatiestraf) en bijkomende straffen (geldboete, ontzettingen uit bepaalde rechten, beroepsverbod, verbeurdverklaring, terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank,...) voorstellen, alsook de modaliteiten van het (probatie)uitstel en de (probatie)opschorting. De voorwaarde is wel dat ze wettelijk mogelijk zijn.⁴⁴⁸ Daarbij behoudt een bijkomende straf haar eventueel verplichtend karakter. Opmerkelijk genoeg werd er enkel voor de gevangenisstraf voorzien in een maximale strafdrempel van vijf jaar, voor de andere hoofdstraffen ontbreekt dergelijke drempel. Hierbij kan worden aangenomen dat de andere hoofdstraffen ook niet zwaarder mogen zijn dan het equivalent van vijf jaar gevangenisstraf, doch hiertoe bestaan geen vaste corresponderende schalen. Er kunnen in de overeenkomst ook vervangende straffen worden voorzien, voor het geval de betrokkene, ondanks zijn instemming met de voorgestelde straf, deze niet of onvolledig zou uitvoeren.⁴⁴⁹

Deze ruime bestraffingsmogelijkheden creëren het risico op weinig eenvormigheid bij de concrete invulling van de VES. In navolging van de Franse CRPC zou hieraan mogelijks verholpen kunnen worden via een vorm van *sentencing guidelines*. Ook in de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk wordt hiervan gebruik gemaakt (cf. supra).

Hoewel in België geen gebruik wordt gemaakt van strafvorderings- of straftoemeteringsrichtlijnen, moet het OM bij het bepalen van haar strafvoorstel evident een loyale houding aannemen. Ze mag de betrokkene niet “dwingen” schuld te erkennen, door te dreigen met zwaardere kwalificaties of straffen of door opmerkelijk lagere straffen voor te stellen.⁴⁵⁰ Er moet immers ten allen tijde vermeden worden dat een onschuldige persoon bekent om in aanmerking te komen voor die mildere kwalificatie of strafmaat.⁴⁵¹ *Charge bargaining* is sowieso uitgesloten binnen de VES en de homologatierechter moet de kwalificatie controleren, zodat hiervoor in principe geen vrees hoeft te bestaan. Bovendien acht het EHRM⁴⁵² een voorstel tot vereenvoudigde afhandeling slechts in overeenstemming met art. 6 EVRM als de voordelen die door een akkoord kunnen worden bereikt, niet in onredelijke verhouding staan tot de voordelen die door een klassiek proces kunnen worden

---

⁴⁴⁶ BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., VANDEUREN, J., a.w., 160.

⁴⁴⁷ VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., DE HERT, S., a.w., 135 en 137-138.

⁴⁴⁸ Art. 216, §1 Sv. ;BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., VANDEUREN, J., a.w., 160 ; TERSAGO, P., a.w., 28-29.

⁴⁴⁹ VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., DE HERT, S., a.w., 134-136.

⁴⁵⁰ DE NIL, N., “Onderhandelde of consensuele justitie”, In: TRAEEST, P., e.a., a.w., 499-500.

⁴⁵¹ TERSAGO, P., a.w., 29.

⁴⁵² Cf. supra: Deweer t. België.

bereikt,⁴⁵³ zodat het strafvoorstel niet disproportioneel lager mag liggen dan de straf die zou worden gevorderd bij een klassiek proces.⁴⁵⁴

Hoewel de wetgever niet uitdrukkelijk toelaat dat over de straf kan worden onderhandeld, is er wel een “grijze zone” denkbaar, waarbij een informele discussie wordt gevoerd over de straf die kan worden voorgesteld en aanvaardbaar is voor de betrokkene. Dit is het geval bij de Amerikaanse praktijk en in mindere mate ook bij de Franse CRPC-procedure.⁴⁵⁵ Er is dan ook niet direct bezwaar tegen dat de betrokkene een tegen(straf)voorstel zou doen.⁴⁵⁶

➤ *Verplichte bijstand door een advocaat, inzagerecht, bedenktijd en bekentenis*⁴⁵⁷

Doorslaggevend voor de toepassing van de VES is dat de betrokkene zijn schuld erkent omtrent de hem ten laste gelegde feiten en dat hij de juridische kwalificatie van de feiten accepteert, nadat deze hem zijn uitgelegd door het OM en/of zijn advocaat. Daarnaast moet hij de straf aanvaarden die hem wordt voorgesteld, eventueel nadat zijn advocaat en de procureur hierover hebben gedebatteerd.⁴⁵⁸

Om het risico op valse of afgedwongen bekentenissen in te perken en opdat de procedure in overeenstemming zou zijn met het recht op een eerlijk proces, heeft de wetgever voorzien in een aantal procedurele waarborgen, bestaande in de verplichte bijstand van een advocaat, een inzagerecht in het strafdossier, een bedenktijd en een rechterlijke controle.⁴⁵⁹

Concreet houdt dit in dat de bekentenis, met name de verklaringen waarmee de betrokkene de schuld aan de hem tenlastegelegde feiten erkent, moet gebeuren in het bijzijn van zijn advocaat.⁴⁶⁰ De betrokkene kan daartoe ten allen tijde een vertrouwelijk overleg met zijn advocaat vragen. Om hem toe te laten om zijn cliënt optimaal te adviseren, lijkt het evenwel aangewezen dat de advocaat ook aanwezig is op het moment dat het OM haar strafvoorstel doet en tijdens alle volgende onderhandelingen.⁴⁶¹ Het College van procureurs-generaal lijkt deze mening ook toegedaan, nu zij voorschrijft dat het OM de betrokkene en zijn advocaat moet uitnodigen om in een soort interne zitting haar voorstel van straf ter kennis te brengen. Ook indien de betrokkene reeds een bekentenis heeft afgelegd tijdens het strafonderzoek, moet er los hiervan nog een verklaring van erkenning van schuld worden afgelegd met

---

⁴⁵³ Memorie van toelichting bij het wetsontwerp houdende wijziging van het strafrecht en de strafuitvoering en houdende diverse bepalingen inzake Justitie, *Parl.St.* Kamer 2015-2016, nr. 54-1418/001, 92.

⁴⁵⁴ TERSAGO, P., *a.w.*, 29; DE NIL, N., “Recente wijzigingen in de regelgeving aangaande het consensueel strafrecht.”, in: VANBIERVLIE, W., e.a., *a.w.*, 227.

⁴⁵⁵ FERNANDEZ-BERTIER, M. en GIACOMETTI, M., *a.w.*, 282.

⁴⁵⁶ TERSAGO, P., *a.w.*, 30.

⁴⁵⁷ Art. 216, §3 Sv.

⁴⁵⁸ FERNANDEZ-BERTIER, M. en GIACOMETTI, M., “*a.w.*”, 284.

⁴⁵⁹ TERSAGO, P., *a.w.*, 29; Memorie van toelichting bij het wetsontwerp houdende wijziging van het strafrecht en de strafuitvoering en houdende diverse bepalingen inzake Justitie, *Parl.St.* Kamer 2015-2016, nr. 54-1418/001, 92; FERNANDEZ-BERTIER, M. en GIACOMETTI, M., *a.w.*, 283.

⁴⁶⁰ VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., DE HERT, S., *a.w.*, 138.

⁴⁶¹ MAES, J., BERKMOES, H. AUGUSTYNS, L., *a.w.*, 20-21.

bijstand van een advocaat.⁴⁶² De bijstand van een advocaat lijkt ook noodzakelijk in het licht van de Salduz-leer, aangezien de bijeenkomst tussen het OM en de verdachte, waarbij hij zijn schuld erkent, alle kenmerken vertoont van een verhoor in het vooronderzoek.⁴⁶³

De advocaat moet kennis kunnen nemen van het strafdossier en van de aan de betrokkene tenlastegelegde feiten, zodat hij hem kan informeren over zijn rechten en over de gevolgen van een bekentenis. Dit moet de betrokkene in staat stellen om op een geïnformeerde en vrijwillige wijze te overwegen of hij schuld wil bekennen en moet vermijden dat hij het voorstel al te lichtzinnig zou aanvaarden.⁴⁶⁴ Bovendien sluit dit blufpraktijken uit, waarbij het OM de bewijslast opblaast. De bijstand van de advocaat moet ook verhinderen dat er druk wordt uitgeoefend op de betrokkene om het voorstel te aanvaarden. Gelet op het belang van de bijstand voor de optimale bescherming van zijn rechten, heeft de betrokkene niet de mogelijkheid om hier afstand van te doen. Op dit punt is de VES gelijklopend met de Franse CRPC. In de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk daarentegen behoudt de verdachte wel de mogelijkheid om in persoon, zonder advocaat, over te gaan tot een *guilty plea*.⁴⁶⁵

De betrokkene kan een bedenktijd vragen van maximaal tien dagen voor hij beslist om al dan niet op het VES-voorstel in te gaan.⁴⁶⁶ Als hij van deze bedenktijd gebruik maakt, volgt er een tweede interne zitting.⁴⁶⁷

Het inzagerecht, de bijstand en de bedenktijd, moeten het de betrokkene mogelijk maken een inschatting te maken van zijn kansen in geval de schuldvraag beoordeeld zou worden door de strafrechter. Bijgevolg is vereist dat het strafdossier op een loyale wijze wordt samengesteld met oog voor zowel elementen à décharge als à charge.⁴⁶⁸ De wettekst maakt geen melding van een zelfstandig inzagerecht van de betrokkene, zodat er een grote verantwoordelijkheid rust op de advocaat om zijn cliënt correct te informeren.⁴⁶⁹

➤ *Overeenkomst*

Als de betrokkene zijn schuld erkent en ingaat op het voorstel van het OM, wordt er een overeenkomst opgesteld, waarin zijn verklaringen, zijn erkenning van schuld, zijn aanvaarding van de kwalificatie van de feiten en van de voorgestelde straffen worden opgenomen, alsook een precieze omschrijving van de feiten en hun kwalificatie. Deze overeenkomst wordt vervolgens zowel door de betrokkene en zijn advocaat als door de procureur ondertekend.⁴⁷⁰

---

⁴⁶² COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL, "COL 06/2016 - Voorafgaande erkenning van schuld", 2016, 3-4 en 10.

⁴⁶³ DE NIL, N., "Onderhandelde of consensuele justitie", In: TRAEST, P., e.a., a.w., 500.

⁴⁶⁴ BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., VANDEUREN, J., a.w., 159.

⁴⁶⁵ FERNANDEZ-BERTIER, M. en GIACOMETTI, M., a.w., 283.

⁴⁶⁶ Art. 216, §3 Sv.

⁴⁶⁷ COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL, "COL 06/2016 - Voorafgaande erkenning van schuld", 2016, 4.

⁴⁶⁸ TERSAGO, P., a.w., 30.

⁴⁶⁹ VAN CAUTER, J., a.w., 212.

⁴⁷⁰ Art. 216, §3 Sv.

De omschrijving en kwalificatie van de feiten in de overeenkomst zijn van wezenlijk belang, nu er geen twijfel mag bestaan over welke feiten er precies een overeenkomst wordt afgesloten, aangezien een klassieke vervolging mogelijk blijft voor andere samenhangende feiten die niet opgenomen zijn in de overeenkomst.⁴⁷¹

De overeenkomst bepaalt ook de kosten die door de betrokkene moeten worden vergoed en de goederen of vermogensvoordelen die moeten worden afgegeven en/of verbeurdverklaard.⁴⁷²

Indien de zaak nog niet is vastgesteld voor een rechter, bepaalt de overeenkomst ook de plaats, de dag en het uur van de homologatiezitting, binnen een termijn van minstens tien dagen en maximum twee maanden.⁴⁷³ Er wordt onmiddellijk een kopie van de ondertekende overeenkomst overhandigd aan de betrokkene, wat geldt als dagvaarding, zodat de strafvordering hierdoor wordt ingesteld.⁴⁷⁴

Ook het EHRM stelt het bestaan van een precies geschrift, dat ondertekend wordt door zowel de vervolgende partij als de vervolgte partij en diens advocaat, voorop als een belangrijke waarborg, omdat dit de rechter toelaat de precieze inhoud en de modaliteiten van de overeenkomst na te gaan.⁴⁷⁵

➤ *Afspringen van de VES voor het ondertekenen van de overeenkomst*

Indien de VES vroegtijdig afspringt, voor de ondertekening van de overeenkomst, beschikt het OM, indien de strafvordering nog niet was ingesteld, nog over de volledige opportuniteit met betrekking tot de vervolging.⁴⁷⁶

Ze behoudt in dit scenario de mogelijkheid om de betrokkene via de klassieke weg te dagvaarden. Niets belet haar om in dit geval een gevangenisstraf hoger dan vijf jaar te vorderen, niettegenstaande ze op het moment van haar strafvoorstel niet van mening was dat de feiten gestraft moesten worden met meer dan vijf jaar. In de memorie van toelichting wordt echter aangegeven dat dit te verantwoorden is indien de beklaagde geen schuld wil erkennen, omdat door een lagere straf voor te stellen de formele schulderkenning al wordt verrekend. In die zin is “voor feiten die niet van die aard schijnen te zijn dat ze gestraft moeten worden met een gevangenisstraf van meer dan vijf jaar” te begrijpen uitgaande van een bekende verdachte/beklaagde. Ook de mogelijkheden van seponering, (verruimde)

---

⁴⁷¹ VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEST, P., VANDROMME, S., a.w., 815.

⁴⁷² Art. 216, §3 Sv.

⁴⁷³ Art. 216, §3 Sv.

⁴⁷⁴ BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., VANDEUREN, J., a.w., 163 ; FERNANDEZ-BERTIER, M. en GIACOMETTI, M., a.w., 285.

⁴⁷⁵ VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., DE HERT, S., a.w., 138.

⁴⁷⁶ BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., VANDEUREN, J., a.w., 163.

mannelijke schikking en bemiddeling in strafzaken liggen nog open. Het OM kan ook een nieuwe VES initiëren.⁴⁷⁷

b. Tweede fase

➤ *Ingestelde strafvordering en homologatiezitting*

In tegenstelling tot de minnelijke schikking en de bemiddeling in strafzaken, heeft de VES geen verval van de strafvordering tot vervolg, maar impliceert ze de instelling van de strafvordering. Het is bijgevolg een wijze van vervolging die leidt tot een veroordeling. Daarom maakt de overeenkomst steeds het voorwerp uit van een rechterlijke controle.⁴⁷⁸

Op de homologatiezitting worden de beklaagde en zijn advocaat gehoord over de afgesloten overeenkomst en de erkende feiten. Er wordt aangenomen dat de beklaagde zijn bekentenis voor de rechter zal moeten herhalen. De aanwezigheid ter terechtzitting van de beklaagde en diens advocaat is dan ook vereist.⁴⁷⁹ Ook de gekende slachtoffers worden opgeroepen voor de homologatiezitting, waarop ze zich burgerlijke partij kunnen stellen, in welk geval ook zij gehoord worden over de feiten en de vergoeding van de schade.⁴⁸⁰ Het is verrassend dat de wetgever niet heeft bepaald dat ook het OM door de rechtbank moet worden gehoord. In tegenstelling tot hetgeen in Frankrijk is voorzien, lijkt het op zijn minst noodzakelijk dat het OM aanwezig is op de homologatiezitting, nu de rechtbank een beslissing moet nemen over de strafvordering, welke toekomt aan het OM.⁴⁸¹

Met het oog op de transparantie is de homologatiezitting openbaar. De keerzijde hiervan is dat dit de declassering van de betrokkene in de hand kan werken.⁴⁸²

➤ *Rechterlijke controle en homologatie*

Omdat er op het einde van de rit een straf wordt uitgesproken en er dus sprake is van een veroordeling, heeft de wetgever de rechter een actieve en inhoudelijke rol toebedeeld en gaat de rechterlijke controle verder dan louter een formele controle. In de eerste plaats moet de rechter nagegaan of voldaan is aan alle wettelijke materiële en procedurele voorwaarden. Daarenboven moet hij ook verifiëren of de overeenkomst op een vrije en weloverwogen manier is gesloten en met de werkelijkheid van de feiten en hun correcte juridische kwalificatie overeenstemt.⁴⁸³ Tot slot beoordeelt hij of de overeengekomen straffen wettig

---

⁴⁷⁷ TERSAGO, P., a.w., 31-32.

⁴⁷⁸ VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEST, P., VANDROMME, S., a.w., 816.

⁴⁷⁹ VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., DE HERT, S., a.w., 139.

⁴⁸⁰ COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL, "COL 06/2016 - Voorafgaande erkenning van schuld", 2016, 12.

⁴⁸¹ FERNANDEZ-BERTIER, M. en GIACOMETTI, M., a.w., 286.

⁴⁸² DE NIL, N., "Recente wijzigingen in de regelgeving aangaande het consensueel strafrecht.", in: VANBIERVLIET, W., e.a., a.w., 231.

⁴⁸³ COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL, "COL 06/2016 - Voorafgaande erkenning van schuld", 2016, 12; VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEST, P., VANDROMME, S., a.w., 816; BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., VANDEUREN, J., a.w., 162.

én proportioneel zijn aan de ernst van de feiten, de omstandigheden waarin deze werden gepleegd, de persoonlijkheid van de beklaagde en zijn bereidheid tot vergoeding van de eventuele schade.⁴⁸⁴ Het College van procureurs-generaal merkt daarbij op dat deze uitgebreide controle nog weinig verschilt van de gewone beoordeling van een feitenrechter,⁴⁸⁵ zodat de vraag kan worden gesteld of de verhoopde ontlasting van de rechtbank zich zal waarmaken.

Een inhoudelijke rechterlijke controle is evenwel een belangrijk waarborg. Omdat de VES enkel een vorm van *sentence bargaining* toelaat,⁴⁸⁶ is een kwalificatiecontrole onontbeerlijk om elke vorm van *charge bargaining* uit te sluiten. Dit zou immers moeilijk te verenigen zijn met het feit dat de strafvordering van openbare orde is en met de rechterlijke plicht om aan de feiten de juiste (en hoogste) kwalificatie te geven.⁴⁸⁷ Bovendien zou een vorm van *charge bargaining* ook moeilijk verdedigbaar zijn in het licht van het inquisitoire absolute waarheidsconcept en de rechterlijk verantwoordelijkheid voor de waarheidsvinding (cf. supra). Daarnaast is de rechterlijke controle essentieel om na te gaan of de bekentenis met de werkelijkheid van de feiten overeenstemt en er geen sprake is van een valse bekentenis.⁴⁸⁸ Nu een bekentenis geen bijzondere bewijswaarde heeft (cf. supra), zal dit alleen niet altijd volstaan om de rechter te overtuigen en kan ook ander omringend bewijsmateriaal noodzakelijk zijn om hem ertoe te brengen de overeenkomst te homologeren.⁴⁸⁹

De wetgever heeft de homologatierechter evenwel geen opportuniteitsbeoordeling toegekend. Indien de rechter vaststelt dat aan alle bovenvermelde voorwaarden is voldaan en dat de voorgestelde straf wettig en proportioneel is, moet hij de overeenkomst bekrachtigen, ook indien hij een klassieke behandeling meer aangewezen acht.⁴⁹⁰

Ondanks zijn uitgebreide controlebevoegdheid, ziet de homologatierechter zijn taak niettemin aanzienlijk gereduceerd ten opzichte van een klassieke procedure, aangezien hij de overeenkomst enkel kan bekrachtigen of afwijzen, maar ze niet mag wijzigen.⁴⁹¹ Net zoals bij de Franse CRPC, is er geen mogelijkheid om de overeengekomen straffen of kwalificaties te herzien.⁴⁹²

Indien al het voorgaande positief wordt beoordeeld, bekrachtigt de rechter de afgesloten overeenkomst en spreekt hij de afgesproken straffen uit “bij erkenning van schuld door de

---

⁴⁸⁴ Art. 216, §4, derde lid Sv.; Wetsontwerp houdende wijziging van het strafrecht en de strafuitvoering en houdende diverse bepalingen inzake Justitie, *Parl.St.* Kamer 2015-2016, nr. 54-1418/001, 94.

⁴⁸⁵ COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL, “COL 06/2016 - Voorafgaande erkenning van schuld”, 2016, 4.

⁴⁸⁶ VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., DE HERT, S., a.w., 152.

⁴⁸⁷ VERSTRAETE, R. en BAILLEUX A., “De verruimde minnelijke schikking: een wenselijk maar delicaat product”, a.w., 450.

⁴⁸⁸ VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEST, P., VANDROMME, S., a.w., 817.

⁴⁸⁹ BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., VANDEUREN, J., a.w., 162.

⁴⁹⁰ *Ibid.*

⁴⁹¹ FERNANDEZ-BERTIER, M. en GIACOMETTI, M., a.w., 287.

⁴⁹² Art. 216, §4 Sv ; FERNANDEZ-BERTIER, M. en GIACOMETTI, M., a.w., 288.

beklaagde”.⁴⁹³ Dit levert een vonnis of arrest op met alle kenmerken en gevolgen van dien, zoals onder meer dat de rechter hiermee zijn rechtsmacht over de strafvordering uitput, de uitspraak, overeenkomstig art. 195 Sv., moet worden gemotiveerd⁴⁹⁴ en wordt opgenomen in het strafregister.⁴⁹⁵

Indien niet aan alle voorwaarden is voldaan, wijst de rechtbank het verzoek tot bekrachtiging af bij gemotiveerde beslissing.⁴⁹⁶ Omdat deze motivering niet valt onder de vereisten van art. 195 Sv., kan ze heel summier zijn.⁴⁹⁷ Omdat de mogelijkheden voor de rechter tot afwijzing van de overeenkomst erg ruim zijn, gaat bekennen met het oog op strafvermindering toch met nog veel rechtsonzekerheid gepaard.⁴⁹⁸ Er is immers geen enkele garantie dat de voorafgaande erkenning van schuld ook daadwerkelijk zal leiden tot het uitspreken van de overeengekomen straf.⁴⁹⁹

De rechter moet uitspraak doen uiterlijk binnen een maand na de eerste zitting, behalve indien een uitstel van de zaak zich opdringt op burgerlijk gebied.⁵⁰⁰ Dit in tegenstelling tot de Franse CRPC, waar de rechtbank dezelfde dag op gemotiveerde wijze uitspraak doet.⁵⁰¹

Dat de rechter de overeenkomst enkel mag bekrachtigen of afwijzen, maar deze niet mag wijzigen, kan verregaande gevolgen hebben. Zo zal de rechtbank een overeenkomst niet mogen bekrachtigen wanneer de voorliggende feiten foutief gekwalificeerd zijn en zal hij dit euvel dus ook niet kunnen verhelpen door de feiten correct te herkwalificeren.⁵⁰² De praktijk leert evenwel dat feiten regelmatig moeten worden geherkwalificeerd. Een goed voorbeeld hiervan is het misdrijf “slagen of verwondingen”, waarbij sommige gevolgen, zoals arbeidsongeschiktheid of de duur ervan (meer of minder dan vier maanden) soms pas ter terechtzitting of na aanstelling van een deskundige duidelijk worden.⁵⁰³ Er is dus een zeer reële kans dat alle inspanningen om tot een op alle andere vlakken bevredigende overeenkomst te komen enkel hierdoor worden tenietgedaan, wat de vooropgestelde versnelling en vereenvoudiging van de strafprocedure allerminst ten goede komt.

c. Gevolgen van een niet-bekrachtiging

Bij een niet-bekrachtiging wordt het dossier terug ter beschikking gesteld van het OM, maar blijft de strafvordering ingesteld. De zaak wordt daarom automatisch aanhangig gemaakt bij

---

⁴⁹³ Art. 216, §4 Sv.

⁴⁹⁴ BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., VANDEUREN, J., a.w., 162.

⁴⁹⁵ VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., DE HERT, S., a.w., 142.

⁴⁹⁶ Art. 216, §4 Sv.

⁴⁹⁷ BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., VANDEUREN, J., a.w., 163.

⁴⁹⁸ MEESE, J., a.w., 1571.

⁴⁹⁹ DE NIL, N., “Onderhandelde of consensuele justitie”, In: TRAEEST, P., e.a., a.w., 503.

⁵⁰⁰ Art. 216, §5 Sv.

⁵⁰¹ FERNANDEZ-BERTIER, M. en GIACOMETTI, M., a.w., 289.

⁵⁰² VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., DE HERT, S., a.w., 152.

⁵⁰³ Persoonlijke ervaring als zittingsgriffier.

een anders samengestelde kamer, waarin geen rechter kan zetelen die deel uitmaakte van de kamer die de overeenkomst heeft afgewezen. Omwille van het vertrouwelijkheidsbeginsel heeft de beslissing van de eerste homologatierechter geen gezag van gewijsde ten aanzien van de nieuwe anders samengestelde kamer.⁵⁰⁴

Ook wanneer de overeenkomst werd afgesloten tijdens het opsporingsonderzoek, werd de strafvordering ingesteld ingevolge de overhandiging van de overeenkomst, zodat de feiten thans aanhangig zijn bij de rechtbank en bijvoorbeeld niet meer vatbaar zijn voor seponering.⁵⁰⁵ Wel kan er een nieuwe VES-overeenkomst worden afgesloten, rekening houdend met de redenen voor afwijzing, of kan er zelfs een verruimde minnelijke schikking of bemiddeling worden voorgesteld.⁵⁰⁶ Aangezien de rechter bij een afwijzing van de overeenkomst zijn rechtsmacht over de strafvordering niet uitput, is er immers nog geen sprake van een “eindvonnis” dat deze mogelijkheden uitsluit.⁵⁰⁷

In Frankrijk daarentegen kan de procureur, in geval van niet-goedkeuring van de overeenkomst, besluiten om hetzij de strafrechter in te schakelen via de klassieke procedure, hetzij een onderzoek te openen vergelijkbaar met een gerechtelijk onderzoek in België.⁵⁰⁸

iv. Vertrouwelijkheidsregeling

De wetgever heeft voorzien in een vertrouwelijkheidsregeling om de vrijwilligheid in hoofde van de betrokkene te garanderen, om zijn rechten van verdediging te waarborgen en om een sfeer van openheid te creëren, die hem moet toelaten zich ongeremd op te stellen.⁵⁰⁹

De regeling houdt in dat zolang er geen ondertekende overeenkomst is, de stukken opgesteld in het kader de VES niet aan het dossier kunnen worden gevoegd, noch ingezien.⁵¹⁰ Het gaat om de bekentenis, eventuele ondersteunende bewijsstukken, alsook het strafvoorstel.⁵¹¹ Hierdoor wordt uitgesloten dat het OM, wanneer haar strafvoorstel uiteindelijk niet wordt aanvaard, de in de loop van de procedure door de betrokkene afgelegde verklaringen tegen hem zou kunnen gebruiken.⁵¹²

---

⁵⁰⁴ Memorie van toelichting bij het wetsontwerp houdende wijziging van het strafrecht en de strafuitvoering en houdende diverse bepalingen inzake Justitie, *Parl.St.* Kamer 2015-2016, nr. 54-1418/001, 95. en VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., DE HERT, S., a.w., 144.

⁵⁰⁵ FERNANDEZ-BERTIER, M. en GIACOMETTI, M., a.w., 292.

⁵⁰⁶ Memorie van toelichting bij het wetsontwerp houdende wijziging van het strafrecht en de strafuitvoering en houdende diverse bepalingen inzake Justitie, *Parl.St.* Kamer 2015-2016, nr. 54-1418/001, 95.

⁵⁰⁷ BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., VANDEUREN, J., a.w., 162;

⁵⁰⁸ FERNANDEZ-BERTIER, M. en GIACOMETTI, M., a.w., 292.

⁵⁰⁹ VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., DE HERT, S., a.w., 146.

⁵¹⁰ Art. 216, §3 Sv.; TERSAGO, P., a.w., 31-32.

⁵¹¹ VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., DE HERT, S., a.w., 146.

⁵¹² VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEST, P., VANDROMME, S., a.w., 816.

Van zodra de overeenkomst ondertekend is, worden deze stukken wel toegevoegd aan het strafdossier en kunnen de partijen (waaronder ook het slachtoffer) er kennis van nemen. Dit laat de homologatierechter ook toe een oordeel te vellen over de al dan niet bekrachtiging.⁵¹³ Zolang echter de ondertekende overeenkomst niet is bekrachtigd, kunnen deze stukken niet ten laste van de betrokkene worden aangewend in enige andere procedure en zijn ze niet toelaatbaar als bewijs, zelfs niet als buitengerechtigde bekentenis. Deze bewijsuitsluiting geldt evenwel enkel voor het gebruik *à charge*, aangezien de betrokkene deze stukken wel kan aanwenden in zijn verdediging.⁵¹⁴

Indien de overeenkomst door de homologatierechter wordt afgewezen, worden de ondertekende overeenkomst, de tijdens de procedure opgemaakte documenten en gedane mededelingen, alsook alle andere gerelateerde procedurestukken, uit het dossier verwijderd en neergelegd ter griffie.⁵¹⁵ Deze stukken kunnen op geen enkele wijze worden gerecupereerd, ook niet via de “Antigoon-toets”, nu de wet de bewijsuitsluiting zelf oplegt en dit bijgevolg automatisch geldt.⁵¹⁶ De openbaarheid van de homologatiezitting impliceert evenwel dat bijvoorbeeld de pers kan berichten over de afgelegde bekentenis en dat het publiek er kennis van kan nemen. Het is dan ook moeilijk voor te stellen dat de anders samengestelde kamer die vervolgens de zaak ten gronde dient te beoordelen geen weet zal hebben van de mislukte VES, waarin er noodzakelijk een bekentenis is geweest, des te meer nu ook de burgerlijke partij er normaliter kennis van zal hebben.⁵¹⁷ Men moet er dus voor beducht zijn dat de anders samengestelde kamer hiervan abstractie maakt bij haar beoordeling.⁵¹⁸

Uitgaande van een loyale procesvoering en de vertrouwelijkheid van de onderhandelingen, wordt aangenomen dat de stukken ook niet mogen worden gebruikt ten laste van eventuele medeverdachten/-beklaagden.⁵¹⁹

v. Rol van het slachtoffer

De slachtoffers worden op de hoogte gesteld van de VES-procedure ingevolge de overmaking van een kopie van de ondertekende overeenkomst. Hierbij krijgen zij (en hun advocaat) inzage in het strafdossier, inclusief de stukken inzake de VES.⁵²⁰ Ze worden hierbij ook opgeroepen voor de homologatiezitting, waar ze zich burgerlijke partij kunnen stellen en vergoeding van hun schade kunnen vragen, net zoals in een gewone strafprocedure.⁵²¹ Bij de Franse CRPC

---

⁵¹³ VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., DE HERT, S., a.w., 146-147.

⁵¹⁴ MAES, J., BERKMOES, H. AUGUSTYNS, L., a.w., 21; MEESE, J., a.w., 1571.

⁵¹⁵ Art. 216, §4 Sv.

⁵¹⁶ TERSAGO, P., a.w., 33.

⁵¹⁷ VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., DE HERT, S., a.w., 151; COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL, “COL 06/2016 - Voorafgaande erkenning van schuld”, 2016, 16.

⁵¹⁸ MAES, J., BERKMOES, H. AUGUSTYNS, L., a.w., 21; MEESE, J., a.w., 1571.

⁵¹⁹ TERSAGO, P., a.w., 34.

⁵²⁰ Art. 216, §3 Sv.

⁵²¹ Art. 216, §4 Sv.

worden de gekende slachtoffers daarentegen onverwijld op de hoogte gebracht van zodra een CRPC-procedure wordt aangevat. (cf. supra)

De slachtoffers kunnen de lopende onderhandelingen ook tijdelijk blokkeren door klacht met burgerlijke partijstelling neer te leggen voor de onderzoeksrechter, nu er geen overeenkomst kan worden gesloten gedurende het gerechtelijk onderzoek.⁵²²

Anders dan bij de minnelijke schikking en de bemiddeling in strafzaken, krijgen de slachtoffers evenwel geen enkele rol bij de totstandkoming van de overeenkomst en is het vergoeden van (het onbetwiste gedeelte) van hun schade of een regeling hieromtrent geen voorwaarde voor een VES-overeenkomst. Ook de bekrachtiging van de overeenkomst mag hiervan niet afhankelijk worden gesteld.⁵²³ Daarentegen bepaalt de wet wel dat de homologatierechter dient na te gaan of de overeengekomen straf proportioneel is rekening houdende met de bereidheid van de beklaagde tot vergoeding van de eventuele schade. De zaak kan hiertoe zelfs worden uitgesteld naar een latere zitting, teneinde de burgerlijke partij in staat te stellen haar belangen te verdedigen of de beklaagde in staat te stellen de elementen te verschaffen in verband met diens wil om de schade te herstellen.⁵²⁴ De wet lijkt op dit punt dus niet volledig consistent,⁵²⁵ nu deze bepaling lijkt te impliceren dat het gebrek aan een bereidheid tot het vergoeden van de schade in hoofde van de beklaagde wel degelijk een factor kan zijn om de overeenkomst niet te bekrachtigen.

Minister Geens verduidelijkte op dit punt dat, hoewel de belangen van de burgerlijke partij maximaal dienen veiliggesteld te worden en de rechter hierop dient toe te zien, het niet de bedoeling is dat alleen diegenen die onmiddellijk de burgerlijke belangen kunnen schadeloos stellen, aanspraak kunnen maken op de procedure. De procedure moet ook toegankelijk zijn voor onvermogen verdachten/beklaagden. In de Commissie voor de Justitie werd evenwel opgeworpen dat deze bezorgdheid bij de verruimde minnelijke schikking ontmoet werd via de mogelijkheid tot een uitstel van betaling, in antwoord waarop minister Geens opmerkte dat de burgerlijke partij geen partij is in de VES.⁵²⁶ Onderhandelingen over de bestraffing zouden immers niet direct de belangen van het slachtoffer aantasten, nu bestraffing geen rechtstreekse doelstelling is van een burgerlijke partijstelling. Anderzijds kan wel worden aangenomen dat een eerdere betrokkenheid van het slachtoffer in de procedure en diens visie mogelijks een ander licht op de feiten kan werpen en op deze wijze ook kan bijdragen aan de waarheidsvinding. Haar tussenkomst kan ook een weerslag hebben op de juiste kwalificatie van bepaalde gevolgmisdrijven (zoals bijvoorbeeld slagen of verwondingen met

---

⁵²² MAES, J., BERKMOES, H. AUGUSTYNS, L., a.w., 21.

⁵²³ COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL, "COL 06/2016 - Voorafgaande erkenning van schuld", 2016, 11.

⁵²⁴ art. 216, §5 Sv.; COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL, "COL 06/2016 - Voorafgaande erkenning van schuld", 2016, 13.

⁵²⁵ DE NIL, N., "Onderhandelde of consensuele justitie", In: TRAEST, P., e.a., a.w., 504; VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEST, P., VANDROMME, S., a.w., 817.

⁵²⁶ Verslag in eerste lezing namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door Ö. Özen en K. Van Vaerenbergh, *Parl.St.* Kamer 2015-2016, nr. 54-1418/005,123.

arbeidsongeschiktheid). Wanneer dit pas aan het licht komt op de homologatiezitting kan dit de rechter, gelet op de foutieve kwalificatie, noodzaken om de overeenkomst af te wijzen.⁵²⁷

Dit alles neemt niet weg dat het slachtoffer er beter voor staat in geval van een VES dan in de klassieke procedure. Hoewel een proces louterend kan werken, biedt het eerste scenario immers zekerheid met betrekking tot de schuld van de betrokkene, wat een noodzakelijke vereiste is voor de beoordeling van de burgerlijke vordering door de strafrechter. Bovendien loopt het slachtoffer ook niet het risico publiekelijk in twijfel te worden getrokken.⁵²⁸

Indien de rechtbank de overeenkomst niet bekrachtigt, dan kunnen de slachtoffers zich opnieuw burgerlijke partij stellen wanneer de zaak voor de nieuwe strafkamer wordt opgeroepen. Gelet op de vertrouwelijkheidsregeling mogen ze hun kennis over de eerdere overeenkomst en de formele schulderkenning niet aanwenden in hun voordeel.⁵²⁹

vi. Waarborgen voor een eerlijk proces

De VES impliceert een afstand in hoofde van de betrokkene van een aantal rechten of waarborgen vervat in art. 6 EVRM, zoals de behandeling van de zaak tijdens een volledig tegensprekelijk proces en het recht op (volwaardige) toegang tot een rechter. De Raad van State bevond in 2015, in zijn advies 57792/1/V, de VES in overeenstemming met art. 6 EVRM en verwees daarbij uitdrukkelijk naar het arrest *Natsvlishvili en Togonidze t. Géorgie* van het EHRM. Uit dit arrest volgt dat opdat een *guilty plea* in overeenstemming zou zijn met het recht op een eerlijk proces, er sprake moet zijn van een vrije en weloverwogen toestemming en een rechterlijke controle (cf. supra).⁵³⁰ Het moet gaan om een ondubbelzinnig *informed consent*, wat vereist dat de betrokkene voldoende geïnformeerd wordt. Er mag bovendien geen afbreuk worden gedaan aan het algemeen belang. De vrije en weloverwogen instemming kan volgens het EHRM afgeleid worden uit verschillende factoren, zoals het feit dat de betrokkene de procedure zelf heeft voorgesteld, snel toegang had tot het strafdossier, naar behoren werd bijgestaan door een advocaat, de rechter hem op de homologatiezitting gevraagd heeft of hij niet onder overmatige druk stond en zijn instemming niet het gevolg was van intimidatie of valse beloften en dat hij formeel verklaard heeft dat hij zijn rechten en de inhoud en de gevolgen van de overeenkomst voldoende begreep.⁵³¹ In dit licht acht de Raad van State de verplichte bijstand door een advocaat, de bedenktijd en de verregaande rechterlijke controle voldoende waarborgen om elke vorm van oneigenlijke druk uitgaande van het OM uit te sluiten. Ze houdt hierbij rekening met de specifieke context van een strafprocedure en het machtsonevenwicht tussen de verdediging en het OM. De

⁵²⁷ VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., DE HERT, S., a.w., 141.

⁵²⁸ VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEEST, P., VANDROMME, S., a.w., 818.

⁵²⁹ MAES, J., BERKMOES, H. AUGUSTYNS, L., a.w., 22.

⁵³⁰ DE NIL, N., "Onderhandelde of consensuele justitie", In: TRAEEST, P., e.a., a.w., 495; EHRM 29 april 2014, *Natsvlishvili en Togonidze/Georgië*.

⁵³¹ FERNANDEZ-BERTIER, M. en GIACOMETTI, M., a.w., 296.

uitgebreide rol die de rechter toebedeeld wordt door hem niet louter een formele maar ook een inhoudelijke controle te geven, is niet heel erg ver verwijderd van zijn rol in een normale strafprocedure, zodat de procedure geen afbreuk lijkt te doen aan het fundamentele recht op toegang tot een rechter.⁵³²

vii. Beroepsmogelijkheden

Tegen het homologatievonnis staat op strafgebied geen rechtsmiddel open.⁵³³ Dit is begrijpelijk, nu het uitspreken van de overeengekomen straf niet meer is dan een bekrachtiging van de wil van de partijen. De wetgever gaat er impliciet vanuit dat de door de betrokkene gedane afstand van een klassieke behandeling ten gronde zich tevens uitstrekt tot het recht op hoger beroep. Het EHRM bevestigde reeds dat deze redenering in overeenstemming is met art. 6 EVRM, op voorwaarde dat deze tweede impliciete afstand wettelijk verankerd is en de betrokkene hiervan op de hoogte was bij het aangaan van de overeenkomst.⁵³⁴ Ook tegen het vonnis waarin de overeenkomst wordt afgewezen staat geen hoger beroep open, aangezien de zaak dan wordt voorgelegd aan een anders samengestelde kamer die zal beslissen over de grond van de zaak.⁵³⁵ Tegen de beschikkingen op burgerlijk gebied staat wel hoger beroep open.⁵³⁶

Cassatieberoep daarentegen staat wel open tegen een vonnis waarin de overeenkomst wordt bekrachtigd, wat een eindbeslissing in laatste aanleg is in de zin van art. 420 Sv, maar niet tegen een vonnis waarin de overeenkomst wordt afgewezen.⁵³⁷

Daartegenover staat de Franse CRPC, waarbij wel uitdrukkelijk het recht wordt toegekend aan de veroordeelde (evenals de procureur, op incidentele basis) om tegen de homologatiebeslissing in beroep te gaan, inclusief met betrekking tot de strafbepalingen. In de Verenigde Staten bestaat hierop geen éénduidig antwoord, nu de verdachte daar bij het sluiten van een *plea* vrij is om afstand te doen van al zijn rechten van verdediging, inclusief het recht om in beroep te gaan.⁵³⁸

---

⁵³² DEWULF, S., a.w., 81; FERNANDEZ-BERTIER, M. en GIACOMETTI, M., a.w., 295; VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., DE HERT, S., a.w., 145-146; SMETS, J. en VERBERCKMOES, G., "Advies nr. 57.792/1 van 23 september 2015 over een voorontwerp van wet 'houdende wijzigingen van het strafrecht en het strafprocesrecht en houdende diverse bepalingen inzake justitie' (uittreksel)", Wolters Kluwer, TBP 2016/3, 187.

⁵³³ Art. 216, §4, vierde lid in fine Sv.

⁵³⁴ VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., DE HERT, S., a.w., 143.

⁵³⁵ FERNANDEZ-BERTIER, M. en GIACOMETTI, M., a.w., 293.

⁵³⁶ COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL, "COL 06/2016 - Voorafgaande erkenning van schuld", 2016, 15.

⁵³⁷ VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEEST, P., VANDROMME, S., a.w., 817; VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., DE HERT, S., a.w., 143; BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., VANDEUREN, J., a.w., 163.

⁵³⁸ FERNANDEZ-BERTIER, M. en GIACOMETTI, M., a.w., 293.

c. Vergelijking tussen de verschillende vormen van consensuele justitie

Een onmiskenbaar voordeel van de verschillende consensuele afhandelingswijzen is dat misdrijven hierdoor sneller en eenvoudiger kunnen worden afgehandeld en dat de rechtbank wordt ontlast. In het bijzonder wat betreft de minnelijke schikking en bemiddeling in strafzaken kan het OM hierdoor korter op de bal spelen en zal de “sanctie” sneller op het misdrijf volgen.⁵³⁹ Tegelijkertijd komt er wel een maatschappelijke reactie op misdrijven die anders mogelijks zouden worden geseponeerd.⁵⁴⁰ Ook voor de betrokkene is dit dikwijls te verkiezen boven de “lijdensweg” van een strafprocedure en de ermee gepaard gaande negatieve publiciteit, zeker nu de strafvordering hierdoor vervalt en de alternatieve “sanctie” (geldsom of maatregelen) geen echte straf is en in principe niet op het strafblad komt.⁵⁴¹

De VES wordt beschouwd als een positief alternatief voor de (verruimde) minnelijke schikking en bemiddeling, wanneer het OM een misdrijf vervolgingswaardig acht, maar een langdurig en kostelijk strafproces wil vermijden. Ze heeft een veel ruimer materieel toepassingsgebied en is dan ook bedoeld voor “zwaarwichtigere” misdrijven. Omdat de VES resulteert in een strafrechtelijke veroordeling tot een échte straf, heeft ze ook verregaandere gevolgen. Dit verklaart ook waarom er voorzien werd in een (uitgebreide) rechterlijke controle en een bekrachtiging. Deze tendens zet zich ook door bij de verruimde minnelijke schikking en bemiddeling in strafzaken die sinds kort ook worden onderworpen aan een meer dan louter formele rechterlijke controle.

Een keerzijde van consensuele afhandelingswijzen is dat de ontlasting van de rechtbank veelal een verschuiving van de werklast van de rechtbank naar het OM met zich meebrengt. Dit is zeker het geval wat betreft de VES. Daartegenover staat dat het OM de bewijsvoering ter terechtzitting, de verdere uitoefening van de strafvordering bij hoger beroep en het instaan voor de strafuitvoering (niet bij de VES) ziet wegvallen.⁵⁴²

Een ander punt van kritiek is dat deze afhandelingswijzen het OM een grote beslissingsbevoegdheid toekennen op een domein dat in principe behoort tot de bevoegdheid van de strafrechter.⁵⁴³ De indeplaatsstelling van de rechter door het OM is het grootst bij de minnelijke schikking en de bemiddeling, nu de rechterlijke controle daarbij veel beperkter is of zelfs ontbreekt. Bovendien laat in het bijzonder de verruimde minnelijke schikking het OM toe om ook bepaalde omvangrijke en zwaarwichtige dossiers (met name economische, fiscale en financiële strafzaken) grotendeels autonoom af te handelen,

---

⁵³⁹ behalve de *verruimde* minnelijke schikking of bemiddeling

⁵⁴⁰ DE NIL, N., “Recente wijzigingen in de regelgeving aangaande het consensueel strafrecht.”, in: VANBIERVLIEET, W., e.a., a.w., 199; VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEEST, P., VANDROMME, S., a.w., 800.

⁵⁴¹ Bij de verruimde vormen komt dit thans wel op het strafblad.

⁵⁴² VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEEST, P., VANDROMME, S., a.w., 800; DE NIL, N., “Recente wijzigingen in de regelgeving aangaande het consensueel strafrecht.”, in: VANBIERVLIEET, W., e.a., a.w., 200.

⁵⁴³ DE NIL, N., “Recente wijzigingen in de regelgeving aangaande het consensueel strafrecht.”, in: VANBIERVLIEET, W., e.a., a.w., 199.

bijvoorbeeld omdat de bewijsvergaring in dergelijke dossiers bijzonder kostelijk en tijdrovend kan zijn of omdat de verjaring dreigt. Zeker bij dergelijke zwaarwichtige dossiers leeft de perceptie dat de verdachte hierdoor zijn straf kan “afkopen”. Ook het beginsel van openbaarheid en de hiermee gepaard gaande externe controlemogelijkheid op strafzaken door publiek en pers verval, omdat de procedures zich (grotendeels) achter de schermen afspelen. Dit tast minstens de algemene preventiefunctie van het strafrecht aan, alsook het adagium “*justice must not only be done, it must also be seen to be done*”.⁵⁴⁴

Bovendien is er bij deze afhandelingswijzen bezwaarlijk sprake van een gelijke onderhandelingspositie tussen de betrokkene en het OM. De betrokkene weet immers dat hij bij afwijzing van een minnelijke schikking of bemiddeling gedagvaard zal worden of dat hij bij afwijzing van een VES-voorstel een zwaardere straf riskeert.⁵⁴⁵ Daarom mag het OM, ingevolge het arrest *Deweert t. België* van het EHRM, geen disproportioneel lager bedrag bij wijze van minnelijke schikking voorstellen dan de geldsom die zou worden gevorderd ter terechtzitting. Niettegenstaande dit te rechtvaardigen valt vanuit budgettaire overwegingen (men spaart immers de tijd en middelen van een proces uit), benadeelt dit verdachten die niet ingaan op het voorstel en heeft dit zodoende een negatieve invloed op hun keuzevrijheid. Los van enige geldelijke beloning heeft de verdachte voldoende andere stimulansen om in te stemmen met een minnelijke schikking, zoals het vermijden van een stigmatiserend strafproces, een vermelding op het strafregister, de onzekerheid over de uitkomst van een proces, een snellere afhandeling,...⁵⁴⁶ Het arrest *Deweert t. België* strekt zich ook uit tot de VES, waarbij het strafvoorstel evenmin disproportioneel mag zijn ten opzichte van de mogelijke uitkomst binnen de klassieke procedure. Logischerwijze vereist het voorgaande een rechterlijke controle op de proportionaliteit van het akkoord, wat evenwel niet wordt voorzien bij de gewone minnelijke schikking en bemiddeling.⁵⁴⁷

De nieuwe spijtoptantenregeling gaat nog een stap verder dan alle voormelde procedures, aangezien ze het OM niet enkel meer mogelijkheden biedt om een vervolgingsbeleid uit te voeren of haar toelaat een akkoord te sluiten over schuld en bestraffing, maar haar zelfs laat ingrijpen op het domein van de strafuitvoering en de hechtenis. Bovendien is de regeling bedoeld voor zeer ernstige misdrijven zoals terreur. De spijtoptantenregeling neigt meer naar de Amerikaanse *plea bargaining*, waarbij de voorgestelde mildheid onder meer afhankelijk kan zijn van de waarde van de informatie die een verdachte verschaft om andere verdachten te vervolgen. De keerzijde hiervan is dat hoe hoger iemand in de hiërarchie van een criminele organisatie is opgeklommen en dus hoe waardevoller hij is voor het OM, hoe groter de kans

---

⁵⁴⁴ DE NIL, N., “Recente wijzigingen in de regelgeving aangaande het consensueel strafrecht.”, in: VANBIERVLIET, W., e.a., a.w., 220-222.

⁵⁴⁵ VERHELST, S., a.w., 1597.

⁵⁴⁶ DE SMET, B., “De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte: is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk?”, a.w., 444.

⁵⁴⁷ DE SMET, B., “De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte: is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk?”, a.w., 442-443.

is dat hij een substantiële toegeving zal kunnen onderhandelen, dit in tegenstelling tot een “kleinere garnaal” (cf. infra).⁵⁴⁸

Anders dan de minnelijke schikking en de bemiddeling die (behoudens de louterende werking van een proces) niet noodzakelijk afbreuk doen aan de rechten van het slachtoffer, omdat er voorzien is in een vergoedingsregeling,⁵⁴⁹ speelt het slachtoffer geen enkele rol bij de totstandkoming van de VES. Dit kan mogelijks deels gerechtvaardigd worden doordat het slachtoffer zich bij de VES nog steeds burgerlijke partij kan stellen voor de strafrechter op de homologatiezitting, terwijl het slachtoffer in geval van een verval van de strafvordering zich enkel nog tot de burgerlijke rechter kan wenden.

De voormelde instrumenten hebben allen met elkaar gemeen dat de procespartijen onderling tot een oplossing van een strafrechtelijk geschil trachten te komen, waarbij het OM het voortouw neemt, zowel naar de rechter toe als naar de andere procespartijen. De procespartijen geven hierbij telkens iets op in ruil voor een voordeel. De betrokkene doet afstand van zijn procesrechten en bekent of voert geen actieve betwisting of verschaft belangrijke informatie over mededaders en verkrijgt een strafvermindering, het verval van de strafvordering of een andere toegeving. Het OM ziet op haar beurt af van een zwaardere strafvordering of van een vervolging of doet een andere toegeving in ruil voor een vereenvoudigde procedure en de zekerheid van een veroordeling of een maatschappelijke reactie op de feiten of informatie over de betrokkenheid van andere verdachten aan zeer ernstige misdrijven.⁵⁵⁰

d. Besluit

Met de VES werd een vorm van *sentence bargaining* ingevoerd in België. Het is niet de eerste Belgische procedure die aanstuurt op een meer efficiënte justitie door een vereenvoudiging van de strafprocedure met instemming van de betrokkene.⁵⁵¹ De (verruimde) minnelijke schikking en bemiddeling in strafzaken illustreren immers dat men al veel langer op zoek gaat naar alternatieven voor de klassieke afhandeling van strafzaken.⁵⁵² Als directe voorlopers van de VES hebben deze procedures het pad geëffend. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de verschillende in dit hoofdstuk besproken vormen van consensuele justitie, naast belangrijke verschillen, ook veel gelijkenissen met elkaar vertonen. Het is bovendien duidelijk dat er bij het opstellen van de VES-procedure lessen werden getrokken uit het verleden.

---

⁵⁴⁸ VIANO, E. C., a.w., 118.

⁵⁴⁹ DE NIL, N., “Onderhandelde of consensuele justitie”, In: TRAEEST, P., e.a., a.w., 464.

⁵⁵⁰ VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., DE HERT, S., a.w., 125-126

⁵⁵¹ VAN CAUTER, J., a.w., 215.

⁵⁵² VERHELST, S., a.w., 1589.

De VES gaat evenwel nog een stap verder dan louter consensuele justitie, door de deur open te zetten naar onderhandelde justitie, een evolutie die nog wordt versterkt met de nieuwe spijtoptantenregeling.

De VES draagt ook onmiskenbaar bij tot de gestage uitbreiding van de bevoegdheden van het OM als procespartij. Waar het instellen van de strafvordering oorspronkelijk een onherroepelijke opportuniteitsbeslissing was, kan het OM sinds de verruimde minnelijke schikking en ook in het kader van de bemiddeling in strafzaken en de VES, ook nog beschikken over een reeds ingestelde strafvordering.⁵⁵³ Waar het voorheen nog algemeen aanvaard was dat het vaststellen van de strafrechtelijke schuld en de bestraffing niet toekomt aan het OM, maar enkel aan de strafrechter,⁵⁵⁴ kan het OM voortaan, ingevolge de VES, een overeenkomst afsluiten over schuld en bestraffing. Deze evolutie stopt niet bij de VES, nu de spijtoptantenregeling het OM daarenboven toelaat te interveniëren in de domeinen van strafuitvoering en hechtenis. Ook het bereik van misdrijven die het OM op min of meer autonome wijze kan afhandelen werd met de verschillende procedures stelselmatig uitgebreid.⁵⁵⁵

Daarenboven is de VES voor de betrokkene een stuk verregaander dan de andere vormen van consensuele afdoening, aangezien ze een wijze van vervolging inhoudt, een ruimer misdrijfbereik heeft, een formele schulderkenning inhoudt en resulteert in een echte straf en een strafrechtelijke veroordeling. Dit wordt ondervangen doordat er bij de uitwerking van de VES duidelijk rekening werd gehouden met de rechtspraak van het EHRM en er bijgevolg ook veel aandacht uitgaat naar de rechtspositie van de verdachte. Waarborgen zoals de verplichte bijstand van een advocaat, de uitgebreide inhoudelijke rechterlijke controle onder meer op de vrijwilligheid van de VES, de bedenktijd, het inzage-recht in het strafdossier en de vertrouwelijkheidsregeling moeten de betrokkene in staat stellen om met kennis van zaken, weloverwogen en zonder oneigenlijke druk te beslissen om al dan niet schuldig te pleiten. Bovendien houdt de procedure ook een versterking in van zijn positie als procespartij, nu hij door in dialoog te treden met het OM meer een actor wordt in de strafprocedure.

De procedure beoogt ook de waarheidszoekende rol van de rechter niet volledig te miskennen, door hem een erg uitgebreide inhoudelijke controle te verlenen. Zo dient hij onder meer na te gaan of de bekentenis overeenstemt met de werkelijkheid van de feiten en de correcte juridische kwalificatie. Dit is van belang om elke vorm van *charge* of *fact bargaining*, welke onverenigbaar zijn met het inquisitoire absolute waarheidsconcept, uit te sluiten.

---

⁵⁵³ DE HERT, P. en DECAIGNY, T., Evolueren het Nederlandse en het Belgische strafproces naar adversaire systemen?“, a.w., 64-65.

⁵⁵⁴ Reden waarom de tegenprestaties bij deze procedures ook niet te beschouwen zijn als echte straffen.

⁵⁵⁵ Gaande van misdrijven *in concreto* strafbaar met twee jaar gevangenisstraf bij de minnelijke schikking en bemiddeling, tot vijf jaar *in concreto* bij de VES en tot zeer ernstige misdrijven bij de spijtoptantenprocedure.

De VES heeft met de andere Belgische vormen van consensuele justitie, alsook met de buitenlandse vormen van *plea bargaining*, gemeen dat ze in de eerste plaats is ingegeven vanuit economische motieven, zoals efficiëntiewinst, kostenbesparing en het ontlasten van de rechtbank. Anderzijds lijkt ook de doelstelling van een meer rechtvaardige justitie niet volledig miskend te zijn, gelet op de bovenvermelde ingebouwde waarborgen. De keerzijde hiervan is dat dit de procedure zwaarder maakt, waardoor ze mogelijks haar efficiëntiedoel voorbij schiet. In het licht van de rechtvaardigheid kan ook niet worden voorbijgegaan aan de beperkte rol van het slachtoffer, dat min of meer onzichtbaar blijft in het hele verhaal.

Rechtsvergelijkend volgt België met de VES het voorbeeld van de Angelsaksische rechtsstelsels en van verschillende andere continentaal Europese landen. De VES betreft evenwel een vorm van gematigde onderhandelde justitie die minder verregaand is dan de Angelsaksische varianten. De voornaamste inspiratiebron bij de uitwerking van de Belgische wettekst was de Franse CRPC, waardoor ze veel gelijkenissen met elkaar vertonen. De CRPC is echter minder verregaand omdat het strafvoorstel daarbij beperkt is tot maximum drie jaar gevangenisstraf. Anders dan bij de VES bestaan er in Frankrijk ook kaderovereenkomsten tussen het OM en de zetel over het gebruik en de invulling van de CRPC en wordt ook voorzien in de mogelijkheid tot hoger beroep tegen de homologatiebeslissing.

De impact in de praktijk van de evolutie naar een meer consensuele afhandeling van strafzaken mag ook niet worden overschat. Cijfers tonen immers aan dat de minnelijke schikking en de bemiddeling, hoewel in stijgende lijn, samen slechts 1,56 % van de strafzaken vertegenwoordigen. Het is nog maar zeer de vraag of de VES en de spijtoptantenregeling voor de “boost” van consensuele justitie zullen zorgen.

4. De wenselijkheid van een aparte procedure voor bekende verdachten

a. Adversaire of inquisitoire strafrechtspleging

i. Algemeen

De wenselijkheid van een procedure van *guilty plea* hangt onlosmakelijk samen met de adversaire of inquisitoire aard van de strafprocedure.

In adversaire rechtsstelsels worden ingevolge de liberale grondrechtstheorie de rechten van verdediging gezien als regels van aanvullend recht en heerst er een processueel zelfbeschikkingsrecht. Bijgevolg kunnen de procespartijen zonder problemen bij onderling akkoord, zoals een *guilty plea*, afstand doen van hun proceswaarborgen (zolang hiermee geen nadeel wordt toegebracht aan derden of aan de maatschappij). Dit sluit ook aan bij de adversaire horizontale structuur van de strafprocedure, waarbij de procespartijen op voet van gelijkheid zelf het onderzoek en het proces aansturen en de rechter slechts een passieve rol heeft. Het idee van *plea bargaining* komt bovendien ook tegemoet aan het doel van de adversaire strafprocedure, dat in de eerste plaats gelegen is in het beslechten van een strafrechtelijk geschil. Daarnaast is het ook verenigbaar met het relatieve en processuele/juridische waarheidsconcept (cf. supra). Een andere bevorderende factor is dat het zwaartepunt van de juridische waarheidsvinding gelegen is in het tegensprekelijk onderzoek ter terechtzitting, gekenmerkt door een consequente toepassing van het onmiddellijkheidsbeginsel, en gebaseerd is op een confrontatie tussen tegengestelde bewijselementen (cf. supra). Door een *guilty plea* af te sluiten wordt onmiddellijk een juridische waarheid bereikt, waardoor het volledige onderzoek ter terechtzitting kan worden overgeslagen. Het is dan ook vooral het tijdrovende en rechtbank-belastende karakter van het adversaire strafproces dat de Angelsaksische rechtsstelsels genoodzaakt heeft een uitweg te zoeken in de vorm van *plea bargaining*.⁵⁵⁶

In inquisitoire rechtsstelsels daarentegen staan de proceswaarborgen ingevolge de institutionele grondrechtstheorie in functie van het algemeen belang. Hierdoor hebben ze een publiek en absoluut karakter en worden ze als onvervreemdbaar beschouwd. Hetzelfde geldt voor de strafvordering die van openbare orde is, wat er in beginsel aan in de weg staat dat het OM er zomaar over zou kunnen beschikken door middel van een overeenkomst.⁵⁵⁷ Door de inquisitoriale verticale structuur van de strafprocedure zijn het niet de partijen zelf, maar is het in principe een onafhankelijke overheidsinstantie die het onderzoek en de procedure aanstuurt. De rechter wordt daarbij een actieve waarheidszoekende rol

---

⁵⁵⁶ DE SMET, B., "De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte: is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk?", a.w., 435-437.

⁵⁵⁷ DE HERT, P. en DECAIGNY, T., "Plea bargaining past niet in Belgische correctionele procedure.", a.w., 4.

toebedeeld. Een vereenvoudigde strafprocedure is daarom enkel wenselijk, wanneer de keuze hiervoor uitgaat van een juridictionele autoriteit en niet van de partijen zelf.⁵⁵⁸ Het doel van de strafprocedure is immers in de eerste plaats gelegen in het achterhalen van de absolute materiële waarheid en niet in het beslechten van een geschil.⁵⁵⁹ Anders dan bij de adversaire strafprocedure, ligt het zwaartepunt van de absolute waarheidsvinding in het vooronderzoek en wordt het correctionele onderzoek ter terechtzitting door de uitholling van het onmiddellijkheidsbeginsel grotendeels herleid tot een verificatieproces (cf. supra). Omdat een *juridische* waarheid niet volstaat en een bekentenis nog steeds ondersteund moet worden door andere bewijselementen, laat een *guilty plea* niet toe om het vooronderzoek over te slaan, maar enkel het beperktere onderzoek ter terechtzitting. Bijgevolg kan een *guilty plea* in een inquisitoire strafprocedure nooit dezelfde efficiëntiewinst opleveren als in een adversaire strafprocedure.⁵⁶⁰

Onder invloed van het EVRM heeft de liberale grondrechtstheorie in continentaal Europa evenwel aan belang gewonnen, nu ook instanties als het EHRM de processuele handelingsbekwaamheid van de verdachte erkennen, met hierin vervat de mogelijkheid om afstand te doen van bepaalde rechten, zoals toegang tot een rechter en een volledig tegensprekelijk proces (cf. supra).⁵⁶¹

ii. De *guilty plea* binnen de Belgische strafprocedure

Er werd reeds vastgesteld dat de Belgische strafprocedure overwegend inquisitoir van aard is. De invoering van de VES, een Angelsaksisch geïnspireerde *guilty plea*, wordt vaak bestempeld als een hervorming van de Belgische strafprocedure in adversaire richting. De werkelijkheid is evenwel genuanceerder, nu de Potpourri-wetten in wezen slechts *ad hoc* aanpassingen aan de klassieke inquisitoire structuren met zich meebrengen. Voornamelijk is er evenwel geen sprake van een volledige hervorming van de strafprocedure.⁵⁶² Er werd in dit kader reeds op gewezen dat de uitwerking van een *legal transplant*, zoals de *guilty plea*, anders kan uitvallen al naargelang de procedurele context.⁵⁶³

In het licht van een omvangrijke studie van de Universiteit Gent naar de knelpunten in de huidige strafprocedure, wordt gewezen op het belang van een ondubbelzinnige keuze voor één procedurevorm: inquisitoir of adversair. Een duidelijke visie hieromtrent is nodig om tot een coherent geheel te komen, waarbij knelpunten consequent worden aangepakt, in

---

⁵⁵⁸ DE SMET, B., "De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte: is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk?", a.w., 435-436.

⁵⁵⁹ DE HERT, P. en DECAIGNY, T., "*Plea bargaining* past niet in Belgische correctionele procedure.", a.w., 4.

⁵⁶⁰ DE SMET, B., "De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte: is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk?", a.w., 436-437.

⁵⁶¹ Ibid, 435-436.

⁵⁶² DEWULF, S., a.w., 92.

⁵⁶³ DECAIGNY, T., "[Strafprocesrecht] Tegenspraak in het vooronderzoek", a.w., 42.

tegenstelling tot de praktijk van de Potpourri-wetten om knelpunt per knelpunt aan te pakken naargelang de omstandigheden.⁵⁶⁴

In dit kader wordt ook de snelheid aangeklaagd waarmee de VES in België werd ingevoerd en dit zonder een breder maatschappelijk debat over de impact op de legitimiteit van de strafrechtsbedeling. Er wordt hiermee voorbijgegaan aan veelvoudige waarschuwingen voor de tegenstrijdigheid van een *guilty plea* met de Belgische inquisitoire strafprocedure. Enerzijds staan de strafprocesregels hierbij in de eerste plaats in het teken van het algemeen belang van de waarheidsvinding, eerder dan van een efficiëntere strafrechtsbedeling.⁵⁶⁵ Anderzijds druist een partijgestuurde waarheidsvinding, waarbij de schuldvraag en de bestraffing in handen van de procespartijen worden gelegd, ook in tegen de actieve waarheidszoekende rol van de Belgische inquisitoire rechter. Hij is dan ook niet gebonden door een bekentenis wanneer ze niet overeenstemt met de materiële waarheid (cf. supra). In combinatie met zijn traditionele grote vrijheid op het vlak van de straftoemeting, is een overeenkomst daarom geen vanzelfsprekende basis voor een legitieme rechterlijke uitspraak.⁵⁶⁶

Omdat de wetgever niet blind is voor deze waarschuwingen, was het ook niet de bedoeling om met de VES een échte *plea bargaining* toe te laten. De rechterlijke plicht om te controleren of de bekentenis overeenstemt met de werkelijkheid van de feiten en de juiste juridische kwalificatie, sluit immers een echte onderhandeling uit, waarbij de waarheidsvinding ondergeschikt wordt gemaakt aan het beslechten van een geschil. Niettegenstaande in de praktijk een zekere vorm van onderhandeling kan worden verwacht, blijft deze beperkt tot de straf (*sentence bargaining*) en strekt ze zich zeker niet uit tot de feiten (*fact bargaining*) of de kwalificatie (*charge bargaining*). De VES is bijgevolg een vorm van gematigde onderhandelde justitie die niet direct afbreuk lijkt te doen aan de klassieke inquisitoire waarheidsvinding.⁵⁶⁷

Ondanks de waarschuwingen valt er ook iets te zeggen voor het verlaten van het conflictmodel ten voordele van een consensuele oplossing in strafzaken waar de feiten bekend worden en er eigenlijk geen discussie meer is. Een dergelijke oplossing sluit bovendien ook meer aan bij de (proces)realiteit.⁵⁶⁸ Voorstanders van consensuele justitie wijzen op de noodzaak van een efficiëntere justitie en stellen de heersende visie op waarheid en gerechtigheid in vraag ten voordele van een meer pragmatisch perspectief.⁵⁶⁹ Door de overbelasting van het gerechtelijk apparaat is de strafrechtsbedeling trouwens reeds langer

---

⁵⁶⁴ BOONE, R., "Potpourri II? Dan liever nog twee jaar wachten op een echte hervorming." [dixit VAN PUYENBROECK, L.], De Juristenkrant, 2015, afl. 319, 8-9.

⁵⁶⁵ VAN CAUTER, J., a.w., 210-211 en 216.

⁵⁶⁶ DE SMET, B., "De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte: is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk?", a.w., 436-437; VANDER BEKEN, T., a.w., 255.

⁵⁶⁷ VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., DE HERT, S., a.w., 153.

⁵⁶⁸ DECAIGNY, T., "De procedure van voorafgaande erkenning van schuld", in: DECOKER, J., e.a., "De wet van 5 februari 2016 tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie (Potpourri II), gewikt en gewogen", Wolters Kluwer, T. Strafr. 2016/1, 32.

⁵⁶⁹ VAN CAUTER, J., a.w., 183.

een filtermechanisme geworden, waarbij de reactie op een misdrijf via een door de rechter opgelegde straf veeleer uitzondering dan regel is geworden.⁵⁷⁰ De Belgische strafrechtsbedeling is bijgevolg al enige tijd aan het evolueren richting het *conflict solving* model.⁵⁷¹ De minnelijke schikking en de bemiddeling in strafzaken zijn hiervan goede voorbeelden en tonen ook aan dat adversair geïnspireerde procedures niet noodzakelijk onverenigbaar zijn met de Belgische strafprocedure.⁵⁷²

Bovendien toont de praktijk aan dat een gepercipieerde incompatibiliteit van een nieuwe of vreemde rechtsfiguur, zoals de *guilty plea*, met de Belgische strafprocedure, de implementatie ervan niet noodzakelijk kan tegenhouden. Vernieuwingen moeten gezien worden als indicatoren van verschuivingen binnen de doelstellingen van de strafrechtsbedeling en van wat onze strafrechtsbedeling zal worden, eerder dan wat ze zou moeten zijn of altijd is geweest.⁵⁷³

b. Bewijssysteem

De Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk kennen het wettelijk bewijsstelsel. Een *guilty plea* wordt daar gekoppeld aan het statuut van een bekentenis als formeel bewijs, waarbij de rechter niet beschikt over de discretionaire bevoegdheid om zelf de rechtsgevolgen ervan te bepalen. Een bekentenis volstaat als bewijs, ontslaat de vervolgende partij onmiddellijk van zijn plicht verder bewijs voor te dragen en verplicht de rechter om de verdachte te veroordelen, zelfs wanneer hij innerlijk niet overtuigd is van de schuld.⁵⁷⁴

Anders is het in België waar in het strafrecht het vrij bewijsstelsel wordt gehanteerd. Dit houdt in dat de rechter alle bewijselementen op discretionaire wijze beoordeelt. Dit is moeilijk te verzoenen met een procedure van *guilty plea*, omdat een bekentenis slechts één bewijselement is, geen bijzondere bewijswaarde heeft, steeds herroepbaar is en de rechter niet bindt.⁵⁷⁵ Niettegenstaande de Belgische rechter de vrijheid heeft om een bekennende verdachte vrij te spreken, is het erg waarschijnlijk dat een bekentenis hem zal overtuigen van de schuld.⁵⁷⁶ De praktijk toont ook aan dat het zelden voorkomt dat een bekennende verdachte wordt vrijgesproken.⁵⁷⁷

---

⁵⁷⁰ Cf. supra.

⁵⁷¹ VANDER BEKEN, T., a.w., 256.

⁵⁷² DE NIL, N., "Onderhandelde of consensuele justitie", In: TRAEEST, P., e.a., a.w., 496.

⁵⁷³ VANDER BEKEN, T., a.w., 257.

⁵⁷⁴ DE SMET, B., "De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte: is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk?", a.w., 438.

⁵⁷⁵ HUYBRECHTS, L., a., 126; DE SMET, B., "De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte: is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk?", a.w., 437-438.

⁵⁷⁶ SPENCER, J. R. en DEMAS-MARTY, M., a.w., 594-595.

⁵⁷⁷ Persoonlijke ervaring als zittingsgriffier.

c. Efficiëntiedoelstelling

i. Algemeen

In de Angelsaksische rechtssystemen, gekenmerkt door zware juryprocessen, leidt *plea bargaining* onmiskenbaar tot substantiële kosten- en tijdsbesparingen. Dit komt de productiviteit en efficiëntie ten goede en laat de vervolgende partij toe meer mensen te vervolgen en meer veroordelingen te verzilveren.⁵⁷⁸

Gelet op de bewezen efficiëntievoordelen van de Angelsaksische *guilty plea*, verwacht minister Geens dat ook de VES, als vereenvoudigde procedure voor de afhandeling van strafzaken, zal bijdragen aan de doelstelling van een meer efficiënte en kortere strafprocedure en een ontlasting van de overbelaste rechtbanken. Zoals reeds opgemerkt, is het echter niet vanzelfsprekend om de in de Angelsaksische rechtsstelsels bewezen efficiëntiewinst te repliceren binnen de Belgische strafprocedure, waar een strafproces veel minder kosten met zich meebrengt en de bekommernis om dit te vermijden dus ook kleiner is (cf. supra).⁵⁷⁹

Ook in andere Europese rechtsstelsels, die reeds langer procedures van *guilty plea* kennen, kunnen geen eenduidige conclusies worden getrokken of dit leidt tot een verhoogde efficiëntie van de strafprocedure.⁵⁸⁰ Zo bestaat er bijvoorbeeld ook in Frankrijk geen eensgezindheid over de efficiëntiewinst van de CRPC-procedure.⁵⁸¹

Een voordeel van het afhandelen van een strafzaak op consensuele wijze, is dat de sancties of straffen gemakkelijker kunnen worden aangepast aan de persoonlijke en sociale behoeften van de verdachte. Hierdoor kan ook beter worden tegemoet gekomen aan de desocialiserende gevolgen van gevangenisstraffen, wat de recidivegraad positief kan beïnvloeden en bijgevolg ook de efficiëntie van het strafrechtelijk beleid kan vergroten.⁵⁸²

ii. De rechtseconomische stelling van Coase

Het efficiëntievoordeel sluit nauw aan bij de rechtseconomische stelling van Coase dat onderhandelingen bij afwezigheid van transactiekosten tot een maatschappelijk optimum leiden. De transactiekosten zijn de noodzakelijke kosten om tot een onderhandelde afhandeling te komen. Als men tot een overeenkomst wil komen, moeten ze lager liggen dan het voordeel dat met de onderhandelingen kan worden gewonnen. Om het succes van

⁵⁷⁸ VIANO, E. C., a.w., 118; DECAIGNY, T., "Plea-bargaining in België: een koekoeksei?", a.w., 463.

⁵⁷⁹ DE HERT, P. en DECAIGNY, T., "Plea bargaining past niet in Belgische correctionele procedure.", a.w., 4.

⁵⁸⁰ DE NIL, N., "Onderhandelde of consensuele justitie", In: TRAEEST, P., e.a., a.w., 506; VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEEST, P., VANDROMME, S., a.w., 818.

⁵⁸¹ DECAIGNY, T., "De procedure van voorafgaande erkenning van schuld", in: DECOKER, J., e.a., a.w., 32.

⁵⁸² VERHELST, S., a.w., 1592-1593.

procedures zoals een *guilty plea* te vergroten, moet de overheid dus investeren in het doen dalen van deze transactiekosten. Bovendien geldt de stelling van Coase enkel indien er onderhandelingsruimte bestaat, wat inhoudt dat beide partijen van elkaar een voordeel kunnen verwachten. Deze onderhandelingsruimte is aanwezig bij een *guilty plea*, nu de vervolgende instantie hierdoor onder meer de zekerheid van een veroordeling en de verdachte een mildere straf verkrijgen.⁵⁸³

d. Rol van het OM

i. Statuut van de vervolgende partij

De vervolgende partij kan beschouwd worden als een soort advocaat voor de maatschappij, die in haar belang een veroordeling nastreeft, waarbij de dader de maatschappij vergoedt voor zijn misdrijf. Ze streeft daarnaast ook andere doelstellingen na, die echter heel anders kunnen zijn vanuit een Amerikaanse of Europese context. Gelet op zijn verkozen statuut, beoogt de Amerikaanse aanklager een maximalisatie van het aantal veroordelingen en van de zwaarte van de straffen, omdat zijn succes hierop zal worden beoordeeld. Er wordt dan ook verwacht dat hij *plea bargaining* zal aanwenden om zwakkere zaken weg te werken. Daarentegen maakt de Europese vervolgende partij over het algemeen deel uit van een bureaucratie en is dit geen verkozen statuut, zodat kan worden verwacht dat *plea bargaining* eerder zal worden gebruikt om de meest arbeidsintensieve zaken weg te werken.⁵⁸⁴ Dat in België de verruimde minnelijke schikking vaak gebruikt wordt bij complexe economische, fiscale of financiële dossiers lijkt deze assumptie ook te onderbouwen. (cf. supra en infra)

Omdat de vervolgende partij in continentale rechtsstelsels, zoals België, een magistraat is, wordt van hem nog meer verwacht dat hij optreedt in het algemeen belang en is er bijgevolg een groter vertrouwen in zijn onpartijdigheid. De verdachte lijkt dan ook beter beschermd tegen ongeoorloofde praktijken dan in Angelsaksische rechtsstelsels. Deze premisse werd evenwel reeds in vraag gesteld, nu ook de continentale vervolgende partij in realiteit minder gericht zou zijn op het algemeen belang en eerder partijdig en *à charge* zou zijn georiënteerd. In dit kader heeft het EHRM reeds specifiek de onafhankelijkheid van de Franse *procureur* in vraag getrokken. Omdat hij, gezien de hiërarchisch organisatie waartoe hij behoort, ter verantwoording kan worden geroepen door de uitvoerende macht, biedt het statuut van een parketmagistraat aanzienlijk minder garanties dan dat van een rechter. Bijgevolg moet een procureur beschouwd worden als een procespartij en niet als een onpartijdige en onafhankelijke instantie.⁵⁸⁵ Dezelfde redenering kan worden doorgetrokken naar de Belgische procureur.

---

⁵⁸³ VERHELST, S., a.w., 1593-1595.

⁵⁸⁴ GAROUPA, N. en STEPHEN, F., a.w., 348-351.

⁵⁸⁵ Cf. supra; HODGSON, J., "Plea bargaining: a comparative analysis.", a.w., 228.

ii. Machts- en bevoegdheidsverschuiving

Een *guilty plea* zorgt onvermijdelijk voor een machtsverschuiving van de rechter naar de procespartijen, waarbij de rechter niet langer de primaire verantwoordelijkheid draagt voor de uitkomst van een strafzaak, maar louter instemt met de door de partijen bepaalde uitkomst. De machtsverschuiving is het grootst in inquisitoriale rechtssystemen, waar de rechter traditioneel een actieve rol speelt in de waarheidsvinding.⁵⁸⁶

iii. Ongelijke onderhandelingsposities

Voor de rechtvaardigheid van een *guilty plea* is een gelijkwaardige onderhandelingsmacht tussen de procespartijen essentieel.⁵⁸⁷

Ondanks de verzekering van minister Geens dat met de VES niet geraakt wordt aan de fundamentele rechten van de partijen, wordt in de rechtsleer aangevoerd dat het evenwicht tussen de procespartijen hierdoor wel degelijk wordt verstoord. In het bijzonder de ruime onderhandelingsmarge voor het OM, zeker in combinatie met de beperkte participatiemogelijkheden voor de betrokkene tijdens het vooronderzoek, doet het risico op ongeoorloofde druk toenemen.⁵⁸⁸ Dit wordt ook gestaafd door onderzoek van de Universiteit Gent dat aantoont dat het risico op willekeur en misbruik bij procedures van schuldkenning toeneemt naarmate er een grotere onderhandelingsmarge is.⁵⁸⁹ Ook het traditionele inquisitoire idee dat over de strafvordering in principe niet kan worden onderhandeld en dat enkel het OM hierover kan beschikken in het belang van de maatschappij, versterkt haar machtsoverwicht bij de VES: zij heeft het initiatiefrecht, zij beslist over de opportuniteit van de procedure en zij bepaalt de straf, die in principe te nemen of te laten is. Indien de verdachte hierin niet meegaat, zal hij gedagvaard worden via de klassieke procedure, waar het OM, in de logica van de *guilty plea*, een zwaardere straf zal vorderen dan haar strafvoorstel.⁵⁹⁰ Niettegenstaande in de praktijk enige onderhandeling niet valt uit te sluiten (cf. supra), komt de machtsverschuiving die de VES met zich meebrengt van de rechter naar de procespartijen, in wezen dus vooral neer op een machtsverschuiving naar de vervolgende partij.⁵⁹¹ Net omdat er geen sprake is van een overeenkomst tussen gelijkwaardige partijen, is het toepassen van het contractmodel binnen het strafrecht altijd problematisch.⁵⁹²

De macht van de vervolgende partij als strafonderhandelaar is in principe het sterkst wanneer ze een strafvoorstel kan voorleggen aan de rechtbank (zoals in Frankrijk en België). Haar

---

⁵⁸⁶ HODGSON, J., "Plea bargaining: a comparative analysis.", a.w., 227.

⁵⁸⁷ Ibid, 229.

⁵⁸⁸ DE HERT, P. en DECAIGNY, T., "Plea bargaining past niet in Belgische correctionele procedure.", a.w., 4.

⁵⁸⁹ BOONE, R., "Potpourri II? Dan liever nog twee jaar wachten op een echte hervorming." [dixit VAN PUYENBROECK, L.], De Juristenkrant, 2015, afl. 319, 8-9.

⁵⁹⁰ DE HERT, P. en DECAIGNY, T., "Plea bargaining past niet in Belgische correctionele procedure.", a.w., 4.

⁵⁹¹ VIANO, E. C., a.w., 118.

⁵⁹² DE HERT, P. en DECAIGNY, T., "Plea bargaining past niet in Belgische correctionele procedure.", a.w., 4.

onderhandelingsmacht is zwakker wanneer er sprake is van een rechterlijk gestructureerde strafvermindering, afgebakend door hetzij *sentencing guidelines* (de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk), hetzij een vaste en verplichte strafvermindering, waardoor de stimulans niet onderhandelbaar is.⁵⁹³

De ongelijkheid in onderhandelingsposities wordt nog versterkt doordat de procespartijen bovendien over asymmetrische informatie beschikken. Er zijn nochtans een aantal factoren die deze asymmetrie kunnen verminderen. Zo kunnen *sentencing guidelines* of straftoemeteringsrichtlijnen onrealistische verwachtingen omtrent de uitkomst van een proces verminderen. Hoe onzekerder immers deze uitkomst, hoe bereidwilliger de partijen zullen zijn om een overeenkomst te sluiten. Ook bewijsregels, zoals een verplichte bekendmaking van de bewijzen/tegenbewijzen, alvorens *plea bargaining* te initiëren, reduceren asymmetrische informatie en verhogen zo de efficiëntie en rechtvaardigheid. Dit is vooral relevant voor de Angelsakische rechtsstelsels, nu hieraan in inquisitoire strafprocedures, zoals in België, wordt tegemoet gekomen via het inzagerecht in het schriftelijk strafdossier.⁵⁹⁴

Ook *plea bargaining* in adversaire strafprocedures, gekenmerkt door een grotere wapengelijkheid tussen de procespartijen, is niet vrij van dezelfde kritiek. Zo werd het Amerikaanse systeem van *plea bargaining* reeds bestempeld als inherent unfair, omwille van de ongelijke posities van de vervolgende partij en de verdediging, wat aanleiding kan geven tot valse bekentenissen.⁵⁹⁵

iv. Efficiëntiewinst tijdens het vooronderzoek

De VES beoogt ook het bevorderen van een efficiënt onderzoeksbeleid nu het vooronderzoek in principe tot een minimum kan worden beperkt, omdat er bij een bekentenis geen verdere middelen moeten worden aangewend om de bewijslast aan te dikken. De vrijgemaakte middelen kunnen dan worden ingezet voor complexere strafdossiers.⁵⁹⁶ Dit voordeel mag evenwel niet worden overdreven, omdat het OM haar onderzoek toch nog steeds zal moeten voeren. Een verdachte zal immers niet geneigd zijn om te bekennen als er weinig of geen bewijzen zijn tegen hem.⁵⁹⁷ Bovendien moet het OM ook rekening houden met de mogelijkheid dat een VES-procedure kan afspringen.

Gelet op de zwaarte van de VES-procedure en wanneer ook niet bespaard kan worden op onderzoek, valt te verwachten dat de VES op het einde van de rit geen tijdswinst maar net een extra werklust voor het OM zal inhouden. In plaats van het louter opstellen van een dagvaarding, moet het OM immers een strafvoorstel formuleren, tot tweemaal toe in dialoog

---

⁵⁹³ HODGSON, J., "Plea bargaining: a comparative analysis.", a.w., 228.

⁵⁹⁴ Ibid, 229.

⁵⁹⁵ VAN CAUTER, J., a.w., 210-211 en 216.

⁵⁹⁶ VERHELST, S., a.w., 1592.

⁵⁹⁷ DE HERT, P. en DECAIGNY, T., "Plea bargaining past niet in Belgische correctionele procedure.", a.w., 4.

gaan met de betrokkene en onderhandelingen voeren, een overeenkomst opstellen (wat meer inhoudt dan een dagvaarding) en de overeenkomst voorleggen aan de homologatierechter. Bovendien is er ook geen garantie op succes nu de verdachte en de rechtbank respectievelijk het voorstel en de overeenkomst kunnen afwijzen.⁵⁹⁸ Dit neemt niet weg dat een *guilty plea* wel meer zekerheid biedt dan een klassiek proces, waarvan de uitkomst nog meer onzeker is.⁵⁹⁹

In het licht van de efficiëntie en kostenbesparing mag ook het belang van de timing van de *guilty plea* niet worden onderschat. Hoe later in de procedure tot een *guilty plea* wordt besloten, hoe geringer de kostenbesparing en dus de economische voordelen. Anderzijds zal er dan reeds meer informatie beschikbaar zijn, waardoor de kans op vergissingen daalt en de kans op een efficiënte overeenkomst toeneemt, en vice versa. De optimale timing is het moment waarop de argumenten van kostenbesparing en de beschikbaarheid van informatie in balans zijn. Het probleem is dat de vervolgende partij en de verdachte niet noodzakelijk hetzelfde idee hebben over dit moment. De ideale timing is ook afhankelijk van het systeem van bewijsvergaring. Wanneer de meeste bewijsvergaring gebeurt gedurende het politieel onderzoek (Verenigd Koninkrijk) of het vooronderzoek (België en Frankrijk), dan vindt *plea bargaining* best plaats onmiddellijk na de afronding van dit onderzoek, omdat er nadien niet veel nieuwe informatie meer aan het licht zal komen. Wanneer daarentegen het bewijs vooral tijdens het tegensprekelijk strafproces geproduceerd wordt (Verenigde Staten), dan wordt beter in een latere fase overgegaan tot *plea bargaining*.⁶⁰⁰

e. Rol van de rechter

i. Algemeen

Uitgaande van het beginsel dat straffen niet toekomt aan de vervolgende partij maar aan de rechter, kan het louter aanvaarden door de rechter van een door de partijen overeengekomen straf aanzien worden als een aantasting van zijn onafhankelijkheid.⁶⁰¹ In het bijzonder in inquisitoriale strafprocedures druist de aan onderhandelde justitie inherente machtsverschuiving van de rechter naar de partijen in tegen de historisch prominente rechterlijke functie.⁶⁰² Dit kan deels ondervangen worden door de rechter een actieve controlefunctie te verlenen.

---

⁵⁹⁸ DE NIL, N., "Onderhandelde of consensuele justitie", In: TRAEEST, P., e.a., a.w., 506; VERHELST, S., a.w., 1593.

⁵⁹⁹ GAROUPA, N. en STEPHEN, F., a.w., 330.

⁶⁰⁰ Ibid, 330 en 338-339.

⁶⁰¹ VERHELST, S., a.w., 1596.

⁶⁰² HODGSON, J., "Guilty Pleas and the Changing Role of the Prosecutor in French Criminal Justice", a.w., 13.

ii. Rechterlijke controle

De rechterlijke controle is een belangrijke waarborg om na te gaan of de *guilty plea* geïnformeerd en vrijwillig, en dus zonder enige druk, tot stand is gekomen en of ze een feitelijke basis heeft. Anderzijds kan het ook een obstakel vormen voor het bereiken van een overeenkomst, wanneer de partijen weten dat deze kan worden afgewezen. De Amerikaanse praktijk wijst echter uit dat een *guilty plea* zo goed als altijd door de rechter wordt aanvaard, waarbij de rechterlijke controle meestal slechts een formaliteit is.⁶⁰³ De rechter kan via zijn controlefunctie ook toezicht houden op tegenstrijdige belangen, hetzij tussen de vervolgende partij en de maatschappij, hetzij tussen de verdachte en de vervolgende partij, hetzij tussen de verdachte en zijn advocaat, alsook op de belangen van het slachtoffer.⁶⁰⁴

In dit kader voorziet de VES in een verregaande inhoudelijke rechterlijke controlebevoegdheid. Deze beperkt zich niet tot de beoordeling of de overeenkomst wettig is en vrijwillig en geïnformeerd tot stand kwam, maar strekt zich ook uit tot het verifiëren of de feiten en hun kwalificatie met de werkelijkheid overeenstemmen en zelfs tot de beoordeling van de proportionaliteit van de overeengekomen straf.⁶⁰⁵ Gelet op de ruime marge van de rechter om een VES af te wijzen en aldus het OM te dwingen om voldoende bewijs te presenteren, is er weinig risico dat de rechterlijke plicht om een veroordeling te baseren op afdoende bewijsmateriaal door een VES kan worden omzeild.⁶⁰⁶

iii. Ontlasting van de rechtbank

Minister Geens beoogt met de VES ook de rechtbanken te ontlasten. In plaats van de strafzaak aan een volledige beoordeling te moeten onderwerpen, kan de rechter zich immers beperken tot een loutere controle met het oog op een homologatie of afwijzing van de overeenkomst (cf. supra). De beoogde tijds- en middelenwinst voor de rechtbank moet evenwel worden gerelativeerd, gelet op de uitgebreidheid en inhoudelijkheid van de rechterlijk controle. Hierdoor lijkt de weg open te liggen voor de rechter om de zaak toch nog aan een zo goed als volledige beoordeling te onderwerpen. Aangezien de rechter zijn beslissing moet motiveren en omdat hij moet nagaan of de feiten correct gekwalificeerd werden en de overeengekomen straf proportioneel is, zal hij noodzakelijkerwijze kennis moeten nemen van de inhoud van het strafdossier. Om de vrijwilligheid na te gaan zal hij op de zitting ook de dialoog met de

---

⁶⁰³ VERHELST, S., a.w., 1596.

⁶⁰⁴ GAROUPA, N. en STEPHEN, F., a.w., 355.

⁶⁰⁵ DE NIL, N., "Onderhandelde of consensuele justitie", In: TRAEEST, P., e.a., a.w., 506; VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEEST, P., VANDROMME, S., a.w., 818; DECAIGNY, T., "De procedure van voorafgaande erkenning van schuld", in: DECOKER, J., e.a., a.w., 32.

⁶⁰⁶ SPENCER, J. R. en DEMAS-MARTY, M., a.w., 595-596.

beklaagde moeten aangaan. De rechter kan zich dus niet beperken tot een loutere bekrachtiging op het eerste zicht.⁶⁰⁷

Bovendien wijst de praktijk uit dat een groot deel van de beklaagden sowieso de feiten ter terechtzitting erkent of een eerdere bekentenis bevestigt. Daardoor wordt het debat ter terechtzitting al vaak herleid tot een debat over de strafmaat,⁶⁰⁸ zeker nu het onmiddellijkheidsbeginsel amper wordt toegepast.⁶⁰⁹ Ook dit dient te worden genuanceerd. Hoewel in geval van een niet betwisting in kleinere zaken snel zal worden overgegaan tot het debat over de strafmaat, is dit niet noodzakelijk het geval bij meer zwaarwichtige zaken. Het komt immers vaak voor dat de advocaat aangeeft dat de feiten niet worden betwist, maar dat een confrontatie met de beklaagde leert dat hij zelf toch nog heel wat zaken ontkent, minimaliseert of in een andere context plaatst. Bovendien kan het in dialoog treden met de beklaagde een inkijk geven in zijn persoonlijkheid, wat relevant is in het kader van een passende straftoemeting. Deze confrontatie ter terechtzitting gaat grotendeels verloren in geval van een *guilty plea*.⁶¹⁰ Daarnaast is het ook relevant dat de gerechtelijke achterstand niet in de eerste plaats wordt opgelopen in de dossiers die voor de VES in aanmerking komen, maar eerder in assisenzaken en zware en complexe correctionele zaken.⁶¹¹

f. Rol/standpunt van de verdachte

i. Beloning

Volgens de economische theorie zal een verdachte bereid zijn tot een *guilty plea* wanneer de verwachte "beloning" hoger is dan het beste alternatief, namelijk naar de rechtbank gaan.⁶¹² Een *guilty plea* impliceert dat de verdachte afstand moet doen van zijn recht op een volwaardig tegensprekelijk (jury)proces. Daarom kunnen een eventuele strafvermindering en het vermijden van het risico, de emotionele onzekerheid en de kostprijs van een langdurig proces belangrijke stimulansen zijn om te kiezen voor een zekerdere, snellere en goedkopere onderhandelde oplossing.⁶¹³

Zeker in de Verenigde Staten kan onderhandelen met de aanklager leiden tot een veel mildere straf of kwalificatie. De mildheid is evenwel afhankelijk van verschillende factoren, gaande van de bewijslast tot de waarde van de informatie die een verdachte kan verschaffen om

---

⁶⁰⁷ DE NIL, N., "Onderhandelde of consensuele justitie", In: TRAEST, P., e.a., a.w., 506; VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEST, P., VANDROMME, S., a.w., 818; DECAIGNY, T., "De procedure van voorafgaande erkenning van schuld", in: DECOKER, J., e.a., a.w., 32.

⁶⁰⁸ DE SMET, B., "De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte: is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk?", a.w., 422.

⁶⁰⁹ VANDER BEKEN, T., a.w., 255.

⁶¹⁰ Persoonlijke ervaring als zittingsgriffier.

⁶¹¹ DE HERT, P. en DECAIGNY, T., "Plea bargaining past niet in Belgische correctionele procedure.", a.w., 4.

⁶¹² GAROUPA, N. en STEPHEN, F., a.w., 340.

⁶¹³ VERHELST, S., a.w., 1592-1593.

andere verdachten te arresteren en te vervolgen. Dit leidt tot het perverse gevolg dat hoe hoger iemand in de hiërarchie van een criminele organisatie is opgeklimmen en dus hoe waardevoller hij is voor de aanklager, hoe groter de kans dat hij een substantiële strafvermindering zal kunnen onderhandelen. Een “kleine garnaal” daarentegen zal vaak voor langere tijd naar de gevangenis gaan, louter omdat hij van weinig waarde is voor de aanklager en zich dus in een zwakke onderhandelingspositie bevindt.⁶¹⁴

Het is ook niet ondenkbaar dat een verdachte net slechter af kan zijn door in te stemmen met een *guilty plea*.⁶¹⁵ Eerst en vooral gaat dit met nog veel onzekerheid gepaard, omdat de verdachte geen enkele garantie heeft dat de overeengekomen straf ook zal worden uitgesproken, gelet op de erg uitgebreide rechterlijke controle (cf. supra). Ondanks de vertrouwelijkheidsregeling kan er bij de verdachte ook een reële vrees bestaan dat bepaalde informatie toch uitlekt, niet in het minst omdat de slachtoffers een kopie krijgen van de overeenkomst en omdat de homologatiezitting openbaar is. (cf. supra) Bovendien is ook niet uit te sluiten dat de betrokkene voor de rechter, die niet gebonden is door de vordering van het OM, een betere uitkomst had kunnen bekomen dan het strafvoorstel van het OM.⁶¹⁶ Deze overweging is minder aan de orde in de Verenigde Staten, waar doorgaans erg zware en rigide straffen in het geding zijn. (cf. supra)

Ondanks het beloningsaspect is het moeilijker om een akkoord te bereiken bij een *guilty plea* dan bij buitengerechtelijke afhandelingswijzen, omdat het bij de VES gaat om een alles-of-niets-keuze omtrent het misdrijf zelf (schuldig of niet schuldig) en niet louter over de afhandelingswijze van een misdrijf.⁶¹⁷

ii. Het *innocence problem*

“Not only can innocent people falsely confess, but they can be induced to deliver false confessions with surprisingly rich, detailed, and accurate information.” Brandon L. Garret, 2010⁶¹⁸

Het *innocence problem* of het onschuldprobleem is de situatie waarin een onschuldige verdachte toch schuldig pleit uit schrik voor een zwaardere straf voor de rechtbank of om de openbaarheid van een proces te vermijden. Dit probleem wordt mede veroorzaakt door de vaststelling dat ook rechtbanken en jury's fouten kunnen maken, zodat het risico niet is uit te sluiten dat een onschuldige ten onrechte wordt veroordeeld. Bijgevolg is het *innocence problem* niet beperkt tot vereenvoudigde procedures. Dit neemt niet weg dat het ontbreken van een volwaardig tegensprekelijk proces, waarbij de vervolgende partij de schuld moet

---

⁶¹⁴ VIANO, E. C., a.w., 118.

⁶¹⁵ VERHELST, S., a.w., 1595.

⁶¹⁶ Cf. infra “standpunten binnen het werkveld”.

⁶¹⁷ VERHELST, S., a.w., 1593-1595.

⁶¹⁸ VIANO, E. C., a.w., 132.

aantonen “*beyond a reasonable doubt*”, het risico op gerechtelijke dwalingen doet toenemen. Het *innocence problem* wordt nog in de hand gewerkt doordat onschuldigen meer risico-avers zijn dan daders en bijgevolg meer geneigd zijn om het zekere voor het onzekere te nemen.⁶¹⁹ Desondanks zal een onschuldig verdachte nog altijd meer weerstand voelen om schuldig te pleiten, zodat op het einde van de rit onschuldige verdachten vaker terecht zullen staan in een klassiek strafproces dan schuldige verdachten (die vaker een *guilty plea* zullen aanvaarden) én dan dat ze een *plea* zullen aanvaarden.⁶²⁰

Niettemin staande de meeste burgers die nog nooit in aanraking zijn gekomen met het rechtssysteem ervan overtuigd zijn dat ze nooit zouden overwegen om schuldig te pleiten als ze onschuldig zijn, toont de Amerikaanse realiteit iets anders aan.⁶²¹ Dat het *innocence problem* reëel is, wordt immers geïllustreerd door het *Innocence Project*. Dit toont aan dat er in de Verenigde Staten sinds 1989 ongeveer 300 vrijstellingen zijn geweest na een onterechte veroordeling (de meerderheid hiervan na 2000) en dat er tienduizenden strafzaken zijn geweest waar de door de aanklager aangeduide en vervolgte hoofdverdachte achteraf, via DNA-onderzoek, onschuldig bleek te zijn. Valse bekentenissen zouden doorslaggevend zijn geweest bij ongeveer 25% van de veroordelingen die op basis van later DNA-onderzoek onterecht bleken te zijn. Dit bewijst dat ook onschuldige verdachten er toe kunnen worden gebracht om schuldig te pleiten. Omdat bij *plea bargaining* de graad van veroordelingen 100% is, wat veel hoger is dan bij een klassiek proces, zal ook de graad van onterecht veroordeelden hoger zijn in een rechtssysteem dat er routineus gebruik van maakt. Anderzijds verhoogt *plea bargaining* ook het aantal schuldigen dat wordt veroordeeld, want bij een volwaardig proces zouden sommigen van hen waarschijnlijk ook onterecht worden vrijgesproken.⁶²²

Men moet er dus steeds voor beducht zijn dat geen onschuldigen in het systeem van *plea bargaining* meestappen aangezien de focus minder op de waarheidsvinding ligt. Ook de *Scott*-doctrine (cf. supra) toont aan dat *plea bargaining* op dit vlak minder garanties biedt dan de klassieke procedure.⁶²³ Het risico lijkt des te groter wanneer ook *no-contest pleas* (geen formele schulderkenning) of *Alford pleas* (een combinatie van schuldig en onschuldig pleiten) worden toegelaten.

iii. Zwijgrecht

Het zwijgrecht van de verdachte, nauw verbonden met het *nemo-tenetur*beginsel (dat bepaalt dat niemand kan worden verplicht om aan zijn eigen veroordeling mee te werken), vervat in art. 6 EVRM, is een belangrijke waarborg tegen oneigenlijk druk. Dat de bekentenis in het kader van een *guilty plea* in Angelsaksische rechtsstelsels volstaat om tot een

---

⁶¹⁹ VERHELST, S., a.w., 1595.

⁶²⁰ GAROUPA, N. en STEPHEN, F., a.w., 334-335.

⁶²¹ VIANO, E. C., a.w., 118-119.

⁶²² VIANO, E. C., a.w., 121-123 en 127-128.

⁶²³ DECAIGNY, T., “Plea-bargaining in België: een koekoeksei?”, a.w., 475.

veroordeling te komen, heeft ertoe geleid dat het verhoor van de verdachte opgewaardeerd werd tot het belangrijkste bewijsmiddel in strafzaken. Het risico dat dit met zich meebrengt, liet zich in de praktijk reeds voelen in het Verenigd Koninkrijk, waar het door de politie gevoerde vooronderzoek in grote mate wordt toegespitst op het verhoor van de verdachte. Dit gaat ten koste van het verzamelen van andere bewijzen, zoals bijvoorbeeld forensisch bewijsmateriaal. In de praktijk heeft dit aanleiding gegeven tot een aantal *miscarriages of justice*, omdat de gehanteerde, psychologisch agressieve, politionele ondervragingstechnieken vaak afbreuk deden aan het zwijgrecht en ertoe leidden dat de meeste verdachten een bekentenis aflegden tijdens het politioneel verhoor. Dit onderstreept het belang van een goede rechtsbijstand tijdens een verhoor en een rechterlijke controle op de vrijwilligheid van de *guilty plea*.⁶²⁴

g. Vrijwilligheid en het risico op ongeoorloofde druk

i. Algemeen

Een veel gehoorde kritiek op procedures van *plea bargaining* is dat ze onvoldoende garanties zouden bieden omtrent het recht op een eerlijk proces⁶²⁵ en het risico inhouden dat de bekentenis niet vrijwillig maar onder druk tot stand komt. Zeker bij strafzaken waar de schuld van de verdachte minder evident is en onvoldoende bewijs voorhanden is, kan de vervolgende partij, om tijd, middelen en de onzekere uitkomst van een proces uit te sparen, in de verleiding komen om de verdachte onder druk te zetten om te bekennen en afstand te doen van zijn processuele waarborgen. Dit kan het recht op toegang tot de rechter in het gedrang brengen.⁶²⁶

ii. Strafvermindering versus *trial tax*

Hoewel het loutere gegeven dat aan een verdachte strafvermindering wordt aangeboden niet beschouwd kan worden als het uitoefenen van ongeoorloofde druk, is dit wel het geval wanneer de vervolgende instantie dreigt met of overgaat tot het toepassen van een *trial penalty* of *trial tax*. Dit houdt in dat het OM een hogere straf zal vorderen wanneer men er voor kiest zijn recht op een volledig proces uit te oefenen. Het kan echter niet de bedoeling zijn om een verdachte zwaarder te straffen omdat hij niet wil meewerken aan een efficiënte conflictafhandeling.⁶²⁷ Men kan evenwel niet buiten de vaststelling dat het toekennen van een strafvermindering in ruil voor een *guilty plea*, onvermijdelijk een boete of prijs legt op het recht om berecht te worden via een volwaardig strafproces. Een bekentenis wordt hierbij *de facto* behandeld als een verzachtende omstandigheid, wat zelfincriminatie aanmoedigt en het

---

⁶²⁴ DE SMET, B., "De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte: is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk?", *a.w.*, 440-441.

⁶²⁵ FERNANDEZ-BERTIER, M. en GIACOMETTI, M., *a.w.*, 295.

⁶²⁶ DEWULF, S., *a.w.*, 79.

⁶²⁷ VERHELST, S., *a.w.*, 1596.

zwijgrecht en het vermoeden van onschuld kan ondermijnen. Hoewel het aanbieden van een strafvermindering evident voordelig kan zijn voor een schuldige verdachte, heeft het als keerzijde dat een verdachte die onschuldig is of zich beroept op het vermoeden van onschuld, maar dit niet kan verzilveren in een vrijspraak, *de facto* zwaarder zal worden bestraft. Indien er in een strafrechtstelsel een systematisch verschil in strafmaat ontstaat tussen een *guilty plea* en een *not guilty plea* (zoals in het Verenigd Koninkrijk, cf. supra) zal dit onvermijdelijk op lange termijn een negatieve impact hebben op de rechtstoestand van verdachten, omdat het koppelen van negatieve gevolgen aan de uitoefening van een recht de handelingsvrijheid onder druk zet.⁶²⁸

In dit kader heeft ook het EHRM in het arrest *Deweert t. België* een schending van art. 6 EVRM vastgesteld wanneer er een te grote discrepantie bestaat tussen de voorgestelde schikking en de mogelijke uitkomst van een klassieke procedure (cf. supra).⁶²⁹ Bij de VES kan de rechter hierop toezien via zijn controle op de proportionaliteit van de overeengekomen straf.

iii. Ongeoorloofde druk

De praktijk van *plea bargaining* in de Verenigde Staten toont aan dat de vrees voor ongeoorloofde druk niet ongegrond is. Gelet op de vaak zeer zware straffen, in sommige gevallen zelfs de doodstraf, die daar in het geding zijn, geeft *plea bargaining* er soms aanleiding tot ongeoorloofde situaties. Een voorbeeld hiervan is het voormelde *innocence problem*, waarbij onschuldige verdachten, zeker bij een disproportioneel aanbod, in de verleiding kunnen komen om over te gaan tot een *guilty plea*.⁶³⁰ Dit wordt in de Verenigde Staten nog in de hand gewerkt doordat de Amerikaanse aanklagers onder druk staan om zoveel mogelijk veroordelingen te bekomen. Dit brengt hen er toe om geregeld strategische middelen aan te wenden om een verdachte tot een bekentenis te bewegen. Een voorbeeld hiervan is de praktijk van *overcharging*, waarbij de ernst van de feiten wordt opgeblazen door het misdrijf zwaarder te kwalificeren of tenlasteleggingen toe te voegen. Schuldig pleiten voor een lagere kwalificatie of één van de feiten is voor de verdachte dan vaak de enige mogelijkheid om de feiten of de kwalificatie te herleiden tot hun ware proportie. Een andere veel gebruikte praktijk is bluffen over de omvang van de bewijzen à charge. Wanneer deze tactieken resulteren in een *guilty plea* wordt de aanklager immers ontheven van zijn bewijslast. Dergelijke praktijken benadrukken des te meer de zwakke positie waarin de verdachte zich bevindt ten opzichte van de vervolgende partij.⁶³¹ Bijgevolg kan “consensuele” justitie, ironisch genoeg, al te gemakkelijk misbruikt worden om een *guilty plea* af te dwingen.⁶³²

---

⁶²⁸ GAROUPA, N. en STEPHEN, F., a.w., 334; DE SMET, B., "De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte: is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk?", a.w., 441-442.

⁶²⁹ VERHELST, S., a.w., 1597.

⁶³⁰ Ibid.

⁶³¹ GAROUPA, N. en STEPHEN, F., a.w., 336; DE SMET, B., "De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte: is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk?", a.w., 438-439.

⁶³² VIANO, E. C., a.w., 118-119.

De bovenvermelde risico's zijn evenwel minder aan de orde in de Belgische strafprocedure, waar vanuit het inquisitoire waarheidsconcept enkel een vorm van *sentence bargaining* wordt toegelaten. Dit verhindert dat de vervolgende partij kan dreigen met een zwaardere kwalificatie of meerdere feiten. In België moet een misdrijf sowieso worden gekwalificeerd volgens haar zwaarst mogelijke kwalificatie, zodat dit bezwaarlijk een element kan vormen binnen de onderhandelingen. Bovendien laat het bestaan van het inzagerecht in het schriftelijk strafdossier de verdachte toe om te verifiëren over welke elementen à charge of à décharge de vervolgende partij beschikt. Op deze manier kan hij nagaan of het voorstel van het OM niet onredelijk is en kan hij met kennis van zaken beslissen over al dan niet schuldig pleiten. Bijgevolg is hij minder vatbaar voor eventuele bluftactieken.⁶³³

De meer actieve inquisitoire rechterlijke en vervolgende functies lijken dus beter te beschermen tegen de ergste excessen van een puur onderhandelde justitie. Dit neemt niet weg dat *plea bargaining* steeds vereist dat de verdachte afstand doet van zijn procesrechten en dus ook van de mogelijkheid om tijdens een tegensprekelijk proces de beschuldiging tegen hem te weerleggen, wat altijd een risico inhoudt.⁶³⁴

h. Rol van de advocaat

Om de onderhandelingspositie de betrokkene te versterken en zijn vrijwilligheid en geïnformeerdeheid bij een *guilty plea* te garanderen, is een (goede) rechtsbijstand essentieel. Een advocaat kan tijdens de onderhandelingsfase immers nagaan of de voorgestelde kwalificatie niet wordt opgeblazen en kan elementen à décharge opwerpen.⁶³⁵

In veel Angelsaksische rechtsstelsels is het evenwel net deze belangrijke waarborg die in de praktijk vaak wordt uitgehold. Vooreerst heeft de verdachte in de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk de mogelijkheid om afstand te doen van zijn recht op bijstand van een advocaat (cf. supra). Bovendien wordt vastgesteld dat verdachten vaak door hun advocaat worden aangemoedigd om een *guilty plea* te aanvaarden. Dit is te verklaren doordat een goede rechtsbijstand duur is en veel verdachten door hun precaire financiële situatie noodgedwongen beroep moeten doen op advocaten die minder aanrekenen of op *public defenders* (vergelijkbaar met pro-Deoadvocaten). Problematisch daarbij is dat *public defenders* vaak een snelle afhandeling beogen. Door overbelasting en de kleine vergoeding per zaak hebben ze vaak niet de tijd, noch de middelen of de drijfveer om de redelijkheid van de voorgestelde tenlastelegging te onderzoeken of zelf ontlastend onderzoek te voeren en de zaak voor de rechter te brengen.⁶³⁶ Bovendien zullen in de praktijk veelal minder goede of

---

⁶³³ DE SMET, B., "De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte: is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk?", a.w., 438-439.

⁶³⁴ HODGSON, J., "Plea bargaining: a comparative analysis.", a.w., 230.

⁶³⁵ DE SMET, B., "De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte: is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk?", a.w., 439-440.

⁶³⁶ HODGSON, J., "Plea bargaining: a comparative analysis.", a.w., 229; DE SMET, B., "De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte: is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk?", a.w., 439-440.

minder ervaren advocaten als *public defender* optreden⁶³⁷ en nemen ze vaak zoveel mogelijk zaken aan, wat ten koste gaat van de tijd die per zaak kan worden besteed.⁶³⁸

Voor een kwalitatieve rechtsbijstand is het dan ook essentieel dat de belangen van een verdachte en zijn advocaat op elkaar zijn afgestemd.⁶³⁹ Het gebrek aan een goede rechtsbijstand tast immers het fundamentele beginsel van wapengelijkheid aan, omdat dit een negatieve impact heeft op de feitelijke gelijkheid tussen de procespartijen. Bijgevolg is het niet ondenkbaar dat (onschuldige) verdachten, zeker in geval van kosteloze rechtsbijstand, het slachtoffer worden van het onderhandelingsstelsel eigen aan *plea bargaining*.⁶⁴⁰

In dit kader wordt bij de VES uitdrukkelijk voorzien in de verplichte bijstand van een advocaat (cf. supra). Deze verplichting zegt evenwel niets over de kwaliteit van deze bijstand. Het probleem van een goede rechtsbijstand wordt zelfs nog meer acuut geacht binnen inquisitoriale strafprocedures. De actieve rol van de advocaat is immers minder ingeburgerd, gelet op het historische vertrouwen in het centraal gestuurde (gerechtelijk) onderzoek. Bovendien werd het recht op juridische bijstand tijdens een verhoor in veel Europese landen, waaronder ook België, pas recent, in navolging van het Salduz-arrest van het EHRM, geïntroduceerd of versterkt. Om de hierdoor gestegen werklast voor de advocatuur te spreiden en ook om advocaten strafrechtelijke ervaring te laten opdoen, wordt er ook in België vaak beroep gedaan op advocaten die weinig of geen ervaring hebben in het strafrecht, al dan niet in de hoedanigheid van pro-Deadvocaat,⁶⁴¹ wat de kwaliteit van de rechtsbijstand kan beïnvloeden.

i. Rol van het slachtoffer

Een keerzijde van *plea bargaining* is dat het gaat om een contract tussen twee partijen, zodat het in wezen geen rekening houdt met derde partijen, zoals de slachtoffers. Niettegenstaande de slachtoffers van een misdrijf rechtstreeks worden geraakt door een VES-overeenkomst, wordt hun positie niet formeel erkend in de procedure. Ze worden niet betrokken bij de onderhandelingen tussen het OM en de betrokkene en worden pas op de hoogte gesteld van de VES-procedure op het moment dat de overeenkomst reeds is ondertekend. Dit kan frustrerend zijn, zodat soms wordt gesproken van secundaire victimisering. Slachtoffers worden immers vaak gedreven door andere belangen dan het "algemeen" belang van een efficiëntere procedure. Zo kan het louterend werken om gehoord te worden op een openbaar proces. Bovendien kan een slachtoffer een ander licht werpen op de feiten, wat de

⁶³⁷ GAROUPA, N. en STEPHEN, F., a.w., 340-342.

⁶³⁸ HODGSON, J., "Plea bargaining: a comparative analysis.", a.w., 229.

⁶³⁹ GAROUPA, N. en STEPHEN, F., a.w., 340-342.

⁶⁴⁰ DE SMET, B., "De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte: is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk?", a.w., 439-440; DECAIGNY, T., "Plea-bargaining in België: een koekoeksei?", a.w., 475.

⁶⁴¹ HODGSON, J., "Plea bargaining: a comparative analysis.", a.w., 229-230.

waarheidsvinding ten goede kan komen en aanleiding kan geven tot een minder eenzijdig beeld. Zeker met betrekking tot gevolgmisdrijven, zoals slagen of verwondingen, kan bijkomende informatie essentieel zijn met het oog op een correcte kwalificatie van de feiten. Het zou dan ook niet slecht geweest zijn om hen reeds vroeger te betrekken in de procedure. Dit wil niet zeggen dat slachtoffers een vetorecht zouden moeten krijgen, want ook tijdens een klassiek proces hebben ze geen zeggenschap over de strafmaat. Er wordt evenwel verwacht dat de rechterlijke controle zou moeten volstaan om zowel de belangen van het slachtoffer als maatschappelijke bekommernissen in overweging te nemen.⁶⁴²

Net zoals in een klassieke procedure hebben de slachtoffers ook bij een VES nog steeds de mogelijkheid om zich burgerlijke partij te stellen op de homologatiezitting. Daarnaast geldt net zozeer voor de slachtoffers als de verdachte of beklaagde dat een (langdurig) proces financieel duur is en emotioneel zwaar kan doorwegen, omdat het stress en onzekerheid met zich meebrengt. Een onderhandelde oplossing, zoals een *guilty plea*, heeft ook voor de slachtoffers het voordeel dat ze niet publiekelijk in twijfel worden getrokken en dat ze tijd en kosten kunnen uitsparen, nu de schuld komt vast te staan en ze op dit punt geen verder bewijs meer moeten aandragen.⁶⁴³

j. Doeltreffende strafuitvoering

Omdat de betrokkene bij een VES zijn straf heeft aanvaard, verwacht minister Geens dat dit zal bijdragen tot een meer doeltreffende strafuitvoering. Een actieve participatie zou de verantwoordelijkheidszin van de betrokkene versterken, waardoor hij zijn straf beter zou naleven en uitvoeren.⁶⁴⁴ Dit vermeende voordeel moet echter worden genuanceerd. Ook in een klassieke strafprocedure zal een strafrechter bij het bepalen van een straf immers in de mate van het mogelijke rekening houden met het strafdoel van resocialisering. Bovendien hebben beklaagden ook in een klassiek proces vaak ingestemd met de opgelegde bestraffing of hebben ze gekregen wat ze zelf hebben gevraagd (zoals een opschorting, werkstraf, probatievoorwaarden,..). Hoewel beloftes hieromtrent gemakkelijk worden gemaakt op de zitting, is dit nog geen garantie dat ze nadien ook in daden worden omgezet.⁶⁴⁵ Er is geen reden om aan te nemen dat dit bij een VES anders zou zijn.

k. Doelstelling van rechtvaardigheid

Minister Geens streeft, aldus zijn beleidsverklaring, ook naar een meer rechtvaardige justitie. Een bijzondere aandacht voor de belangen van de slachtoffers en de rechten van verdediging

---

⁶⁴² GAROUPA, N. en STEPHEN, F., a.w., 352-353.

⁶⁴³ VERHELST, S., a.w., 1592-1593.

⁶⁴⁴ Ibid.

⁶⁴⁵ Persoonlijke ervaring als zittingsgriffier.

moet hieraan tegemoetkomen. Ook de VES zou hieraan bijdragen, aangezien een bekentenis zowel in het belang is van de maatschappij als van het slachtoffer.

Plea bargaining is evenwel in de eerste plaats een instrument dat pragmatische doeleinden dient, maar niet altijd leidt tot het meest rechtvaardige resultaat. De invoering van zo een systeem wordt veelal gemotiveerd door heel wat factoren die niet relevant zijn in het licht van billijkheid, rechtvaardigheid of maatschappelijk welzijn, zoals de werkdruk, de overbelasting van het gerechtelijk apparaat, de kostprijs van strafprocessen en de beschikbare budgettaire middelen.⁶⁴⁶ Eerder dan het optimaliseren van de strafrechtsbedeling wordt met *plea bargaining* ingezet op een vereenvoudigde procedure. Daarbij dient er over gewaakt te worden dat een loutere kosten-batenanalyse geen voorrang krijgt op een kwalitatieve rechtspleging.⁶⁴⁷

Vanuit de doelstelling van een meer rechtvaardige justitie mag ook niet uit het oog worden verloren dat de wijze waarop een misdrijf wordt afgehandeld niet enkel de verdachte of de beklagde raakt, maar ook het slachtoffer en de maatschappij.⁶⁴⁸ Het niet-publieke karakter van een *guilty plea*, waarbij achter de schermen wordt onderhandeld over de strafvordering, en het feit dat de waarheidsvinding hierbij niet altijd doorslaggevend is, kan afbreuk doen aan het vertrouwen van de burger in justitie. Het gebrek aan transparantie kan ook het toezicht op de naleving van het gelijkheidsbeginsel bemoeilijken. Het is immers de openbaarheid van de zitting (in combinatie met het onmiddellijkheidsbeginsel) dat de controle door het publiek en de pers mogelijk maakt. Deze mogelijkheid wordt beperkt wanneer enkel de bekrachtiging van een gesloten akkoord openbaar is,⁶⁴⁹ zodat het adagium "*justice must not only be done, but also be seen to be done*" in het gedrang komt. Zeker bij zwaardere misdrijven heeft de samenleving en het slachtoffer nood aan een juridisch instrument waarin ze vertrouwen kunnen hebben. Een *guilty plea* kan bovendien de indruk wekken dat de verdachte zijn straf kan afkopen of wegkomt met een mildere straf dan hij verdient. Deze bezorgdheid is ook niet volledig uit de lucht gegrepen nu dergelijke procedure enkel slaagkans zal hebben indien niet enkel de vervolgende partij maar ook de verdachte er voordeel bij heeft.⁶⁵⁰

Het is ook moeilijk om de beweegredenen van de persoon die een *guilty plea* afsluit te achterhalen, die net zo goed kunnen zijn ingegeven door een kosten-baten-afweging dan door een echt doorleefd schuldinzicht.⁶⁵¹ Het tegensprekelijk debat ter terechtzitting in de klassieke procedure biedt meer inkijk in de beleving van de beklagde. Ook dit is echter niet sluitend, omdat beklagden zich voor de rechtbank ook vaak sociaal wenselijk opstellen.

---

⁶⁴⁶ DECAIGNY, T., "Plea-bargaining in België: een koekoeksei?", a.w., 464; GAROUPA, N. en STEPHEN, F., a.w., 333.

⁶⁴⁷ DE HERT, P. en DECAIGNY, T., "Plea bargaining past niet in Belgische correctionele procedure.", a.w., 4.

⁶⁴⁸ VERHELST, S., a.w., 1597.

⁶⁴⁹ DE HERT, P. en DECAIGNY, T., "Plea bargaining past niet in Belgische correctionele procedure.", a.w., 4.

⁶⁵⁰ VERHELST, S., a.w., 1597; DECAIGNY, T., "Plea-bargaining in België: een koekoeksei?", a.w., 476; DE SMET, B., "De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte: is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk?", a.w., 441.

⁶⁵¹ DE NIL, N., "Onderhandelde of consensuele justitie", In: TRAEST, P., e.a., a.w., 506.

Een andere veel gehoorde kritiek op *plea bargaining* is het vermeende arbitraire of willekeurige karakter van de onderhandelingen en van het strafvoorstel en de implicaties hiervan op het gelijkheidsbeginsel. Hieraan kan mogelijks worden tegemoetgekomen door het hanteren van een vaste of graduele strafvermindering (vb. de Engelse *sentence bargaining*), bindende straftoemettings- en/of strafvorderingsrichtlijnen en het vereisen van een schriftelijke neerslag van de onderhandelingen.⁶⁵²

Ook in de Verenigde Staten wordt de rechtvaardigheid van *plea bargaining* in vraag gesteld, zowel vanuit het liberale “*human rights*”-kamp als het conservatieve “*law and order*”-kamp, zij het om verschillende redenen. Volgens het conservatie kamp is het een onrechtvaardige manier voor criminelen om gemakkelijk hun verantwoordelijkheid en welverdiende substantiële straf te ontlopen. Hierdoor komen ze sneller terug op straat en kunnen ze nieuwe misdrijven plegen. Omdat dit een verkeerd signaal uitstuurt, zou het systeem dan ook aan de basis liggen van de aanhoudende en toenemende criminaliteit. In die zin berooft het ook de slachtoffers en de maatschappij van hun kans op echte gerechtigheid. Het liberale kamp daarentegen ziet het als een systeem bedoeld om efficiënter en gemakkelijker de “armen” te veroordelen voor misdrijven die ze niet hebben gepleegd.⁶⁵³ De indruk leeft daarbij dat *plea bargaining* vooral voordelig is voor vermogende verdachten, gelet op het belang van een goede rechtsbijstand als garantie tegen oneigenlijk druk en om een zo gunstig mogelijk akkoord te kunnen bekomen. Een kwalitatief systeem van kosteloze rechtsbijstand is dan ook onontbeerlijk met het oog op de rechtvaardigheid van het systeem.⁶⁵⁴ Daarnaast toonde de Amerikaanse Scott-doctrine reeds aan dat, nu een *guilty plea* vooral ingegeven wordt vanuit een rationele kosten-baten-afweging, de waarheidsvinding niet noodzakelijk doorslaggevend is.⁶⁵⁵

In het streven naar meer efficiëntie mag het achterhalen van de eigenlijke waarheid niet uit het oog worden verloren. Het is in die zin problematisch wanneer bij een *guilty plea* de rechtmatigheid van de bewijsverkrijging niet meer wordt gecontroleerd. Bewijze hiervan de Amerikaanse praktijken van *overcharging* en bluffen en de Engelse *miscarriages of justice* ingevolge psychologisch agressieve ondervragingstechnieken in combinatie met de veelal automatische aanvaarding van de *guilty plea* door de Angelsaksische rechters.⁶⁵⁶ Er wordt dan ook betoogd dat *plea bargaining* fundamenteel gebrekkig is, omdat het slechts marginaal gebaseerd is op bewijslast en een volwaardig proces meer garanties biedt op een correcte uitkomst.⁶⁵⁷

---

⁶⁵² VERHELST, S., a.w., 1598.

⁶⁵³ VIANO, E. C., a.w., 119-121.

⁶⁵⁴ VERHELST, S., a.w., 1598.

⁶⁵⁵ DE HERT, P. en DECAIGNY, T., “*Plea bargaining* past niet in Belgische correctionele procedure.”, a.w., 4.

⁶⁵⁶ VERHELST, S., a.w., 1597; VIANO, E. C., a.w., 123.

⁶⁵⁷ VIANO, E. C., a.w., 123.

De rechtvaardigheid van *plea bargaining* kan evenwel worden verhoogd door een aantal garanties in te bouwen, wat bij de VES gebeurde met de verplichte bijstand van een advocaat, de rechterlijke controle, de bedenktijd, de vertrouwelijkheidsregeling, de inzage in het strafdossier en de openbaarheid van de homologatiezitting. (cf. supra)

I. Andere mogelijkheden tot ontlasting van het gerechtelijk apparaat

Voor eenvoudige strafzaken met geen of weinig betwisting kan het beoogde resultaat van een snellere rechtsgang ook worden bereikt via het snelrecht. Dit is een overkoepelend begrip dat verschillende procedures omvat.⁶⁵⁸ Bij het parket Oost-Vlaanderen wordt vooral de alternatieve wijze van dagvaarding via de politie gehanteerd. Terwijl de verdachte gearresteerd is, faxt de politie het proces-verbaal door naar de parketmagistraat die onmiddellijk het bevel tot dagvaarding opstelt en terug faxt ter betekening. De verdere afhandeling verloopt via de klassieke procedure, maar omdat de dagvaarding onmiddellijk na de feiten wordt overhandigd aan de verdachte volgt er veel sneller een zittingsdatum.⁶⁵⁹ De rechtbank Oost-Vlaanderen, afdeling Gent, houdt twee zittingen “snelrecht” per maand, waarop telkens ongeveer 25 à 30 zaken worden behandeld.⁶⁶⁰ Men zou er ook voor kunnen opteren om de praktijk van het snelrecht uit te breiden en meer strafzaken op deze wijze af te handelen.

Een andere mogelijkheid om de werklast van de strafrechter te doen dalen, zonder afbreuk te doen aan zijn bevoegdheden, kan bestaan in de techniek van het strafbevel, dat in Duitsland en Frankrijk bestaat. Dit houdt in dat het OM een strafzaak voorlegt aan de strafrechter die na een schriftelijke en niet tegensprekelijke procedure, in afwezigheid van de verdachte, een strafbevel (een geldboete of beperkte vrijheidsstraf) verleent. Enkel als de verdachte niet akkoord gaat met de opgelegde straf, zal alsnog de klassieke strafprocedure worden gevolgd. Het voordeel is dat de werklast voor de strafrechter beperkt blijft, maar dat de straf door de rechter en niet door het OM wordt bepaald.⁶⁶¹

m. Besluit

Bovenal beoogt minister Geens met de VES de rechtbanken te ontlasten door te voorzien in een meer efficiënte strafprocedure, zonder afbreuk te doen aan een rechtvaardige justitie. De wenselijkheid van een aparte procedure voor bekende verdachten is evenwel afhankelijk van diverse factoren.

---

⁶⁵⁸ Oproeping bij proces-verbaal (art. 216 quater), onmiddellijke verschijning (art. 216 quinques) en dagvaarding via politie (art. 645 Sv.).

⁶⁵⁹ COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL, COL 18/2010, Brussel, 2010, 9.

⁶⁶⁰ Eigen ervaring als zittingsgriffier in Gent.

⁶⁶¹ DE NIL, N., “Recente wijzigingen in de regelgeving aangaande het consensueel strafrecht.”, in: VANBIERVLIET, W., e.a., a.w., 219.

Een veel gehoorde kritiek op de invoering van een procedure van *guilty plea* is dat haar adversaire kenmerken in wezen niet echt compatibel zijn met de Belgische inquisitoire strafprocedure. Daartegenover staat dat het Belgische rechtsstelsel zich niet ontwikkelt binnen een vacuüm, maar voortdurend onderhevig is aan vreemde invloeden. De Belgische evolutie richting een meer *conflict solving model*, met een meer pragmatische visie op justitie, is dan ook al een hele tijd ingezet. De VES is hierin geen geheel onverwachte volgende stap. Het blijft niettemin belangrijk bij het inplanten van een *legal transplant* zoals de VES om een coherente visie op het strafprocesrecht te behouden en de bestaande rechtscultuur niet te miskennen. Relevant in dit licht is dat in België het algemeen belang van de waarheidsvinding nog steeds primeert op geschillenbeslechting, zodat een partijgestuurde waarheidsvinding induist tegen de actieve waarheidszoekende rol van de Belgische inquisitoire rechter. In hetzelfde licht heeft ook het Belgisch vrij bewijsstelsel in strafzaken repercussies voor de draagwijdte van een *guilty plea*, aangezien een bekentenis geen bijzondere bewijswaarde heeft en de rechter niet bindt.

Ook belangrijk in dit kader is dat hoewel de VES onvermijdelijk leidt tot een machtsverschuiving van de rechter naar de procespartijen, dit in de praktijk vooral neerkomt op een machtsverschuiving naar slechts één procespartij, het OM. Er is bij de onderhandelingen immers bezwaarlijk sprake van gelijkwaardige partijen of een gelijke onderhandelingspositie. De loutere invoering van de *guilty plea* leidt op zichzelf genomen dus niet tot een meer (adversaire) horizontale structuur van de strafprocedure. Daarvoor is vereist dat beide procespartijen op gelijkwaardige wijze worden versterkt.

Vanuit een meer pragmatisch oogpunt ziet het OM door de uitbreiding van haar bevoegdheden ook haar werklast stijgen. De VES lijkt voor haar immers allerm minst een efficiëntiewinst, tijdsbesparing of vereenvoudiging in te houden, noch op vlak van de procedure, noch op vlak van een besparing op onderzoeksdaden.

De bovenvermelde machtsverschuiving impliceert evident ook een aantasting van de bevoegdheden van de rechter, aan wie in principe de beoordeling van de schuldvraag en de straftoemeting toekomt. Niettegenstaande de VES afbreuk doet aan de onafhankelijkheid van de rechter en aan zijn actieve waarheidszoekende rol, wordt dit (groten)deels ondervangen door de erg uitgebreide en inhoudelijke rechterlijke controle. Dit sluit een bekrachtiging op het eerste zicht uit en kan zelfs aanleiding geven tot een bijna volledige beoordeling van de zaak. Keerzijden hiervan zijn dat de beoogde ontlasting van de rechtbank mogelijk wordt tenietgedaan en dat de mogelijkheid van een afwijzing van de VES-overeenkomst rechtsonzekerheid met zich meebrengt.

Opdat een verdachte of beklaagde bereid zou zijn tot een *guilty plea* en het afstand doen van zijn procesrechten is een beloning of stimulans vereist, vaak in de vorm van een strafvermindering. Ook dit heeft een keerzijde, namelijk dat dit onvermijdelijk een prijs legt

op het recht om in een klassieke procedure te worden berecht. Dit is nooit wenselijk, maar kan daarenboven het *innocence problem* in de hand werken. Daarom moet er altijd over worden gewaakt dat geen onschuldigen verleid worden tot een *guilty plea*. Dat de *plea* op geïnformeerde en vrijwillige wijze tot stand komt is dan ook cruciaal, temeer omdat het risico van oneigenlijke druk een vaak aangehaalde kritiek is op het systeem. Dat dit een reëel risico is wordt ten andere geïllustreerd door de Engelse *miscarriages of justice*, de Amerikaanse praktijken van *overcharging* en bluffen en het Amerikaanse *Innocence Project*.

In België is er niet direct risico op praktijken van *overcharging*, nu enkel *sentence bargaining* is toegelaten en feiten gekwalificeerd moeten worden volgens de hoogst mogelijke kwalificatie. Het is in het licht van de rechtvaardigheid van de VES en het recht op een eerlijk proces evenwel belangrijk om de rechtspositie van de betrokkene zoveel mogelijk te beschermen door verschillende garanties in te bouwen (zwijgrecht, nemo-teneturbeginsel, bedenktijd, inzagerecht, juridische bijstand, rechterlijke controle). Zo kan het (verplicht) inzagerecht tegemoetkomen aan het probleem van asymmetrische informatie tussen de procespartijen en het hiermee samenhangende risico op bluffpraktijken. Het gebruik van vaste of graduele strafverminderingen of *sentencing guidelines* kan mogelijks een oplossing bieden voor het risico op willekeur bij het strafvoorstel. Ook een kwalitatieve rechtsbijstand is onontbeerlijk, niet enkel als garantie tegen oneigenlijke druk, maar tevens om de onderhandelingspositie van de betrokkene te versterken. Het verplicht karakter hiervan houdt jammer genoeg geen garantie in op kwaliteit, wat des te meer geldt in geval van kosteloze rechtsbijstand. Tot slot is ook de rechterlijke controle cruciaal om na te gaan of de bekentenis vrijwillig tot stand kwam en een feitelijke basis heeft, de feiten correct werden gekwalificeerd en het strafvoorstel niet in disproportionele verhouding staat tot de mogelijke uitkomst van een klassieke procedure (*Deweert t. België*).

In het licht van een meer rechtvaardige justitie moet evenwel worden vastgesteld dat *plea bargaining* in de eerste plaats een pragmatisch instrument is dat niet altijd leidt tot het meest rechtvaardigde resultaat. De invoering ervan is ook ingegeven door motieven die weinig te maken hebben met "rechtvaardigheid", zoals de ontlasting van de rechtbank en de vereenvoudiging van de strafprocedure. Een kosten-baten-afweging mag nooit primeren op een kwalitatieve rechtspleging nu sneller niet altijd beter is. Een *guilty plea* raakt bovendien niet enkel de verdachte, maar ook de slachtoffers en de maatschappij. Enerzijds kan de beperkte rol van de slachtoffers bij de VES in hun hoofde aanleiding geven tot een secundaire victimisering. Anderzijds kan het feit dat de procedure zich grotendeels afspeelt achter gesloten deuren, afbreuk doen aan het vertrouwen van de burger in justitie en aan het gekende adagium "*justice must not only be done, but also be seen to be done*".

5. Impact van de invoering van de VES-procedure in de praktijk

a. Beleidsmatige percepties en kritieken

In 2001 bleek reeds uit een bevraging van juristen dat de invoering van een systeem van *plea bargaining* niet onverdeeld positief werd onthaald. Vooral magistraten waren terughoudend, nu de voordelen voor de verdachte, waaronder de discretie, niet zouden opwegen tegen de nadelen, zoals de ongelijkheid van de partijen bij een onderhandeling en het gebrek aan transparantie. Advocaten waren positiever en zagen vooral de voordelen, zoals de snelle en discrete afhandeling. Men was het er wel over eens dat een rechterlijke tussenkomst extra waarborgen biedt en daarom wenselijk is, hoewel deze beperkt kan zijn.⁶⁶²

In 2015 bleek naar aanleiding van het wetsontwerp Potpourri II dat het OM voorstander was van de VES, omdat dit haar bevoegdheden zou uitbreiden, de beklaagde zou aanzetten zijn straf te aanvaarden en de correctionele rechtbanken hierdoor zouden worden ontlast. De rechters waren meer terughoudend nu de procedure haaks staat op de Belgische rechtscultuur. Ook de vooropgestelde werklastvermindering van de rechtbanken werd in twijfel getrokken, gelet op de verplichtingen van de feitenrechter en de motivatieplicht van het homologatievonnis (cf. supra).⁶⁶³

De Orde van Vlaamse Balies⁶⁶⁴ gaf in 2015 aan zich te kunnen vinden in de VES, hoewel ze de strafrechter nog steeds zag als de prominente actor wat betreft de schuldvraag. Ze verzette zich ook tegen de invoering van deze procedure omwille van louter budgettaire redenen. De rechterlijke controle werd aanzien als een voldoende garantie in het licht van een eerlijk proces. Anderzijds zag ze in de ruime onderhandelingsmarge van het OM ruimte voor willekeur en machtsmisbruik. Een ander punt van kritiek was dat een verdachte niet kan weten of inschatten welke straf het OM zou vorderen in een klassieke procedure. Hieraan kan worden tegemoetgekomen door de strafrechter zelf te betrekken bij de onderhandelingen of te voorzien in bindende strafvorderingsrichtlijnen. Ook het materieel toepassingsgebied werd te ruim bevonden, waarbij een begrenzing tot drie jaar gevangenisstraf *in concreto*, naar analogie met de grens in de strafuitvoering, meer aangewezen leek.⁶⁶⁵

---

⁶⁶² ONGENA, T., "Rechtshandhaving door de strafrechter", Rechtskundig Weekblad, 2001-2002, nr. 43, 1602.

⁶⁶³ Uiteenzetting door Philippe Gorré, vertegenwoordiger van het College van de hoven en rechtbanken, bijlage A, *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 54-1418/005, 184; Özlem Ö., "Integraal verslag, met vertaald beknopt verslag van de toespraken" (algemene bespreking), Kamer 2015-16, CRIV 54 PLEN 096, 53-54.

⁶⁶⁴ Hierna: OVB.

⁶⁶⁵ ORDE VAN VLAAMSE BALIES, "Standpunt 2.0. Bijkomende opmerkingen OVB op het voorontwerp van wet houdende wijzigingen van het strafrecht en het strafprocesrecht en houdende diverse bepalingen inzake justitie." 2015, geraadpleegd op 29 april 2019,

via [https://www.advocaat.be/DipladWebsite/media/DipladMediaLibrary/Documenten/Standpunten/2015/STANDPUNT-2-0-OVB-over-PPII-\(08102015\).pdf](https://www.advocaat.be/DipladWebsite/media/DipladMediaLibrary/Documenten/Standpunten/2015/STANDPUNT-2-0-OVB-over-PPII-(08102015).pdf).

Ook binnen de verschillende politieke partijen heerst er verdeeldheid over de wenselijkheid van de procedure. Positief is dat een akkoord over de straf, wanneer er geen betwisting is, een lange en nodeloze procedure kan vermijden. Veel beklagden pleiten immers al vaak schuldig voor de rechter, maar het voordeel van de VES is dat de rechter dan geen uitgebreide motivering meer moet uitschrijven. Aangehaalde negatieve punten zijn dat een verdachte mogelijks niet happig zal zijn om mee te stappen in de procedure wanneer hij weet dat de rechter het voorstel kan afwijzen. Bovendien neemt met de VES vooral de macht van het OM toe. Gelet op de ruime onderhandelingsmarge, kan de VES dan ook leiden tot een scheeftrekking tussen het OM en de andere partijen. Bovendien bestaat er altijd een risico op willekeur en misbruik. Minister Geens geeft daarentegen aan dat de *guilty plea* helemaal in het voordeel is van de betrokkene, nu deze het niet moet maar mag aanvaarden. Hij verwacht daarom dat de betrokkene de toepassing in veel gevallen zelf zal vragen. Hoewel het evenwicht tussen de verschillende actoren met de Potpourri II-wet wel gewijzigd kan zijn, is dat dikwijls net in het voordeel van de verdachte of beklagde, zodat de rechten van de verdediging niet in het gedrang komen.⁶⁶⁶

b. Toepassing in de praktijk

In 2016 besloot het College van procureurs-generaal in haar omzendbrief over de VES dat er nog moest worden afgewacht of deze procedure effectief een vereenvoudiging met zich zal meebrengen en niet te arbeidsintensief zal zijn voor het OM. De toepassing zou daarom na twee jaar worden geëvalueerd. Met het oog op deze evaluatie en vanuit de bezorgdheid voor een coherente en uniforme toepassing van de procedure werd in elk rechtsgebied een referentiemagistraat voor de procedure aangesteld.⁶⁶⁷

De procureur des Konings van het parket Oost-Vlaanderen, de heer Johan Sabbe, bevestigde dat deze evaluatie tot op vandaag nog niet heeft plaatsgevonden. Hij stelde bovendien vast dat binnen het parket Oost-Vlaanderen de procedure nog niet werd toegepast, gelet op het feit dat ze bijzonder arbeidsintensief en ingewikkeld is, waardoor ze niet attractief lijkt voor welke partij dan ook.⁶⁶⁸ Ook de referentiemagistraat voor Oost-Vlaanderen gaf aan dat de parketten niet bevroegd worden over de toepassing in de praktijk, mogelijks omdat er ingevolge de beperkte toepassing weinig te evalueren valt.⁶⁶⁹

Nu de VES drie en een half jaar in werking is, blijkt de voorzichtigheid van het College van procureurs-generaal profetisch te zijn geweest en kan men niet anders dan vaststellen dat, buiten een handvol gevallen, de procedure amper wordt toegepast. Het OM heeft over het

---

⁶⁶⁶ BELGISCHE KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS, "Integraal verslag, met vertaald beknopt verslag van de toespraken" (algemene bespreking), Kamer 2015-16, CRIV 54 PLEN 096, 67, 88-89, 94, 111, 123.

⁶⁶⁷ COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL, "COL 06/2016 - Voorafgaande erkenning van schuld", 2016, 20.

⁶⁶⁸ Mailverkeer met de heer SABBE, J., procureur des Koning van het parket Oost-Vlaanderen, op 14 februari 2019.

⁶⁶⁹ Interview met parketmagistraat 4, parket Oost-Vlaanderen, afdeling Oudenaarde, door Annelies Decaluwe op 14/05/2019 te Oudenaarde.

algemeen niet veel tijd om te “onderhandelen” en is vaak terughoudend, zeker gelet op de uitgebreide rechterlijke controle, waardoor de geleverde inspanningen kunnen worden tenietgedaan. Ook beklaagden zijn niet altijd vragende partij om schuld te bekennen terwijl het onderzoek nog loopt, gelet op het risico dat vertrouwelijke gegevens uitlekken. Er is duidelijk nog een lange weg af te leggen vooraleer onderhandelen over straffen werkelijk thuishoort binnen onze rechtscultuur.⁶⁷⁰

In de zoektocht naar toepassingen van de procedure werden vijf gevallen gevonden van een homologatie van een voorafgaande erkenning van schuld. Er is echter geen zicht op gevallen waarbij een VES werd voorgesteld of opgestart, doch mislukte omdat de betrokkene het voorstel uiteindelijk niet aanvaardde, het OM niet inging op het verzoek van de verdediging of de rechtbank niet overging tot bekrachtiging. Dit wil evident niet zeggen dergelijke gevallen niet bestaan. Indicatief is wel dat geen van de personen die werden geïnterviewd, met uitzondering van de referentiemagistraat Oost-Vlaanderen, enige persoonlijke ervaring had met de procedure. Er zijn ook geen officiële cijfers voorhanden omtrent de toepassing.

In wat volgt worden kort vier van de vijf voormelde zaken waarin de VES succesvol werd toegepast overlopen. Drie van de homologatievonnissen werden ook gepubliceerd.⁶⁷¹ Het betreffen in twee gevallen economische en financiële misdrijven. De complexiteit die veel van deze dossiers kenmerkt vereist immers een grote expertise, waardoor ze vaak heel wat tijd en werk opsloppen en lang kunnen aanslepen. De werklastermindering en efficiëntiewinst op het niveau van het OM door een VES is daar bijgevolg het grootst. Bovendien wordt door de VES ook vermeden dat er nog in beroep kan worden gegaan, wat de totale doorlooptijd doet dalen.⁶⁷²

De eerste homologatie van een VES-overeenkomst werd uitgesproken door de correctionele rechtbank te Antwerpen op 9 november 2016 (ongeveer acht maanden na inwerkingtreding). Het ging om feiten van witwassen in de periode tussen 2009 en 2014 ten laste van twee beklaagden (waaronder een rechtspersoon), waarbij het voor hen van cruciaal belang was dat de kwestie snel werd afgehandeld.⁶⁷³ De verdediging had zelf de procedure voorgesteld aan het OM. De onderhandelingen verliepen tussen de advocaat en het openbaar ministerie tot een akkoord werd bereikt. Vervolgens werd een gesprek met de verdachte zelf georganiseerd, waarbij het voorstel werd toegelicht en waarbij hij tweemaal een vertrouwelijk overleg had met zijn advocaat.⁶⁷⁴ De beide beklaagden erkenden op 7 oktober 2016 hun schuld en aanvaardden geldboetes van respectievelijk 30.000,00 EUR en 170.000,00

---

⁶⁷⁰ DE SMET, B., “Meer onderhandelingen in het strafproces: de wet van 18 maart 2018.”, a.w., 2.

⁶⁷¹ Corr. Antwerpen 9 december 2016, *T.Strafr.* 2017/4, 272-273, noot J. DECOKER; Corr. Brussel 21 december 2016, *JDSC* 2017, 319-323 noot M. DELVAUX; Corr. Luik 4 juli 2017, *JT* 2017, afl. 30, 609-610.

⁶⁷² DE WACHTER, M. en TRAEEST, P., “Van plea bargaining naar voorafgaanelijke erkenning van schuld: onderzoek naar de wenselijkheid van art. 216 Sv.”, onuitg. Master Rechten Universiteit Gent, 2018-2019, 94.

⁶⁷³ Corr. Antwerpen 9 december 2016, *T.Strafr.* 2017/4, 272-273, noot J. DECOKER.

⁶⁷⁴ DE WACHTER, M. en TRAEEST, P., “Van plea bargaining naar voorafgaanelijke erkenning van schuld: onderzoek naar de wenselijkheid van art. 216 Sv.”, onuitg. Master Rechten Universiteit Gent, 2018-2019, 93-94.

EUR, telkens te vermeerderen met de opdecimen. Het ging hier dus duidelijk om een zwaar financieel misdrijf. De homologatierechter stelde uitdrukkelijk vast dat voldaan was aan de wettelijke voorwaarden, dat de overeenkomst vrijwillig tot stand kwam en overeenstemde met de werkelijkheid van de feiten en dat de feiten correct werden gekwalificeerd. Ten slotte achtte hij de overeengekomen straffen proportioneel aan de ernst van de feiten en stelde daarbij vast dat de overeengekomen geldsommen reeds door de beklaagden werden gestort op de derdenrekeningen van hun advocaten.⁶⁷⁵

Kort nadien, op 21 december 2016, homologeerde ook de correctionele rechtbank te Brussel een VES-overeenkomst die was afgesloten op 7 december 2016. In dit geval ging het om inbreuken op de sociale wetgeving, met name een zaak van de arbeidsauditeur met betrekking tot het in 2015 tewerkstellen van illegaal in het land verblijvende werknemers. Ook in dit vonnis ging de rechter uitdrukkelijk na of alle wettelijke voorwaarden waren voldaan en of de feiten vatbaar waren voor de procedure, waarbij de verdachte en zijn raadsman gevraagd werden om de overeenkomst te bevestigen. Ook de kwalificatie van de feiten, het wettig karakter van de overeengekomen straf, de naleving van de bedenkijd, de berekening van de kosten en de proportionaliteit van de straf werden gecontroleerd.⁶⁷⁶

Op 26 juni 2017 werd een VES-overeenkomst gehomologeerd door de correctionele rechtbank Oost-Vlaanderen, afdeling Oudenaarde. Het ging om feiten van bedreiging, verboden wapenbezit, gevangenhouding, weerspanning, opzettelijke slagen of verwondingen en opzettelijke beschadigingen van stedelijke of landelijke afsluitingen en van andermans roerende eigendommen. Deze zaak toont aan dat de VES de rechtsgang niet noodzakelijk versnelt. Het ging immers om feiten die begin januari 2017 werden gepleegd en hoewel het snel tot een overeenkomst kwam (31 januari 2017) en de zaak ook snel op homologatiezitting kwam (13 februari 2017), is het enigszins vreemd dat er pas veel later (26 juni 2017) een bekrachtiging kwam. Uit het vonnis kan echter niet worden afgeleid of de zaak werd uitgesteld (bijvoorbeeld omwille van de burgerlijke schade-eis) of dermate lang in beraad was. De overeengekomen straf betrof een werkstraf en een geldboete met uitstel. In het vonnis werd verduidelijkt dat de termijn van het uitstel drie jaar was, omdat de duur van het uitstel niet gespecificeerd was in de overeenkomst zelf. Ook de vordering van de burgerlijke partij werd beoordeeld.⁶⁷⁷

Op 18 december 2018 heeft de correctionele rechtbank Antwerpen opnieuw een VES-overeenkomst gehomologeerd. De beklaagde werd vervolgd als leider van een criminele organisatie gericht op internationale diamantensmokkel en voor witwassen in de periode van 2007 tot 2014. De verdediging had zelf de procedure voorgesteld aan het OM, wat resulteerde in een overeenkomst op 7 september 2018. De zaak werd ingeleid op de homologatiezitting

---

⁶⁷⁵ Corr. Antwerpen 9 december 2016, *T.Strafr.* 2017/4, 272-273, noot J. DECOKER.

⁶⁷⁶ Corr. Brussel 21 december 2016, *JDSC* 2017, 319-323 noot M. DELVAUX;

⁶⁷⁷ Corr. Oudenaarde 26 juni 2017 (niet gepubliceerd, maar een informele kopie overgemaakt gekregen);

van 20 november 2018. De overeengekomen straf betrof 30 maanden gevangenisstraf, waarvan 18 maanden met uitstel, een verbeurdverklaring van 174.537,00 euro (zijnde 75 % van de witgewassen gelden) en 15.784,80 euro gerechtskosten (zijnde 75% van de gerechtskosten). Het OM hield bij haar stafvoorstel rekening met de totaliteit van het strafdossier, de individuele rol van de beklaagde, zijn blanco strafregister, de erkenning van zijn schuld en het tijdsverloop sinds de feiten. Uit het homologatievonnis blijkt dat de rechtbank alle aspecten van haar controlefunctie uitdrukkelijk heeft afgetoetst.⁶⁷⁸

In drie van deze strafzaken ging het om feiten van bijzondere wetgeving en zeker in twee gevallen om misdrijven met zware financiële gevolgen. Dit lijken op het eerste zicht niet de “eenvoudige zaken, waar de feiten duidelijk zijn”, waarvoor de VES is bedoeld. Slechts in één geval was er sprake van een burgerlijke partij. De zaak in Oudenaarde toont aan dat een kleine aanpassing of aanvulling van de overeenkomst (*in casu* de termijn van het uitstel) in de praktijk niet volledig uitgesloten is. Bij de laatste toepassing in Antwerpen is het opmerkelijk dat hoewel de wettekst voorschrijft dat de betrokkene ook veroordeeld moet worden tot de gerechtskosten en in voorkomend geval tot een verbeurdverklaring, deze bedragen in de overeenkomst herleid werden tot 75%. Er verliep doorgaans redelijk veel tijd (respectievelijk één, twee en vier jaar) tussen de laatste feiten en het ondertekenen van de VES. Daarbij dient evident het feit dat de VES pas in 2016 in werking trad in rekening te worden gebracht. Eens evenwel een overeenkomst was afgesloten, kwam het meestal wel snel tot een homologatievonnis (binnen één à twee maanden). In de zaak uit Oudenaarde was evenwel het omgekeerde waar. Hoewel er een VES-overeenkomst was binnen de maand na de feiten en er dus zeer snel op de bal werd gespeeld door het OM, liet het homologatievonnis nog een goede vier maanden op zich wachten. Deze toepassingsgevallen tonen aan dat de VES globaal genomen niet noodzakelijk tot een snellere strafprocedure leidt.

c. Standpunten binnen het werkveld

Aan de hand van een tiental interviews werden drie rechters, vier parketmagistraten en drie advocaten bevraagd omtrent hun ervaringen met en zienswijzen omtrent de VES. Behoudens één parketmagistraat uit Oudenaarde zijn zij allen werkzaam in Gent. Niettegenstaande de antwoorden wel een indicatie kunnen geven van een meer algemene visie, kunnen ze dus niet zonder meer worden doorgetrokken naar heel Vlaanderen of België.

---

⁶⁷⁸ Corr. Antwerpen 17 december 2018 (niet gepubliceerd, maar een informele en geanonimiseerde kopie toegestuurd gekregen); Parket Antwerpen, Communicatiecel Antwerpen, “Persbericht - Antwerpen - plea bargaining voorgesteld aan rechtbank”, Antwerpen, 2018, geraadpleegd op 7 februari 2019 via: <https://www.om-mp.be/nl/article/persbericht-antwerpen-plea-bargaining-voorgesteld-aan-rechtbank>.

i. Efficiëntie van de procedure

a. Duurtijd klassiek proces

Eén van de parketmagistraten merkt op dat er nood is aan een snellere strafprocedure, een efficiëntere werkwijze en het ontlasten van de rechtbank omdat er een tekort is aan mensen bij justitie.⁶⁷⁹ De twee andere parketmagistraten en de drie rechters merken evenwel op dat de algemene (kleinere) strafrechtzaken, waarvoor de VES is bedoeld, al op relatief eenvoudige en snelle wijze via de klassieke procedure worden afgehandeld, zeker als de feiten niet worden betwist. Omdat een dagvaarding in deze gevallen ook al snel is, zal hier geen efficiëntiewinst worden geboekt.⁶⁸⁰ Hoewel het zeker wenselijk is dat een strafprocedure zo snel mogelijk verloopt, doet de gerechtelijke achterstand zich vooral voor bij complexere strafdossiers die net niet bedoeld zijn voor de VES.⁶⁸¹ Eén van de parketmagistraten merkt wel op dat bij een gewone strafzaak zonder aangehouden en er gemakkelijk zes maanden zit tussen het tijdstip waarop het OM haar onderzoek heeft afgerond en de inleidende zitting op de rechtbank, waarbij dit gelegen is aan de capaciteit van de rechtbank.⁶⁸² Hoewel deze doorlooptijd waarschijnlijk korter kan zijn bij een VES, omdat deze zaken op een aparte zitting zouden worden gedagvaard, zal dit niet het grote verschil maken in de globale tijdsduur.⁶⁸³

De advocaten vinden de duurtijd van een klassieke strafprocedure wel te lang, ook bij eenvoudige dossiers met weinig betwisting.⁶⁸⁴ Voor de afronding van een opsporingsonderzoek moet er al snel worden gerekend op een jaar.⁶⁸⁵ Eén advocaat merkt op dat de Belgische strafprocedures zo lang duren, omdat er ook veel aandacht wordt besteed aan het waarborgen van rechten, zodat snelheid niet per definitie beter is.⁶⁸⁶

b. Op niveau van het OM

Alle respondenten zijn het erover eens dat de VES de werklast zal doen stijgen voor het OM, omdat het ontlasten van de rechtbank in de praktijk leidt tot een verschuiving van de werklast. Dit is ook het voornaamste obstakel in de praktijk. De VES is immers een logge en zware procedure die zorgt voor veel extra administratie, terwijl ook de administratieve

---

⁶⁷⁹ Interview met parketmagistraat 3, parket Oost-Vlaanderen, afdeling Gent, door Annelies Decaluwe op 04/03/2016 te Gent;

⁶⁸⁰ Interviews door Annelies Decaluwe met: parketmagistraat 1, parket Oost-Vlaanderen, afdeling Gent, op 13/03/2019 te Gent; parketmagistraat 2, parket Oost-Vlaanderen, afdeling Gent, op 04/03/2016 te Gent; parketmagistraat 4, a.w.; rechter 1, correctionele rechtbank Oost-Vlaanderen, afdeling Gent, op 04/03/2016 te Gent; rechter 2, correctionele rechtbank Oost-Vlaanderen, afdeling Gent, op 04/03/2016 te Gent; rechter 3, correctionele rechtbank Oost-Vlaanderen, afdeling Gent, op 04/03/2016 te Gent.

⁶⁸¹ Rechter 1, a.w.

⁶⁸² Parketmagistraat 1, a.w.

⁶⁸³ Parketmagistraten 1 en 4, a.w.

⁶⁸⁴ Interviews door Annelies Decaluwe met advocaat 1, balie te Gent, op 15/02/2019 te Gent; advocaat 2, balie te Gent, op 23/04/2019 te Gent en advocaat 3, balie te Gent, op 26/04/2019 te Gent.

⁶⁸⁵ Advocaten 1 en 3, a.w.

⁶⁸⁶ Advocaat 3, a.w.

diensten van het parket al onderbemand zijn.⁶⁸⁷ Voor het OM zelf betekenen de dialoog aangaan met de verdachte in één tot twee interne zittingen en het onderhandelen over het voorstel extra werk ten opzichte van een klassieke procedure. Bovendien moet nog steeds een soort dagvaarding worden opgemaakt (de omschrijving van de feiten en de kwalificatie),⁶⁸⁸ een straf worden bepaald en zelfs gerechtskosten worden berekend.⁶⁸⁹ Hoewel parketmagistraten gewoon zijn om een straf te vorderen, zijn ze niet gewoon om een straf te bepalen (bijvoorbeeld een passende vervangende gevangenisstraf bij een werkstraf of de termijn van het uitstel). Ze zullen zich hierin nog moeten inwerken, wat extra tijd zal kosten.⁶⁹⁰ Het OM heeft de ruimte niet voor deze stijgende werklast en ziet de meerwaarde niet van het doen van een voorstel, het uitnodigen van de partijen voor een gesprek en het opstellen van een overeenkomst, wanneer een dagvaarding veel sneller is.⁶⁹¹ De procedure moet zo eenvoudig mogelijk worden gehouden opdat ze zou worden toegepast, maar wel nog steeds met voldoende garanties.⁶⁹² De VES is in de praktijk ook moeilijker te organiseren met aangehouden verdachten, waarbij zij moeten worden uitgehaald en overgebracht uit de gevangenis en er politie moet worden opgevorderd. In de standaardovereenkomst in Oudenaarde wordt daarom zelfs voorzien dat een aangehouden verdachte bereid moet zijn om afstand te doen van de bedenktijd van tien dagen, zodat er geen twee interne zittingen moeten worden georganiseerd.⁶⁹³

Om de tijds- en middelenwinst voor het OM te maximaliseren en te kunnen besparen op onderzoek, zou de VES best zo snel mogelijk in de procedure worden voorgesteld, anders (bijvoorbeeld na verwijzing of dagvaarding) zijn de meeste kosten reeds gemaakt en is er geen tijdswinst meer.⁶⁹⁴

De meeste respondenten zijn het er evenwel over eens dat er met een VES niet veel op onderzoeksdaden zal kunnen worden bespaard.⁶⁹⁵ Het OM wil immers eerst een volledig zicht hebben op de omvang van de feiten voor ze een straf voorstelt. Ze wil immers met kennis van zaken onderhandelen en niet het risico lopen een deal te sluiten enkel voor het “tipje van de ijsberg”, zeker bij zwaardere feiten. Besparen op onderzoek vergroot altijd het risico dat bepaalde feiten niet aan het licht komen, zeker als het onderzoek ingevolge een VES sneller wordt afgerond. Het is hierbij ook niet de bedoeling dat er wordt ingebonden op de waarheidsvinding. Bovendien wordt het onderzoek ook in de klassieke procedure al beperkt tot het noodzakelijke, zeker wanneer de verdachte bekent, zodat een VES niet zoveel verschil zal maken.⁶⁹⁶ Daarnaast zullen verdachten niet snel geneigd zijn om te bekennen als het OM

---

⁶⁸⁷ Parketmagistraat 4, a.w.

⁶⁸⁸ Rechters 1 en 3, a.w. ; parketmagistraten 2 en 4, a.w.

⁶⁸⁹ Parketmagistraten 1 en 4, a.w.

⁶⁹⁰ Rechter 2, a.w. ; Parketmagistraat 4, a.w.

⁶⁹¹ Parketmagistraat 2, a.w.

⁶⁹² Parketmagistraat 3, a.w.

⁶⁹³ Parketmagistraat 4, a.w.

⁶⁹⁴ Advocaat 2, a.w.

⁶⁹⁵ Advocaten 1 en 3, a.w. ; rechter 1, a.w. ; parketmagistraten 1, 3 en 4, a.w.

⁶⁹⁶ Advocaat 3, a.w. ; parketmagistraten 1, 3 en 4, a.w. en rechter 1, a.w.

weinig of geen bewijs heeft tegen hen.⁶⁹⁷ Voor een degelijk dossier moet het OM dus hoe dan ook een aantal onderzoeksdaden stellen (minstens een verhoor van de verdachte) en het onderzoek stropt niet hoofdzakelijk op het niveau van het OM of de onderzoeksrechter, maar op het niveau van de politie die de onderzoeksdaden moet uitvoeren en kampt met capaciteitsproblemen.⁶⁹⁸ Ook het schadebeeld is niet steeds onmiddellijk duidelijk, zodat er soms een deskundige moet worden aangesteld met het oog op de juiste kwalificatie van de feiten.⁶⁹⁹ Ten slotte, als de procedure mislukt, is dat ook het dossier waarmee naar de rechtbank moet worden gegaan.⁷⁰⁰

Enkel als de verdachte bijna onmiddellijk bekent, kan er winst op onderzoeksdaden worden geboekt, maar dan betreft het zeer eenvoudige zaken. Die zaken worden nu ook al vaak via snelrecht afgehandeld, komen dus al snel op zitting en worden vaak ook mild bestraft. Een zwaardere VES-procedure biedt hier dan ook geen meerwaarde.⁷⁰¹ Zelfs als er af en toe al eens winst zou worden geboekt op onderzoeksdaden, wordt deze kwijtgespeeld door de logheid van de procedure.⁷⁰²

In zwaardere dossiers (bijvoorbeeld grote drugsdossiers) die in gerechtelijk onderzoek zitten (omwille van huiszoekingen of een voorlopige hechtenis), kan al helemaal niet bespaard worden op onderzoeksdaden, omdat een VES dan pas mogelijk is na de verwijzing door de raadkamer naar de correctionele rechtbank.⁷⁰³

c. Op het niveau van de rechtbank

De rechters zijn het er over eens dat de procedure over het algemeen niet zoveel tijds winst zal opleveren voor de rechtbank.⁷⁰⁴ De rechtbank heeft immers de gewoonte om alles erg grondig te bekijken (vb. de kwalificatie af te toetsen), omdat anders het vermoeden van onschuld in het gedrang komt. Het OM heeft de neiging dit minder grondig te doen, omdat het ook niet haar kerntaak is.⁷⁰⁵ Bovendien zal ook in de klassieke procedure een niet betwiste zaak minder tijd innemen op de zitting, maar het voordeel is dat het debat en de confrontatie dan wel worden aangegaan, wat verloren gaat bij de VES.⁷⁰⁶

Concreet zal de rechter ook bij een VES nog altijd het dossier moeten lezen (met het oog op de controle van de wettelijke voorwaarden, de juiste kwalificatie en de proportionaliteit van

---

⁶⁹⁷ Advocaat 1, a.w., parketmagistraten 1 en 4, a.w.

⁶⁹⁸ Parketmagistraat 1, a.w.

⁶⁹⁹ Parketmagistraten 1 en 4, a.w.

⁷⁰⁰ Parketmagistraat 4, a.w.

⁷⁰¹ Ibid.

⁷⁰² Parketmagistraat 1, a.w.

⁷⁰³ Ibid.

⁷⁰⁴ Rechters 1, 2 en 3, a.w.

⁷⁰⁵ Rechter 2, a.w.

⁷⁰⁶ Parketmagistraat 2, a.w.

de straf), de vrijwilligheid nagaan en eventuele burgerlijke partijstellingen beoordelen.⁷⁰⁷ Er valt wel te verwachten dat dit bij kleine zaken snel zal gaan, waarbij er ook geen mogelijkheid is tot verzet of hoger beroep.⁷⁰⁸ Omdat de slachtoffers pas laat, namelijk op de homologatiezitting, in beeld komen, valt te verwachten dat ze hun verhaal nog kwijt zullen willen, zodat ook hiervoor tijd zal moeten worden uitgetrokken. Er wordt wel tijdswinst verwacht wat betreft het vonnis omdat de rechter zich kan beperken tot een loutere bekrachtiging, zeker in grotere dossiers waarbij hij veel werk heeft aan een vonnis.⁷⁰⁹

Met het oog op de beoordeling van de proportionaliteit van de straf is het wel van belang dat het OM min of meer op dezelfde lijn zit als de zetel wat betreft de strafmaat, zodat er nood is aan overleg tussen beiden. Maar omdat de dader er zelf ook mee akkoord is, zal een rechter de overeenkomst niet snel afwijzen enkel omwille van de strafmaat. Bij een afwijzing streeft de procedure immers haar doel voorbij en leidt het tot dubbel werk.⁷¹⁰ Al het werk, de tijd en de moeite zijn dan een maat voor niets geweest, met in het slechtste geval 4 zittingen (2 interne zittingen, een homologatiezitting en een zitting ten gronde).⁷¹¹ Niettegenstaande dit het uitgangspunt is, is het anderzijds ook niet haalbaar om elke strafzaak voor de rechtbank te brengen, terwijl er wel moet worden opgetreden tegen straffeloosheid.⁷¹²

d. Besluitend

Zowel de advocaten, de rechters als de parketmagistraten zijn het erover eens dat de VES op het einde van de rit niet tot meer efficiëntie of een snellere strafprocedure zal leiden en integendeel in de praktijk haar doel zal voorbij schieten. Het wordt gezien als een logge, zware, omslachtige en arbeidsintensieve procedure en als een holle doos. Het idee van een onderhandeling in eenvoudige en niet betwiste zaken is op zich niet slecht en is ook goed bedoeld. Problematischer is dat men vooral de rechtbank wil ontlasten en dat het probleem verschoven wordt naar het OM. In de praktijk zal dit leiden tot averechtste effecten en dubbel werk, in eerste instantie door het OM en in tweede instantie door de rechtbank.⁷¹³

ii. Rol van het OM, risico op dwang en bijstand van een advocaat

a. Algemeen

Onder de parketmagistraten heeft enkel de referentiemagistraat de VES zelf al eens voorgesteld en afgerond (éénmaal) of hiertoe een verzoek gekregen van de verdediging

---

⁷⁰⁷ Rechters 2 en 3, a.w. ; parketmagistraten 2 en 4, a.w.

⁷⁰⁸ Rechters 2 en 3, a.w. ; parketmagistraten 1 en 3, a.w.

⁷⁰⁹ Rechter 2, a.w. ; parketmagistraat 1, a.w.

⁷¹⁰ Rechter 2, a.w. ; parketmagistraat 1, a.w.

⁷¹¹ Parketmagistraten 2, 3 en 4, a.w.

⁷¹² Parketmagistraat 3, a.w.

⁷¹³ Advocaten 1, 2 en 3, a.w.; parketmagistraten 1, 2, 3 en 4, a.w. ; rechters 1, 2 en 3, a.w.

(driemaal: in 2016 en 2017).⁷¹⁴ De andere parketmagistraten hebben geen enkele ervaring met de procedure.⁷¹⁵ Er wordt vermoed dat het niet vaak door de verdediging wordt gevraagd, omdat het een zware procedure is.⁷¹⁶ Ook voor het OM is het moeilijker om een opportuniteitsafweging te maken tussen de VES en dagvaarden dan tussen een buitengerechtelijke afdoening (seponering, bemiddeling of minnelijke schikking) en dagvaarden.⁷¹⁷

De advocaten, allen werkzaam in Gent, ervaren het OM als veel repressiever dan de rechtbank en verwachten daarom niet dat het OM de best mogelijke of een mildere straf zou voorstellen. Omdat het OM de tegenpartij en de vervolgende instantie is, zijn ze meer geneigd om het lot van hun cliënt toe te vertrouwen aan de rechtbank. De praktijk toont immers aan dat het OM op de zitting vaak negatief adviseert met betrekking tot gevraagde gunsten (zoals de opschorting), zodat niet verwacht wordt dat ze snel een gunst zou voorstellen in het kader van een VES, terwijl de rechtbank wel regelmatig gunsten toekent. Het gebeurt ook niet vaak dat de rechtbank zwaardere straffen oplegt dan wat wordt gevorderd, zodat de indruk leeft dat de rechters in Gent relatief mild zijn.⁷¹⁸

Ook één parketmagistraat uit Gent erkent dat de rechtbank vaak milder is dan het OM en een verdachte er bijgevolg meer voordeel bij heeft om de rechtbank te laten oordelen dan een deal te sluiten met het OM. Het OM heeft als vervolgende instantie een andere rol en heeft een repressiever karakter. Een lager strafvoorstel moet ook maatschappelijk verantwoord zijn, niet alleen naar de rechtbank toe, maar ook naar de publieke opinie toe. Bovendien wordt ook rekening gehouden met wat er uiteindelijk van de straf zal worden uitgevoerd en als er doorgaans al maar een fractie wordt uitgevoerd, zal het OM nog minder geneigd zijn om een lagere straf voor te stellen.⁷¹⁹ Anderzijds zal het OM bij een bekentenis en medewerking van de verdachte, ook in de klassieke procedure een lichtere straf vorderen dan wanneer er geen schuldinzicht is.⁷²⁰

In Oudenaarde leeft niet dezelfde perceptie en wordt niet verwacht dat een verdachte per definitie beter af is voor de rechtbank dan wanneer hij een deal zou sluiten met het OM. De gevorderde en uitgesproken straffen lopen daar grotendeels gelijk en de rechtbank is soms ook strenger.⁷²¹

---

⁷¹⁴ Parketmagistraat 4, a.w.

⁷¹⁵ Parketmagistraten 1, 2 en 3, a.w.

⁷¹⁶ Parketmagistraat 4, a.w.

⁷¹⁷ Parketmagistraat 2, a.w.

⁷¹⁸ Advocaten 1, 2 en 3, a.w.

⁷¹⁹ Parketmagistraat 1, a.w.

⁷²⁰ Parketmagistraat 3, a.w.

⁷²¹ Parketmagistraat 4, a.w.

b. Machtsverschuiving

Bij één bevroegde advocaat leeft de perceptie dat het OM meer à charge dan à décharge onderzoekt, reden waarom het geen goede zaak is om meer macht te geven aan het OM via de VES.⁷²²

Zowel de rechters als de parketmagistraten geven aan dat de procedure leidt tot een grotere machtspositie voor het OM, waarbij zij rechter speelt nog voor de rechtbank er aan te pas komt. Ze vinden dit niet direct wenselijk, onder meer omdat het OM niet volledig onafhankelijk is, terwijl de rechter een andere taak heeft en wel onafhankelijk is. Anderzijds mag de impact hiervan ook niet worden overschat en is het niet echt een probleem omdat de rechter nog steeds het laatste woord heeft (meer zelfs dan bij de minnelijke schikking of bemiddeling).⁷²³ Ook de verruimde minnelijke schikking is een bevoegdheidsverschuiving die in de praktijk niet zoveel implicaties heeft, omdat het niet zo vaak wordt toegepast.⁷²⁴

c. Risico op dwang

De advocaten verwachten niet dat het OM dwang of intimidatie zou gebruiken ten aanzien van de verdachte.⁷²⁵ Eén advocaat stelt dat de VES niet leidt tot teveel macht voor het OM, omdat het gaat om een aanbod waar een verdachte niet moet op ingaan.⁷²⁶

De parketmagistraten zien ook geen risico op dwang of intimidatie door het OM.⁷²⁷ De VES is immers slechts een optie, waarbij de verdachte zelf kiest of hij erop ingaat. Ondanks dat het zwaartepunt bij het OM ligt, heeft de rechtbank nog altijd het laatste woord. Ook de bijstand van een advocaat en het verstrekken van voldoende informatie zijn voldoende waarborgen hiertegen.⁷²⁸ Zelfs al zou het OM bluffen of ermee dreigen een hogere straf te vorderen ter terechtzitting, dan blijft de vaststelling dat de rechtbank niet gebonden is door de vordering van het OM.⁷²⁹ Bovendien heeft het OM wel degelijk een loyale proceshouding en kan ze een verdachte enkel “onder druk zetten” met het voor de rechtbank brengen van een zaak, zoals het geval is bij een minnelijke schikking of een bemiddeling. Omdat vervolgen sowieso het prerogatief is van het OM, is er geen sprake van oneigenlijke druk. Er wordt enkel een “uitweg” geboden aan de verdachte. Dat element speelt zelfs geen rol bij de VES, wat sowieso het instellen van de strafvordering en een openbare homologatiezitting impliceert.⁷³⁰

---

⁷²² Advocaat 1, a.w.

⁷²³ Rechters 1, 2 en 3, a.w. ; parketmagistraten 2 en 3, a.w.

⁷²⁴ Parketmagistraat 3, a.w.

⁷²⁵ Advocaat 2, a.w.

⁷²⁶ Advocaat 3, a.w.

⁷²⁷ Parketmagistraten 1, 2, 3 en 4, a.w.

⁷²⁸ Parketmagistraten 2 en 3, a.w.

⁷²⁹ Parketmagistraat 1, a.w. en rechter 2, a.w.

⁷³⁰ Parketmagistraat 1, a.w.

Eén parketmagistraat zou de procedure enkel voorstellen als de verdachte al bekend heeft in het strafdossier. Daarbij sluit deze respondent de hypothese uit waarbij een verdachte in het strafdossier niet bekend en hem een lagere straf wordt voorgesteld in ruil voor een bekentenis, omdat hij dan niet zou voldoen aan de voorwaarden. Als een verdachte informeel laat weten dat hij enkel bereid is te bekennen binnen een VES-procedure, dan zou hij eerst een herverhoor moeten afleggen bij de politie opdat het strafdossier een weerslag van de bekentenis zou bevatten. Als de VES misloopt moeten immers alle stukken en verklaringen in het kader ervan worden verwijderd uit het strafdossier en blijft het OM met niets over. De eerste bekommernis is altijd om een strafzaak tot een goed einde te brengen en hoewel de bestraffing daar deel vanuit maakt, moet het strafdossier op zich ook goed zijn.⁷³¹

Een potentieel risico is dat het OM er zich wat sneller vanaf probeert te maken en met een slechter opgebouwd dossier een te nemen of te laten voorstel doet aan de verdachte. Die zal misschien het voorstel aannemen uit schrik voor een onzeker proces. Daarentegen heeft het OM in de klassieke procedure steeds een goed dossier nodig als ze iemand dagvaardt.⁷³²

d. Garanties

De verplichte bijstand van een advocaat, het verstrekken van voldoende informatie, de bedenktijd en de rechterlijke controle op de vrijwilligheid worden gezien als belangrijke waarborgen om een loyale proceshouding van het OM te garanderen en blufpoker of oneigenlijke druk uit te sluiten.⁷³³

Zowel de advocaten als de parketmagistraten wijzen op het belang van de verplichte bijstand van een advocaat. Hoewel dit in principe een voldoende waarborg zou moeten zijn, is ook vereist dat de advocaat zijn rol goed vervult. Hierbij wordt vastgesteld dat de ene advocaat de andere niet is, zeker niet wanneer beroep wordt gedaan op kosteloze rechtsbijstand.⁷³⁴ De advocaat moet ook toezien op de juiste kwalificatie van de feiten.⁷³⁵

iii. Standpunt van de verdachte

Slechts één van de bevroegde advocaten heeft ooit al overwogen een *guilty plea* voor te stellen, maar heeft het uiteindelijk toch niet gedaan.⁷³⁶ Wanneer de feiten niet betwist worden, zou het echter op zich niet slecht zijn om niet naar de rechtbank te gaan en het niet over de feiten te hebben, maar enkel over de straf.⁷³⁷

---

⁷³¹ Parketmagistraat 4, a.w.

⁷³² Parketmagistraat 2, a.w.

⁷³³ Advocaten 1 en 3, a.w.; rechters 1, 2 en 3, a.w.

⁷³⁴ Advocaten 1 en 3, a.w.; parketmagistraat 2, a.w.

⁷³⁵ Advocaten 1 a.w.

⁷³⁶ Advocaat 3, a.w.

⁷³⁷ Ibid.

Mocht de procedure garanderen dat de doorlooptijd serieus zou kunnen worden ingekort, bijvoorbeeld van meer dan een jaar naar twee maanden, dan zou het voor een verdachte te overwegen zijn, zeker als hij het moeilijk heeft met de onzekerheid van een lang proces.⁷³⁸ Als dit echter het enige voordeel zou zijn, volstaat dit niet als motivatie voor een verdachte. Het is dan meer in zijn belang om wat langer te wachten, met de mogelijkheid op een betere uitkomst voor de rechtbank. Puur op vlak van snelheid is snelrecht een beter systeem, aangezien het in het bijzonder voor kleinere zaken vlot gaat.⁷³⁹

Zeker als een *guilty plea* niet leidt tot een aanzienlijk snellere strafprocedure, zou het OM al serieuze gunstmaatregelen of substantieel lagere straffen moeten voorstellen dan wat ze normaal zou vorderen opdat een verdachte schuldig zou pleiten in plaats van zijn kansen te wagen voor de rechtbank.⁷⁴⁰ Een strafvoorstel dat neerkomt op een paar maanden minder gevangenisstraf (behoudens de drempels van één jaar en drie jaar) is geen voldoende stimulans, omdat dergelijke strafvermindering amper wordt gevoeld door de veroordeelde. De meeste straffen onder de drie jaar worden immers slechts beperkt uitgevoerd (vb. een fractie van twaalf maanden of een fractie van acht maanden met elektronisch toezicht uitzitten, maakt in de praktijk geen wezenlijk verschil). De drijfveer zal het grootst zijn als een verdachte voor de rechtbank het risico loopt op meer dan drie jaar gevangenisstraf en een *guilty plea* kan worden afgesloten voor minder dan drie jaar, zodat hij kan vermijden in strafuitvoering te komen.⁷⁴¹ Het probleem van de strafuitvoering zorgt er ook voor dat de verdediging moeilijk kan inschatten over welke concreet uit te voeren straf er wordt onderhandeld. Bij een geldboete is het duidelijk: 100 euro is 100 euro.⁷⁴²

Ook het feit dat de *guilty plea* (behoudens in geval van een opschorting of werkstraf) op het strafblad komt, is geen voordeel ten opzichte van de gewone procedure.

Als de *guilty plea* echt nuttig was voor verdachten dan zou het al vaker zijn toegepast,⁷⁴³ maar het is weinig aantrekkelijk omdat het als verdediging moeilijk is om evenveel vertrouwen te hebben in het OM als in de rechtbank.⁷⁴⁴ Omdat het OM in Gent gepercipieerd wordt als strenger en repressiever dan de rechtbank en afhankelijk van de kwaliteit van de rechtsbijstand, is het ook niet ondenkbaar dat een verdachte instemt met een vermeend “milder” strafvoorstel van het OM, terwijl hij voor de rechtbank mogelijks een betere uitkomst had kunnen behalen.⁷⁴⁵

---

⁷³⁸ Advocaten 1 en 2, a.w.

⁷³⁹ Advocaat 1, a.w.

⁷⁴⁰ Advocaten 1, 2 en 3, a.w.

⁷⁴¹ Advocaten 1 en 3, a.w.

⁷⁴² Advocaat 3, a.w.

⁷⁴³ Advocaten 1 en 2, a.w.

⁷⁴⁴ Advocaat 1, a.w.

⁷⁴⁵ Advocaten 1, 2 en 3, a.w.

iv. Doeltreffende strafuitvoering

Geen van de respondenten gelooft dat een VES aanleiding zou geven tot een meer doeltreffende strafuitvoering, aangezien de problematiek van de strafuitvoering los staat van de wijze waarop de straf wordt opgelegd.⁷⁴⁶

De advocaten geloven ook niet dat een overeengekomen straf per definitie beter zal worden aanvaard door de betrokkene omdat hij ermee heeft ingestemd. Ook bij een *guilty plea* kan de verdachte het gevoel hebben dat hij water bij de wijn moet doen en niet volledig krijgt wat hij wil, nu het voorstel in principe te nemen of te laten is.⁷⁴⁷ Hoewel de rechters en parketmagistraten wél geloven dat doordat de betrokkene heeft ingestemd met de straf hij deze mogelijks gemakkelijker zal aanvaarden,⁷⁴⁸ wordt dit ook gerelativeerd. Ook in een klassieke procedure voor de rechtbank kan er immers sprake zijn van een onderhandeling, waarbij tot een akkoord wordt gekomen tijdens een openbaar debat en waarbij de beklaagde ook vaak de straf of een gunst (opschorting, werkstraf, probatie..) aanvaardt of zelf vraagt. Bijgevolg voelt de straf ook dan niet per definitie aan als eenzijdig opgelegd. Ook voor de rechtbank zal de betrokkene vaak sociaal wenselijk zijn en blijf geven te willen meewerken, maar woorden worden niet altijd omgezet in daden. Dit zal niet anders zijn bij een VES.⁷⁴⁹

v. Rol van het slachtoffer

Alle respondenten vinden het een minpunt dat de slachtoffers niet vroeger betrokken worden in de procedure. Het idee van binnenkamerpolitiek en de confrontatie met een, in hun afwezigheid, afgesloten overeenkomst, kan hen het gevoel geven dat ze aan de kant worden geschoven. De meeste slachtoffers hebben de behoefte om betrokken te worden bij een strafzaak en om gehoord te worden, omdat een proces louterend kan werken.⁷⁵⁰ De VES kan hieraan afbreuk doen, aangezien het vanuit efficiëntieoogpunt niet de bedoeling is dat het op de homologatiezitting nog uitgebreid gaat over de feiten. Dit neemt niet weg dat als het slachtoffer gehoord wil worden, daarvoor toch nog tijd moet worden uitgetrokken.⁷⁵¹ Bij grote zaken met veel slachtoffers zal het OM dan ook niet snel voor een VES opteren.⁷⁵²

Daarnaast kan de visie van het slachtoffer ook een ander licht werpen op de feiten of de kwalificatie, waardoor de VES duidelijk eenzijdiger is dan het tegensprekelijk debat met alle partijen in een klassieke procedure.⁷⁵³

---

⁷⁴⁶ Advocaten 1, 2, 3, a.w. ; rechters 1 en 3, a.w. ; parketmagistraten 1, 2, 3 en 4, a.w.

⁷⁴⁷ Advocaten 1 en 2, a.w.

⁷⁴⁸ Rechters 2 en 3, a.w.; parketmagistraat 3, a.w.

⁷⁴⁹ Advocaten 1 en 2, a.w. ; Rechters 2 en 3, a.w. ; parketmagistraten 1, 2 en 4, a.w.

⁷⁵⁰ Rechters 1, 2 en 3, a.w., Z1 en Z3, parketmagistraat 4, a.w.

⁷⁵¹ Parketmagistraat 4, a.w.

⁷⁵² Parketmagistraat 3, a.w.

⁷⁵³ Advocaat 1, a.w.

Enerzijds is het begrijpelijk dat de VES niet afhankelijk werd gemaakt van de voorafgaandelijke vergoeding van het slachtoffer, om geen verdachten uit te sluiten die daartoe de financiële middelen niet hebben en klassenjustitie te vermijden.⁷⁵⁴ Anderzijds vinden de advocaten dat minstens het vergoeden van het niet betwiste deel van de schade of een inspanningsverbintenis een voorwaarde had moeten zijn (zoals standaard ook wordt voorzien bij de minnelijke schikking en de bemiddeling in strafzaken en vaak ook als probatievoorwaarde).⁷⁵⁵ Dat de homologatierechter bij het beoordelen van de proportionaliteit van de straf wel rekening moet houden met de bereidheid van de dader om de schade te vergoeden is dan ook tegenstrijdig en kan mogelijks leiden tot een afwijzing, wanneer deze bereidheid onvoldoende blijkt.⁷⁵⁶ Het zou in dit geval een goede zaak zijn als de rechter de zaak zou uitstellen om de effectieve bereidheid van de betrokkene hiertoe na te gaan of om hem minstens het niet betwiste deel van de schade reeds te laten vergoeden, vooraleer de overeenkomst te homologeren.⁷⁵⁷ Ons strafrecht is echter erg dadergericht, waardoor al te vaak het slachtoffer een beetje wordt vergeten, wat zeker het geval lijkt te zijn bij de VES.⁷⁵⁸

Anderzijds wordt de situatie van het slachtoffer bij de VES op vlak van vergoeding niet benadeeld ten opzichte van de situatie in de klassieke procedure, aangezien de beklagde ook daar in principe zijn straf (of gunsten) opgelegd krijgt zonder dat het slachtoffer voorafgaandelijk werd vergoed.⁷⁵⁹

vi. Rol van de rechter en rechterlijke controle

De advocaten zitten niet helemaal op dezelfde lijn wat de noodzaak voor rechterlijke controle betreft. Twee van hen vinden de controlebevoegdheid noodzakelijk en niet te uitgebreid,⁷⁶⁰ vooral omdat er wél een basisvertrouwen is in de rechtbank, maar minder in het OM.⁷⁶¹ De andere advocaat vindt een rechterlijke controle niet noodzakelijk, zeker niet als efficiëntiewinst wordt beoogd, op voorwaarde dat er met kennis van zaken en met bijstand van een advocaat een VES-overeenkomst wordt gesloten. Er moet wel op vertrouwd kunnen worden dat de betrokkene voldoende geadviseerd werd door zijn advocaat. Het is ook te verwachten dat als iedereen akkoord is, de rechter de overeenkomst gemakkelijk zal bekrachtigen.⁷⁶²

---

⁷⁵⁴ Ibid.

⁷⁵⁵ Advocaten 1, 2 en 3, a.w.

⁷⁵⁶ Advocaten 1 en 3, a.w.

⁷⁵⁷ Advocaat 2, a.w.

⁷⁵⁸ Advocaten 2 en 3, a.w.

⁷⁵⁹ Parketmagistraat 4, a.w.

⁷⁶⁰ Advocaten 1 en 2, a.w.

⁷⁶¹ Advocaat 1, a.w.

⁷⁶² Advocaat 3, a.w.

De rechters vinden de controle een noodzakelijke en belangrijke waarborg. Ze vinden het een goede zaak dat ze nog een rol te vervullen hebben, niettegenstaande dit ten koste gaat van de tijdwinst.⁷⁶³ De rechter fungeert als een waakhond, ook wat betreft de juiste kwalificatie.⁷⁶⁴ Omdat de rechter veel marge heeft om de overeenkomst af te wijzen, mag hij ook niet onredelijk zijn. Als het OM en de verdachte beiden akkoord zijn, wie is de rechter dan om niet te bekrachtigen?⁷⁶⁵ Niettemin geniet de meer actieve rol van de rechter in de klassieke procedure de voorkeur, omdat net de dynamiek op de zitting belangrijk is en het inzicht vaak zit in de confrontatie tussen de partijen.⁷⁶⁶

De parketmagistraten zitten niet helemaal op dezelfde lijn wat betreft de rechterlijke controle. Enerzijds heeft het zeker zijn belang, want het OM is geen rechter en meer rechterlijke controle is de tendens, ook bij de verruimde minnelijke schikking en bemiddeling in strafzaken.⁷⁶⁷ Bovendien kunnen er vrijheidsstraffen worden overeengekomen en gaat het om een veroordeling.⁷⁶⁸ Eén van de parketmagistraten vindt daarentegen dat er een consequente keuze moet worden gemaakt: hetzij een echte onderhandelde oplossing met enkel een formele rechterlijke controle, hetzij een volledige rechterlijke beoordeling in de klassieke procedure. Het is echter onlogisch om een veto te voorzien voor een derde (de rechter), terwijl het gaat om een overeenkomst tussen het OM en de verdachte/beklaagde.⁷⁶⁹ Een nadeel van de rechterlijke controle is ook dat het zorgt voor een factor van onzekerheid,⁷⁷⁰ maar het valt niet te verwachten dat de rechtbank snel zal overgaan tot een afwijzing, zelfs niet wanneer ze de feiten zelf anders zou kwalificeren.⁷⁷¹

vii. Meerwaarde t.o.v. de minnelijke schikking en bemiddeling in strafzaken

De eenvoudigere dossiers die in aanmerking komen voor de VES, kunnen mogelijks ook via een minnelijke schikking, bemiddeling in strafzaken of snelrecht worden afgehandeld.⁷⁷²

De verruimde minnelijke schikking is succesvol bij fiscale, economische en financiële strafzaken, waarbij het vaak gaat om ingewikkelde en technische materies (vb. Lernout en Hauspie). Zowel de verdachte als het OM kijken daarbij aan tegen ellenlange procedures en onderzoeken, zodat er door te schikken veel tijd en inspanningen kunnen worden uitgespaard.⁷⁷³ Bovendien zijn de slachtoffers in die zaken eerder financiële slachtoffers

---

⁷⁶³ Rechters 1 en 2, a.w.

⁷⁶⁴ Rechter 2, a.w.

⁷⁶⁵ Ibid.

⁷⁶⁶ Rechters 1 en 3, a.w.

⁷⁶⁷ Parketmagistraten 1 en 4, a.w.

⁷⁶⁸ Parketmagistraat 1, a.w.

⁷⁶⁹ Parketmagistraat 3, a.w.

⁷⁷⁰ Parketmagistraat 4, a.w.

⁷⁷¹ Parketmagistraat 1, a.w.

⁷⁷² Advocaat 2, a.w.

⁷⁷³ Parketmagistraten 1 en 2, a.w.

(waaronder vaak de overheid) dan slachtoffers die persoonlijk worden geraakt. De verruimde minnelijke schikking wordt in Gent echter zo goed als niet toegepast in niet-ecofin-dossiers. De gewone minnelijke schikking wordt wel vaak toegepast, vooral bij “*first offenders*” (blanco strafblad) en kleinere misdrijven, waarbij er geen problematiek is en de feiten niet worden betwist (vb. valse rijbewijzen, smaad, weerspanningheid). Er mogen vooral geen slachtoffers zijn of ze moeten al vergoed zijn. Bovendien hoeft het OM in dit geval ook niet te negotiëren, omdat de voorgestelde geldsom te nemen of te laten is. Bij dit soort zaken is een VES geen meerwaarde, want er is geen reden om te opteren voor bijvoorbeeld een gevangenisstraf in plaats van louter een geldsom. Kleine gevangenisstraffen worden vaak toch niet uitgevoerd, terwijl de geldsom bij de minnelijke schikking wel wordt betaald.⁷⁷⁴

Ook de bemiddeling in strafzaken is vooral bedoeld voor “*first offenders*” die bekennen en voor kleinere en eenvoudige dossiers (vb. vechtpartijen, weerspanningheid, huisdiefstal of feiten gelinkt aan een alcoholprobleem).⁷⁷⁵ In tegenstelling tot de VES heeft de bemiddeling vooral als insteek om mensen te proberen helpen en hen nog een kans te bieden (vb. via een drugsbegeleiding), zonder hen al met een veroordeling op te zadelen.⁷⁷⁶ Een ander voordeel is dat de justitieassistent een overeenkomst probeert te negotiëren tussen dader en slachtoffer.⁷⁷⁷

Zowel bij de minnelijke schikking als de bemiddeling wordt beroep gedaan op justitieassistenten voor de opvolging, zodat de parketmagistraat er weinig tijd aan moet besteden.⁷⁷⁸ Ook deze alternatieve procedures betekenen niet echt een besparing op onderzoeksdaden. Het onderzoek moet immers rond zijn, want als de bemiddeling of minnelijke schikking mislukt, wordt de zaak gedagvaard. Het voordeel is wel dat de rechtbank wordt ontlast.⁷⁷⁹

De minnelijke schikking en bemiddeling worden toegepast wanneer dit maatschappelijk te verkiezen is boven vervolgen. Er is in deze gevallen geen reden om de VES te verkiezen, aangezien ze minder efficiënt is en meer formaliteiten en een uitgebreide rechterlijke controle met zich meebrengt. Bovendien kunnen de onderhandelingen ook niet worden gedelegeerd aan de justitieassistent. De VES is bedoeld voor zwaardere en vervolgingswaardige dossiers, die sowieso niet via een minnelijke schikking of bemiddeling worden afgehandeld.⁷⁸⁰

---

⁷⁷⁴ Parketmagistraat 1, a.w.

⁷⁷⁵ Parketmagistraten 1 en 2, a.w.

⁷⁷⁶ Parketmagistraat 4, a.w.

⁷⁷⁷ Parketmagistraat 1, a.w.

⁷⁷⁸ Parketmagistraten 1 en 4, a.w. ; Advocaat 2, a.w.

⁷⁷⁹ Parketmagistraat 1, a.w.

⁷⁸⁰ Parketmagistraten 1, 2 en 4, a.w.

viii. Transparantie

De advocaten en parketmagistraten zien er geen probleem in dat het grootste deel van de VES zich achter de schermen afspeelt, omdat de aanwezigheid van de advocaat een garantie is dat er niets ontoelaatbaar gebeurt.⁷⁸¹ Anderzijds is de openbaarheid van een terechtzitting ook al een belangrijk deel van de (maatschappelijke) terechtwijzing, wat verloren gaat bij achterkamerpolitiek.⁷⁸² De advocaten zien de afwezigheid van de pers en negatieve publiciteit net als een voordeel en een motivator voor de betrokkene om in te gaan op een VES,⁷⁸³ waarbij de openbaarheid van de homologatiezitting dit voordeel juist vermindert.⁷⁸⁴

De rechters en één van de advocaten merken op dat de verminderde transparantie wel afbreuk doet aan het beginsel "*justice must not only be done, but also be seen to be done*",⁷⁸⁵ want ondanks de openbare homologatiezitting is er geen volledige openbare behandeling van de zaak. De rechters en parketmagistraten verwachten dan ook niet dat de procedure snel zal worden voorgesteld voor zware strafzaken, waar de publieke opinie van wakker ligt.⁷⁸⁶

ix. Algemene wenselijkheid

Eén van de advocaten gelooft dat de procedure mogelijks besparingen en tijdswinst kan opleveren en dat er zo geredieerd kan worden aan de gerechtelijke achterstand, maar vreest dat de waarheidsvinding hierdoor naar de achtergrond zal verdwijnen, omdat de onderhandelingen in de achterkamer gebeuren.⁷⁸⁷ De indruk leeft bij de advocaten dat de procedure in de eerste plaats werd ingevoerd vanuit economische en budgettaire overwegingen (besparingen, snelheid en efficiëntie), maar dat dit altijd ten koste gaat van iets of iemand.⁷⁸⁸ Door de nodige garanties in te bouwen, is het dan weer moeilijk om de hoofddoelstelling van een efficiëntere strafprocedure niet voorbij te schieten.⁷⁸⁹

Ook de rechters en parketmagistraten vinden de VES niet wenselijk of noodzakelijk.⁷⁹⁰ In plaats van het bestaande systeem op de helling te zetten omwille van kostenbesparing, zouden er beter meer middelen en investeringen worden vrijgemaakt voor justitie. Door kaders op te vullen en efficiëntere werkprocessen kan ook binnen een redelijke termijn een eerlijk proces worden gerealiseerd. Een snellere strafprocedure is bovendien niet altijd kwaliteitsvoller.⁷⁹¹ Doordat de procedure werd ingevoerd via een Potpourri-wet, samen met

---

⁷⁸¹ Advocaten 1, 2 en 3, a.w. ; parketmagistraten 1 en 3, a.w.

⁷⁸² Parketmagistraat 2, a.w.

⁷⁸³ Advocaten 1, 2 en 3, a.w.

⁷⁸⁴ Advocaten 2 en 3, a.w.

⁷⁸⁵ Advocaat 2, a.w.; rechters 1 en 2, a.w.

⁷⁸⁶ Rechter 2, a.w. en parketmagistraat 3, a.w.

⁷⁸⁷ Advocaat 2, a.w.

⁷⁸⁸ Advocaten 2 en 3, a.w.

⁷⁸⁹ Advocaat 1, a.w.

⁷⁹⁰ Rechters 1 en 3, a.w. ; parketmagistraat 2, a.w.

⁷⁹¹ Rechter 1, a.w. ; parketmagistraat 2, a.w.

een heleboel andere zaken, kan de vraag gesteld worden of er wel voldoende over werd nagedacht.⁷⁹² Bovendien staat het idee van onderhandelen over de strafvordering erg ver van het beginsel dat de strafvordering van openbare orde is en moet worden uitgeoefend door het OM. De minnelijke schikking was al een eerste stap in deze richting en bij beide is kostenbesparing een belangrijke reden geweest voor de invoering, maar dat mag nooit de voornaamste motivatie zijn.⁷⁹³ Door haar starheid mist de VES evenwel ook haar finaliteit van tijdswinst. Een beter alternatief zou zijn om niet betwiste zaken sneller op zitting te brengen, zoals reeds het geval is bij snelrecht.⁷⁹⁴

Eén van de parketmagistraten merkt ook op dat het materieel toepassingsgebied van de VES te ruim is. Nu drie jaar gevangenisstraf ook een scharnierpunt is in de strafuitvoering, lijkt het niet aangewezen de procedure voor te stellen voor feiten waar normaal meer dan drie jaar voor zou worden gevorderd, gelet op het feit dat dit al erg zware feiten zijn.⁷⁹⁵

x. Inquisitoir karakter van de strafprocedure

Zowel de advocaten als de parketmagistraten stellen vast dat de adversaire karakteristieken van de VES haaks staan op de Belgische continentale strafprocedure, die een heel andere insteek heeft.⁷⁹⁶ Ook de rechters erkennen dat de procedure een evolutie inhoudt in adversaire richting, maar dat die tendens er al was (vb. met Salduz). De fundamentele basiswaarden van ons inquisitoir systeem, met name de waarheidsvinding en het beschermen van bepaalde maatschappelijke waarden, botsen met het Angelsaksische idee dat alles regelbaar en onderhandelbaar is en komen door de VES mogelijks in het gedrang. De effectieve impact moet evenwel nog blijken en het is ook niet zo dat de Belgische strafprocedure hierdoor teveel adversair wordt.⁷⁹⁷

Anders dan in België werkt *plea bargaining* in de Verenigde Staten wel goed, omdat het strafrechtstelsel daar helemaal anders is. Zo hangen er de verdachte veel zwaardere straffen boven het hoofd, die ook beter worden uitgevoerd, zodat hij de vrees heeft dat het veel erger kan zijn als hij niet onderhandelt.⁷⁹⁸ Bovendien zijn de Amerikaanse juryprocessen veel zwaarder, zodat meer tijdswinst kan worden geboekt.⁷⁹⁹ Ook door het jury-aspect, waarbij een jury veel vatbaarder is voor manipulatie en dus veel onvoorspelbaarder is dan een beroepsrechter, zullen de procespartijen sneller geneigd zijn om te kiezen voor een zekere uitkomst in de vorm van een *guilty plea*. De procedure lijkt evenwel nutteloos als verdachten geen schrik hebben van de rechtbank en het OM er weinig of geen tijdswinst mee kan

---

⁷⁹² Rechter 1, a.w.

⁷⁹³ Parketmagistraat 4, a.w.

⁷⁹⁴ Rechter 3, a.w.

⁷⁹⁵ Parketmagistraat 2, a.w.

⁷⁹⁶ Advocaten 1, 2 en 3, a.w. ; parketmagistraten 1, 2 en 4, a.w.

⁷⁹⁷ Rechters 1 en 3, a.w. ; parketmagistraat 4, a.w.

⁷⁹⁸ Advocaten 1 en 3, a.w. ; Parketmagistraat 1, a.w.

⁷⁹⁹ Advocaat 3, a.w.

behalen.⁸⁰⁰ Anderzijds zijn de vrij hoge cijfers uit de Verenigde Staten van gevallen waar onschuldige personen toch tot een *guilty plea* overgaan evident niet iets wat wenselijk is in het Belgisch rechtssysteem.⁸⁰¹

In de Verenigde Staten heeft de rechter traditioneel ook een beperktere rol dan in België, waar de rechter een actieve rol heeft en de zaak grondig moet bekijken. Ook het OM heeft in België een andere rol dan de openbare aanklager in de Verenigde Staten, omdat ze het vooronderzoek leidt (behoudens een gerechtelijk onderzoek). In de Verenigde Staten daarentegen is er meer *equality of arms*. Bij een *guilty plea* valt deze actieve continentale rechterlijke rol deels weg. Door echter te voorzien in een actieve en uitgebreide rechterlijke controle, wordt getracht om zoveel mogelijk de traditionele actieve rol van de inquisitoire rechter in de VES te behouden, waardoor het weer een zwaardere procedure wordt. Er moet een consequente keuze gemaakt worden tussen *common law* en *civil law*, anders is het “mosselen noch vis”.⁸⁰²

d. Besluit

Voor de invoering van de VES bleek dat de rechters eerder terughoudend waren ten aanzien van een procedure van *guilty plea*, maar dat het OM en de advocatuur er positiever tegenover stonden. Na drie en een half jaar in werking te zijn, moet echter worden vastgesteld dat de procedure amper wordt toegepast. Illustratief hiervoor is dat er in Oost-Vlaanderen slechts éénmaal gebruik van werd gemaakt en dat er slechts vijf toepassingsgevallen werden gevonden. De VES lijkt bij deze zaken ook niet direct tot een globale versnelling of vereenvoudiging van de strafprocedure te hebben geleid. Van de bevroegde actoren uit het werkveld had enkel de referentiemagistraat voor de VES enige concrete ervaring met de procedure, wat op zichzelf al een indicatie geeft van haar wenselijkheid in de praktijk.

Hoewel het altijd sneller kan, vinden de rechters en de parketmagistraten de klassieke strafprocedure ook al snel en eenvoudig voor de kleinere zaken die voor de VES in aanmerking komen. Hetzelfde geldt niet voor de advocaten die de duurtijd van een gemiddelde strafprocedure wel te lang vinden. Daarom spreekt het idee op zich wel aan om niet-betwiste strafzaken af te handelen via een versnelde procedure, waarbij het debat tot de strafmaat wordt beperkt. Daartegenover staat echter dat niet wordt verwacht dat de VES (zoals ze thans is opgevat) globaal zal leiden tot tijd- of efficiëntiewinst.

Het voornaamste obstakel bij de VES is dat ze vooral beoogt de rechtbank te ontlasten, maar in de praktijk neerkomt op een verschuiving van de werklast naar het OM. Problematisch hierbij is dat het OM bepaalde rechterlijke taken moet opnemen, waarin ze niet is

---

⁸⁰⁰ Parketmagistraat 1, a.w.

⁸⁰¹ Parketmagistraat 4, a.w.

⁸⁰² Parketmagistraat 2, a.w.

geroutineerd en dat de procedure wordt gezien als log en erg arbeidsintensief, zodat een dagvaarding veel eenvoudiger en sneller blijft. Bovendien lijkt ook de beoogde besparing op onderzoeksdaden in de praktijk niet realistisch. De verdachte zal immers niet geneigd zijn te bekennen als er weinig of geen belastend bewijs is en ook het OM wil met kennis van zaken onderhandelen en een volledig beeld hebben van de omvang van de feiten. Het is immers niet uit te sluiten dat de betrokkene strategisch bekent in de hoop dat het onderzoek dan sneller wordt afgerond en niet alles aan het licht komt. Omdat de toepassing van de VES evenwel in handen ligt van het OM, moet ze in eerste instantie ook voor haar attractief zijn.

Ook de rechters verwachten niet dat de procedure hen veel zal ontlasten, gelet op de uitgebreide inhoudelijke controleplicht en nu zij de gewoonte hebben om alles erg grondig te bekijken. Het is dan ook belangrijk dat het OM en de rechtbank op dezelfde lijn zitten wat betreft een “proportionele” straf. In geval van een afwijzing, schiet de VES immers haar doel voorbij en leidt ze tot dubbel werk. Een overleg tussen beiden lijkt dan ook noodzakelijk.

Een ander punt van kritiek op de VES is de machtsverschuiving naar het OM, nu zij minder onafhankelijk is dan de rechter en een andere rol heeft te vervullen. Anderzijds is er weinig bezorgdheid dat het OM dwang, intimidatie of oneigenlijke druk zou gebruiken. Zelfs indien het OM zou dreigen met een hogere strafvordering, moet worden vastgesteld dat dit de rechter niet bindt.

In ieder geval vormen de verplichte bijstand van een advocaat, het verstrekken van voldoende informatie, de bedenktijd en de rechterlijke controle belangrijke waarborgen om een loyale proceshouding van het OM te garanderen. Gelet evenwel op de essentiële rol van de advocaat, is het problematisch dat een verplichte bijstand geen garantie inhoudt op een kwalitatieve bijstand. Daarom wordt ook de noodzaak van de rechterlijke controle onderstreept, niettegenstaande dit de beoogde ontlasting kan ondermijnen en het zorgt voor een factor van onzekerheid. Er wordt evenwel niet verwacht dat de rechter een overeenkomst lichtzinnig zou afwijzen.

Ook problematisch is dat de verdediging en het OM allesbehalve op dezelfde lijn zitten. Zo leeft in Gent de perceptie dat het OM repressiever is dan de rechtbank, waardoor niet wordt verwacht dat ze een mildere straf zou voorstellen. Voor een verdachte is de VES enkel te overwegen als de duurtijd van de strafprocedure hierdoor aanzienlijk wordt ingekort én als het OM een substantieel lagere straf voorstelt. Een kleine strafvermindering wordt in de praktijk amper gevoeld, omdat veel straffen onder de drie jaar slechts beperkt worden uitgevoerd. In het licht van de gebrekkige strafuitvoering is het OM op haar beurt echter nog minder geneigd om een lagere straf voor te stellen. Een lager strafvoorstel moet immers ook maatschappelijk verantwoord zijn. Bovendien wordt ook niet verwacht dat een “overeengekomen” straf per definitie beter zal worden nageleefd dan een “opgelegde” straf en de VES zal bijdragen aan een meer doeltreffende strafuitvoering.

Anders dan de VES worden de (verruimde) minnelijke schikking en de bemiddeling in strafzaken wel regelmatig toegepast. De verruimde minnelijke schikking is vooral een meerwaarde bij complexe fiscale, economische of financiële strafzaken, omdat daarbij veel efficiëntiewinst kan worden geboekt. De gewone minnelijke schikking en bemiddeling in strafzaken zijn goede alternatieven voor vervolging bij “*first offenders*” en kleinere misdrijven. De insteek van deze procedures is helemaal anders, nu de VES specifiek bedoeld is voor zwaardere en vervolgingswaardige strafzaken.

Dat de VES zich grotendeels afspeelt achter de schermen roept verdeelde reacties op. Enerzijds zou de advocaat er garant voor moeten staan dat er niets ontoelaatbaar gebeurt en wordt het vermijden van negatieve publiciteit net gezien als een voordeel voor de verdachte. Anderzijds kan het beginsel “*justice must not only be done, but also be seen to be done*” hierdoor worden aangetast. Vanuit dezelfde bekommernis is het ook jammer dat het slachtoffer pas erg laat in de procedure wordt betrokken, nu dit afbreuk kan doen aan de louterende werking van een proces en haar visie ook een ander licht kan werpen op de feiten of de kwalificatie. Er wordt evenwel niet verwacht dat de procedure snel zal worden voorgesteld voor strafzaken met veel slachtoffers of waarvan de publieke opinie wakker ligt.

De indruk leeft ook dat de procedure in de eerste plaats werd ingevoerd vanuit economische en budgettaire overwegingen. In plaats van het bestaande systeem omwille van kostenbesparingen op de helling te zetten, zou er beter meer geïnvesteerd worden in justitie. Hoewel de VES op zich een goed bedoeld systeem is, heeft ze in de praktijk een averechts effect. Ook haar Angelsaksische kenmerken, in het bijzonder het idee dat alles regelbaar en onderhandelbaar is, zijn weinig compatibel met de Belgische inquisitoriale rechtscultuur en met het gegeven dat de strafvordering van openbare orde is. De fundamentele inquisitoire basiswaarden, zoals de waarheidsvinding, kunnen hierdoor in het gedrang komen. Dat *plea bargaining* wel succesvol is in de Verenigde Staten komt omdat het strafrechtstelsel daar helemaal anders is en de Angelsaksische rechter traditioneel een minder actieve rol vervult. Hoewel bij *plea bargaining* de rechterlijke rol doorgaans naar de achtergrond verschuift, wordt door middel van de uitgebreide inhoudelijke controle op de VES niettemin getracht om de actieve inquisitoire rol van de rechter in stand te houden. Hiervoor wordt evenwel efficiëntiewinst opgeofferd. Het is daarom belangrijk om een consequente keuze te maken tussen *common law* en *civil law*, anders bestaat het risico dat een instrument als de VES in de praktijk haar doel mist.

6. Besluit

In 2016 werd in België met de procedure van voorafgaande erkenning van schuld een variant van *plea bargaining* ingevoerd. De VES valt onder de noemer van consensuele of onderhandelde justitie en beoogt een vereenvoudigde afhandelingswijze van strafzaken. Het betreft slechts één van de vele maatregelen in het justitieplan van minister van Justitie Geens die moeten bijdragen tot een meer efficiënte en rechtvaardige strafprocedure, de ontlasting van de rechtbank en een meer doeltreffende strafuitvoering.

Hoewel de VES drie en een half jaar in werking is, dient te worden vastgesteld dat ze amper wordt toegepast. Hieruit kan meteen worden afgeleid dat de procedure, zoals ze thans is uitgewerkt, in de praktijk niet wenselijk wordt bevonden.

De probleemstelling die zich hierbij opwerpt is of de VES, in wezen een Angelsaksische en adversair geïnspireerde rechtsfiguur, al dan niet compatibel is met het Belgisch continentaal strafprocesrecht, dat wordt gekenmerkt door een inquisitoire strafprocedure. Er wordt daarom getracht om in deze masterproef een antwoord te bieden op de centrale onderzoeksvraag wat de gevolgen zijn van het invoeren van de VES voor de rechtspositie van de verdachte en voor de efficiëntie, de rechtvaardigheid en de inquisitoire aard van de Belgische strafprocedure.

Om deze vraag te beantwoorden werd in eerste instantie een ruim literatuuronderzoek uitgevoerd, met hierin begrepen een verkennend rechtsvergelijkend onderzoek. Daartoe werden verschillende Belgische, Nederlandse, Franse, Engelse en Amerikaanse bronnen geraadpleegd. Daarnaast werd ook een kleinschalig empirisch onderzoek verricht. Via een verkennende kwalitatief onderzoek werden tien interviews afgenomen bij drie rechters, vier parketmagistraten en drie advocaten (allen, behoudens één respondent, werkzaam te Gent).

Een eerste vraag die dient te worden beantwoord is hoe de inquisitoire en adversaire strafprocedures zich verhouden ten opzichte van elkaar en waar de Belgische strafprocedure zich hierbinnen situeert. Beide strafprocesvormen betreffen in hun zuivere vorm uiterste polen op één continuüm. Geen enkele nationale strafprocedure is nog volledig te herleiden tot de ene dan wel de andere vorm, aangezien ze elkaar in de praktijk continu beïnvloeden en daardoor hybride elementen vertonen. Dit neemt niet weg dat Angelsaksische rechtsstelsels, zoals de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk, dichter aanleunen bij de adversaire pool en continentaal Europese rechtsstelsels, zoals België en Frankrijk, dichter bij de inquisitoire pool. De laatste jaren tekende er zich binnen continentaal Europa evenwel een hervormingsbeweging af in meer adversaire richting. Ook de Belgische strafprocedure is niet ongevoelig voor deze tendens en introduceerde reeds verschillende adversair geïnspireerde elementen, zoals bijvoorbeeld de versterking van het OM, de opkomst van consensuele justitie, Salduz, de Kleine Franchimont,... Desondanks wordt ze toch nog steeds als

overwegend inquisitoir bestempeld, in de eerste plaats omwille van haar verticale structuur. Bovendien primeert het algemeen belang van de waarheidsvinding nog steeds op het bieden van een procedureel kader waarbinnen (autonome) partijen hun geschil kunnen beslechten.

De bakermat van *plea bargaining* is gelegen in de Angelsaksische rechtsstelsels, meer bepaald de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk. De daar bestaande adversaire strafprocedure is er zowel procedureel (horizontale structuur) als ideologisch erg ontvankelijk voor. Dit neemt niet weg dat het systeem er vooral is ontstaan vanuit de noodzaak om zware en langdurige juryprocessen te vermijden. Ingevolge de bewezen efficiëntiewinst is deze oorspronkelijk alternatieve afhandelingswijze er zelfs uitgegroeid tot de norm. Mede onder impuls van de Raad van Europa en het EHRM, dat de randvoorwaarden schetste, werden geleidelijk ook varianten van *plea bargaining* geïntroduceerd in verschillende Europese landen, waaronder Italië (*patteggiamento*) en Frankrijk (CRPC). Ook in Europa vormden economische factoren, zoals efficiëntiewinst, tijdsbesparing en het ontlasten van de rechtbank, de drijvende kracht achter een meer onderhandelde justitie. De Europese varianten betreffen evenwel minder verregaande vormen van *plea bargaining* (enkel *sentence bargaining*, een beperkter toepassingsgebied, een meer actieve rechterlijke controle,...), die allerminst het Angelsaksische succes weten te evenaren.

In 2016 volgde België het voorbeeld van andere Europese landen door met de invoering van de VES een vorm van *sentence bargaining* te introduceren. Het houdt concreet in dat het OM en een verdachte of beklaagde, die zijn schuld erkent, een overeenkomst afsluiten over de bestraffing, die door de rechtbank moet worden bekrachtigd. Net zoals de Angelsaksische en Europese varianten werd ook de VES vooral ingegeven vanuit gelijkaardige economische motieven. Ze was evenwel niet de eerste Belgische vorm van consensuele justitie, aangezien het pad reeds werd geëffend door de (verruimde) minnelijke schikking en bemiddeling in strafzaken. Deze procedures zijn echter niet helemaal vergelijkbaar met de VES. Behoudens de verruimde minnelijke schikking (vaak gebruikt voor complexe en arbeidsintensieve fiscale, economische en financiële dossiers), zijn ze in het bijzonder bedoeld voor kleinere strafzaken of "*first offenders*". De toepassingen en de modaliteiten ervan gaan ook unilateraal uit van het OM, zodat er doorgaans geen sprake is van enige onderhandeling. Ze zijn niet bedoeld voor zwaardere misdrijven en brengen ook geen verregaande gevolgen met zich mee (geen formele schulderkenning, geen echte "straf", geen mogelijkheid tot vrijheidsbeneming, geen veroordeling). Daarentegen vormen ze in eerste instantie een alternatief voor vervolging en resulteren ze in een verval van de strafvordering. Omdat het bijgevolg minder problematisch is voor de rechtspositie van de betrokkene dat er geen garanties zijn ingebouwd, zoals een verplichte bijstand van een advocaat of een (uitgebreide) rechterlijke controle, houden ze ook effectief een vereenvoudiging in van de strafprocedure, met een ontlasting van zówel het OM als de rechtbank.

De vraag in welke mate een afzonderlijke procedure voor bekende verdachten wenselijk is, kan het best worden behandeld parallel met de vraag naar de concrete impact van de VES in België en de visie hieromtrent binnen het werkveld. Om deze vragen te beantwoorden, moet in eerste instantie worden gekeken naar de voornaamste belemmeringen in de praktijk.

Een **eerste** en vooral pragmatisch **obstakel** is dat de VES geen tijds- of efficiëntiewinst oplevert voor het OM, die haar moet initiëren. Het betekent integendeel een werklastverschuiving van de rechtbank naar het OM.

Eerst en vooral is de procedure erg log en arbeidsintensief. Dit is ook moeilijk te remediëren nu onderhandelen, minstens het aangaan van de dialoog, inherent verbonden is met *plea bargaining* en ook niet kan worden uitbesteed (vb. aan justitieassistenten). Met het oog op een weloverwogen toestemming in hoofde van de betrokkene is het ook geen optie om de bedenktijd, en zodoende de tweede interne zitting, af te schaffen.

Voorts blijkt ook het besparen op onderzoeksdaden in de praktijk niet realistisch. Er wordt in het Belgisch strafrecht immers nog steeds meer waarde gehecht aan de waarheidsvinding dan aan een loutere geschillenbeslechting. Zo wil het OM een volledig beeld hebben van de omvang van de feiten en niet het risico lopen om een deal te sluiten over slechts “het tipje van de ijsberg”. Een verdachte zal op zijn beurt niet bekennen zonder enig belastend bewijs. Op dit punt speelt het inzagerecht van de verdediging in het strafdossier een doorslaggevende rol. Enerzijds is het inzagerecht een belangrijke garantie opdat de betrokkene met kennis van zaken kan beslissen over het afleggen van een VES. Anderzijds verhindert het dat het OM kan besparen op onderzoeksdaden, omdat dit zich zou vertalen in een erg “dun” strafdossier, wat de kans op een bekentenis aanzienlijk zou doen dalen. Bovendien sluit het inzagerecht ook elke mogelijkheid uit voor het OM tot bluffen over de bewijslast (een in de Verenigde Staten courante praktijk). Het OM zal dus hoe dan ook genoodzaakt zijn haar onderzoek af te ronden, wat kan resulteren in twee uitkomsten. Ofwel is er geen of onvoldoende bewijs, in welk geval het OM weet dat een VES-voorstel waarschijnlijk niet zal worden aanvaard. Ofwel is er wel voldoende bewijs, in welk geval een VES geen meerwaarde meer biedt omdat het OM dan over voldoende bewijslast beschikt om de zaak voor de rechtbank te brengen. Een dagvaarding is in dit geval sneller en ook te verkiezen boven een “milder” strafvoorstel, temeer dit ook nog eens tijdrovende onderhandelingen met zich meebrengt. Vanuit rechtvaardigheidsoverwegingen en het versterken van de rechtspositie van de betrokkene is het evident ook geen optie om het inzagerecht in te perken.

Een **tweede**, meer principieel, **bezwaar** is dat de VES afbreuk doet aan de onafhankelijkheid van de rechter en zijn bevoegdheid aantast om te oordelen over schuld en bestraffing. De ideologische weerstand om voorbij te gaan aan deze essentiële rol van de rechter wordt geïllustreerd door de erg uitgebreide inhoudelijke rechterlijke controle op de VES, die nog weinig verschilt met een volledige beoordeling. Hiermee wordt getracht om de inquisitoire

actieve rol van de rechter in stand te houden. Dit brengt het tweede praktische obstakel met zich mee, namelijk dat de VES ook voor de rechtbank niet de beoogde ontlasting realiseert. Bovendien wordt hierdoor een overeenkomst tussen twee partijen afhankelijk gemaakt van de goedkeuring van een derde actor. Dit brengt rechtsonzekerheid met zich mee, omdat het risico bestaat dat de VES wordt afgewezen en alle inspanningen tevergeefs zijn geweest. Hoe dan ook is de rechterlijke controle een belangrijke waarborg, die niet zomaar kan worden afgebouwd. Zo lijkt het, ingevolge het arrest *Deweert t. België* van het EHRM, noodzakelijk dat de proportionaliteit van het strafvoorstel wordt afgetoetst. Het algemeen belang van de waarheidsvinding vereist ook dat de kwalificatie van de feiten wordt geverifieerd om enige vorm van een *charge bargaining* uit te sluiten. Om dezelfde reden en omdat een bekentenis op zich geen bijzondere bewijswaarde heeft, moet ook worden nagegaan of de bekentenis overeenstemt met de werkelijkheid van de feiten. Tot slot, teneinde oneigenlijke druk uit te sluiten en een gebeurlijke inadequate rechtsbijstand te ondervangen, is het ook belangrijk dat de vrijwilligheid van de VES wordt nagegaan. Zelfs los van dit alles zal een VES geen wonderen verrichten wat de ontlasting van de rechtbank betreft. Ook een klassiek strafproces neemt immers bij eenvoudige en niet betwiste strafzaken niet zoveel tijd in beslag, niet in het minst omdat het onmiddellijkheidsbeginsel in de praktijk is uitgehold.

Een **derde obstakel** is dat een VES ook voor de verdachte of beklaagde niet zoveel voordeel lijkt te bieden. Eerst en vooral kan hij de procedure zelf niet afdwingen en is hij voor de toepassing ervan afhankelijk van het OM. Ten tweede zal er voor hem weinig stimulans zijn om te bekennen indien het OM niet bereid is tot een substantiële strafvermindering en/of indien er geen sprake is van een aanzienlijk kortere strafprocedure. Ten derde wordt hij ook veel minder dan bijvoorbeeld een Amerikaanse verdachte gestuurd door onzekerheid of angst. Zo liggen de strafmaten in België aanzienlijk lager. Bovendien is een beroepsrechter minder vatbaar voor manipulatie dan een jury en bijgevolg ook meer voorspelbaar, zodat de betrokkene zijn kansen beter kan inschatten. Voorts zorgt het inzagerecht ervoor dat hij ook minder vatbaar is voor blufpraktijken. Dit alles neutraliseert een deel van de onzekerheidsfactor in hoofde van de betrokkene, wat in de praktijk vaak één van de voornaamste drijfveren is om tot een onderhandeling over te gaan. Ten vierde maakt een strafvermindering in het kader van een VES in de praktijk weinig verschil uit voor de betrokkene, nu de meeste straffen onder de drie jaar in België vooralsnog slechts beperkt worden uitgevoerd. Ten vijfde blijft een VES, niettegenstaande de vertrouwelijkheidsregeling, risicovol voor de betrokkene. Door de openbaarheid van de homologatiezitting en het overhandigen van een kopie van de VES-overeenkomst aan het slachtoffer, kan de bekentenis bij het afspringen of afwijzen van de VES immers alsnog “uitlekken”. Ten slotte wordt ook niet aannemelijk gemaakt dat een veroordeelde een straf uitgesproken binnen een VES-procedure per definitie beter zou aanvaarden en naleven en dat de VES zodoende zou leiden tot een meer doeltreffende strafuitvoering.

Een **vierde obstakel**, vanuit het licht van een meer rechtvaardige justitie, is de verminderde transparantie omdat de procedure zich grotendeels achter gesloten deuren afspeelt. Dit kan het adagium "*justice must not only be done, but also be seen to be done*" aantasten en het OM ervan weerhouden om de VES voor te stellen in strafzaken die de publieke opinie beroeren. Anderzijds komt de openbaarheid van de homologatiezitting hieraan tegemoet, hoewel dit dan weer een obstakel kan zijn voor de betrokkene die op die manier het risico op negatieve publiciteit ziet toenemen.

Een **vijfde bezwaar**, eveneens vanuit de bezorgdheid voor een rechtvaardige justitie, is dat er weinig aandacht wordt besteed aan de rechtspositie van de slachtoffers. Ze worden immers niet betrokken bij de totstandkoming van de VES en komen pas in beeld op de homologatiezitting, waar een (uitgebreid) debat over de feiten in principe niet meer aan de orde is. Dit kan enerzijds afbreuk doen aan de louterende werking van een proces, maar kan anderzijds ook praktische repercussies met zich meebrengen, aangezien zij mogelijks een ander licht op de feiten of de kwalificatie kunnen werpen. Er kan daarom worden verwacht dat het OM nog minder bereid zal zijn om de VES voor te stellen in strafzaken met veel slachtoffers.

Een **zesde obstakel** is dat *plea bargaining* in haar zuivere vorm indruist tegen de Belgische inquisitoire rechtscultuur, waarbinnen het algemeen belang van de waarheidsvinding, met de focus op één absolute materiële waarheid, nog steeds voorrang neemt op geschillenbeslechting. Dit brengt een weerstand met zich mee om de traditionele actieve waarheidszoekende rol van de rechter af te bouwen. Het invoeren van de VES leidt op zichzelf ook niet tot een meer adversaire strafprocedure. Zo blijft de Belgische strafprocedure gekenmerkt door een inquisitoire verticale structuur. Niettegenstaande de bevoegdheden van het OM als procespartij stelselmatig werden uitgebreid ten opzichte van de onderzoeksrechter en zij in het merendeel van de strafzaken het onderzoek leidt (opsporingsonderzoek), beschikt de verdachte nog steeds over slechts beperkte participatierechten. Er is dan ook allesbehalve sprake van gelijkwaardige procespartijen die met gelijke wapens strijden of zich in gelijkwaardige onderhandelingsposities bevinden. Vanuit deze traditionele verticale structuur is het voor het OM ook een moeilijke denkoefening om met een verdachte rond de tafel te zitten en met hem te onderhandelen als een gelijkwaardige partij. Zij is immers gewoon om autonoom over de strafvordering te beschikken (zo beslist ze autonoom over seponeren dan wel dagvaarden of over een voorstel tot minnelijke schikking of bemiddeling in strafzaken, dat te nemen of te laten is). *Plea bargaining* daarentegen is tweerichtingsverkeer en hoort wezenlijk, minstens idealiter, thuis in een horizontale strafprocedure. Het is veel moeilijker te verdedigen binnen een verticale relatie. In plaats van de participatierechten van de betrokkene te versterken en hem te emanciperen tot een gelijkwaardige procespartij, wordt het gebrek aan een horizontale procesrelatie bij de VES gecompenseerd door in te zetten op de bescherming van zijn

rechtspositie via de verplichte bijstand van een advocaat, het inzagerecht, de bedenkttermijn, de vertrouwelijkheidsregeling en de uitgebreide rechterlijke controle.

Met de VES werd bijgevolg een milde vorm van onderhandelde justitie ingevoerd. Door verschillende garanties in te bouwen, werd getracht om geen afbreuk te doen aan de inquisitoire basiswaarden of de rechtspositie van de verdachte. Behalve wat betreft de rol van het slachtoffer en de verminderde transparantie, wordt een rechtvaardige justitie dan ook niet direct in het gedrang gebracht. Dit belet niet dat de VES toch een adversair beïnvloed instrument blijft, wat binnen het werkveld een ideologische weerstand om er gebruik van te maken met zich lijkt mee te brengen. Deze weerstand wordt ook niet gecounterd door een pragmatische meerwaarde, aangezien de VES niet leidt tot een vereenvoudiging van de strafprocedure, noch tot een echte ontlasting van de rechtbank. Net het combineren van zowel inquisitoire als adversaire elementen binnen één instrument geeft de VES haar logheid en doet de beoogde efficiëntiewinst teniet. De VES is een goed bedoeld systeem, maar er werd onvoldoende rekening gehouden met de waarschuwingen dat een vreemd element niet zomaar kan worden ingeplant in een strafprocedure zonder de achterliggende rechtscultuur in gedachten te houden. Dit lijkt ook te worden aangetoond door het relatief beperkte succes van de procedures van *guilty plea* in Frankrijk en Italië.

Alles samengenomen lijkt het erop dat het Belgisch strafprocesrecht nog niet klaar is voor *plea bargaining*, getuige hiervan de beperkte toepassing van de VES in de praktijk. Zoals ze thans is opgevat lijkt de procedure een maat voor niets, omdat ze haar doelstellingen van een meer efficiënte strafprocedure, een echte ontlasting van de rechtbank en een meer doeltreffende strafuitvoering niet waarmaakt. Dankzij de vele ingebouwde garanties komen de rechtspositie van de verdachte en de rechtvaardigheid van de strafprocedure evenwel niet direct in het gedrang. Hoewel de VES op zichzelf de Belgische strafprocedure niet meer adversair maakt, is het idee van *plea bargaining* weinig compatibel met de inquisitoire basiswaarden of verticale structuur van de Belgische strafprocedure. Dit neemt niet weg dat de achterliggende gedachte om te voorzien in een verkort traject voor bekende verdachten wel bijval kent. Mogelijke andere oplossingen zouden kunnen zijn om het bestaande systeem van snelrecht uit te breiden of een systeem zoals het in Frankrijk en Duitsland bestaande “strafbevel” in te voeren. Het laatste woord hierover is zeker nog niet gezegd.

7. Bibliografie

a. Wetgeving

Wetboek van strafvordering van 19 november 1808 (Boek II, Titel I).

KB nr. 59 van 10 januari 1935.

Code de procédure pénale Français du 31 décembre 1957.

Wet van 28 juni 1984 tot uitbreiding van het toepassingsveld van het verval van de strafvordering voor sommige misdrijven, tegen betaling van een geldsom.

Wet houdende de regeling van een procedure voor de bemiddeling in strafzaken van 10 februari 1994.

Wet van 5 februari 2016 tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *BS* 19 februari 2016.

Wet van 18 maart 2018 houdende wijzigingen van diverse bepalingen van het strafrecht, de strafvordering en het gerechtelijk recht, *BS* 2 mei 2018.

Wet van 22 juli 2018 tot wijziging van het Wetboek van strafvordering betreffende toezeggingen in het kader van de strafvordering, de strafuitvoering of de hechtenis wegens het afleggen van een verklaring in het kader van de strijd tegen de georganiseerde criminaliteit en het terrorisme, *BS* 7 augustus 2018.

b. Beleidsteksten en voorbereidende werken

COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL, COL 18/2010, Brussel, 2010, 15p.

REGERING-MICHEL I, “Federaal Regeerakkoord 9 oktober 2014”, 119 p.

GEENS, K., “Beleidsverklaring justitie”, nr. 54 0020/018, Kamer, 17 november 2014, 35 p.

GEENS, K., “Het justitieplan: Een efficiëntere justitie voor meer rechtvaardigheid”, Brussel, 2015, 135 p.

GEENS, K., “Potpourri II: wetsontwerp wijzigingen strafrecht en strafvordering en diverse bepalingen inzake justitie”, *Parl.St.* Kamer 2015-2016, Brussel, nr. 54-1418/001, 88-100.

Memorie van toelichting bij het wetsontwerp houdende wijziging van het strafrecht en de strafuitvoering en houdende diverse bepalingen inzake Justitie, *Parl.St.* Kamer 2015-2016, nr. 54-1418/001, 395 p.

BELGISCHE KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS, "Integraal verslag, met vertaald beknopt verslag van de toespraken" (algemene bespreking), Kamer 2015-16, CRIV 54 PLEN 096, 180p.

COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL, "COL 06/2016 - Voorafgaande erkenning van schuld", 2016, 21 p.

COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL, "COL 06/2016 - voorafgaande erkenning van schuld: synthese", 2016, 2 p.

Verslag in eerste lezing namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door Ö. Özen en K. Van Vaerenbergh, *Parl.St.* Kamer 2015-2016, nr. 54-1418/005, 299 p.

SMETS, J. en VERBERCKMOES, G., "Advies nr. 57.792/1 van 23 september 2015 over een voorontwerp van wet 'houdende wijzigingen van het strafrecht en het strafprocesrecht en houdende diverse bepalingen inzake justitie' (uittreksel)", Wolters Kluwer, TBP 2016/3, 187.

c. Rechtspraak

EHRM 29 april 2014, Natsvlishvili en Togonidze t. Georgië, nr. 9043/05, geraadpleegd op 13 juni 2019 via <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%7B%22001-122692%22%7D%7D>.

EHRM 23 februari 2016, Navalnyy en Ofitserov t/ Rusland, nr. 46632/13 en 28671/14, geraadpleegd op 13 juni 2019 via <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%7B%22001-161060%22%7D%7D>

GwH 2 juni 2016, nr. 83/2016, *BS* 1 juli 2016, 40548.

Corr. Antwerpen 9 december 2016, *T.Strafr.* 2017/4, 272-273, noot J. DECOKER.

Corr. Brussel 21 december 2016, *JDSC* 2017, 319-323 noot M. DELVAUX.

Corr. Oudenaarde 26 juni 2017 (niet gepubliceerd).

Corr. Antwerpen 17 december 2018 (niet gepubliceerd).

d. Rechtsleer

i. Nederlandstalig

DE SMET, B., "De versnelling van de strafrechtspleging met instemming van de verdachte: is de invoering van een 'guilty plea' naar Angelsaksisch model wenselijk?", *Panopticon*, 1994, 420-444.

ONGENA, T., "Rechtshandhaving door de strafrechter", *Rechtskundig Weekblad*, 2001-2002, nr. 43, 1601-1602.

DECAIGNY, T., "Plea-bargaining in België: een koekoeksei?", *Jura falconis*, jg 39, 2002-2003, nr. 3, 457-476.

BRANTS, C. H. en STAPERT, B., "Plea Bargaining in de Verenigde Staten en in Engeland en Wales", Universiteit Utrecht, 2003, 96 p.

DE HERT, P. en DECAIGNY, T., "*Plea bargaining* past niet in de Belgische correctionele procedure.", *De Juristenkrant*, 2006, afl. 134, 4.

NOLF, Y., en PIERS, M., "Common law en Civil law in Europa : het onderscheid vervaagt" (masterproef), Faculteit Rechtsgeleerdheid Universiteit Gent, Gent, 2008-2009, 132.

BAELE, A. en MEESE, J., "De wenselijkheid van guilty plea in het Belgische strafrecht?" (masterproef), Faculteit Rechtsgeleerdheid Universiteit Gent, Gent, 2009, 110.

DE WOLF, D., "De onderzoeksbevoegdheden van de rechter in de correctionele procedure: noodzakelijke instrumenten voor de waarheidsvinding", *Nullum Crimen*, Nummer 2, 2010, 93-115.

VERHELST, S., "De efficiëntie van onderhandelde conflictoplossingen in het strafrecht", *RW* 2010-11, Nummer 38, 2011, 1586-1599.

HUYBRECHTS, L., "Strafrechtelijke motiveringsplicht in de branding: over de motiveringsverplichting i.v.m. feit en schuld", *Intersentia*, Antwerpen, 2012, 108-130.

VERSTRAETE, R. en BAILLEUX A., "De verruimde minnelijke schikking: een wenselijk maar delicaat product", *NC* 2012, afl. 6, 422-461.

VANDER BEKEN, T., "De ziel en het doel van de Belgische strafrechtsbedeling. Reflecties naar aanleiding van *Salduz* en de verruimde minnelijke schikking", *CPS* 2013-3, nr. 28, 249-259.

DE HERT, P. en DECAIGNY, T., "Evolueren het Nederlandse en het Belgische strafproces naar adversaire systemen?", Sdu Uitgevers, *Strafblad*, maart 2013, 54-66.

DECAIGNY, T., "[Strafprocesrecht] Tegenspraak in het vooronderzoek", Intersentia, Antwerpen, 2013, 719 p.

KEEREMAN, A., "Tegenspraak op een nuttig moment.", De Juristenkrant, 2013, afl. 271, 8.

KOOLSTRA, C.H. en SLUITER, G.K., "Consensuele afdoening van strafzaken in Nederland : Rechtsvergelijking met de Verenigde Staten en Frankrijk", scriptie, Universiteit Amsterdam, faculteit rechtsgeleerdheid, 2013, 53 p.

ROZIE, J., "Tegenspraak in de bestrafing", Intersentia, NC, Antwerpen, 2014, 91-117.

BOONE, R., "Potpourri II? Dan liever nog twee jaar wachten op een echte hervorming." [dixit VAN PUYENBROECK, L.], De Juristenkrant, 2015, afl. 319, 8-9.

HENDRICK, W. en TRAEST, P., "Guilty Plea in België: onderhandelen in strafzaken?" (onuitg. masterproef), Faculteit rechtsgeleerdheid Universiteit Gent, vakgroep Criminologie, Gent, 2015, 92 p.

STERKEN, R., "Guilty plea in het strafrecht: een schot in de roos of een maat voor niets?", geraadpleegd op 29 april 2019 via <http://www.argusadvocaten.be/news/9/25/Guilty-plea-in-het-strafrecht>.

MEESE, J., "Potpourri II: een overzicht van de belangrijkste wijzigingen op vlak van strafprocesrecht", RW 2015-16, nr. 40, 2016, 1563-1573.

BAILLEUX, A., HUYSMANS, J., VANDEUREN, J., "Overzicht van enkele recente wijzigingen in het straf- en strafprocesrecht", *Vigiles*, 2016, afl. 4, 179 p.

DECAIGNY, T., "De procedure van voorafgaande erkenning van schuld", in: DECOKER, J., GYSELAERS, L., HOET, P., COPPENS, J., VROMAN, F., VANDERMEERSCH, M., DECAIGNY, T., BAUWENS, T., VAN DE HEYNING, C., DE SMET, B., SCHOORENS, G., MEGANCK, B., VAN BAVEL, H., BAEYENS, E., MENNES, I., MILLEN, J., "De wet van 5 februari 2016 tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie (Potpourri II), gewikt en gewogen", Wolters Kluwer, T. Strafr. 2016/1, 30-33.

DEWULF, S., “Enkele (r)evoluties in het strafprocesrecht gespiegeld in het fundamenteel recht op toegang tot de rechter”, In: X., *Recht op toegang tot de rechter*, Intersentia, Antwerpen, 2016, 65-92.

MINNAERT, M., “Hervormingen in het strafproces anno 2016: inleidende bloemlezing van beleidsteksten.”, *Nullum Crimen*, 2016, afl. 1, 16 p.

TERSAGO, P., “Guilty plea. De voorafgaande erkenning van schuld.” In: X., *Potpourri II. Strafrecht en strafprocesrecht*, Intersentia, Antwerpen, 2016, 308 p.

VERSTRAETEN, R., BAILLEUX, A., HUYSMANS, J. en DE HERT, S., “Stevige verbouwingen in het strafprocesrecht: de procedure met voorafgaande erkenning van schuld, de invoering van conclusietermijnen in strafzaken en een vernieuwd stelsel van rechtsmiddelen.”, In: VERBRUGGEN, F. (ed.), “Straf- en strafprocesrecht, reeks Themis 97”, Brugge, Die Keure, 2016, 123-153.

VAN CAUTER, J., “Moet er nog gepleit worden in strafzaken?”, In: X., *Smaakmakers in het procesrecht. Over buitengerechtelijke recepten, vergeten vorderingen en exotische incidenten*, Intersentia, Antwerpen, 2016, 183-216.

DE NIL, N., “Onderhandelde of consensuele justitie”, In: TRAEST, P., VERHAGE, A. en VERMEULEN, G., *Strafrecht en strafprocesrecht: doel of middel in een veranderde samenleving?*, XLIIIe Postuniversitaire cyclus Willy Delva 2016-2017, Wolters Kluwer, Mechelen, 2017, 461-513.

DE NIL, N., “Recente wijzigingen in de regelgeving aangaande het consensueel strafrecht.”, in: VANBIERVLIET, W., e.a., “De Potpourri-wetten. Een eerste evaluatie van de waaiers aan quick wins, reparaties en grondslagen voor organisatorische vernieuwingen.”, *Permanente Vorming van de Vlaamse Conferentie van de Balie te Gent*, Larcier, Brussel, 2017, 197-235.

MAES, J., BERKMOES, H. en AUGUSTYNS, L., “Actualia strafrecht en evaluatie Potpourri II”, 2017, Intersentia, Antwerpen, 2017, 110 p.

VAN DEN WYNGAERT, Ch., TRAEST, P. en VANDROMME, S., “Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen”, Maklu, Antwerpen-Apeldoorn, tiende herziene uitgave, 2017, 1405 p.

BAILLEUX, A., “Toelichting: de minnelijke schikking in strafzaken: een status quaestionis”, OVB, Brussel, 2018, 21 p.

VERREST, P. en MEVIS, P., “Rechtsvergelijkende inzichten voor de modernisering van het Wetboek van Strafvordering”, *Boom juridisch*, Den Haag, 2018, 554 p.

DE SMET, B., "Meer onderhandelingen in het strafproces: de wet van 18 maart 2018.", RW 2018-19, nr.1, 2 p.

DE WACHTER, M. en TRAEEST, P., "Van plea bargaining naar voorafgaanelijke erkenning van schuld: onderzoek naar de wenselijkheid van art. 216 Sv." (onuitg. Masterproef), Faculteit rechtsgeleerdheid Universiteit Gent, 2018-2019, 94 p.

ii. Engelstalig

SPENCER, J. R. en DEMAS-MARTY, M., "European criminal procedures", CSICL, Cambridge, 2002, 779p.

BIBAS, S., "Harmonizing Substantive-Criminal-Law Values and Criminal Procedure: The Case of Alford and Nolo Contendere Pleas", *Cornell Law Review*, 2003, 88, 74p.

LANGER, M., "From Legal Transplants to Legal Translations: The Globalization of Plea Bargaining and the Americanization Thesis in Criminal Procedure", *Harvard International Law Journal*, 2004, 45, 64p.

GENNAIOLI, N. en SHLEIFER, A., "The Evolution of Common Law", *Journal of Political Economy* 2007, vol. 115, no.1, 43-68.

CHANGSHENG, L., "Adversary System Experiment in Continental Europe: Several Lessons from the Italian Experience", *Journal of Politics & Law*, 2008, 1, 13-21.

GAROUPA, N. en STEPHEN, F., "Why plea-bargaining fails to achieve results in so many criminal justice systems: a new framework for assessment", *Maastricht Journal of European and Comparative Law*, 2008, 15, 319-354.

HODGSON, J., "The future of adversarial criminal justice in 21st Century Britain", University of Warwick School of Law, 2010, 319-362.

VIANO, E. C., "Plea Bargaining in the United States: a perversion of justice", *Rev.intern.dr.pén.* (FR) 2012, afl.1-2, 109-145.

HODGSON, J., "Guilty Pleas and the Changing Role of the Prosecutor in French Criminal Justice", in E. LUNA (ed.), *The Prosecutor in Transnational Perspective*, OUP USA, 2012, 18.

HODGSON, J., "Plea bargaining: a comparative analysis", Elsevier, Oxford, *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, 2nd edition, 2015, Volume 18, 226-231.

iii. Franstalig

JACOBS, A., "Le droit Belge dans le concert Européen de la justice négociée", *Revue internationale de droit pénal*, 2012, 43-88.

TALEB, A., "Les procédures de guilty plea: plaider pour le développement des formes de justice 'négociée' au sein des procédures pénales modernes. Etude de droit comparé des systèmes pénaux français et anglais", *Rev.intern.dr.pén.* 2012, afl. 1-2, 89-108.

BEERNAERT, M. A., "Transactions, accords de plaider coupable et autres procédures judiciaires simplifiées - Quelques considérations sur la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme en matière de justice pénale consensuelle ou négociée, en marge de l'arrêt Natsvlishvili et Togonidze c. Géorgie du 29 avril 2014", *Revue trimestrielle des droits de l'homme*, 2015, 207-219.

FERNANDEZ-BERTIER, M. en GIACOMETTI, M., "La reconnaissance préalable de culpabilité ou plaider coupable: une révolution dans notre arsenal procédural?", *Rev. dr. pén. crim*, 2016, 268-301.

iv. Internetbronnen

EURIB, "Verwerken van kwalitatieve data", 2012, Geraadpleegd op 10 juli 2019 via <https://www.eurib.net/verwerken-van-kwalitatieve-data/>.

SCHOL, N, en OLIVIER, A.J., "Kwalitatief marktonderzoek. Waar je op moet letten als kwalitatief marktonderzoek onderdeel is van afstudeerscripties, stageverslagen en praktijkopdrachten.", MOA, 2014, 22p, geraadpleegd op 5 juli 2019 via <https://moa04.artoo.nl/clou-moaweb-images/images/bestanden/pdf/Studenteninformatie/SCHOLL OLIVIER De essentie van kwalitatief onderzoek versie4.pdf>.

YOFFE, E, "Innocence Is Irrelevant. This is the age of the plea bargain—and millions of Americans are suffering the consequences", 2017, geraadpleegd op 02/08/2019 via <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2017/09/innocence-is-irrelevant/534171/>.

<https://www.const-court.be/>, hangende zaken, rolnummers 7118 en 7120, geraadpleegd op 09/07/2019.

SCHARTZBACH, M., "Is an Alford plea the same as a guilty plea?", geraadpleegd op 02/05/2019, via <https://www.lawyers.com/legal-info/criminal/criminal-law-basics/is-an-alford-plea-the-same-as-a-guilty-plea.html>.

<https://www.om-mp.be/stat/corr/start/n/home.html>, geraadpleegd op 28/04/2019.

ORDE VAN VLAAMSE BALIES, “Standpunt 2.0. Bijkomende opmerkingen OVB op het voorontwerp van wet houdende wijzigingen van het strafrecht en het strafprocesrecht en houdende diverse bepalingen inzake justitie.”, geraadpleegd op 29/04/2019, via [https://www.advocaat.be/DipladWebsite/media/DipladMediaLibrary/Documenten/Standpunten/2015/STANDPUNT-2-0-OVB-over-PPII-\(08102015\).pdf](https://www.advocaat.be/DipladWebsite/media/DipladMediaLibrary/Documenten/Standpunten/2015/STANDPUNT-2-0-OVB-over-PPII-(08102015).pdf).

https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-ew-maximizeMS-nl.do?member=1, 2017, geraadpleegd op 10/06/2019.

DE TIJD, “Vijf jaar met uitstel voor makelaar Veljkovic als spijtoptant”, 2018, geraadpleegd op 23 juni 2019 via <https://www.tijd.be/ondernemen/sport/vijf-jaar-met-uitstel-voor-makelaar-veljkovic-als-spijtoptant/10071165.html>.

KNACK, “Advocaat voetbalmakelaar: ‘Wet inzake regeling voor spijtoptant is niet voor dit voerbaldossier gemaakt’”, 2018 geraadpleegd op 20 december 2018 via <https://www.knack.be/nieuws/belgie/advocaat-voetbalmakelaar-wet-inzake-regeling-voor-spijtoptant-is-niet-voor-dit-voerbaldossier-gemaakt/article-normal-1396811.html>.

https://www.standaard.be/cnt/dmf20190214_04175858, geraadpleegd op 23 juni 2019.

<https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2019/02/14/vernietiging-van-spijtoptantenregeling-is-niet-noodzakelijk-het/>, geraadpleegd op 23 juni 2019.

<https://www.advocaat.be/salduz>, geraadpleegd op 4 juli 2019.

LEMMENS, L., “Wet met regeling voor spijtoptanten is van kracht”, geraadpleegd op 05/12/2018 via:

<https://polinfo.kluwer.be/NewsView.aspx?contentdomains=POLINFO&id=VS300635596&lang=nl>.

e. Interviews en mailverkeer

Mailverkeer met de heer SABBE, J., procureur des Koning van het parket Oost-Vlaanderen, op 14/02/2019.

Interview met rechter 1, correctionele rechtbank Oost-Vlaanderen, afdeling Gent, door Annelies Decaluwe op 04/03/2016 te Gent.

Interview met rechter 2, correctionele rechtbank Oost-Vlaanderen, afdeling Gent, door Annelies Decaluwe op 04/03/2016 te Gent.

Interview met rechter 3, correctionele rechtbank Oost-Vlaanderen, afdeling Gent, door Annelies Decaluwe op 04/03/2016 te Gent.

Interview met parketmagistraat 1, parket Oost-Vlaanderen, afdeling Gent, door Annelies Decaluwe op 13/03/2019 te Gent.

Interview met parketmagistraat 2, parket Oost-Vlaanderen, afdeling Gent, door Annelies Decaluwe op 04/03/2016 te Gent.

Interview met parketmagistraat 3, parket Oost-Vlaanderen, afdeling Gent, door Annelies Decaluwe op 04/03/2016 te Gent.

Interview met parketmagistraat 4, parket Oost-Vlaanderen, afdeling Oudenaarde, door Annelies Decaluwe op 14/05/2019 te Oudenaarde.

Interview met advocaat 1, balie te Gent, door Annelies Decaluwe op 15/02/2019 te Gent.

Interview met advocaat 2, balie te Gent, door Annelies Decaluwe op 23/04/2019 te Gent.

Interview met advocaat 3, balie te Gent, door Annelies Decaluwe op 26/04/2019 te Gent.

8. Bijlagen

a. Bijlage 1: Informed consent

Informed Consent

Ik ondergetekende, ..., verklaar hierbij dat ik, als participant aan een onderzoek:

(1) de vragenlijst heb gelezen. Die geeft uitleg over de aard van de vragen die tijdens het onderzoek aan bod zullen komen. Op elk ogenblik wordt me de mogelijkheid geboden om bijkomende informatie te verkrijgen.

(2) totaal vrijwillig deelneem aan het onderzoek.

(4) de toestemming geef om mijn resultaten op anonieme wijze te bewaren, te verwerken en te rapporteren.

(5) op de hoogte ben van de mogelijkheid om mijn deelname aan het onderzoek op ieder moment stop te zetten.

(6) ervan op de hoogte ben dat ik een samenvatting van de onderzoeksbevindingen kan krijgen.

Gelezen en goedgekeurd te .....(plaats) op .....
(datum)

Handtekening van participant: .....

b. Bijlage 2: vragenlijst interviews

1. Wat is uw functie en werkervaring?
2. Vindt u de invoering van een procedure van “guilty plea” een goede zaak? Er wordt vastgesteld dat de procedure in Gent nog niet werd toegepast.
  - a. Wat is volgens u de reden hiervoor?
3. Eén van de doelstellingen die de minister van Justitie vooropstelt met de procedure van “guilty plea” is een versnelde en efficiëntere strafprocedure. Geloof u dat deze procedure zou kunnen leiden tot een snellere strafprocedure?
  - a. Aan de zijde van de zetel?
    - i. Kan dit leiden tot een daling van de werklast en dus tegemoetkomen aan de problematiek van het tekort aan rechters, griffiers en ander personeel?
  - b. Aan de zijde van het OM?
    - i. Zou dit de werklast verhogen? Houdt het OM voldoende tijd en middelen over voor haar kerntaken, zoals het voeren van een onderzoek à charge en à décharge?
    - ii. Zou het OM hierdoor kunnen besparen op bepaalde onderzoekshandelingen, gelet op de bekentenis?
  - c. Is de controlebevoegdheid van de rechter te verre gaand? Wat is de impact op de kosten-baten-afweging indien de rechter niet zou bekrachtigen?
4. Vindt u dat er een echte noodzaak is aan een snellere strafprocedure?
  - a. Is dit haalbaar in alle zaken?
  - b. Botst dit met de kwaliteitsvereiste en het recht op een eerlijk proces? Zal dit m.a.w. ook bijdragen tot een rechtvaardigere justitie?
  - c. Wordt de grootste achterstand wel opgelopen in de (eenvoudigere) zaken, waar de feiten duidelijk zijn, die voor deze procedure in aanmerking komen?
5. Wat is de meerwaarde van de VES-procedure t.o.v. de reeds bestaande procedures van de (verruimde) minnelijke schikking, de bemiddeling in strafzaken en snelrecht?
6. Een andere doelstelling die de minister met deze procedure beoogt is een doeltreffendere strafuitvoering. Omdat de verdachte ingestemd heeft met zijn straf, zou deze vlotter kunnen worden uitgevoerd. Denkt u dat deze procedure een positieve invloed zal hebben op de strafuitvoering?

7. Wat zijn de gevolgen van deze procedure op de waarborgen die gegarandeerd worden door de openbaarheid en transparantie van een strafproces? Nood aan controlemogelijkheid door pers en publiek?
8. Hoe ziet u de rol van de rechter binnen deze procedure?
- a. Is de controlebevoegdheid te uitgebreid? Enkel mogelijkheid om te bekrachtigen of gemotiveerd af te wijzen.. niet om wijzigingen aan te brengen. Is dit een goede zaak?
  - b. Houdt deze procedure een risico in voor het recht op toegang tot een (onpartijdige) rechter? Beantwoordt de homologatiefunctie aan een volwaardige toegang tot een rechter?
  - c. Betekent dit een uitholling van de actieve rol van de rechter bij de waarheidsvinding?
9. Hoe ziet u de rol van het OM binnen deze procedure?
- a. Deze procedure betekent een zekere bevoegdheidsverschuiving naar het OM.
    - i. Is dit wenselijk?
    - ii. Krijgt het OM hierdoor een groter gewicht in de strafprocedure ?
    - iii. Bestaat hiervoor ruimte binnen het takenpakket van het OM?
  - b. De strafvordering is van openbare orde. Kan het OM hierover beschikken/een overeenkomst sluiten?
  - c. Gaat het om een overeenkomst tussen gelijke/gelijkwaardige partijen?
  - d. Denkt u dat er risico kan zijn op dwang of intimidatie naar de verdachte toe, met het oog op het bekomen van een bekentenis?
    - i. Bestaat het risico dat een onschuldige verdachte enkel schuldig zou pleiten, om een uitgebreid proces (met publiciteit) te vermijden of omdat het OM dreigt met het vorderen van een hogere straf bij een normale procedure?
  - e. Zouden straftoemettings-/strafvorderingsrichtlijnen nuttig zijn bij het voorstellen van een straf?
    - i. Als de procedure enige meerwaarde wilt bieden (ipv extra werklast), dan is het nodig dat de rechter het merendeel van de overeenkomsten en dus voorgestelde straffen bekrachtigt. Komt de visie van het OM en de rechter over het algemeen overeen wat bestraffing en strafdoelen betreft?

- 10.** Past deze eerder adversaire procedure binnen ons inquisitoir rechtssysteem, waarbij de waarheidsvinding centraal staat en de rechter een actieve rol heeft?
- a.** Komen door de fundamentele basiswaarden van het continentale rechtssysteem in het gedrang en wordt haar inquisitoire karakter aangetast?
    - i.** verticale processtructuur: verdachte/beklaagde is geen actor, maar het voorwerp van het onderzoek?
    - ii.** actieve waarheidszoekende rol van de rechter, waarbij uitgegaan wordt van één enkele waarheid, waarbij het onderzoek niet door de partijen zelf (verdediging én vervolging) wordt gevoerd en het einddoel niet zozeer bestaat in het beslechten van een geschil, maar in het achterhalen van de enige waarheid.
- 11.** Kunnen er bepaalde waarborgen geboden worden om tegemoet te komen aan de geschetste problematieken?